

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MURİS MUVAZAASI

ESRA EVİZ
2501110335

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. EMREHAN İNAL

İSTANBUL 2015

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ESRA EVİZ Numarası : 2501110335
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : ÖZEL HUKUK Danışmanı : DOÇ.DR.EMREHAN İNAL
Tez Savunma Tarihi : 20.01.2016 Saati : 13:00
Tez Başlığı : MURİS MUVAZAASI

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, soruların cevaplarına alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU**yla karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-DOÇ.DR.EMREHAN İNAL		KABUL
2- DOÇ.DR.BİLGEHAN ÇETİNER		Kabul
3- DOÇ.DR.M. SERKAN ERGÜNE		Kabul
4-DOÇ.DR.BAŞAK Z. BAYSAL		KABUL
5-YRD.DOÇ.DR.ÖZGE UZUN KAZMACI		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-YRD.DOÇ.DR.AYÇA AKKAYAN YILDIRIM		
2- YRD.DOÇ.DR.NİLAY ŞENOL		

ÖZ

MURİS MUVAZAASI

ESRA EVİZ

Bu tezin konusunu muvazaanın uygulamada çok sık karşılaşılan türlerinden biri olan muris muvazaası oluşturmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde muris muvazaası kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için muvazaanın tanımı, unsurları, türleri, hüküm ve sonuçları ile benzer kavramlarla ilişkisi incelenmiştir. İkinci bölümünde ise muris muvazaası kavramı, mirasbırakanı muvazaalı işlem yapmaya yönelten nedenler, mirasbırakanın mirasçuları aleyhine yapabileceği muvazaalı işlemler ve uygulamada mirasbırakan tarafından yapılan hangi muvazaalı işlemlerin muris muvazaası kapsamında değerlendirildiği Yargıtay kararları ışığında irdelenmiştir. Son olarak üçüncü bölümünde muris muvazaası nedeniyle açılacak iptal davasında görevli ve yetkili mahkeme, davanın tarafları, talep kapsamı, muris muvazaasının ispatına ilişkin özellik arz eden hususlar ve muris muvazaasının tenkis davası ile karşılaştırılması ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: **Muris muvazaası, mal kaçırma amacı, tapu iptal ve tescil**

ABSTRACT

COLLUSION OF DECEASED

ESRA EVİZ

The subject of this thesis is “collusion of deceased”, which is one of the most frequently encountered types of collusion in practice. In the first part of this thesis, to better understand the term of “collusion of deceased”, the definition of collusion and also its elements, types, terms and consequences as well as its relationship with similar terms are primarily examined. Subsequently in the second part, more detailed and controversial issues are examined in the light of Supreme Court decisions, such as the reasons that led the deceased to sham transactions, the examples of sham transactions by deceased against his/her heirs and sham transactions which are to be mainly considered under the term of collusion of deceased. Finally court of competent jurisdiction for the claims arising from collusion of deceased, parties of regarding case, controversial issues related to proof in the procedure and the comparison of the case with action for reduction are explicated.

Key words: **Collusion of deceased, the purpose of smuggling of goods, cancel the title deed and registration.**

ÖNSÖZ

Muris Muvazaası konulu tez çalışmamızın amacı, mirasbırakanın mirasçılarının miras paylarını azaltacak veya ortadan kaldıracak şekilde yaptığı muvazaalı işlem türlerini ve bunların hüküm ve sonuçlarını incelemektir. Mirasbırakanın muvazaalı işlemlerine ilişkin pozitif hukukumuzda yasal bir düzenleme bulunmamakla birlikte uygulamada bu konuda pek çok davanın açılması muris muvazaasının doktrin ve Yargıtay kararları ile etraflıca ele alınması ve buna ilişkin görüş ve kuralların belirlenmesi sonucunu doğurmuştur. Biz de çalışmamızda muris muvazaasına ilişkin doktrin ve Yargıtay kararlarıyla belirlenen ilkeleri ve tartışmaları ele alarak uygulamada hangi işlemlerin muris muvazaası kapsamında değerlendirildiğini, bu işlemlerin hüküm ve sonuçlarını ve muris muvazaasına ilişkin usuli hükümleri inceleyeceğiz.

Bu vesileyle, tez danışmanlığımı üstlenerek keyifle çalıştığım bu tez konusunu öneren, bilgi ve tecrübelerinden yararlanma fırsatını bana veren ve yardımlarını esirgemeyen çok değerli hocam Sayın Doç. Dr. Emrehan İNAL'a anlayışı, desteği ve güler yüzü için çok teşekkür ederim.

Tezi hazırlama sürecinde çalışmamın bitmesini benden çok isteyen, yardıma ihtiyaç duyduğum her anda yanımda olan ve tüm sorularıma sabırla cevap veren değerli arkadaşlarım Araş. Gör. Ebru KARABACAK ve Araş. Gör. Elif Irmak KILIÇ'a çok teşekkür ederim.

Son olarak, bu dönemde maddi ve manevi desteğini esirgemeyen ve aldığım her kararda arkamda duran aileme, özellikle birlikte yaşadığım ve her türlü kahrımı çeken değerli ablam Dr. Elif EVİZ'e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Esra EVİZ
İstanbul, 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MUVAZAA KAVRAMI, MUVAZAAANIN HÜKÜM VE SONUÇLARI, BENZER KAVRAMLARLA İLİŞKİSİ

I. MUVAZAA KAVRAMI	4
II. MUVAZAAANIN UNSURLARI	6
A. GÖRÜNÜŞTEKİ İŞLEM: İRADE İLE BEYAN ARASINDA BİLEREK MEYDANA GETİRİLEN UYGUNSUZLUK.....	7
1. İrade ile Beyan Arasındaki Uygunsuzluk	7
a) İrade Teorisi	8
b) Beyan Teorisi	9
c) Güven Teorisi.....	9
2. İrade ile Beyan Arasındaki Uygunsuzluğun Bilerek Meydana Getirilmesi	10
B. MUVAZAA ANLAŞMASI	11
C. ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARI ALDATMA KASTI	14
D. GİZLİ İŞLEM.....	16
III. MUVAZAAANIN TÜRLERİ.....	17
A. MUTLAK MUVAZAA.....	18

B. NİSBİ MUVAZAA	18
C. NİSBİ MUVAZAA NIN GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ	20
1. Sözleşmenin Niteliğinde Muvazaa	20
2. Sözleşmenin Koşullarında Muvazaa	21
3. Sözleşmenin Tarafında Muvazaa	23
IV. MUVAZAA NIN HÜKÜM VE SONUÇLARI	25
A. GÖRÜNÜŞTEKİ İŞLEM AÇISINDAN	25
1. Görünüştteki İşlemin Hükümsüzlüğü	25
2. Hükümsüzlüğün Doğurduğu Sonuçlar	28
a. Taraflar Arasında Alacak ve Borç İlişkisi Doğurmaz	28
b. Muvazaanın Varlığı Her Zaman İleri Sürülebilir	29
c. Hâkim Re'sen Dikkate Alır	30
d. Muvazaalı İşlem Belirli Bir Zaman Geçmesi, Muvazaa Sebebinin Ortadan Kalkması veya Tarafların Onaylaması ile Geçerlilik Kazanmaz ..	31
e. Muvazaa İddiasının Dinlenmeyeceği Durumlar	32
(1) Muvazaa İddiasının İleri Sürülmesinin Hakkın Kötüye Kullanılmasını Teşkil Etmesi	32
(2) Muvazaa İddiasının Dinlenemeyeceğine İlişkin Kanunlarda Açık Hüküm Bulunması	34
(3) İyiniyetli Üçüncü Şahısların İktisaplarına Karşı Muvazaa İddiasının İleri Sürülememesi	34
B. GİZLİ İŞLEM AÇISINDAN	35
1. Gizli İşlemin Kural Olarak Geçerli Olması	35
2. Kısmi Muvazaa Halinde Gizli İşlemin Geçerli Olup Olmaması	36
3. Gizli İşlemin Geçerli Olmaması	39
C. ŞEKLE BAĞLI SÖZLEŞMELERDE GÖRÜNÜŞTEKİ İŞLEM İLE GİZLİ İŞLEMİN BİRBİRİ İLE İLİŞKİSİ	41

V. MUVAZAAANIN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI....	43
A. İNANÇLI İŞLEM.....	43
1. Tanımı.....	43
2. Yapılma Nedenleri.....	45
3. Unsurları	47
a. İnanç Sözleşmesi.....	47
b. Devir İşlemi.....	49
4. Muvazaa ile İlişkisi.....	50
a. Benzerlikleri.....	50
b. Farkları	51
B. NAM-I MÜSTEAR.....	53
1. Kavram	53
2. Hukuki Niteliği ve Uygulanacak Hükümler	56
a. Muvazaa	56
(1) Tarafta Muvazaa	56
(2) Nisbi Muvazaa	57
b. İnançlı İşlem.....	58
c. Dolaylı Temsil Yetkisi Veren Vekâlet Sözleşmesi.....	59
3. Muvazaa ile İlişkisi.....	61
C. KANUNA KARŞI HİLE.....	62
1. Kavram	62
2. Unsurları	64
a. Olayın Değiştirilmesi	64
b. Kanunun Yasakladığı Bir Sonucun Elde Edilmesi	65
3. Hüküm ve Sonuçları	65
4. Muvazaa ile İlişkisi.....	66

İKİNCİ BÖLÜM

MURİS MUVAZAASI KAVRAMI, MURİSİN MİRASÇILAR ALEYHİNE YAPABİLECEĞİ MUVAZAALI İŞLEMLER, MURİS MUVAZAASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

I. GENEL OLARAK MURİS MUVAZAASI KAVRAMI	68
II. 1.4.1974 TARİH VE 1/2 SAYILI İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KARARI VE DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER	70
A. İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KARARI.....	70
B. DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER	71
III. MURİS MUVAZAASININ UNSURLARI	75
A. GÖRÜNÜŞTEKİ İŞLEM.....	75
B. MUVAZAA ANLAŞMASI	76
C. MİRASÇILARDAN MAL KAÇIRMA AMACI.....	78
D. GİZLİ İŞLEM.....	81
IV. MURİSİ MUVAZAALI İŞLEM YAPMAYA YÖNELTEN NEDENLER	82
A. MİRASBIRAKANIN YAŞLILIĞINDA VE ÖLÜMÜNDEN KISA SÜRE ÖNCE MUVAZAALI TEMLİK YAPMASI	83
B. ERKEK ÇOCUKLARIN KIZ ÇOCUKLARINA ÜSTÜN TUTULMASI	84
C. İKİNCİ YA DA SON EŞ FAKTÖRÜ.....	85
D. PSİKOLOJİK ETKENLER.....	86
V. MURİSİN MİRASÇILAR ALEYHİNE YAPABİLECEĞİ MUVAZAALI İŞLEMLER	87
A. SATIŞ SÖZLEŞMESİ.....	87
1. Tanımı.....	87
2. Hukuki Niteliği	88

3. Unsurları	90
a. Satılan.....	90
b. Satış Bedeli	91
c. Satılan ile Satış Bedelinin Birbiriyle Değiştirilmesi Hususunda Tarafların Anlaşması	92
4. Muvazaalı Satış Sözleşmesi.....	93
a. Muvazaalı Taşınmaz Satışı	93
(1) Genel Olarak	93
(2) Mirasçılardan Mal Kaçırma Amacıyla Yapılması	96
(3) Ara Malik Aracılığı ile Satış veya Taşınmazın Sonradan Üçüncü Kişiye Devri.....	98
(4) Mirasbırakanın Paylaştırma Kastı ile Yaptığı Satışlar.....	100
(5) Tapuya Kayıtlı Olmayan Taşınmaz Satışı	102
(6) Mirasbırakanın Kadastro Teknisyeni Huzurunda Zilyet Adına Tescile Muvafakat Etmesi	103
b. Muvazaalı Taşınır Satışı.....	105
B. ÖLÜNCEYE KADAR BAKMA SÖZLEŞMESİ	107
1. Tanımı.....	107
2. Hukuki Niteliği	108
3. Unsurları	109
a. Tarafların Karşılıklı Olarak Borç Altına Girmesi	109
b. Süre Unsuru.....	110
c. Tarafların Anlaşması.....	111
4. Muvazaalı Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi	111
a. Genel Olarak	111
b. Mirasçılardan Mal Kaçırma Amacıyla Yapılması	113

VI. MİRASÇILARDAN MAL KAÇIRMA AMACIYLA YAPILMIŞ OLMASINA RAĞMEN YARGITAY'IN MURİS MUVAZAASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRMEYİĞİ İŞLEMLER	116
A. MİRASBIRAKANIN ÜÇÜNCÜ KİŞİDEN BEDELİNİ ÖDEYEREK SATIN ALDIĞI TAŞINMAZI MİRASÇILARINDAN BİRİ VEYA ÜÇÜNCÜ KİŞİ ADINA TAPUYA TESCİL ETTİRMESİ	117
B. MUVAZAALI İNTİFA HAKKI TESİSİ	119
C. MİRASBIRAKANIN UZUN SÜRELİ KİRA SÖZLEŞMESİ YAPMASI 121	
D. MİRASBIRAKANIN BORÇ SENEDİ DÜZENLEMESİ	122
E. MİRASBIRAKANIN HARİCEN SATTIĞI TAŞINMAZIN MAHKEME KARARIYLA TAPUYA TESCİL ETTİRİLMESİ	123
VII. MURİSİN ASIL YAPMAK İSTEDİĞİ İŞLEM OLAN BAĞIŞLAMA SÖZLEŞMESİ	125
A. TANIMI	125
B. HUKUKİ NİTELİĞİ	125
C. UNSURLARI	126
1. Bağışlamanın Bağışlayanın Kendi Malvarlığından Yaptığı Kazandırıcı Bir İşlem Olması	126
2. Kazandırmanın Bağışlama Sebebiyle Yapılması	127
3. Tarafların Anlaşması	128
VIII. MURİS MUVAZAASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI	128
A. GENEL OLARAK	128
B. MİRASÇILAR YÖNÜNDEN HÜKÜM VE SONUÇLARI	130

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MURİS MUVAZAASI DAVASINDA USULİ HÜKÜMLER

I. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	134
A. GÖREVLİ MAHKEME.....	134
B. YETKİLİ MAHKEME.....	137
II. DAVANIN TARAFLARI.....	139
A. DAVACI	140
B. DAVALI.....	146
III. TALEP KAPSAMI.....	148
A. TAPU İPTAL VE TESCİL TALEBİ	148
B. TAŞINMAZIN EL DEĞİŞTİRMESİ NEDENİ İLE BEDELİNİN TAZMİNİ TALEBİ	151
C. EHLİYETSİZLİK VE MURİS MUVAZAASI NEDENİYLE TAPU İPTAL VE TESCİL TALEBİ	151
D. VEKÂLET GÖREVİNİN KÖTÜYE KULLANILMASI VE MURİS MUVAZAASI NEDENİYLE TAPU İPTAL VE TESCİL TALEBİ.....	152
IV. MURİS MUVAZAASININ İLERİ SÜRÜLMESİ VE İSPATI.....	154
A. GENEL OLARAK	154
B. MURİS MUVAZAASININ İLERİ SÜRÜLMESİ VE İSPATI.....	156
1. Tüm Mirasçıların Muris Muvazaası İddiasını Tapu İptal Tescil Davasında Külli Halef Sıfatıyla İleri Sürülebileceği Görüşü.....	158
2. Sadece Saklı Paylı Mirasçıların Muris Muvazaası İddiasını Tenkis Davasında Üçüncü Kişi Sıfatıyla İleri Sürebileceği Görüşü.....	159
3. Tüm Mirasçıların Muris Muvazaası İddiasını Tapu İptal Tescil Davasında Üçüncü Kişi Sıfatıyla İleri Sürebileceği Görüşü.....	160

4. Mirasçuların Yalnızca Saklı Paylarının İhlal Edilmesi Halinde Üçüncü Kişi Sifatıyla Muris Muvazaasını İleri Sürebileceği Görüşü	161
V. MURİS MUVAZAASI DAVASININ TENKİS DAVASI İLE KARŞILAŞTIRILMASI	161
A. GENEL OLARAK TENKİS DAVASI	161
B. TENKİS DAVASININ TARAFLARI	163
1. Davacı	163
2. Davalı	164
C. TENKİS DAVASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	165
D. TENKİS DAVASININ AÇILMA SÜRESİ	165
E. TENKİS DAVASI İLE MURİS MUVAZAASI NEDENİYLE TAPU İPTAL VE TESCİL DAVASININ KARŞILAŞTIRILMASI	167
SONUÇ	170
KAYNAKÇA	175

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AD	: Adalet Dergisi
a.e.	: Anılan eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
a.m.	: Anılan makale
b.	: Bent
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichtshofs (İsviçre Federal Mahkemesi Kararları)
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
c.	: Cümle
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
DÜHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	: Fıkra
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KK	: 3402 sayılı Kadastro Kanunu
KTK	: 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
m.	: Madde
MK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Hukuk Araştırmaları Dergisi
nakl.	: Naklen
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBBB	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
vd.	: Ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

GİRİŞ

Muvazaa, tarafların üçüncü şahısları aldatmak amacıyla yaptıkları işlemin aralarında hüküm ve sonuç doğurmaması veya görünüşteki bu işlemin arkasına gizledikleri bir başka işlemin hüküm ve sonuç doğurması hususunda anlaşmalarıdır. Tarafların aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağı konusunda anlaşığı ve üçüncü şahıslara karşı yalnızca bir görünüş yaratmak amacıyla işlem yapmaları haline mutlak; bu işlemin arkasına gerçek iradelerine uygun olan bir işlemi gizlemeleri haline ise nisbi muvazaa denir. Tezimizin konusunu oluşturan muris muvazaası ise hukuki niteliği itibariyle nisbi muvazaa olup mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla aslında bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmazını mirasçılardan biri veya üçüncü kişiye muvazaalı satış veya ölüncüye kadar bakma sözleşmesi ile devretmesi halinde söz konusu olur.

Muris muvazaası kavramını incelemeye geçmeden önce tezimizin ilk bölümünde, muvazaa kavramının tanımına ilişkin doktrindeki görüşler, muvazaanın unsurları, üçüncü şahısları aldatma kastının bu unsurlar arasında sayılıp sayılmayacağına ilişkin görüşler ve hangi unsurun muvazaa türünün tespitinde belirleyici olduğu üzerinde durulacaktır. Muvazaa türlerinden biri olan nisbi muvazaanın görünüm biçimleri ele alınırken tarafta muvazaanın mümkün olup olmadığına ilişkin tartışmalara yer verilecektir. Muvazaanın hüküm ve sonuçları görünüşteki işlem ve gizli işlem açısından ayrı başlıklar altında incelenecek olup sözleşmenin koşullarında muvazaa halinde gizli işlemin geçerliliği ve şekle bağlı sözleşmelerde görünüşteki işlem ve gizli işlemin birbiri ile ilişkisine değinilecektir. İnançlı işlem, nam-ı müstear ve kanuna karşı hilenin muvazaa ile ilişkisi bu kavramların tanımı, unsurları ve hüküm ve sonuçlarına ilişkin açıklama konumuzla sınırlı olacak şekilde genel hatları ile yapıldıktan sonra irdelenecektir.

Tezimizin ikinci bölümünde muris muvazaası kavramına ilişkin açıklamalara yer verildikten sonra muris muvazaasının dayanağını oluşturan 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İctihadı Birleştirme Kararı ile ortaya konulan ilkeler ile hangi mirasçılardan muris muvazaası nedeniyle dava açma hakkına sahip olduğu konusunda doktrindeki fikir ayrılıkları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Muris muvazaasının unsurları

görünüşteki işlem ve gizli işlemin hangi sözleşme türleri şeklinde karşımıza çıkabileceğine de değinilerek açıklanacaktır. Muris muvazaasının belirleyici unsuru olan mirasçılardan mal kaçırma amacı, mirasçıların muvazaalı işlem tarihinde mirasçı sıfatına sahip olup olmaması gibi çeşitli ihtimaller göz önünde bulundurularak ayrıntılı bir şekilde incelenecektir. Muris muvazaasının unsurları incelendikten sonra mirasbırakanı muvazaalı işlem yapmaya yönelten nedenler uygulamadan örnekler verilerek ele alınacaktır.

Mirasbırakanın mirasçılar aleyhine yapabileceği muvazaalı sözleşme türleri tez konumuzla sınırlı olarak tanımı, hukuk niteliği ve unsurları yönüyle genel hatları ile incelendikten sonra mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapılan bu sözleşmelere ilişkin uygulamadan örneklere yer verilecektir. Bu kapsamda özellikle mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yapılan muvazaalı taşınmaz satışlarını gizlemek için ara malik aracılığıyla taşınmaz devri yapılması veya taşınmazın sonradan üçüncü kişiye devri sağlanarak bu kişiyi MK m. 1023'ün korumasından yararlandırma amacı gibi çeşitli yöntemlere başvurulduğuna değinilecektir. Mirasbırakanın sağlığında paylaşırma kastı ile yaptığı satışların uygulamada muris muvazaası kapsamında kabul edilip edilmediği üzerinde durulacaktır. Yargıtay uygulamasına göre, mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yaptığı her muvazaalı işlem için 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararı uygulama alanı bulmamaktadır. Tezimizin bu bölümünde muris muvazaası ilkelerinin uygulama alanı bulmadığı muvazaalı işlem türleri ve bunlara uygulanabilecek hükümler de incelenecektir.

Mirasbırakanın asıl yapmak istediği işlem olan ve muris muvazaasında gizli işlemi karşılayan bağışlama sözleşmesi tanımı, hukuk niteliği ve unsurları yönüyle genel olarak ele alınacaktır. Bu bölümde son olarak muris muvazaasının hüküm ve sonuçları incelenecektir.

Tezimizin üçüncü bölümünde muris muvazaasına ilişkin usuli hükümlere yer verilecektir. Bu bağlamda öncelikle muris muvazaası nedeniyle açılacak tapu iptal ve tescil davasında görevli ve yetkili mahkemenin belirlenmesi, kimlerin dava açma hakkına sahip olduğu ve davanın kime yöneltileceği üzerinde durulacaktır. Bunları takiben davacı mirasçının talep kapsamının neler olabileceği uygulamadan örneklerle birlikte ele alınacaktır.

Davacı mirasçının muris muvazaası nedeniyle iptal davasını halef sıfatıyla mı yoksa üçüncü kişi sıfatıyla mı açacağı, bu konuya ilişkin doktrindeki görüşlere de yer verilerek irdelenecektir. Mirasçının davayı hangi sıfatla açtığına ilişkin varılacak sonuca göre sahip olduğu ispat imkânlarının neler olduğu hakkında bilgi verilecektir.

Nihayet, muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davası uygulamada genellikle tenkis davası ile birlikte açıldığından, tenkis davasına ilişkin tez konumuzla sınırlı olacak şekilde genel hatlarıyla açıklama yapıldıktan sonra bu iki dava türünün karşılaştırılması ile çalışmamıza son verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MUVAZAA KAVRAMI, MUVAZAAANIN HÜKÜM VE SONUÇLARI, BENZER KAVRAMLARLA İLİŞKİSİ

I. MUVAZAA KAVRAMI

Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur (TBK m.1). Sözleşmenin kurulması aşamasında taraflar iradeleri ile dışa vurdukları beyanları arasında bilerek uygunsuzluk meydana getirebilirler. Bu halde muvazaanın varlığından söz edilir.

Muvazaa vaz' kökünden türetilmiş bir kelime olup; bahse girişmek, asıl maksadı gizleyerek gerçeğe uygun olmayan hareket ve işlemlerde bulunmak anlamlarına gelir¹.

Muvazaa doktrinde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Muvazaanın farklı tanımlarının yapılmasının nedeni muvazaanın tarifi, kapsamı, hüküm ve sonuçları hakkında gerek bilimsel alanda gerekse uygulamada tam bir görüş birliğinin bulunmamasıdır².

Doktrindeki bir görüşe göre muvazaa, tarafların üçüncü şahısları aldatmak amacı ile kendi hakiki iradelerine uymayan, aralarında hüküm ve sonuç meydana getirmeyen bir görünüş yaratmak hususunda anlaşmalarıdır³. Muvazaada taraflar

¹ Hilmi ERGÜNEY, **Türk Hukukunda Lügat ve İstilahlar**, İstanbul 1973, s. 330.

² Eraslan ÖZKAYA, **İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları**, 6. Baskı, Seçkin, Ankara 2015, s. 180.

³ Turhan ESENER, **Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler**, İstanbul 1956, s. 7; Feyzi Necmeddin FEYZİOĞLU, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1**, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1976, s. 188; Ali Naim İNAN, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1979, s. 172; Kenan TUNÇOMAĞ, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, I. Cilt**, Sermet Matbaası, 6. Bası, İstanbul 1976, s. 291; Selahattin Sulhi TEKİNAY / Sermet AKMAN / Haluk BURCUOĞLU / Atilla ALTOP, **Tekinay Borçlar Hukuku: Genel Hükümler**, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s. 408; Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / Hüseyin HATEMİ / Rona SEROZAN / Abdulkadir ARPACI, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt, Prof. Dr. Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme**, 5. Bası'dan 6. Tıpkı Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014, s. 345; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 408; İhsan ÖZMEN/ Eraslan ÖZKAYA, **Muvazaa Davaları**, Adalet Yayıncılık, Ankara 1993, s. 4; Safa REİSOĞLU, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Bası, Beta, İstanbul 2014, s. 104-105; İbrahim KAPLAN, **Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler)**, İmaj Yayınevi, Ankara 2012, s. 122; Ali İhsan

bilerek iradeleri ile beyanları arasında uygunsuzluk meydana getirmekte, üçüncü şahısları aldatmak amacıyla gerçekte istemedikleri bir işlemi yapmakta ve görünüşteki bu işlemin istenilen işlem olmadığı hususunda anlaşmaktadırlar⁴. Bu tanım muvazaayı tam olarak karşılamamaktadır. Çünkü taraflar muvazaalı işlemi üçüncü kişilere karşı bir görünüş yaratmak için yapabilecekleri gibi görünüşteki işlemin arkasına gizledikleri bir başka işlem de yapabilirler. İkinci halin söz konusu olması ihtimalinde iş bu tanım yeterli olmayacaktır.

Doktrindeki bir başka görüş muvazaayı tarafların hakiki sözleşmelerini harice muayyen hususlarda farklı olarak aksettirmeleri hususunda anlaşmaları olarak tanımlamaktadır.⁵ Bu tanım da tarafların yalnızca üçüncü kişilere karşı bir görünüş yaratmak için yaptıkları muvazaalı işlem türünü kapsamadığından yeterli değildir.

Doktrindeki bir diğer görüşe göre muvazaa iki tarafın iradesi ile beyanları arasında istenerek meydana getirilen uygunsuzluktur⁶. Bu görüşteki yazarlara göre, muvazaada taraflar gerçekte istemedikleri bir sözleşmeyi üçüncü kişileri aldatmak maksadıyla yaparlar. Taraflar aralarındaki bu sözleşmenin kendi aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağı konusunda anlaşmışlardır. Yukarıda açıkladığımız üzere bu tanım da görünüşteki işlemin ardında başka bir işlem yapılması ihtimalini kapsamadığından eksiktir.

Doktrinde bizim de benimsediğimiz görüşe göre ise muvazaa, tarafların üçüncü şahısları aldatmak amacıyla yaptıkları işlemin hiç hüküm doğurmaması veya görünüşteki işlemde başka bir işlemin hükümlerini doğurması hususunda anlaşmalarıdır⁷.

ÖZÜĞÜR, **Tenkis Mirasta Denkleştirme ve Muvazaa Davaları**, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2015, s. 459.

⁴ ÖZMEN/ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 4.

⁵ İlhan E. POSTACIOĞLU, **Şehadetle İspat Memnuiyeti ve Hudutları**, Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul 1964, s. 218; Ahmet Ziya KAYAOĞLU, “Muvazaa Akitleri ve Tatbikatı”, **AD**, Ankara 1953, S. 1-2, s. 95.

⁶ Fikret EREN, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 19. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2015, s. 349; Hüseyin HATEMİ/Gökhan GÖKYAYLA, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, s. 90; Turgut AKINTÜRK/Derya ATEŞ KARAMAN, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, 24. Baskı, Beta, İstanbul 2015, s. 54; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 179; Ahmet KILIÇOĞLU, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş 19. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2015, s. 181.

⁷ Kemal OĞUZMAN/Turgut ÖZ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 13. Bası, Cilt I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, s. 127; Gökhan ANTALYA, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, Legal, İstanbul 2015, s. 280; Aydın ZEVKLİLER, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 2001 s. 86.

Muvazaanın tanımına bilimsel eserlerin yanında mahkeme kararlarında da yer verilmiştir⁸.

İsviçre Federal Mahkemesinin bir kararında muvazaa “*Taraflar, irade beyanlarının objektif anlamına bağlı bulunan hukuki sonuçların meydana gelmeyeceğini kararlaştırdıkları ve böylece sırf görünürde bir sözleşme kurmak istedikleri takdirde, yaptıkları işlem muvazaalıdır*”⁹ şeklinde tanımlanmıştır.

Yargıtay’ın 7.10.1953 tarihli 8/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında: “*Zahiri beyanlarının hakiki maksatlarına uymadığını bildikleri halde âkıdaların kastedtikleri vaziyetten başka bir hukuki münasebette ittifak etmiş gibi kendilerini göstermiş olmaları halidir*”¹⁰ şeklinde tanımlanmıştır.

Muvazaa doktrin ve uygulamada üzerinde çok durulan ve tartışılan bir konu olmasına rağmen, TBK m. 19 dışında pozitif hukukumuzda bu kavrama yer verilmemiştir. TBK m. 19/1’de, bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında tarafların gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın gerçek ve ortak iradelerinin esas alınacağı hükme bağlanmıştır. Görüldüğü gibi bu hükümle de muvazaa yeterli ve belirgin şekilde ele alınıp değerlendirilmemiştir¹¹.

II. MUVAZAANIN UNSURLARI

Muvazaa, aşağıda açıklayacağımız üzere mutlak ve nisbi muvazaa olmak üzere ikiye ayrılır. Mutlak ve nisbi muvazaanın ortak unsurları: görünüşteki işlem, muvazaa anlaşması ve üçüncü şahısları aldatma kastıdır. Nisbi muvazaa türünde ise bu unsurlara ek olarak gizli işlem unsuru bulunmaktadır.

Muvazaanın unsurlarının belirtildiği Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun T. 14.3.2012, E. 2011/19-841, K. 2012/144 sayılı kararında şu ifadeler yer verilmiştir¹²:

---

⁸ “... Bilindiği üzere, bir sözleşmenin taraflarının, üçüncü kişileri aldatmak amacıyla, gerçek durumu gizleyerek, gerçek iradelerine uymayan ve kendi aralarında geçerli olmayan bir hususta anlaşmalarına muvazaa; bu şekilde yapılan işlemlere de, muvazaalı işlemler adı verilir.” YHGK, T. 14.3.2012, E. 2011/19-841, K. 2012/144, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.12.2014.

⁹ TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 408, dn. 20’dan naklen.

¹⁰ R.G. 28.11.1953, No: 8569.

¹¹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 178.

¹² (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.12.2014.

“... Muvazaada, daima, görünüşte var olan, ancak taraflarca gerçekte asla istenmeyen, salt üçüncü kişilere yanlış kanaat verip onları aldatmak amacıyla yapılmış bir hukuki işlem ile, bu işlemin aralarında geçerli olmadığına dair bir muvazaa anlaşması mevcuttur. Bazı durumlarda, bu ikisine ek olarak, tarafların gerçek iradelerine uygun olan (tarafların gerçekte istedikleri), ancak, çeşitli sebeplerle görünen işlemin arkasına sakladıkları bir gizli işlem daha bulunur. ...”

Bu kararda görünüşteki işlem, muvazaa anlaşması ve gizli işlem olmak üzere üç unsur belirtildiği izlenimi uyansa da, “üçüncü kişilere yanlış kanaat verip onları aldatmak amacıyla” ifadelerinden üçüncü kişileri aldatma kastının da muvazaanın unsurlarından biri olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

A. GÖRÜNÜŞTEKİ İŞLEM: İRADE İLE BEYAN ARASINDA BİLEREK MEYDANA GETİRİLEN UYGUNSUZLUK

Görünüştaki işlem, tarafların gerçek iradelerine uymayan, kendileri hakkında hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacağı hususunda anlaştıkları işlemdir. Bu işlemde taraflar irade ve beyan arasında bilerek uygunsuzluk meydana getirirler¹³.

1. İrade ile Beyan Arasındaki Uygunsuzluk

Hukuki işlem, hukuksal sonuç doğurmaya yönelik irade beyanıdır. Bir hukuki işlemin veya sözleşmenin yapılabilmesi için öncelikle taraf iradesinin açıklanması gerekir. İradeyi dışarıya yansıtan, onu gösteren ve tanıtan söze veya yazıya irade beyanı denir¹⁴. İrade açıklaması ise irade beyanına oranla daha geniş bir kavram olup; bir kişinin bir hakkı veya hukuki ilişkiyi kurma, değiştirme veya ortadan kaldırma iradesini dış dünyaya bildirmesi veya bunu doğrudan doğruya icra ederek yürürlüğe koymasındır¹⁵.

Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur. Sözleşmenin kurulması aşamasında tarafların irade ve

¹³ ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 280; ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 460.

¹⁴ TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 63.

¹⁵ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 127.

beyanları kural olarak birbirine uygundur. Ancak bazı hallerde taraflar irade ve beyanları arasında bilerek uygunsuzluk meydana getirirler¹⁶.

İrade ile beyan arasında uygunsuzluk bulunması halinde bunlardan hangisine itibar edileceği, nasıl yorumlanacağı konusunda üç teori ileri sürülmüştür: irade teorisi, beyan teorisi ve güven teorisi.

a) İrade Teorisi

İrade teorisine göre, bir irade beyanı ancak beyan sahibinin gerçek iradesine uygun olduğu takdirde hukuken geçerli olacaktır¹⁷. İrade teorisi irade serbestfisi prensibinden hareket etmekte ve iradeye beyandan daha fazla önem vermektedir. Buna göre hiç kimse istemediği bir şeyle taahhüt altına sokulamaz¹⁸. İrade beyanının anlamı, beyan sahibinin bu beyana verdiği anlam göz önünde tutularak, onun gerçek iradesine göre tespit edilmelidir¹⁹.

İrade teorisi sadece beyan sahibini himaye etmesi nedeniyle taraflar arasındaki eşitlik prensibini ihlal etmekte ve muhatabın iyi niyetini göz ardı etmektedir²⁰. İrade teorisi muhatabın sözleşmedeki konumunu hesaba katmadığı için ticari hayatın güvenliğini tehlikeye düşürmüştür. Çünkü bu teoride muhatabın beyandan ne anladığı veya anlaması gerektiği göz ardı edilmekte, beyan sahibinin kendi içindeki iradesine önem verilmektedir²¹. İrade teorisi, aşırı derecede bireyci ve sübjektivist olduğu için hukuki güven ve istikrar ilkesine uymamaktadır²².

---

¹⁶ Bir kimse arzu etmediği bir beyanı bilerek yapmışsa, mesela bir teklifi reddetmek istemesine rağmen kabul beyanında bulunmuşsa, *zihni kayıt* söz konusu olur. Yapılan beyan, güven teorisi çerçevesinde sonuç doğurur; karşı tarafın durumu bilmemesi halinde böyle bir beyan sözleşmenin kurulmasına yol açar. *Latife beyanı*; bir kimsenin hukuki sonuç doğurmasını istemediği halde karşı tarafın ciddiye almayacağı düşüncesiyle açıkladığı irade beyanıdır. Bu beyan da güven teorisi çerçevesinde değerlendirilir ve karşı taraf beyanın ciddi olmadığını anlamışsa veya hal ve şartlara göre anlaması gerekiyorsa hukuki sonuç meydana gelmez. (OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 90-91; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 346-349)

¹⁷ ESENER, **a.g.e.**, s. 8; İNAN, **a.g.e.**, s. 96; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 71-72; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 149; Cihan Yüksel HATİPOĞLU, **Murisin Mirasçılar Aleyhine Yaptığı Sağlararası Muvazaalı Muamelelerin Hukuki Sonuçları**, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2004, s. 33.

¹⁸ ESENER, **a.g.e.**, s. 8; İNAN, **a.g.e.**, s. 96.

¹⁹ Mehmet Serkan ERGÜNE, **Vasiyetnamenin Yorumu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 5; İNAN, **a.g.e.**, s. 96; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 149.

²⁰ ESENER, **a.g.e.**, s. 9; ERGÜNE, **a.g.e.**, s. 6.

²¹ HATİPOĞLU, **a.g.e.**, s. 33.

²² EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 150; ERGÜNE, **a.g.e.**, s. 6.

b) Beyan Teorisi

Beyan teorisine göre, irade ile beyan arasında uyumsuzluk bulunması halinde, hukuken önemli olan husus iç irade değil beyandır²³. Beyan teorisi sübjektif beyan teorisi ve objektif beyan teorisi olmak üzere ikiye ayrılır²⁴. Sübjektif beyan teorisine²⁵ göre, muhatabın, kendi anlayışına göre beyana verdiği fiili, sübjektif anlam önem taşır²⁶. Muhatabın sübjektif durumuna, bilgi ve formasyon derecesine göre, beyana verdiği fiili anlam, beyan sahibinin gerçek iradesine uygun olmasa bile, irade beyanı geçerlidir. Objektif beyan teorisinde ise, muhatap üçüncü kişi olarak nazara alınmakta ve muhatabın beyana verdiği anlam, üçüncü kişinin böyle bir beyana vereceği objektif bir anlam niteliğinde ise hukuken önem taşır²⁷.

Sübjektif beyan teorisi sadece muhatabın menfaatini göz önünde tuttuğu, beyan sahibinin gerçek iradesini dikkate almadığı esasında bu yönüyle muhatabın iradesini esas alan irade teorisi niteliğini taşıdığı için eleştirilmiştir. Objektif beyan teorisi ise, muhatapı ve beyan sahibini bir tarafa bırakarak üçüncü bir kişinin objektif anlayış ve yorum tarzını esas tuttuğu, bu haliyle bazen iki tarafın da istemediği bir sözleşmenin kurulması ihtimali nedeniyle eleştirilmektedir²⁸.

c) Güven Teorisi

Güven teorisine göre bir irade beyanına verilecek anlam, karşı tarafın, dürüstlük kuralına göre, bildiği veya bilmesi gerekli bütün unsurları değerlendirerek vermesi gereken anlamdır²⁹. Buna göre, bir irade beyanına muhatap olan kimsenin bu beyana iyiniyetle, dürüst ve makul bir insan sıfatıyla verebileceği anlam hukuken

²³ ESENER, a.g.e., s. 9; İNAN, a.g.e., s. 96; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 150; ERGÜNE, a.g.e., s. 6.

²⁴ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 150-151; ERGÜNE, a.g.e., s. 6-7.

²⁵ TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, bu teoriyi anlam verme prensibi olarak açıklamışlardır. Buna göre bir irade açıklamasına muhatabın verdiği anlam esas alınır. Anlam verme prensibi, irade prensibinin muhatap açısından ifade edilmesinden ibarettir. (TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 72). Yine aynı yazarlar beyan teorisini yalnızca objektif beyan teorisi ile sınırlı şekilde anlatmışlardır. (TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 72).

²⁶ ERGÜNE, a.g.e., s. 6.

²⁷ ERGÜNE, a.g.e., s. 7.

²⁸ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 151-152; ERGÜNE, a.g.e., s. 7-8.

²⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI a.g.e., s. 133-134; OĞUZMAN/ÖZ, a.g.e., s. 70-71.

önem taşıyacaktır³⁰. Görüldüğü üzere, bu teoride korunan, karşı tarafın haklı güvenidir³¹. Güven teorisi taraftarlarına göre, irade beyanına muhatap olan kimsenin, iyiniyetle ve kendisinden beklenen özeni göstermesi gerekmektedir birlikte, beyan sahibinin gerçek amacını araştırma yükümlülüğü yoktur³². Güven prensibinde muhatap, beyan teorisinin aksine beyanı harfi harfine değil, işin mahiyetini, örf ve âdeti, beyan sahibinin tabiatını, kendisi ile arasındaki mevcut ilişkiyi dikkate alarak yorumlayacaktır³³. Güven teorisi³⁴ Medeni Kanun m. 2/1' e dayanmaktadır. Bu hükme göre, herkes haklarını kullanırken, borçlarını ifa ederken dürüstlük kuralına uygun davranmalıdır. Güven teorisi, hukuki güven ve istikrar ilkesine, hakkaniyet düşüncesine dayanır³⁵. Doktrinde ve mahkeme içtihatlarında genellikle irade beyanlarının yorumunun güven teorisi çerçevesinde yapılacağı kabul edilmektedir³⁶.

2. İrade ile Beyan Arasındaki Uygunsuzluğun Bilerek Meydana Getirilmesi

Muvazaada taraflar irade ile beyan arasındaki uygunsuzluğu bilerek meydana getirmekte ve yaptıkları işlemin hukuki sonuç doğurmayacağı konusunda

---

³⁰ ERGÜNE, **a.g.e.**, s. 10.

³¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 134.

³² İNAN, **a.g.e.**, s. 96.

³³ ESENER, **a.g.e.**, s. 9; İNAN, **a.g.e.**, s. 96.

³⁴ Güven teorisi klasik ve yeni güven teorisi olarak ikiye ayrılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 153-155; HATİPOĞLU, **a.g.e.**, s. 34-35.

³⁵ HATİPOĞLU, **a.g.e.**, s. 33.

³⁶ TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 73-74; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 69. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun T.16.01.2013, E. 2012/19-670, K. 2013/171 sayılı kararı buna örnek verilebilir: "... Gerçekten de, her iki tarafın menfaatlerini korumak ve dengelemek için ileri sürülen güven ilkesine göre, bir irade beyanını anlamak ve değerlendirmek için, beyan muhatabınca bilinen ve bilinmesi gereken bütün hal ve şartları Medeni Kanun m.2'de düzenlenen dürüstlük ilkesi gereğince değerlendirmek gerekecektir. Böylece, beyana ne anlam verilmesi gerektiği ortaya çıkacaktır. Bu ilkeye göre, korunan karşı tarafın-beyan muhatabının- "haklı güven"idir. Beyan muhatabının gerekli dikkat ve özeni göstermeksizin, beyanı nasıl anladığına bakılmayacaktır. Beyan muhatabı, kendisine ulaşan beyanı, dürüstlük ilkesi gereği, bildiği veya bilmesi gereken tüm unsurları dikkate alarak anlamalıdır. Yani, onun bu beyanı o şekilde anlaması MK. m.2 uyarınca haklı görünmelidir. İşte bu ilke, meydana gelen adaletsizliği ve taraflar arasında gerçekleşen sorunu çözmüş olmaktadır. Zira, güven ilkesi "karşılıklı birbirini gözetme" ve "bağlılık" esaslarına dayanmaktadır. Bu ilkeye göre, hem beyan sahibinin hem de beyan muhatabının menfaatleri dengede tutulmuş olmaktadır. Bir yandan beyan muhatabının, dürüstlük kuralına (objektif iyiniyet) göre, bildiği ve bilebileceği bütün olguları değerlendirerek beyana vermesi gereken anlama olan haklı güveni korunmakta; diğer yandan ise, beyan sahibinin yaptığı beyanın, makul ve dürüst bir sözleşen insan tarafından anlaşılması olağan biçimde anlaşılacağına dair haklı güveni teminat altına alınmaktadır. ...". (Çevrimiçi), kazanci.com, 06.01.2015.

anlaşmaktadırlar. Tarafların gerçek iradelerine uygun olmayan, dışa yansıtılan bu işlem görünüşteki işlem olup muvazaanın ilk unsurunu oluşturur.

B. MUVAZAA ANLAŞMASI

Muvazaa anlaşması, tarafların üçüncü kişilere karşı bir görünüş yaratmak amacıyla yaptıkları işlemin tamamının veya bir bölümünün kendi aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağına ilişkin yaptıkları anlaşmadır³⁷. Muvazaa anlaşması ile taraflar, görünüşteki işlemi yalnızca üçüncü kişileri aldatmak için yaptıkları ve kendi aralarında hüküm doğurmayacağı veya gizli işlemin hüküm doğuracağı hususunda mutabakata varırlar³⁸. Muvazaa anlaşmasının görünüşteki işlemin tamamını konu edinmesi halinde “tam muvazaa”, bir kısmını konu edinmesi halinde ise “kısmi muvazaa” söz konusudur³⁹. Muvazaa anlaşması hukuki niteliği itibariyle bir sözleşme olup kurulması TBK m. 1’de yer alan genel kurala bağlıdır. Buna göre, muvazaa anlaşması, tarafların görünüşte yaptıkları işlemin kendi aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağı hususunda karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanında bulunmaları ile kurulmuş olur. TBK m. 6’daki sözleşmenin kurulması için zımnî kabulün de yeterli olabileceği kuralı muvazaa anlaşması için de geçerlidir. Muvazaa anlaşması yapılmamışsa muvazaanın varlığından söz etme olanağı yoktur⁴⁰.

Muvazaa anlaşmasının akdi niteliği itibariyle muvazaanın sadece sözleşmelerde söz konusu olabileceği düşünülebilir. Ancak muvazaa sözleşmelerde görülmekle birlikte ulaşması gerekli tek taraflı irade beyanı ile kurulan hukuki işlemlerde de söz konusu olabilir⁴¹. Ulaşması gerekli irade beyanına dayanan tek taraflı muvazaalı işlemlerde karşı tarafın muvafakati şarttır⁴². Buna göre, karşı tarafın muvazaalı işleme muvafakat etmesi ile muvazaa anlaşması kurulmuş olur. Bu

³⁷ ESENER, **a.g.e.**, s. 20; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 348; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 182; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 351.

³⁸ ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 281.

³⁹ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 351.

⁴⁰ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 182; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 351; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 461. ”... Muvazaanın çeşidi ne olursa olsun, tarafların, öncelikle muvazaalı işlemleri üçüncü kişileri aldatmak için yaptıkları ve bu anlaşmanın kendi aralarında hüküm ifade etmeyeceği yönünde anlaşmaları belirleyici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. ...” YHGK, T. 12.5.2004, E. 2004/11-254, K. 2004/295, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 9.12.2014.

⁴¹ ESENER, **a.g.e.**, s. 28; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 348; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 352; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 461.

⁴² KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 348; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 364.

duruma örnek olarak, iki işçisinden sadece birini işten çıkarmak isteyen işverenin çıkarmak istediği işçisini darıltmamak için diğeri ile anlaşıp ona da muvazaalı bir fesih bildiriminde bulunması gösterilebilir. Buna karşılık vasiyetname, vakıf kurma gibi tek taraflı işlemler ulaşması gerekli irade beyanıyla gerçekleşmediğinden, ilan yoluyla yapılan vaatler ise bir muvazaa anlaşmasına imkân verecek tarzda belirli bir muhataba karşı yapılmadığından muvazaalı olamaz⁴³. Ayrıca resmi makam veya memurun iştirak ettiği işlemlerde de muvazaadan söz edilemez ve bunlara karşı muvazaa iddiasında bulunulamaz. Çünkü bu işlemlerde resmi makam veya memurun işleme katılması ya da beyana muhatap olması kurucu bir nitelik arz eder⁴⁴. Örneğin kendisine mirasın reddi beyanı yöneltilen hâkimin beyan sahibiyle anlaşarak muvazaalı işlem yapması mümkün değildir⁴⁵.

Muvazaa anlaşmasının kurulup kurulmadığı konusunda çıkacak ihtilaflar güven teorisine göre halledilmelidir. Buna göre, bir tarafın muvazaa konusundaki irade beyanı diğer tarafça anlaşılmış veya kendisinden beklenen özeni gösterdiği takdirde anlaşılabilir olması halinde muvazaa anlaşması kurulmuş demektir⁴⁶.

Muvazaa anlaşmasının görünüşteki işlemde önce⁴⁷ veya görünüşteki işlemle aynı anda yapılması gerekir, görünüşteki işlemde sonra yapılması mümkün değildir⁴⁸. Taraflar yapmış oldukları bir sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurmasını istemedikleri takdirde bunu sonradan yapacakları bir muvazaa anlaşması ile

---

⁴³ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 348.

⁴⁴ FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 191; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 365.

⁴⁵ ESENER, **a.g.e.**, s. 30; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 348; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 191.

⁴⁶ ESENER, **a.g.e.**, s. 21.

⁴⁷ Doktrinde ADAY, Muvazaa anlaşmasının görünüşteki işlemde önce yapılamayacağını belirtmiştir. Yazara göre, görünüşteki işlemde önce yapılan muvazaa anlaşmasına yönelik muvazaa iradesinin görünüşteki sözleşmenin yapıldığı sırada bulunmaması halinde, muvazaanın varlığından söz edilemeyecektir. Ancak görünüşteki işlemin yapıldığı anda muvazaa iradesinin bulunması ile işlem muvazaalı hale gelecektir. (Nejdet ADAY, **Taşınmaz Mülkiyetinin Naklinde Muvazaa**, Kazancı Hukuk Yayınları:111, İstanbul 1992, s. 9-10).

⁴⁸ ESENER, **a.g.e.**, s. 22; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 347; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 351; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 281; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 183. "... Muvazaa anlaşmasının görünüşteki sözleşmeden önce veya en geç onunla aynı zamanda yapılması gerekir. Daha sonra yapılan sözleşme bu muvazaa sözleşmesini değil, önceki geçerli sözleşmeyi değiştiren ikinci bir sözleşme niteliğini taşır. ..." YHGK, T. 16.6.2010, E. 2010/1-295, K. 2010/333, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 9.12.2014.

sağlayamayacaklardır. Böyle bir durumda yapılacak şey, önceden yapılan sözleşmeyi hükümden düşüren veya değiştiren yeni bir sözleşme akdedilmesidir⁴⁹.

Muvazaa anlaşması yukarıda açıkladığımız üzere hukuki niteliği itibarı ile bir sözleşme olup TBK m. 12’de düzenlenen genel hüküm gereği, bu anlaşmanın geçerliliği ve kurulması herhangi bir şekle tabi değildir. Görünüştaki işlemin şekle tabi olması halinde bunun hüküm ve sonuç doğurmayacağına ilişkin yapılan muvazaa anlaşmasının da şekle tabi olup olmayacağına ilişkin tartışmaya doktrinde olumsuz cevap verilmiştir⁵⁰. Bunun gerekçesi ise TBK m. 13’te düzenlenen şekle bağlı bir sözleşmede yapılacak değişikliğin aynı şekle uyularak yapılması gerektiği kuralının muvazaa anlaşması ile bağdaşmamasıdır. Zira muvazaa anlaşması görünüştaki işlemden önce veya görünüştaki işlemle aynı anda yapılmaktadır. TBK m. 13 ise, geçerli olarak kurulmuş bir sözleşmenin sonradan bazı hükümlerinde değişiklik yapılması halini düzenlemektedir. Görünüştaki işlemin şekle bağlı olması durumunda, muvazaanın yazılı delille ispat edilmesi kuralı muvazaa anlaşmasının geçerliliği için değil, ispatı için gerekli olan bir koşuldur⁵¹. Görünüştaki resmi veya adi yazılı işlemin aksini iddia eden taraf Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 200/1 uyarınca iddiasını yazılı delille ispatlamalıdır. Ancak bu husus sözleşmenin tarafları için gerekli olup üçüncü kişiler HMK m. 203/1 (d) bendi gereği yazılı delille dayanmaksızın muvazaa iddiasını her türlü delille ispat edebilirler⁵².

Muvazaa anlaşması nisbi muvazaanın bir unsuru olan ve görünüştaki işlemin arkasına gizlenen gizli işleminden bağımsızdır. Muvazaa anlaşmasının her muvazaalı

---

⁴⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 347; ÖZMEN/ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 7.

⁵⁰ ESENER, **a.g.e.**, s. 22; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 351; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 182; ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 461; HATİPOĞLU, **a.g.e.**, s. 37.

⁵¹ “... Öğreti ve Yargıtay uygulamasında, bir sözleşmenin taraflarının, uyumsuzluk halinde o sözleşmenin muvazaalı olduğunu birbirlerine karşı ileri sürebilecekleri, ancak, bunu ileri süren tarafın, kural olarak iddiasını yazılı delille kanıtlanması gerektiği kabul edilmektedir. Buradaki ‘yazılı delil’ kavramı, tarafların imzalarını taşıması kaydıyla adi yazılı belgeyi de içeren bir genişliktedir. ...” YHGK, T. 21.9.2005, E. 2005/6-491, K. 2005/471, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 10.12.2014.

⁵² KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, dn. 9, s. 347; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 182. “... Görünüştaki işlemin geçerliliği ve ispatı bir şekle bağlı bulunsa bile, üçüncü kişiler muvazaa iddiasını tanık da dahil olmak üzere her türlü delille ispat edebilirler. Esasen, üçüncü kişiye, tarafı olmadığı bir sözleşmedeki muvazaa olgusunu yazılı delille kanıtlama yükümü getirilmesine hukuken olanak da yoktur. ...” YHGK, T. 24.2.2010, E. 2010/6-94, K. 2010/100, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.12.2014.

işlemlerde yapılması zorunluluğu varken gizli işlem sadece nisbi muvazaanın türünde aranan bir unsurdur⁵³.

C. ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARI ALDATMA KASTI

Muvazaanın türleri için ortak olan üçüncü unsur, üçüncü şahısları aldatma kastıdır. Tarafların iradeleri ile beyanları arasında bilerek uygunsuzluk meydana getirmelerinin sebebi üçüncü şahısları görünüşteki bu işlemle aldatmaktır. Üçüncü şahısları aldatma kastı tarafların harice karşı aldatıcı bir durum yaratmak hususundaki kastını ifade eder⁵⁴. Üçüncü şahısları aldatma kastının muvazaanın unsurlarından olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır⁵⁵.

Üçüncü şahısları aldatma kastının muvazaanın unsurlarından olmadığını savunan ilk görüşe göre bu husus muvazaanın anlaşmasının içerisinde yer almaktadır. Muvazaalı işlemi gerçekleştiren taraflar bu işlemin aralarında hüküm doğurmayacağı konusunda da anlaşmaya varmış bulunuyorlarsa, sonuç olarak üçüncü kişileri aldatmış olurlar. Üçüncü şahısları aldatma kastını muvazaalı işlemin dışarıya yönelik sonucu olarak görmek gerekir. Muvazaanın ispatında, görünüşteki işlemin taraflar arasında hüküm ifade etmeyeceği konusundaki uyuşmanın sabit olması yeterli sayılmalı; ayrıca tarafların bu işlemi üçüncü kişileri aldatma kastıyla yapıp yapmadıklarının araştırılmasına gerek duyulmamalıdır. Üçüncü kişileri aldatma kastının muvazaanın unsurları arasında sayılması yerinde değildir⁵⁶.

Üçüncü şahısları aldatma kastının muvazaanın unsurlarından olmadığını savunan ikinci görüşe göre, bu unsurun muvazaanın asli unsurları arasında sayılması muvazaanın alanında birtakım problemleri beraberinde getirecektir. Buna göre üçüncü şahısları aldatma kastının olmadığı durumlarda muvazaanın da mümkün olmayacağı gibi yanlış bir düşünce ortaya çıkacaktır. Muvazaanın, ancak taraflar arasında olur ve üçüncü şahısları aldatma kastının olmadığı durumlarda da söz konusu olabilir. Taraflar üçüncü şahıslara zarar vermek amacıyla görünüşte ya da gizli bir işlem

---

⁵³ ESENER, **a.g.e.**, s. 21; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 183.

⁵⁴ ESENER, **a.g.e.**, s. 11-12.

⁵⁵ Doktrinde İNAN, üçüncü şahısları aldatma kastını herhangi bir tartışmaya girmeksizin muvazaanın unsurlarına dâhil etmemiştir. Yazar, muvazaanın anlaşması ile üçüncü şahısları aldatma kastını tek unsur olarak ele almıştır. Bkz. İNAN, **a.g.e.**, s. 178-179.

⁵⁶ ADAY, **a.g.e.**, s. 8-9; Fahrettin KAYGAN, *Muris Muvazaası*, **ABD**, S. 3, Ankara 2000, s. 185.

yaparlarsa bu durumda sözleşme hukuku problemi olarak muvazaaa değil üçüncü şahıslara zarar verme kastıyla işlenmiş bir haksız fiil söz konusudur⁵⁷.

Üçüncü şahısları aldatma kastının muvazaanın unsurlarından olduğunu savunan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, tarafların irade ile beyan arasında uygunsuzluk meydana getirmesinin sebebi üçüncü kişileri yaratılan bu görünüşle aldatmaktır⁵⁸. Üçüncü kişileri aldatma amacı olmazsa muvazaalı işlemi yapmaya gerek kalmayacaktır⁵⁹. TBK m. 19'da, sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında tarafların gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradelerinin esas alınacağı düzenlenmiştir. Bu maddede sözü edilen tarafların sözleşmenin gerçek niteliğini gizleme niyeti, ancak üçüncü kişilerin aldatılması yoluyla gerçekleşebilir. Bu nedenle aldatma kastı muvazaanın içeriğine dâhil zorunlu bir unsurdur⁶⁰.

Yargıtay içtihatlarında da üçüncü şahısları aldatma kastının muvazaanın unsurlarından olduğuna değinilmiştir. Yargıtay 7. Hukuk Dairesi'nin T. 26.6.2013, E. 2013/16120, K. 2013/11938 sayılı kararı örnek verilebilir⁶¹: "... Muvazaaa B.K.nda düzenlenmiş olup, tarafların üçüncü kişileri aldatmak amacıyla, kendi gerçek iradelerine uymayan, aralarında hüküm ve sonuç meydana getirmesini arzu etmedikleri, görünüşte bir anlaşma olarak tanımlanabilir. Muvazaada, taraflar arasında üçüncü kişileri aldatma kastı bulunmakta ve sözleşmedeki gerçek amaç gizlenmektedir. ...".

Muvazaalı işlem yapılırken amaç üçüncü kişilere karşı bir görünüş yaratarak onları aldatmaktır. Ancak muvazaalı işlemde dışa karşı yaratılan görünüşle amaçlanan, üçüncü şahısları aldatmak olabileceği gibi belli mali yükümlülüklerden kurtulmak da olabilir. Örneğin taşınmaz satımında yüksek tapu harç ve vergi ödemesinden kaçınmak için bedelin düşük gösterilmesinde durum böyledir.

---

⁵⁷ Yaşar KARAYALÇIN, **Mirasbırakanın Muvazaası mı? Tasarruf Özgürlüğü Ve Saklı Payın Korunması Mı? Bir Tartışma**, Turhan Kitabevi, Ankara 2000, s. 185.

⁵⁸ ESENER, **a.g.e.**, s. 11; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 281.

⁵⁹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 183; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 462.

⁶⁰ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 352.

⁶¹ (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.12.2014.

D. GİZLİ İŞLEM

Muvazaanın unsurları başlığı altında inceleyeceğimiz son unsur gizli işlemdir. Gizli işlem yalnızca nisbi muvazaa türünde mevcut olan bir unsurdur⁶². Taraflar gerçek iradelerine uymayan, üçüncü kişilere karşı bir görünüş yaratmak istedikleri işlemin arkasına gerçek iradelerine uygun olan, hüküm ve sonuçlarını doğurmasını istedikleri başka bir işlem yapabilirler. Tarafların gerçek iradelerine uygun ancak çeşitli nedenlerle görünüşteki işlemin arkasına gizledikleri bu işleme gizli işlem denir⁶³. Gizli işlem, kanunun öngördüğü şekil şartlarına uygun yapıldığı ölçüde mevcut ve geçerlidir⁶⁴. Örneğin A, saklı paylı mirasçılarının tenkis davası açmalarını önlemek amacıyla, mallarını B'ye bağışladığı halde, satmış gibi görünüş yaratmak için B ile satım sözleşmesi yapabilir. Böyle bir halde A'nın B ile akdettiği satım sözleşmesi görünüşteki işlem, bağışlama sözleşmesi ise gizli işlemdir⁶⁵.

Görünüşteki işlem ve gizli işlem birbirinden bağımsız olup görünüşteki işlemde şekle uyulmuş olması gizli işlemin kanunun öngördüğü şekilde yapılma zorunluluğunu ortadan kaldırmaz⁶⁶.

---

⁶² Muvazaanın türünün belirlenmesinde gizli işlemin varlığının belirleyici olduğuna ilişkin bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında şu ifadeler yer verilmiştir: "... Taraflar arasında bir gizli işlem bulunup bulunmadığına göre bakılarak, muvazaanın iki türünden söz edilir: Tarafların, kendi aralarında geçerli herhangi bir hukuki işlem yapmak istemedikleri halde, salt üçüncü kişilere, aralarında bir hukuki işlem varmış gibi görünmek için işlem yapmaları halinde mutlak (basit) muvazaa söz konusu olur. Buna karşılık; nispi (mevsuf) muvazaada, taraflar arasında gerçek iradelerine uygun bir hukuki işlem bulunmakla birlikte, bu işlem, kendi iradelerine uymayan, dışa karşı yapılmış bir başka hukuki işlemle gizlenir. ..." YHGK, T. 14.03.2012, E. 2011/19-841, K. 2012/144, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 19.12.2014.

⁶³ İNAN, a.g.e., s. 179; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 281.

⁶⁴ "... Şu halde, özellikle mevsuf (nispi) muvazaada ilke olarak görünüşteki işlemin altına saklanan ve tarafların içerik ve sonuçlarıyla birlikte gerçekleştirmek istedikleri işlem (gizli sözleşme) geçerlidir. Bu geçerliliğin, tarafların gerçek ve uygun iradelerinin bu yolda olmasından kaynaklandığı ve onun, muvazaalı hukuki işlemin altına gizlenmiş olmasının, ilke olarak geçerliliğini etkilemediği her türlü duraksamadan uzaktır. ..." YHGK, T. 3.12.2008, E. 2008/1-711, K. 2008/705, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.12.2014.

⁶⁵ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 352.

⁶⁶ "... Ne var ki; muvazaada, gizli işlem şekle bağlıysa ve bu gizli işleme ilişkin irade açıklamaları şekle uygun yapılmamışsa, görünüşteki işlem, yapılırken yoların öngördüğü şekle uyulmuş olması, gizli işlemdeki şekle aykırılığı gidermez. Bu durumda, görünüşteki işlem tarafların gerçek iradelerini yansıtmadığından her hangi bir sonuç doğurmadığı gibi, gizli işlem dahi şekle aykırılıktan dolayı geçersizdir. Nitekim bu ilke, 7.10.1953 gün ve 8/7 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında çok açık bir şekilde dile getirilmiş; tapuda kayıtlı taşınmaz malın muvazaalı satış işlemiyle miras hakkından yoksun edilen kimselerin dava hakkına ilişkin uyuşmazlığın irdelendiği 1.4.1974 gün ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'nda da, tüm mirasçılarının görünüşteki satış sözleşmesinin Borçlar Kanunu'nun 18. maddesine dayanarak muvazaalı olduğu ve gizli bağış sözleşmesinin de şekil

Görünüşteki işlemin arkasına gizlenen bir işlemin varlığı halinde muvazaa anlaşması çoğunlukla gizli işlemin bir kısmını oluşturur. Ancak muvazaa anlaşması ve gizli işlem birbirinden bağımsız olarak mevcuttur⁶⁷. Muvazaa anlaşması herhangi bir şekle tabi olmadığı halde gizli işlemin kanunun öngördüğü şekilde yapılması gerekir.

III. MUVAZAAANIN TÜRLERİ

Yukarıda açıkladığımız muvazaanın tanımı ve unsurları doğrultusunda, muvazaa iki şekilde karşımıza çıkabilir. Taraflar, üçüncü kişilere karşı bir görünüş yaratmak amacıyla yaptıkları gerçek iradelerine uygun olmayan işlemin hüküm ve sonuç doğurmayacağı veya görünüşteki işlemin arkasına gizledikleri başka bir işlemin hüküm ve sonuç doğuracağı hususunda anlaşma yapabilirler. Muvazaa doktrinde⁶⁸ mutlak ve nisbi muvazaa olmak üzere ikiye ayrılmıştır⁶⁹.

Muvazaa için doktrinde yapılan bu ayırım Yargıtay kararlarında da benimsenmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun T. 28.5.2008, E. 2008/4-399, K. 2008/408 sayılı kararı örnek verilebilir⁷⁰:

“... Gerek öğretilde, gerek uygulamada muvazaa, mutlak ve nispi muvazaa olarak iki gruba ayrılmaktadır; mutlak muvazaada taraflar herhangi bir hukuki işlem yapmayı (oluşturmayı) istemezler, yalnız görünüşte bir hukuki işlem için gerekli irade açıklamasında bulunurlar; nispi muvazaada ise taraflar gerçekten belli bir hukuki işlem yapmak isterler, ancak onu saklamak amacıyla, bir başka hukuki işlemin kurulduğu görüşünü yaratmak üzere irade açıklamasında bulunurlar. ...”

---

koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabilecekleri sonucuna varılmıştır. ...” YHGK, T. 28.5.2008, E. 2008/4-399, K. 2008/408, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 10.12.2014.

⁶⁷ ESENER, **a.g.e.**, s. 21-22.

⁶⁸ ESENER, **a.g.e.**, s. 41 vd; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 128; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 353; KILIÇOĞLU, **a.g.e.**, s. 183-184; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 346; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 410; ADAY, **a.g.e.**, s. 3; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 185-186.

⁶⁹ Mutlak muvazaa için doktrinde adi, basit, yalın muvazaa terimleri; nisbi muvazaa için ise nitelikli, mevsuf muvazaa terimleri kullanılmaktadır. Ancak bu terminolojik tartışmalara girmeyip belirtmeyi yeterli görüyoruz. Bkz. HATEMİ/GÖKYAYLA, **a.g.e.**, s. 90, ADAY, **a.g.e.**, s. 4; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 410 ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 282; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 345; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 128, dn. 316-31; Mehmet AYAN, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 10. Baskı, Mimoza Yayınevi, Konya 2015, s. 184-187.

⁷⁰ Aynı yönde bkz. YHGK T. 3.12.2008, E. 2008/1-711, K. 2008/705 (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 10.12.2014.

A. MUTLAK MUVAZAA

Mutlak muvazaa, tarafların aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağı hususunda anlaştıkları bir hukuki işlemi, üçüncü şahısları aldatmak amacı ile mevcutmuş gibi göstermeleri halidir⁷¹. Özellikle muvazaalı temliklerde rastlanan bu gibi hallerde, muvazaa anlaşması dışarıya karşı mevcutmuş gibi gösterilen işlemin hüküm ve sonuçlarını taraflar açısından ortadan kaldırır⁷².

Mutlak muvazaada taraflar gerçekte bir işlem yapma iradesi taşımamakta ancak çeşitli saiklerle üçüncü şahısları aldatmak için görünüşte bir işlem yapmaktadırlar. Mutlak muvazaa için doktrinde verilen en klasik örnek, alacaklıların takibinden kurtulmak isteyen borçlunun mallarını anlaştığı arkadaşına satmasıdır. Yapılan bu satış sözleşmesi taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmayacak, sadece bu yönde bir görünüş yaratılmış olacaktır. Taraflar muvazaa anlaşması ile bu satışın kendi aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağı konusunda anlaşmışlardır. Bir başka örnek, mali durumu bozulan kişinin ticari itibarını yükseltmek için imzalanan borç senedi de mutlak muvazaa teşkil eder⁷³.

Mutlak muvazaanın unsurları görünüşteki işlem, muvazaa anlaşması ve üçüncü şahısları aldatma kastıdır. Yukarıda verdiğimiz örnek üzerinden somutlaştırırsak, alacaklıların takibinden kurtulmak isteyen borçlunun mallarını arkadaşına satması halinde satış sözleşmesi görünüşteki işlemdir. Bu satış sözleşmesinin taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmayacağı konusunda yapılan anlaşma muvazaa anlaşması; alacaklılardan mal kaçırma amacı ise üçüncü şahısları aldatma kastıdır.

B. NİSBİ MUVAZAA

Nisbi muvazaa, tarafların gerçekte hüküm doğurmasını istedikleri bir işlemi, aralarında hüküm doğurmayacağını kararlaştırdıkları görünüşteki işlemin arkasına

---

⁷¹ ESENER, **a.g.e.**, s. 41; İNAN, **a.g.e.**, s. 179-180; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 185; ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 462; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 353; ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 282; ADAY, **a.g.e.**, s. 3.

⁷² ESENER, **a.g.e.**, s. 41.

⁷³ ESENER, **a.g.e.**, s. 41-42; İNAN, **a.g.e.**, s. 180; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 185; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 353; AKINTÜRK/KARAMAN, **a.g.e.**, s. 55.

gizlemeleri halidir⁷⁴. Nisbi muvazaada tarafların gerçekte işlem yapma iradeleri vardır ancak bu işlemi çeşitli saiklerle görünüşteki işlemin arkasına gizlemektedirler. Nisbi muvazaa ile taraflar yapmak istedikleri sözleşmenin niteliğini, koşullarını veya taraflarından birini gizleme ihtiyacı duymakta ve bunu görünüşteki işlemin arkasına gizleyerek sağlamaktadırlar⁷⁵.

Tarafların nisbi muvazaalı işlem yapmalarının sebebi üçüncü şahısların kanundan veya sözleşmeden doğan haklarını kullanmalarını engellemek olabileceği gibi yaptıkları işlem sonucu oluşabilecek toplumsal tepki veya baskıdan çekinmeleri de olabilir. İlk duruma örnek olarak önalım hakkı sahibinin bu hakkını kullanmasına engel olmak için bağışlama sözleşmesi arkasında yapılan satış sözleşmesi gösterilebilir⁷⁶. İkinci duruma örnek olarak ise A'nın evlilik dışı ilişki yaşadığı sekreterine bağışlamak istediği daireyi, dedikodudan ve aralarındaki ilişkinin ortaya çıkmasından çekindiği için, sekreteri ile tapuda hiçbir sonuç doğurmasını istemediği muvazaalı satış sözleşmesi ile devretmesi gösterilebilir. Tarafların nisbi muvazaalı işlem yapmasının bir başka sebebi de taşınmaz ve araç satışlarında yüksek vergi ve harç ödemekten kaçınmak için satış bedelini düşük göstermeleridir⁷⁷.

Nisbi muvazaada muvazaanın dört unsuru da bulunmaktadır. Yukarıda vermiş olduğumuz örneklerden biri ile somutlaştırırsak, şufa hakkının kullanılmasına engel olmak için yapılan bağışlama sözleşmesinde görünüşteki işlem bağışlama sözleşmesidir. Bağışlama sözleşmesinin taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmayacağına ilişkin yapılan anlaşma muvazaa anlaşması, şufa hakkının kullanılmasını önlemek ise üçüncü şahısları aldatma kastı unsurunu karşılar. Tarafların gerçek iradesine uygun olan, hüküm ve sonuçlarını doğurmasını istedikleri gizli işlem ise satım sözleşmesidir.

Doktrinde baskın görüş TBK m.19'da (BK m.18) sadece nisbi muvazaanın düzenlendiği yönündedir⁷⁸. TBK m.19/1'e göre, "*Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek*

---

⁷⁴ ESENER, a.g.e., s. 42; İNAN, a.g.e., s. 180; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 353; OĞUZMAN/ÖZ, a.g.e., s. 128; ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 282; ADAY, a.g.e., s. 12.

⁷⁵ ÖZKAYA, a.g.e., s. 186.

⁷⁶ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 353.

⁷⁷ HATİPOĞLU, a.g.e., s. 39.

⁷⁸ ESENER, a.g.e., s. 42; ÖZKAYA, a.g.e., s. 186; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 353; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 3.

amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır.” Doktrinde bizim de katıldığımız diğer görüşe göre, kanun metnindeki tarafların ‘gerçek amaçlarını gizlemek’ ibaresi ile sadece gizli işlem unsurunun kastedildiği sonucuna varmak doğru olmayacaktır. Sözleşmenin yorumlanması yoluyla, tarafların gerçekten hüküm doğurmasını istedikleri gizli işlemin varlığı anlaşılabilir gibi, ortak amaçlarının yalnızca bir görünüş yaratmak olduğu sonucuna da varılabilir⁷⁹.

C. NİSBİ MUVAZAANIN GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ

Nisbi muvazaanın belirleyici unsuru olan gizli işlemin görünüşteki işlemin arkasına gizlenme biçimine göre farklı görünüşleri vardır. Taraflar gizli işlem ile görünüşteki işlemin niteliğini, koşullarını veya tarafını değiştirebilirler⁸⁰. Aşağıda nisbi muvazaanın bu görünüm biçimlerini inceleyeceğiz.

1. Sözleşmenin Niteliğinde Muvazaa

Sözleşmenin niteliğinde muvazaa halinde taraflar gizli işlem ile görünüşteki işlemin niteliğini değiştirirler⁸¹. Bir başka ifade ile taraflar sözleşmenin niteliği hususundaki gerçek iradelerini gizleyerek başka bir nitelendirme yaparlar. Bununla amaçlanan üçüncü şahısların gizli işlemi bilmeleri halinde elde etmeleri mümkün bir hakkı kullanmalarını engellemek veya güçleştirmek olabilir⁸². Uygulamada en çok rastlanan örneği tez konumuz olan muris muvazaasıdır. Muris muvazaasında mirasbırakan mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla, gerçekte bağışladığı taşınmazını görünüşteki işlemle satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi olarak göstererek görünüşteki işlemin niteliğini değiştirmekte ve bağışlama sözleşmesini gizli işlem

---

⁷⁹ ADAY, a.g.e., s. 21.

⁸⁰ “... Buna karşılık; nispi (mevsuf) muvazaada, taraflar arasında gerçek iradelerine uygun bir hukuki işlem bulunmakla birlikte, bu işlem, kendi iradelerine uymayan, dışa karşı yapılmış bir başka hukuki işlemle gizlenir. Bu muvazaa türü; bir sözleşmenin; niteliğinde, taraflarının şahsında, konusunda ve koşullarında söz konusu olabilir. ...” YHGK, T. 14.03.2012, E. 2011/19-841, K. 2012/144, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.12.2014.

⁸¹ ESENER, a.g.e., s. 42; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI a.g.e., s. 348; İNAN, a.g.e., s. 180; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 354; ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 283; ÖZÜĞÜR, a.g.e., s. 463.

⁸² KILIÇOĞLU, a.g.e., s. 182.

olarak ayrıca yapmaktadır⁸³. Sözleşmenin niteliğinde muvazaa, önalım hakkının kullanılmasının engellenmesi amacıyla da sıkça başvurulan bir yoldur. Müşterek mülkiyette MK m. 732 gereği önalım hakkı, pay sahiplerinden birinin payını üçüncü bir şahsa satması halinde kullanılabilir. Taraflar bu hakkın kullanılmasına engel olmak için hisse devrini satış sözleşmesi yoluyla değil görünüşteki bağışlama sözleşmesi ile yapmaktadır. Aslında tarafların gerçek iradesi satış sözleşmesinde birleştiği halde bunu gizleyerek görünüşte bağışlama sözleşmesi yapmışlardır⁸⁴. Muvazaanın bu görünüm biçiminde gizli işlem ile görünüşteki işlem birbirinden tümüyle farklı olduğundan tam muvazaa söz konusudur⁸⁵.

2. Sözleşmenin Koşullarında Muvazaa

Sözleşmenin koşullarında muvazaa halinde taraflar görünüşteki işlemi ciddi olarak yapmak istemekle birlikte bu işlemin bazı koşullarını gerçek iradelerinden farklı olarak belirlemektedirler. Muvazaa işlemin tamamında yani niteliğinde olmayıp bir veya birkaç koşulunda olduğu için buna kısmi muvazaa da denilmektedir⁸⁶. Doktrinde nisbi muvazaanın bu görünüm biçiminde gizli işlem ve görünüşteki işlemin niteliğinin aynı olması ve gizli işlem ile görünüşteki işlemin sadece bazı koşullarında değişiklik yapılması nedeniyle ortada bazı koşulları muvazaalı olan tek bir işlem olduğu ileri sürülmüştür⁸⁷. Bunun aksini savunan görüşe göre ise, bu halde gizli işlem ile görünüşteki işlemin koşulları arasında bir değişiklik

⁸³ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 187; ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 463.

⁸⁴ KILIÇOĞLU, **a.g.e.**, s. 182; ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 463. Tarafların şufa hakkının kullanılmasına engel olmak için sözleşmenin niteliğini değiştirdiği duruma örnek olarak; "... *Olayların gelişiminden, gerek davalı M...'in, gerekse eşi Ş...'nın tarafı buldukları bağış işlemi kötüniyetli oldukları; asıl amaçlarının bağış işlemi yapmak olmayıp, şufa hakkının kullanılmasının önlenmesi olduğu açık bir biçimde anlaşılmaktadır. Bu şekildeki kötüniyetli temliklerde salt araya bağış işleminin girmesi nedeniyle şufa hakkının kullanılmayacağı kabul edilmesi durumunda, pay satın alanların şufa hakkının kullanılmasını önlemek için kötüniyetli bir şekilde hemen satın aldıkları payı bir yakınlarına bağış yoluyla devrederek şufa hakkının kullanılması olanağını büsbütün ortadan kaldıracakları; bu durumun da kanun koyucunun amacı ile bağdaşmayacağı kuşkusuzdur. O halde, somut olayda muvazaalı şekilde yapılan bağış olarak gösterilen işlemin; davacı yönünden geçersiz ve asıl amacın davacının şufa hakkını kullanımının engellenmesi olduğuna, bu nedenle yapılan ilk satış nedeniyle davacının şufa hakkını kullanabileceğine" ilişkin yerel mahkemenin direnme kararı yerindedir. ..."* YHGK, T. 24.02.2010, E. 2010/6-94, 2010/100; aynı yönde bkz. YHGK, T. 23.10.2013, 2013/6-109, 2013/1476, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 22.12.2014.

⁸⁵ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 354; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 187.

⁸⁶ ESENER, **a.g.e.**, s. 43; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 349; İNAN, **a.g.e.**, s. 181; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 351; ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 463.

⁸⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 349.

yapılması söz konusu değildir. Burada nitelikleri aynı fakat birbirinden bağımsız iki işlem yapılmaktadır⁸⁸. Sözleşmenin koşullarında muvazaa halinde bazı koşulları muvazaalı olan tek bir işlem olduğu fikrine katılmıyoruz. Zira nisbi muvazaada görünüşteki işlem ve gizli işlem birbirinden bağımsız unsurlardır. Dolayısıyla nitelikleri aynı olsa da birbirinden bağımsız iki sözleşmenin varlığının kabulü gerekir.

Uygulamada nisbi muvazaanın bu görünüm biçimi genellikle sözleşmede bedelin düşük veya yüksek gösterilmesi şeklinde karşımıza çıktığından, bedelde muvazaa olarak da adlandırılmaktadır⁸⁹. Taraflar görünüşteki işlemde taşınmaz veya araç satış bedelini yüksek vergi ve harçlardan kaçınmak amacıyla düşük gösterebilirler⁹⁰. Bedelin düşük gösterilmesi ile mirasçılardan veya alacaklılardan satıştan elde edilen paranın bir kısmının gizlenmesi de amaçlanmış olabilir⁹¹. Yine kira sözleşmesinde stopaj vergisinin düşük ödenmesi amacıyla kira bedeli düşük gösterilebilir⁹². Sözleşmede satış bedelinin yüksek gösterilmesi ise MK m. 732 gereği paydaşlardan birinin önalım hakkını kullanmasını engellemenin amaçlandığı durumlarda karşımıza çıkar⁹³.

Tarafların aralarında satış bedelini düşük belirlediği her hali muvazaa olarak değerlendirmemek gerekir. Taraflar aralarında kararlaştırdıkları bedeli aynen sözleşmeye yansıtmışlarsa, kararlaştırılan bedel sözleşme konusu şeyin objektif ölçüler içinde belirlenecek değerinden daha düşük olsa bile bedelde muvazaa olduğu

---

⁸⁸ ADAY, **a.g.e.**, s. 15.

⁸⁹ KILIÇOĞLU, **a.g.e.**, s. 181; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 283; AYAN, **a.g.e.**, s. 186; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 187; HATIPOĞLU, **a.g.e.**, s. 39.

⁹⁰ ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 283; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 463. “... Tarafların protokolde bedeli 250.000 TL, tapu satış senedinde ise 93.000 TL olarak göstermeleri bilindiği üzere az vergi ödemek amacıyla yapılan bir işlem olup taraflar arasındaki sözleşmenin geçersiz olmasına sebep olmayacaktır. Taraflar görünüşteki sözleşmeyi yapmayı ciddi olarak istemekte ve niteliğinde de anlaşmaktadırlar. Sadece sözleşmenin bedeli değiştirilmektedir. Burada muvazaa sözleşmenin tamamında değil bir bölümünde gerçekleşmiştir. ...” YHGK, T. 29.02.2012, E. 2011/13-716, K. 2012/106. Araç satış bedelinin resmi senette düşük gösterildiğine ilişkin örnek için bkz. YHGK, T. 14.03.2012, E. 2011/19-841, K. 2012/144, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 21.12.2014.

⁹¹ ADAY, **a.g.e.**, s. 54.

⁹² ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 283. “... Başka bir ifadeyle, bu belge, aylık 2000 USD kira bedelini içeren kira sözleşmesinin bedel yönünden muvazaalı olduğunun ve salt daha düşük miktarda vergi ödenmesini teminen, vergi dairesine sunulmak üzere düzenlendiğinin; tarafların gerçekte aylık kira bedelini 5000 USD olarak kararlaştırdıklarının, iradelerinin bu bedel üzerinde birleştiğinin, dolayısıyla 5000 USD bedeli içeren sözleşmenin geçerli, diğerinin ise muvazaa nedeniyle geçersiz olduğunun yazılı delilini oluşturmaktadır. ...” YHGK, T. 21.09.2005, E. 2005/6-491, K. 2005/471, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 21.12.2014.

⁹³ ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 283.

söylenemez. Çünkü tarafların aralarında kararlaştırdıkları bir başka bedel olmayıp iradelerinin birleştiği tek bir bedel vardır. Bu halde gerçek bir satış söz konusu olduğundan sözleşmede kararlaştırılan bedel ile objektif ölçülere göre belirlenecek bedel arasındaki farkın karşı tarafa bağışlanmış sayılacağı kabul edilebilir⁹⁴. Ancak, bunun için tarafların aradaki farkın bağışlama kastıyla alınmadığı hususunda anlaşmış olmaları gerekir.

3. Sözleşmenin Tarafında Muvazaa

Sözleşmenin tarafında muvazaanın mümkün olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Tarafta muvazaanın mümkün olduğunu savunan görüşe göre⁹⁵, tarafta muvazaa halinde, tarafların gerçek iradesine uygun olan hukuki işlemde yararlanacak kişi yerine başka bir kişi gösterilmektedir. Bu halde hukuki işlem, taraf olarak gösterilen kişiden başka bir kimse ile yapılmak istenmekte olup taraf olarak gösterilen kişinin bu işlem sonucu hak iktisap etmesi veya borç yüklenmesi istenmemektedir. Tarafta muvazaa niteliği itibariyle kısmi muvazaa halidir⁹⁶. Örneğin A, C ile bir sözleşme yapmak istemekte ancak adını üçüncü şahıslardan gizlemek için C ile anlaşarak kendi yerine B'yi sözleşmenin tarafı olarak göstermektedir. Böylece A, B, C aralarında anlaşarak C'ye ait bir malı B görünüşte kendisi fakat gerçekte A için satın aldığı takdirde B ile C arasındaki sözleşme görünüşteki işlem olup muvazaalıdır. A ile C arasındaki sözleşme ise tarafların gerçek iradesine uygun olan gizli işlemidir. A sözleşmenin gerçek tarafı olduğundan sözleşmeden doğan hak ve borcun asıl sahibidir⁹⁷.

Hukuki işlemin tarafında muvazaanın mümkün olduğunu savunan yazarlar arasında muvazaanın zorunlu unsurlarından olan muvazaa anlaşmasının kimler arasında yapıldığı yönünde görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre⁹⁸

---

⁹⁴ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 189.

⁹⁵ ESENER, **a.g.e.**, s. 43; Ergun ÖZSUNAY, **Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler**, İstanbul 1968, s. 232; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 411; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 352; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 355; İNAN, **a.g.e.**, s. 181; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 190; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 463; POSTACIOĞLU, Şehadetle İspat Memnuiyeti, s. 219; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 284.

⁹⁶ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 190; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 355.

⁹⁷ ESENER, **a.g.e.**, s. 181; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 190.

⁹⁸ ESENER, **a.g.e.**, s. 181; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 411; İNAN, **a.g.e.**, s. 181; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 356; ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 232.

muvazaa anlaşması üç kişi arasında yani yukarda verdiğimiz örnekle somutlaştırırsak A, B, C arasında yapılır. Diğer görüşe göre⁹⁹ ise muvazaa anlaşması her zaman görünüşteki işlemi yapan taraflar, yani B ile C, arasında yapılır. Ancak taraflar bu anlaşmayı A'nın da rıza göstermesini sağlayarak gerçekleştirirler. A'nın görünüşteki işleme rıza göstermesi onu muvazaa anlaşmasının tarafı yapmaz.

Tarafta muvazaanın mümkün olmadığını savunan ilk görüşe göre A ile B arasında bir sözleşme kurulmasına rağmen, bu sözleşmenin A ile C arasında kurulmuş gibi gösterilmesi halinde A ile C arasındaki sözleşmede mutlak muvazaa söz konusudur¹⁰⁰.

Bir diğer görüşe göre muvazaa anlaşması muvazaanın zorunlu unsuru olup bu anlaşmanın tarafları ile gizli işlem ve görünüşteki işlemin tarafları aynı olmalıdır. Tarafta muvazaada üç kişi olduğundan bu şart gerçekleşmemektedir¹⁰¹. Tarafta muvazaanın varlığının kabulü halinde somut olayda tarafta muvazaanın mı yoksa dolaylı temsil yetkisi veren vekâlet sözleşmesinin mi olduğunun ayrımı sorunu ile karşılaşılacaktır. Bu ayrım ise olaya uygulanacak hükümler ve ispat şekli bakımından önem arz eder. Eğer somut olayda tarafta muvazaanın olduğu kabul edilirse görünüşte hak sahibi olan kişi yapılan işlemde hiç etkilenmeyecektir ve işlemin bütün sonuçları gizli hak sahibinin hukuk alanında doğacaktır. Dolaylı temsilci vekil ise başkası hesabına yapmış olduğu hukuki işlemin sahibidir. Tarafta muvazaada görünüşteki işlemin aksinin ispatı hem gerçek hak sahibi hem de görünüşteki hak sahibi muvazaa anlaşmasının tarafı olduğundan HMK m. 201 hükmüne göre olacaktır¹⁰². Dolaylı temsil yetkisi veren vekâlet sözleşmesinde ise vekâlet verenin vekile karşı ileri süreceği talepler başka bir hukuki sebebe, aralarındaki iç ilişkiye, dayandığından ispat HMK m. 200 hükmüne göre olacaktır¹⁰³.

Yargıtay 7.10.1953 tarih ve 8/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında¹⁰⁴; *“Borçlar Kanunu'nun 18 inci maddesinde derpiş edilmiş bulunan muvazaa hali ancak akitler arasında tahaddüs edebilir. Bu da zahiri beyanlarının hakiki*

⁹⁹ KOCAYUSUFPASAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, a.g.e., s. 353.

¹⁰⁰ OĞUZMAN/ÖZ, a.g.e., s. 129.

¹⁰¹ Cevdet YAVUZ, **Türk-İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil**, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1983, s. 115; AYAN, a.g.e., s. 187; ADAY, a.g.e., s.19.

¹⁰² ESENER, a.g.e., s. 182; ÖZSUNAY, a.g.e., s. 232.

¹⁰³ Cevdet YAVUZ, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Yenilenmiş 10. Bası, Beta, İstanbul 2014, s. 1229; YAVUZ, **Dolaylı Temsil**, s. 109-110

¹⁰⁴ (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 26.02.2015.

maksatlarına uymadığını bildikleri halde akitlerin kasdettikleri vaziyetten başka bir hukuki münasebette ittifak etmiş gibi kendilerini göstermiş olmaları halidir.” ifadeleriyle tarafta muvazaanın mümkün olmadığı belirtilmiştir.

IV. MUVAZAANIN HÜKÜM VE SONUÇLARI

Yukarıda tanımı ve unsurlarını ayrıntılı bir şekilde incelediğimiz muvazaa, tarafların üçüncü şahısları aldatmak amacıyla yaptıkları işlemin aralarında hiç hüküm doğurmaması veya görünüşteki işlemde başka bir işlemin hükümlerini doğurması hususunda anlaşmalarıdır.

Pozitif hukukumuzda muvazaalı işlemlerin hüküm ve sonuçlarını düzenleyen bir kanun hükmü mevcut değildir. Buna ilişkin ilkeler mahkeme içtihatları ve doktrin tarafından belirlenmiştir¹⁰⁵.

Muvazaalı işlemlerin hüküm ve sonuçlarını görünüşteki işlem ve gizli işlem açısından ayrı başlıklar altında inceleyeceğiz.

A. GÖRÜNÜŞTEKİ İŞLEM AÇISINDAN

1. Görünüşteki İşlemin Hükümsüzlüğü

Görünüşteki işlem, tarafların aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağı konusunda mutabık kaldıkları işlemdir¹⁰⁶. Taraflar görünüşteki işlemi üçüncü kişilere

---

¹⁰⁵ ESENER, **a.g.e.**, s. 50; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 191. Muvazaa'nın hüküm ve sonuçlarının özetlendiği Yargıtay 1. Hukuk Dairesi'nin T. 18.02.2014, E. 2014/1169, K. 2014/3456 sayılı kararında şu ifadeler yer verilmiştir: “... Bilindiği üzere; muvazaa kısaca irade ve beyan arasında bilerek yaratılan uyumsuzluk şeklinde tanımlanabilir. Muvazaada taraflar üçüncü kişileri aldatmak amacıyla gerçek iradelerine uymayan, aralarında hüküm ve sonuç doğurmayan bir görünüş yaratmak için anlaşarak bazen aslında bir sözleşme yapma iradesi taşımadıkları halde görünüşte bir sözleşme yapmaktadırlar (mutlak muvazaa). Veya gerçek iradelerine uygun olarak yaptıkları sözleşmeyi iradelerine uymayan görünüşteki bir sözleşmeyle gizlemektedirler (nisbi muvazaa) Yanlar, ister salt bir görünüş yaratmak için, ister başka bir sözleşmeyi gizlemek amacıyla, sözleşme yapınlar görünüşteki sözleşme gerçek iradelerine uymadığından, tabandaki sözleşmede tapulu taşınmazlarda şekil koşullarını taşımadığından geçersizdir.

Her ne kadar, muvazaayı düzenleyen 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 19. (818 sayılı Borçlar Kanununun 18.) maddesinde ve öteki kanun hükümlerinde muvazaalı sözleşmelerin hüküm ve sonuçları hakkında bir açıklık bulunmamakta ise de; taraflar arasında alacak ve borç ilişkisi doğurmayacağı, muvazaanın varlığının hiçbir süreye bağlı olmaksızın her zaman ileri sürülebileceği, mahkemeye kendiliğinden (resen) göz önünde bulundurulması gerektiği, belirli bir sürenin geçmesi, sebebin ortadan kalkması veya ilgililerin olur (icazet) vermesiyle geçerli hale gelmeyeceği, uygulamada ve bilimsel görüşlerde ortaklaşa kabul edilmektedir. ... ” (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 28.02.2015.

karşı bir görünüş yaratmak veya asıl yapmak istedikleri işlemi gizlemek için yapabilirler. Her iki ihtimalde de görünüşteki işlem muvazaaya sebebiyle hüküm doğurmayacaktır¹⁰⁷. Görünüşteki işlem tarafların birbirine uygun beyanları ile kurulmuş olsa da taraflar bu işlemin hüküm ve sonuç doğurmasını istememektedirler¹⁰⁸. TBK m. 19'da bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradelerinin esas alınacağı düzenlenmiştir. Muvazaalı işlemde tarafların gerçek ve ortak iradesi görünüşteki işlemin hüküm ve sonuç doğurmaması yönündedir. TBK m. 19'da irade teorisinin kabul edildiği görülmektedir¹⁰⁹. Bu teoriye göre, bir irade beyanı ancak irade sahibinin gerçek iradesine uygun olduğu ölçüde geçerlidir¹¹⁰. Muvazaalı işlemin hüküm doğurmaması bu işleme bağlı cezai şart, kefalet gibi fer'i sözleşmelerin de geçersizliği sonucunu doğurur¹¹¹.

Doktrinde görünüşteki muvazaalı işlemin hüküm ve sonuçları "geçersiz-hükümsüz"¹¹², "bâtil"¹¹³, "yok hükmünde"¹¹⁴ gibi birbirinden farklı şekillerde

---

¹⁰⁶ ADAY, **a.g.e.**, s. 21.

¹⁰⁷ ESENER, **a.g.e.**, s. 50; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 195; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 191; ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 464; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 354; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 129.

¹⁰⁸ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 191; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 356; ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 285.

¹⁰⁹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 191; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 195; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 356; REİSOĞLU, **a.g.e.**, s. 106. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun T. 12.5.2004, E. 2004/11-254, K. 2004/295 sayılı kararında da BK m.18'de (TBK m.19) irade teorisinin esas alındığı belirtilmiştir; "... Görünürdeki işlem, tarafların gerçek iradelerine uygun olarak yapmak istedikleri işlem değildir. Sözleşmelerde tarafların birbirine uygun irade beyanları sonuç doğurur. Muvazaalı işlemlerde ise tarafların sadece görünürdeki beyanları birbirine uygundur. Taraflar arasında işlem iradesi mevcut değildir. Aksine tarafların iradesi muvazaalı işlemin geçerli olmaması konusunda birbirine uyumludur. Bu nedenle görünürdeki, muvazaalı işlem taraflar arasında geçersiz olup, hüküm ve sonuç doğurmaz. Gerek Borçlar Yasası'nın 18. maddesine, gerekse 1.4.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına göre, akitte muvazaaya halinin, akde taraf olanın gerçek irade ve amacının belirlenmesi ile saptanacağından kuşku yoktur. Borçlar Yasasının 18. maddesi hükmünden, bu alanda "irade teorisi" nin hakim olduğu anlamı çıkmaktadır. Bu nedenle de, sözleşmenin tarafların gerçek irade ve arzularına uygun bulunması gerekir. Muvazaalı sözleşme tarafların gerçek iradelerini yansıtmadığından başlangıçtan beri geçersiz sayılacaktır. ..." (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 28.02.2015.

¹¹⁰ ESENER, **a.g.e.**, s. 8; İNAN, **a.g.e.**, s. 96; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s.71-72; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 356;

¹¹¹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 192; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 356.

¹¹² ESENER, **a.g.e.**, s. 50; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 195; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 129.

¹¹³ İNAN, **a.g.e.**, s. 182; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 411; ÖZUĞUR; **a.g.e.**, s. 464; ADAY, **a.g.e.**, s. 21.

¹¹⁴ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 356; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 354-355. Yazar, muvazaalı işlemin hüküm ve sonuç doğurmamasının niteliğinin

nitelendirilmiştir. Bu farklı nitelendirmeleri ayrı görüşlerden ziyade ayrı anlatım biçimi olarak kabul etmek gerekir, çünkü bu anlatımlarla neredeyse aynı sonuçlara ulaşılmaktadır¹¹⁵. OĞUZMAN/ÖZ'e göre yokluk görüşü muvazaalı işlemin ardında hiçbir irade bulunmaması nedeniyle işlemin yapılmamış sayılması gerektiği düşüncesine dayanır. Ancak ortada şeklen de olsa karşılıklı irade beyanları varken yokluktan söz edilmesi mümkün değildir; burada sadece tarafların arzusuna dayalı geçersizlik söz konusu olabilir¹¹⁶. ADAY'a göre ise tarafların gerçek amaçlarının araştırılması muvazaalı beyanlarının yok sayılacağı anlamına gelmez. BK m. 18 (TBK m. 19) hükmü bir yorum kuralı getirmekte olup, tarafların iç iradesi ile dışa yansıtılan iradeleri arasındaki çelişki, dışa yansıtılan beyanlarla oluşan işlemin yokluğunu değil sakatlığını gösterir. Bu nedenle muvazaalı işlemin yaptırımı kesin hükümsüzlük olmalıdır¹¹⁷.

Muvazaalı işlemin bâtil olduğu ileri sürülürken aslında hükümsüzlüğünden bahsedilmektedir. Bunun TBK m. 27'de düzenlenen butlan olarak algılanması doğru olmayacaktır¹¹⁸. Çünkü anılan maddede butlan (kesin hükümsüzlük); bir sözleşmenin kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusunun imkânsız olması hallerinde söz konusu olur. Hâlbuki muvazaalı işlemin hüküm doğurmamasının sebebi TBK m. 27'de sayılan haller olmayıp taraf iradelerinin esas alınması, yani tarafların işlemin hüküm ve sonuç doğurmasını istememesidir. Bir işlemin muvazaalı olması kamu düzenine, hukuka veya ahlaka aykırı olduğu anlamına gelmez. Muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün TBK m. 27'deki kesin hükümsüzlük halinden farklı olmasının önemi şudur: muvazaa nedeniyle işlemin geçersizliğinin tespiti halinde verilen şeylerin iadesi gerekirken, hukuka veya ahlaka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla verilen şeyler TBK

---

hükümsüzlük ve yokluk olmak üzere farklı şekillerde belirlendiğini; sırf görünüşte kalan ve tarafların iradelerini hiçbir şekilde hukuki sonuç doğurmamak üzere açığa vurmuş olmaları sebebiyle gerçek bir işlemin oluştuğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir. Ancak yine de açıklamalarını muvazaalı işlemin hüküm doğurmayacağı yönünde yapmayı tercih ettiğini zira kurulmamış işlemlerin de tıpkı kesin hükümsüz işlemler gibi en baştan hüküm ve sonuç doğurmayacağını belirtmiştir.

¹¹⁵ ESENER, **a.g.e.**, s. 50; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 191.

¹¹⁶ OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 130.

¹¹⁷ ADAY, **a.g.e.**, s. 24.

¹¹⁸ ESENER, **a.g.e.**, s. 51; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 192.

m. 81 hükmü uyarınca geri istenemez. Ancak muvazaalı sözleşmenin TBK m. 27'de sayılan hallerden biri şeklinde karşımıza çıkması da mümkündür¹¹⁹.

Tarafların iradesi muvazaalı işlemin hüküm ve sonuç doğurmaması yönünde olduğundan işlem başından itibaren hükümsüz olup uygulamada muvazaalı işlemin iptalinden söz edilmesi hatalıdır. Bilindiği üzere iptal geçerli olarak kurulmuş bir sözleşmenin taraflardan birinin talebiyle geçersiz hale gelmesidir. Muvazaalı işlem ise geçerli olarak kurulmadığından muvazaa sebebiyle geçersizliğin tespiti daha yerinde bir ifade olacaktır¹²⁰.

2. Hükümsüzlüğün Doğurduğu Sonuçlar

Muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün doğurduğu sonuçlar TBK m. 19'da düzenlenmemiştir. Doktrinde ve uygulamada muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün taraflar arasında kural olarak mutlak butlanın doğuracağı bütün sonuçları meydana getireceği kabul edilmektedir¹²¹. Bu sonuçlar aşağıda ayrı başlıklar altında incelenecektir.

a. Taraflar Arasında Alacak ve Borç İlişkisi Doğurmaz

Muvazaalı işlem başından itibaren hükümsüz olduğundan taraflar arasında herhangi bir alacak ve borç doğurmaz¹²². Taraflar muvazaalı işlemin hükümsüzlüğü sebebiyle müspet veya menfi zarara uğramışlarsa bunun tazminini birbirlerinden talep edemezler. Çünkü hiç kimse kendi kusuru ile sebebiyet verdiği zararın tazminini başkasından talep edemez. Taraflar bu işlemin hükümsüzlüğünü başından itibaren kabul ederek doğabilecek zararlara da razı olmuşlardır¹²³.

Taraflar muvazaalı işlem ile vermiş olduklarının iadesini talep edebilirler. Muvazaalı işlem ile bir taşınmaz temlik yapılmışsa, bu işlem hükümsüz olduğundan tapuda yapılan tescil yolsuzdur. Tapuda yapılan tescil işlemi sebebe bağlı

¹¹⁹ ESENER, **a.g.e.**, s. 52; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 192; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 195, dn. 308.

¹²⁰ ESENER, **a.g.e.**, s. 54; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 192.

¹²¹ ESENER, **a.g.e.**, s. 54; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 192; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 195; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 412; ADAY, **a.g.e.**, s. 24.

¹²² ESENER, **a.g.e.**, s. 55; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 193; ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 464; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 195; İNAN, **a.g.e.**, s. 183; ADAY, **a.g.e.**, s. 24.

¹²³ ESENER, **a.g.e.**, s. 56; İNAN, **a.g.e.**, s. 183; KAPLAN, **a.g.e.**, s. 125; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 193; ADAY, **a.g.e.**, s. 24.

olduğundan dava açmakta hukuki yararı olan herkes MK m. 1025 uyarınca tapu kaydının terkinini talep edebilir¹²⁴.

Muvazaalı işlem başından itibaren taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmayacağından açılan dava sonucu verilen karar yenilik doğurucu değil açıklayıcı niteliktedir¹²⁵.

b. Muvazaanın Varlığı Her Zaman İleri Sürülebilir

Muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün tespiti için her zaman dava açılabileceği gibi mevcut bir davada muvazaanın varlığının ileri sürülmesi de herhangi bir süreye tabi değildir. Bir başka ifadeyle, muvazaanın ileri sürülmesi zamanaşımına tabi olmayıp herhangi bir hak düşürücü süreye de bağlanmamıştır¹²⁶.

Uygulamada, muvazaanın ileri sürülmesinin zamanaşımına tabi olmaması ile 3402 sayılı Kadastro Kanunu m. 12/3'de öngörülen on yıllık hak düşürücü süre kuralı karıştırılmaktadır¹²⁷. Bu maddeye göre, kadastro tutanağında belirtilen haklara, sınırlandırma ve tespitlere karşı, tutanağın kesinleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, kadastro öncesi hukuki sebeplere dayanılarak itiraz olunamaz ve dava açılmaz. Muvazaanın ileri sürülmesi kural olarak herhangi bir süreye tabi değildir. Ancak, muvazaalı işlem kadastro tespit tutanağının düzenlenmesinden önce yapılmış ve muvazaa iddiası tutanağın kesinleşmesinden itibaren on yıllık hak düşürücü süre içinde ileri sürülmemişse bu sürenin dolmasından sonra artık bu iddia ileri sürülemez. Bu husus muvazaa iddiasının süreye bağlı olmadığı kuralı ile ilgili

¹²⁴ ESENER, **a.g.e.**, s. 55; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 193; ÖZUĞUR; **a.g.e.**, s. 464; ADAY, **a.g.e.**, s. 25.

¹²⁵ ESENER, **a.g.e.**, s. 55; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 193; ÖZUĞUR; **a.g.e.**, s. 464. "... Muvazaa sebebiyle geçersiz sözleşmeye dayanılarak bir taşınmazın tapuda temlik yapılmışsa bu tescil yolsuz bir tescil hükmündedir. Tapuda yapılan temlik ve tesciller illi işlemler olduğundan tapunun dayanağı sözleşme geçersiz ise tapu kaydının da 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 1025. maddesine göre iptali gerekir. Ayrıca muvazaalı sözleşmeler yapıldığı andan itibaren taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmayacağından açılan dava sonunda verilen karar, yenilik doğurucu (inşai) bir hüküm değil, açıklayıcı (ihdası) bir hüküm durumundadır. ..." Yarg. 1. HD, T. 16.9.2013, E. 2013/9200, K. 2013/12595, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 05.03.2015.

¹²⁶ ESENER, **a.g.e.**, s. 54; İNAN, **a.g.e.**, s. 183-184; ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 285; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 193; ÖZUĞUR; **a.g.e.**, s. 464; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 195; ADAY, **a.g.e.**, s. 24-25; AYAN, **a.g.e.**, s. 187. Muvazaanın ileri sürülmesinin zamanaşımına tabi olmadığı Yargıtay Kararlarında da benimsenmiş olmakla birlikte istisnai olarak Hukuk Genel Kurulu T. 15.05.1940, 1/28-29 sayılı kararında ipoteğin muvazaalı ve bedelsiz olduğu iddiasının genel zamanaşımına tabi iken yerel mahkemenin bir senelik zamanaşımı geçtiğinden bahisle karar vermesi yolsuzdur diyerek muvazaanın on yıllık genel zamanaşımına tabi olduğu belirtilmiştir. (ESENER, **a.g.e.**, s. 54; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 193, dn. 105).

¹²⁷ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 193-194.

olmayıp Kadastro Kanunu'nun tespit öncesi tüm nedenleri hak düşürücü süreye tabi kılmasının bir sonucudur.

c. Hâkim Re'sen Dikkate Alır

Yukarıdaki açıklamalarımızda muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün taraflar arasında kural olarak mutlak butlanın doğuracağı bütün sonuçları meydana getireceğinin doktrin ve uygulamada kabul edildiğini belirtmiştik. Butlan yaptırımını, sözleşmenin geçerliliğini önemli ölçüde etkileyen unsurların eksikliği halinde söz konusu olur. Bu unsurların eksikliği taraflar ve ilgili kişilerce her zaman ileri sürülebileceği gibi ileri sürülmemesi halinde hâkim tarafından re'sen dikkate alınır. Butlan yaptırımına bağlanan işlemler baştan itibaren kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğurmayan ve geçerli hale getirilemeyen işlemlerdir¹²⁸. Muvazaalı işlemler de baştan itibaren hükümsüz yani kendisine bağlanan hukuki sonuçları doğurmayan işlemler olduğundan hâkim dosya kapsamına göre bir işlemin muvazaalı olduğuna ilişkin delil ve emareler görürse, re'sen araştırma yaparak, muvazaanın mevcut olup olmamasına göre hüküm verir¹²⁹. Ancak uygulamada muvazaanın hâkim tarafından re'sen dikkate alınması muvazaa sebebiyle açılan davalarla sınırlandırılmıştır¹³⁰. Bir davada muvazaa sebebine dayanılmamış ve muvazaa savunması da ileri sürülmemişse, hâkimin re'sen muvazaayı dikkate alması mümkün değildir. Çünkü hukuk yargılamasında ceza yargılamasında olduğu gibi hâkimin tarafların getirmedeği veya dosyaya yansımamış delilleri araştırmasına hukuk usulü kuralları müsait değildir¹³¹.

Doktrinde muvazaanın hâkim tarafından re'sen dikkate alınmasını aşırı bulan görüşe göre, taraflar muvazaalı işlemi daha sonra geçerli kılabilir, davada muvazaa sebebine dayanmayabilir veya muvazaa itirazında bulunmayabilirler¹³². Ancak tarafların aralarında anlaşarak veya yeni bir sözleşme yaparak muvazaalı sözleşmeyi geçerli hale getirmeleri mümkün değildir. Taraflar daha sonra yapacakları bir sözleşme ile hak ve borçları yönünden yeni bir durum yaratabilirler. Ayrıca tarafların

¹²⁸ KILIÇOĞLU, a.g.e., s. 94; REİSOĞLU, a.g.e., s. 145.

¹²⁹ ESENER, a.g.e., s. 54; İNAN, a.g.e., s. 183; ÖZKAYA, a.g.e., s. 195; ÖZUĞUR, a.g.e., s. 464; FEYZİOĞLU, a.g.e., s. 195; AYAN, a.g.e., s. 187; ADAY, a.g.e., s. 24.

¹³⁰ ESENER, a.g.e., s. 54; ÖZKAYA, a.g.e., s. 189.

¹³¹ ÖZKAYA, a.g.e., s. 195.

¹³² EREN, *Borçlar Hukuku*, s. 357, naklen, dn 41'deki yazarlar.

muvazaa iddiası veya savunmasından vazgeçmeleri de muvazaalı sözleşmeyi geçerli hale getirmez. Bu ihtimalde ise kabul ve feragatin doğuracağı sonuçlardan söz edilebilir¹³³.

Yargılama sırasında muvazaanın ileri sürülmesi teknik olarak def'i değil itirazdır¹³⁴. Def'i, davalının aslında borçlu olduğu bir edimi özel bir nedenle yerine getirmekten kaçınma hakkıdır. Örneğin borcun zamanaşımına uğradığının ileri sürülmesi teknik olarak def'idir. İtiraz ise davacı tarafından davalı aleyhine ileri sürülen hakkın hiç doğmamış olduğuna veya sonradan ortadan kalktığına ilişkin vakıaların ileri sürülmesidir. Yani itirazlar, bir hakkın doğumuna engel olan veya o hakkı sona erdiren vakıalar olmak üzere iki türlü karşımıza çıkabilir. Hakkın doğumuna engel olan itiraza örnek olarak sözleşmenin taraflarından birinin fiil ehliyetine sahip olmaması gösterilebilir. Hakkı sona erdiren itiraza ise, dava konusu borcun ödendiği itirazı örnek verilebilir. Def'inin davalı tarafından açıkça ileri sürülmemesi halinde hâkim bunu dosya kapsamından öğrense dahi re'sen dikkate alamaz. İtiraza konu olabilecek vakıayı ise hâkim dosya kapsamından anladığı takdirde re'sen dikkate alır¹³⁵. Muvazaada işlem baştan itibaren hükümsüz olduğundan muvazaa itirazı hakkın doğumuna engel olan itiraz niteliğindedir. Dolayısıyla muvazaanın hâkim tarafından re'sen dikkate alınması itiraz niteliğinde olmasının sonucudur¹³⁶.

d. Muvazaalı İşlem Belirli Bir Zaman Geçmesi, Muvazaa Sebebinin Ortadan Kalkması veya Tarafların Onaylaması ile Geçerlilik Kazanmaz

Muvazaa sebebiyle işlemin hükümsüzlüğü kesin olup belirli bir zamanın geçmesi, muvazaa sebebinin ortadan kalkması, tarafların üzerlerine düşen edimleri ifa etmeleri veya işleme onay vermesiyle geçerli hale gelmez¹³⁷. Muvazaalı işlemin daha sonra gerçekleşen herhangi bir sebeple geçerlilik kazanmaması işlemin baştan

---

¹³³ ÖZKAYA, a.g.e., s. 195-196.

¹³⁴ ESENER, a.g.e., s. 57; İNAN, a.g.e., s. 183; ÖZKAYA, a.g.e., s. 196.

¹³⁵ Baki KURU, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Legal Yayınevi, İstanbul 2015, s. 172-174; Baki KURU / Ramazan ASLAN / Ejder YILMAZ, **Medeni Usul Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 321-322 Abdurrahim KARSLI, **Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı**, Alternatif Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul 2014, s. 444.

¹³⁶ ESENER, a.g.e., s. 56; ÖZKAYA, a.g.e., s. 196.

¹³⁷ ESENER, a.g.e., s. 57; İNAN, a.g.e., s. 183; ÖZKAYA, a.g.e., s. 196; ÖZUĞUR; a.g.e., s. 464; FEYZİOĞLU, a.g.e., s. 196; AYAN, a.g.e., s. 137; ADAY, a.g.e., s. 24.

itibaren hükümsüz olmasının doğal sonucudur. Tarafların muvazaalı işlemin hükümlerini yerine getirmek istemeleri halinde aynı mahiyette yeni bir sözleşme yapmaları gerekir¹³⁸.

e. Muvazaa İddiasının Dinlenmeyeceği Durumlar

Muvazaalı işlem kural olarak üçüncü kişiler hakkında da hükümsüz olup onlara karşı muvazaa iddiasında bulunulabilir¹³⁹. Muvazaalı işlemin hükümsüzlüğü taraflar arasında kural olarak butlanın doğuracağı bütün sonuçları meydana getirir. Ancak muvazaa sebebiyle butlanın klasik butlan gibi ilgili herkes tarafından herkese karşı ileri sürülebilme imkânı yoktur¹⁴⁰. Muvazaa iddiasının dinlenmeyeceği durumları ayrı başlıklar altında kısaca açıklayacağız¹⁴¹:

(1) Muvazaa İddiasının İleri Sürülmesinin Hakkın Kötüye Kullanılmasını Teşkil Etmesi

Medeni Kanun m. 2'ye göre, herkes haklarını kullanırken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz. Hak sahipleri hukuk düzenince kendilerine tanınan hakları amacına uygun olarak kullanmakla yükümlüdürler. Bir hakkın amacına uygun olarak kullanılmaması dürüstlük kuralına aykırılık teşkil eder ve böylece o hak kötüye kullanılmış olur. Hakkın kötüye kullanılıp kullanılmadığı, her somut olayın kendi şartları göz önünde tutularak tespit edilebilir¹⁴².

Muvazaalı işlemin tarafları muvazaa iddiasını ileri sürme hakkına sahip olmakla beraber bu hakkı kullanırken dürüstlük kuralına uymakla yükümlüdürler. Muvazaa iddiasının ileri sürülmesinin hal ve şartlara göre hakkın kötüye kullanılması teşkil etmesi ve dürüstlük kuralı ile bağdaşmaması halinde bu iddia dinlenmeyecektir¹⁴³. Bu durum hâkimin somut olayı bütün özellikleri ile

¹³⁸ ESENER, **a.g.e.**, s. 57; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 196.

¹³⁹ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 358.

¹⁴⁰ ESENER, **a.g.e.**, s. 56; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 196.

¹⁴¹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 196.

¹⁴² Kemal OĞUZMAN/ Nami BARLAS, **Medeni Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, Vedat Kitapçılık, 21. Bası, İstanbul 2015, s. 257-260.

¹⁴³ FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 199; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 360; AYAN, **a.g.e.**, s. 188; ÖZUĞUR; **a.g.e.**, s. 465.

değerlendirip muvazaa iddiasının kötünietli olduğuna kanaat getirmesi ile tespit edilmiş olur. Muvazaalı sözleşmenin taraflarca ifa edildikten sonra muvazaa iddiasının ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılmasına karine teşkil edebilir. Muvazaayı ileri süren tarafın korunmaya değer bir menfaatinin bulunmaması halinde de hakkın kötüye kullanılmasının söz konusu olduğu söylenebilir. Yine sözleşmenin fer'i unsurlarının muvazaalı olması sebebiyle sözleşmenin hükümsüzlüğünü ileri sürmek hakkın kötüye kullanıldığına karine teşkil eder¹⁴⁴.

Muvazaa iddiasının ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılmasını teşkil etmesi, daha çok sözleşmenin tarafları veya onların halefi olan kişiler için söz konusu olabilir¹⁴⁵. Hakkın kötüye kullanıldığının tespiti muvazaalı işlemi geçerli kılmayıp yalnızca muvazaa iddiasının dinlenmesine engel olur¹⁴⁶. Muvazaa iddiasının ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılmasını teşkil edip etmediğini hâkim re'sen dikkate alınır¹⁴⁷.

---

¹⁴⁴ ESENER, a.g.e., s. 58-59.

¹⁴⁵ ÖZKAYA, a.g.e., s. 198. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu muvazaa iddiasının ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılması teşkil etmesi sebebiyle dinlenmeyeceğine ilişkin bir kararda şu ifadelere yer verilmiştir; "... Ne var ki, somut olayda vekil, 28 milyon lira değerindeki dava konusu daireyi, satma yetkisini içeren vekâletnameyi aldığı tarihten hemen bir gün sonra davalıya beş milyon lira bedel göstererek temlik etmiştir. Her ne kadar davalı, taşınmazı 21 milyon liraya aldığını bildirmiş, bu yönde tanık dinletmişse de tanık sözleri inandırıcı olmaktan uzaktır. Kaldı ki davalı, taşınmazı resmi sözleşmede gösterilen bedelden çok fazlaya satın aldığını ileri sürmekle bir anlamda bedelde muvazaa iddiasına dayanmış bulunmaktadır. Kural olarak sözleşmenin taraflarından biri üçüncü kişiye karşı muvazaa iddiasında bulunabilir. Ancak, muvazaanın ileri sürülmesi, hakkın kötüye kullanılması niteliğini taşıyorsa muvazaa iddiasına değer verilemez. Muvazaalı sözleşme yapan kişiye karşı üçüncü kişinin hakkının korunması gerekir. En azından resmi sözleşmenin tarafı olan davalının resmi sözleşmenin aksini aynı kuvvette bir delil veya karine ile ispat etmelidir. Davalı böyle bir delil getirmediğine göre taşınmazın resmi sözleşmedeki değer üzerinden satıldığının kabulü zorunludur. Çekişmeli taşınmazı gerçek değerinden çok düşük bir bedelle satın alan davalının iyi niyetli olduğu kabul edilemez. Öte yandan tüm dosya içeriğinden ve özellikle dinlenen tanık anlatımlarından vekil ile davalının birbirlerini yakinen tanıdıkları, eski arkadaş oldukları, çıkar birliği içerisinde çalıştıkları anlaşılmaktadır. Vekil, vekâlet yetkisini, kasten vekil edenin zararına, kendisinin ya da düşünce ve çıkar birliğine girdiği kişi yararına kullandığı takdirde yapılan işlem vekâlet vereni bağlamaz. Vekâlet veren her zaman sözleşmenin feshi ile buna göre oluşan tapunun iptalini isteyebilir. Bu husus Medeni Kanununun 2. maddesinde yazılı dürüstlük kuralının doğal bir sonucudur. Hatta bu hüküm, buyurucu nitelikte olduğundan hâkim tarafından görevinden ötürü (re'sen) göz önünde tutulması ve uygulanması gerekir. ..." YHGK, T. 5.5.1993, E. 1993/1-79, K. 1993/195, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 06.03.2015.

¹⁴⁶ ESENER, a.g.e., s. 59; ÖZKAYA, a.g.e., s. 198.

¹⁴⁷ ESENER, a.g.e., s. 58; ÖZKAYA, a.g.e., s. 198; OĞUZMAN/BARLAS, a.g.e., s. 281.

(2) Muvazaa İddiasının Dinlenemeyeceğine İlişkin Kanunlarda Açık Hüküm Bulunması

Borçlar Kanunu m. 19/2'ye göre, borçlu, yazılı borç tanınmasına güvenerek alacağı kazanmış olan üçüncü kişiye karşı bu işlemin muvazaalı olduğu savunmasında bulunamaz. Bu madde ile kanun koyucu iyiniyetli üçüncü kişileri muvazaa iddialarına karşı korumuştur. Örneğin, A aralarında gerçek bir borç ilişkisi bulunmadığı halde B'nin ticari itibarını yükseltmek için yazılı borç ikrarında bulunmuş, B ise bu senedi C'ye devretmiştir. Bu ihtimalde C, A ile B arasındaki muvazaalı ilişkiyi bilmiyor veya kendisinden beklenen özeni gösterdiği halde bilebilecek durumda değilse C bu alacağı iyiniyetle iktisap etmiş olduğundan A, TBK m. 19/2 gereği C'ye karşı muvazaa iddiasında bulunamaz. Muvazaayı bilmeden alacağı iktisap eden C için muvazaalı alacak geçerli bir alacak olarak hüküm ifade eder¹⁴⁸. Üçüncü kişilere karşı TBK m. 19/2 gereği muvazaa iddiasının ileri sürülebilmesi için; C'nin alacağı TBK m. 184/1 uyarınca geçerlilik şartı olan yazılı şekilde ve yazılı borç tanınmasına dayanarak devralmış olması gerekir. Yazılı borç tanınmasından maksat TBK m. 18'de hükme bağlanan soyut borç tanınması olabileceği gibi sebebe bağlı da olabilir¹⁴⁹. Yine C'nin bu alacağı devralırken MK m. 3 anlamında iyiniyetli olması ve alacağın varlığına inanarak devralmış olması gerekir¹⁵⁰.

(3) İyiniyetli Üçüncü Şahısların İktisaplarına Karşı Muvazaa İddiasının İleri Sürülebilmesi

MK m. 1023'e göre, tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka aynı hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımı korunur. Bu madde ile iyiniyetli üçüncü kişilere sağlanan koruma gereği, muvazaalı olarak temlik edilen bir taşınmazı önceki temlikin muvazaalı olduğunu bilmeden iyiniyetle iktisap eden kimseye karşı muvazaa iddiasında bulunulamaz. Örneğin, A tapulu taşınmazını B'ye

¹⁴⁸ FEYZİOĞLU, a.g.e., s. 197; OĞUZMAN/ÖZ, a.g.e., s. 130-131; ÖZKAYA, a.g.e., s. 198; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 358; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 289.

¹⁴⁹ FEYZİOĞLU, a.g.e., s. 197; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, a.g.e., s. 362; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 359; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 290.

¹⁵⁰ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 360; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 290; AYAN, a.g.e., s. 188; KAPLAN, a.g.e., s. 125.

muvazaalı olarak devredip tapuya tescil ettirdikten sonra B'nin bu taşınmazı muvazaadan haberi olmayan C'ye devretmesi halinde C iyiniyetli olduğundan taşınmazın mülkiyetini kazanır. A, C'ye karşı muvazaa iddiasında bulunamaz ve tapu kaydının düzeltilmesi davası açamaz¹⁵¹. Taşınmazı sonradan iktisap eden kişinin önceki temlikin muvazaalı olduğunu bilmemesi veya kendisinden beklenen tüm özeni göstermesine rağmen bilebilecek durumda olmaması halinde iyiniyetin varlığı kabul edilir. İktisap anında iyiniyetli olan üçüncü kişinin daha sonra önceki temlikin muvazaalı olduğunu öğrenmesi sonucu değiştirmez¹⁵².

Tapulu taşınmazlar gibi menkullerin de iyiniyetli üçüncü kişilerce iktisabı korunur. MK m. 988'e göre, bir taşınmazın emin sıfatıyla zilyedinden o şey üzerinde iyiniyetle mülkiyet veya sınırlı ayni hak edinen kimsenin edinimi, zilyedin bu tür tasarruflarda bulunma yetkisi olmasa bile korunur. Menkul bir malı muvazaalı bir şekilde elinde bulunduran kişiden iyiniyetle iktisap eden kimsenin bu kazanımı korunur, ona karşı muvazaa iddiasında bulunulamaz¹⁵³.

B. GİZLİ İŞLEM AÇISINDAN

1. Gizli İşlemin Kural Olarak Geçerli Olması

Gizli işlem, nisbi muvazaaya özgü bir unsur olup tarafların gerçek iradelerine uygun olan ve hüküm ve sonuç doğurmasını istedikleri ancak çeşitli nedenlerle görünüşteki işlemin arkasına gizledikleri işlemdir.

Gizli işlem tarafların gerçek iradelerine uygun olarak düzenlendiğinden kanunun öngördüğü şekil ve esas şartlarını taşıyorsa geçerlidir. Muvazaa mahiyeti itibarıyla hukuka aykırı bir işlem olmadığından gizli işlemin muvazaalı işlemle birlikte yapılmış olması onun da görünüşteki işlem gibi geçersizliği sonucunu

---

¹⁵¹ FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 198; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 412; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 360; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 361; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 200; ÖZÜĞÜR; **a.g.e.**, s. 465; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 130, dn. 330; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 290.

¹⁵² ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 200; ADAY, **a.g.e.**, s.26.

¹⁵³ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 360; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 412; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 360; ÖZÜĞÜR; **a.g.e.**, s. 465; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 197-198; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 130, dn. 330; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 290.

doğurmaz¹⁵⁴. Gizli işlemin geçerli olması için taraflar iradelerini TBK m. 1 gereği karşılıklı ve birbirine uygun şekilde açıklamalıdır. Gizli işlem, kanunen öngörülen şekle uygun olarak yapılmışsa veya şekle bağlı değilse geçerlidir¹⁵⁵. Ancak gizli işlemin içeriği TBK m. 27’de sayılan kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı olmamalı, konusu imkânsız olmamalıdır¹⁵⁶. Örneğin, evlilik dışı bir ilişkinin kurulması amacıyla yapılan bağışlama sözleşmesinin satış sözleşmesi olarak gösterilmesi halinde, satış sözleşmesi muvazaa nedeniyle, bağışlama sözleşmesi ise ahlaka aykırılık nedeniyle hükümsüz olacaktır¹⁵⁷. Ayrıca, gizli işlem aşırı yararlanma, yanılma, aldatma veya korkutma gibi sebeplerden biriyle iptal edilmemiş olmalıdır¹⁵⁸.

Nisbi muvazaada görünüşteki işlem muvazaa nedeniyle geçersiz olsa bile gizli işlem kanunen aranan bütün şartları taşıyorsa geçerlidir. Örneğin, bir kimse taşınır veya tapusuz bir taşınmaz malını gerçekte bağışladığı halde üçüncü kişilere karşı satış gibi göstermek suretiyle zilyetliğini devretmişse görünüşteki satış sözleşmesi muvazaa nedeniyle geçersizdir. Gizlenen bağışlama sözleşmesi ise MK m. 763 gereği taşınır mallarla tapusuz taşınmazların mülkiyeti zilyetliğin devri ile geçtiğinden geçerlidir¹⁵⁹.

2. Kısmi Muvazaa Halinde Gizli İşlemin Geçerli Olup Olmaması

Nisbi muvazaanın görünüm biçimlerinden biri olan sözleşmenin koşullarında muvazaa halinde taraflar görünüşteki işlemin hüküm ve sonuç doğurmasını istemekle birlikte gizli işlem ile sözleşmenin bir veya birkaç koşulunda değişiklik yapmaktadırlar. Gizli işlem ile sözleşmenin niteliği değil de bazı koşulları değiştirildiğinden kısmi muvazaa söz konusudur. Uygulamada daha çok taşınmaz satışlarında yüksek tapu harcı ödemekten kaçınmak için bedelin düşük gösterilmesi

¹⁵⁴ ESENER, **a.g.e.**, s. 60; İNAN, **a.g.e.**, s. 184; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 201; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 199; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 361; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPAÇI, **a.g.e.**, s. 355-356; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 131; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 412-413; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 466.

¹⁵⁵ ESENER, **a.g.e.**, s. 61-62; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 202; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 200; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 361; ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 287; ADAY, **a.g.e.**, s. 29-31.

¹⁵⁶ ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 287; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 202; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 466.

¹⁵⁷ İNAN, **a.g.e.**, s. 184.

¹⁵⁸ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 361; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPAÇI, **a.g.e.**, s. 356; ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 287-288; ADAY, **a.g.e.**, s. 31-32.

¹⁵⁹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 202; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 361.

veya MK m. 736 gereği paydaşlarca önalım hakkının kullanılmasını önlemek için bedelin yüksek gösterilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Görünüştteki işlemde bedelin az veya çok gösterilmesi durumunda gizli işlemin geçerli olup olmadığı yönünde doktrinde ve Yargıtay içtihatlarında görüş birliği bulunmamaktadır.

İlk görüşe göre, taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmeler TBK m. 237 ve MK m. 706 hükümleri uyarınca resmi şekilde yapılmalıdır. Taşınmaz satışlarında bedel sözleşmenin esaslı unsurlarından olup resmi senette yer almalıdır. Bedelde muvazaa halinde görünüştteki işlem resmi şekilde yapılmış olsa da gerçek bedeli yansıtmadığından, muvazaa nedeniyle geçerli değildir. Gizli işlem ise resmi şekle uyulmadığından hükümsüzdür¹⁶⁰. Bu görüşü eleştiren ÖZKAYA, bedelde muvazaa halinde sözleşmenin ana unsurları şekil koşuluna uygun yapıldıktan sonra sadece bedelin farklı yansıtılması nedeniyle sözleşmenin tamamının geçersiz sayılmasını fazla şekilcilik olarak değerlendirmiştir. Ayrıca bedelde muvazaa kısmi muvazaa olduğundan sözleşmenin tamamının geçersiz sayılmasının bu muvazaa türünün niteliğine aykırı olduğunu belirtmiştir¹⁶¹. Kısmi muvazaada taraflar edimlerini tam olarak karşılıklı ifa ettikten sonra gizli işlemin şekil şartına uygun yapılmadığı gerekçesiyle hükümsüzlüğünü ileri sürmeleri MK m. 2/2 gereği hakkın kötüye kullanılması teşkil edeceğinden dinlenmeyecektir. Burada tarafların karşılıklı ifası ve MK m. 2/2 hükmü birlikte değerlendirilerek gizli işleme geçerlilik kazandırılır¹⁶².

Yargıtay'ın da benimsediği diğer görüşe göre bedelde muvazaa halinde satış işleminin geçersiz sayılması Harçlar Kanunu ve Vergi mevzuatı uyarınca mümkün değildir¹⁶³. Harçlar Kanunu m. 63 f. 2'ye göre taşınmaz devir ve iktisaplarında tapu

---

¹⁶⁰ ESENER, **a.g.e.**, s. 63-66; Lale SİRMEN, "Taşınmaz Satımında Bedelin Düşük Gösterilmesinin Hukuki Sonuçları" **Prof. Dr. Jale AKİPEK'e Armağan**, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1991, s. 307-310; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 355-356; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 132; ADAY, **a.g.e.**, s. 57.

¹⁶¹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 188-189.

¹⁶² KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 357-358; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 132; ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 287; ADAY, **a.g.e.**, s. 57.

¹⁶³ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 199. " ... Tarafların protokolde bedeli 250.000 TL, tapu satış senedinde ise 93.000 TL olarak göstermeleri bilindiği üzere az vergi ödemek amacıyla yapılan bir işlem olup taraflar arasındaki sözleşmenin geçersiz olmasına sebep olmayacaktır. Taraflar görünüştteki sözleşmeyi yapmayı ciddi olarak istemekte ve niteliğinde de anlaşmaktadırlar. Sadece sözleşmenin bedeli değiştirilmektedir. Burada muvazaa sözleşmenin tamamında değil bir bölümünde gerçekleşmiştir. ... Bu sebeple tapu satış senedinde gösterilen bedelin davacılar tarafından alındığının kabul edilmemesi, satış bedelinin 93.000 TL olarak gösterilmesinin sadece verginin düşük

ve kadastro harcı beyan edilen devir ve iktisap bedeli üzerinden hesaplanır. Beyan edilen bedelin gerçeği yansıtmaması halini düzenleyen m. 63 f. 4'e göre, tapuda yapılan işlemde sonra, beyan edilen devir ve iktisap bedelinin gerçek durumu yansıtmadığının tespit edilmesi halinde, aradaki farka isabet eden harç ikmalen veya re'sen tarh edilir. Bu suretle tarh edilecek tapu ve kadastro harcı için, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu m. 344/1'de yer alan vergi ziyayı cezası % 25 nispetinde uygulanır. Bu hükümler uyarınca, harcın düşük ödenmesi amacıyla bedelin düşük gösterilmesi halinde harcın kalanının cezalı şekilde ödenmesi gerekir. Yapılan taşınmaz satışı Harçlar Kanunu uyarınca geçerli sayılmakta ve tarafların eksik gösterdikleri bedel tamamlattırılmaktadır. Bu görüşü eleştiren KOCAYUSUFPAŞAOĞLU'na göre, Vergi Hukuku, bir sözleşmenin geçerli olup olmamasına karar veremez; sadece geçerli sözleşmeleri esas alan bir model üzerinden nasıl ve ne kadar vergi alınacağını, bu kurallara uyulmadığı takdirde Vergi Hukukuna ilişkin uygulanacak yaptırımları düzenler. Özel Hukuk sözleşmelerinin geçerli olup olmadığını Borçlar Hukuku belirler. Ayrıca vergi mevzuatında öngörülen yaptırımlar muvazaalı olmayan düşük bedelli satışlara da uygulanacağından bu hükümleri muvazaalı sözleşmenin geçersiz sayılmasını önlemeye yönelik hükümler olarak görmek doğru değildir¹⁶⁴.

Görünüşteki işlemde bedelin yüksek gösterilmesi halinde hazinenin menfaati ihlal edilmediğinden Harçlar Kanunu ve Vergi Mevzuatında buna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Gizli işlemde bedelin yüksek gösterilmesi halinde resmi şekil şartına uyulmadığından işlem hükümsüzdür¹⁶⁵.

---

gösterilmesi amacını taşıyan bir işlem olarak varsayılması, bu durumun da yani düşük vergi gösterilmiş olması hususunun da re'sen hareket edilerek ilgili vergi dairesine ihbar edilmesi gereklidir. O halde, yapılan işlem taşınmazın mülkiyetinin nakledilmesi hususunda BK.nun 213, TMK.nun 634 ve 2644 Sayılı Tapu Kanununun 26. maddeleri uyarınca geçerlilik kazanmış bulunmaktadır. Alıcının bedelden doğan borcunu tümüyle yerine getirmemiş olması resmi sözleşme ile doğan hukuki sonucu değiştirmez. Adi yazılı senetteki gerçek bedelden bir kısmının ödenmemesi satıcıya, bedelin ödenmeyen bölümünün tahsilini isteme hakkı verecektir. ...” YHGK, T. 29.2.2012, E. 2011/13-716, K. 2012/106, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 12.03.2015.

¹⁶⁴ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 359; aynı yönde bkz. ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 287.

¹⁶⁵ ESENER, **a.g.e.**, s. 66; İNAN, **a.g.e.**, s. 185.

3. Gizli İşlemin Geçerli Olmaması

Gizli işlemin kanunen şekil şartı aranan bir işlem olması halinde bu şekle uyulmaması işlemi geçersiz kılacaktır. Bu durumda gizli işlemin geçersizlik sebebi muvazaâ olmayıp şekil şartına aykırılıktır¹⁶⁶.

Şekil şartı, bir hukuki işlemin geçerli olması, sonuçlarını meydana getirmesi için mutlaka kanun veya taraflarca öngörülen şekilde yapılması zorunluluğunu ifade eder¹⁶⁷. Şekil şartına riayet hukuki işlemin hüküm doğurup doğurmayacağı hususunda son derece önemli olduğundan şeklin amacı ve önemi hakkında kısaca açıklama yapacağız. Kanunda bazı hukuki işlemler için şekil şartı getirilmesinin amacı taraflardan birinin veya her ikisinin, bazen de üçüncü kişilerin veya kamunun menfaatini korumak, hukuki güvenliği sağlamaktır¹⁶⁸. Şekil, işlemi yapan kişiyi düşünmeye sevk eder, acele ve dikkatsiz davranmaktan kaçınmasını sağlar, tarafların irade beyanlarına açıklık ve kesinlik getirir, ispat kolaylığı sağlar, işleme aleniyet kazandırarak bazı hallerde üçüncü kişilere işlemden haberdar olma imkânı sağlar, hukuki emniyeti kurar ve sözleşmenin yorumunu kolaylaştırır¹⁶⁹. Şekil şartının belirtmiş olduğumuz faydalarının karşısında bir takım kayıt ve merasimlere uyulmasını gerektirmesi nedeniyle zaman yönünden hukuki işlemin yapılmasını geciktirmesi ve ekonomik yönden pahalı olması gibi sakıncaları vardır. Şekil şartının bunların dışındaki en büyük sakıncası, esasî şekle feda etme tehlikesini taşımasıdır. Örneğin, hâkim şekle aykırılık nedeniyle geçersizliğin adil olmadığı kanısında olsa bile şekli gerçeğe göre karar vermek zorunda kalabilir¹⁷⁰. Hukuki işlemi yapmak isteyen kişinin şekil kuralına uymaması işlemin kesin hükümsüzlük yaptırımı ile karşılaşmasına neden olabilir¹⁷¹.

Gizli işlemin şekle tabi olduğu, uygulamada en sık karşılaşılan durum taşınmaz satışının görünüşteki işlemle bağışlama olarak veya taşınmazın

---

¹⁶⁶ ÖZKAYA, a.g.e., s. 203; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPAÇI, a.g.e., s. 356; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s 413; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 362; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 288.

¹⁶⁷ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 264.

¹⁶⁸ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 264-265; Hüseyin ALTAŞ, **Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi**, Yetkin Yayınları, Ankara 1998, s. 64-65

¹⁶⁹ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 264-266; ÖZKAYA, a.g.e., s. 204; ALTAŞ, a.g.e., s. 65-67.

¹⁷⁰ ALTAŞ, a.e., s. 67.

¹⁷¹ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 266-267.

bağışlanmasının görünüşteki işlemle satış olarak gösterilmesi halleridir¹⁷². Bu hallerde MK m. 706, Tapu Kanunu m. 26, TBK m. 237 ve m. 288/2 uyarınca resmi olarak yapılmayan gizli satış veya bağışlama sözleşmesinin geçerli sayılıp sayılmayacağı sorunu karşımıza çıkmaktadır. Kanunen aranan şekle uygun yapılmayan hukuki işlemin hükümsüzlüğünün hukuki niteliğinin ne olduğu konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür:

Doktrinde ileri sürülen ve Yargıtayca da benimsenen ilk görüşe göre şekle aykırı yapılan işlemin yaptırımı butlan yani kesin hükümsüzlüktür¹⁷³. Şekle aykırılık nedeniyle batıl olan işlem, başından itibaren hiçbir hüküm ve sonuç doğurmaz, hâkim şekle aykırılığı taraflar ileri sürmemiş olsa bile re'sen dikkate alır, belirli bir zamanın geçmesi, tarafların icazet vermesi veya sözleşme hükümlerini yerine getirmesi ile geçerli hale gelmez. Şekil eksikliğini menfaati olan üçüncü kişiler de ileri sürebilir.

Doktrinde ileri sürülen ikinci görüş, kendine özgü geçersizliktir¹⁷⁴. Bu görüşe göre şekle aykırılık hali sadece taraflar arasında geçersizlik doğurur. Bu nedenle şekil eksikliğini sadece taraflar def'i olarak ileri sürebilir, eksiklik hâkim tarafından re'sen dikkate alınmaz, üçüncü kişilerce ileri sürülemez. Şeklin amacı tarafları düşünmeye sevk etmek, acele karar vermelerini önlemek suretiyle onları korumak olduğundan tarafların sözleşmeyi bilerek ve isteyerek ifa etmesi sözleşmeye geçerlilik kazandırmalıdır.

Doktrinde ileri sürülen üçüncü görüş, yokluk görüşüdür¹⁷⁵. Bu görüşe göre şekil hukuki işlemin geçerliliği için aranan bir unsur olmayıp kurucu unsurdur. Kanunen veya taraflarca öngörülen şekle uygun yapılmayan işlemin varlığından bahsedilemez. Tarafların kendi üzerine düşen edimleri ifa etmesi kurucu unsur olan şekil koşuluna sağlık kazandıramaz. Şekil koşuluna uyulmadığı için kurulmamış bir

---

¹⁷² Taşınmaz satışının bağışlama olarak gösterilmesi genellikle önalım hakkı sahibinin bu hakkını kullanmasını önlemek için başvuru olan bir yoldur. Taşınmazın bağışlanmasının satış gibi gösterilmesinde ise saklı paylı mirasçılarının MK m. 565/b.3 uyarınca tenkis davası açmalarının önlenmesi amaçlanır. (OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s.131, dn. 333-334.)

¹⁷³ OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s.153; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s.311; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s.413.

¹⁷⁴ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 292; KARAYALÇIN, **a.g.e.**, s. 33-34; Haluk TANDOĞAN, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C. I/1**, Vedat Kitapçılık, 5. Basım'dan 6. Tıpkı Basım, İstanbul 2008, s.233-234; ALTAŞ, **a.g.e.**, s. 135-141.

¹⁷⁵ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 294, nakl. dn. 102'deki yazarlar.

sözleşmenin ifa ile kurulması mümkün olmadığından ifadan sonra tarafların şekil eksikliğini ileri sürmesi hakkın kötüye kullanılması anlamına gelmez.

Kanaatimizce şekle uygun yapılmayan hukuki işlemin yaptırımını TBK m. 12/2 hükmü dikkate alındığında kesin hükümsüzlük olmalıdır. Çünkü TBK m. 12/2’de, kanunda öngörülen şeklin kural olarak geçerlilik şekli olduğu ve bu şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmelerin hüküm doğurmayacağı belirtilmiştir. Yine bu düzenlemedeki “geçerlilik” ifadesinden şeklin kurucu unsur değil geçerlilik koşulu olduğu sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla yokluk görüşü isabetli değildir. Kanunen aranan şekle uyulmaması işlemin yokluğu değil hukuki sonuçlarını doğurmaması anlamına gelir¹⁷⁶. Kendine özgü geçersizlik görüşünde tarafların edimlerini ifası ile sözleşmenin geçerlilik kazanacağı kabul edilmektedir. Ancak uygulamada şekle aykırılığın yaptırımının hükümsüzlük olduğu benimsenmiş olsa da tarafların edimlerini ifa ettikten sonra şekil eksikliğini ileri sürmelerinin dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmesi halinde sözleşmenin geçerlilik kazanabileceği kabul edilmiştir¹⁷⁷. Kendine özgü geçersizlik ile kesin hükümsüzlük arasında hâkim tarafından re’sen dikkate alınma hususu temel farkı oluşturmaktadır¹⁷⁸. Kanunda şekil şartının öngörüldüğü işlemler daha çok taraflar açısından önemli ekonomik sonuçlar doğuran işlemlerdir. Tarafların edimlerini ifa etmesi her zaman işlemin niteliği ve ekonomik külfeti konusunda yeterince bilinçli oldukları veya isteyerek ifa ettikleri anlamına gelmez. Bu nedenle şekil eksikliğin hâkim tarafından re’sen dikkate alınması tarafların korunması açısından gerekli bir husustur.

C. ŞEKLE BAĞLI SÖZLEŞMELERDE GÖRÜNÜŞTEKİ İŞLEM İLE GİZLİ İŞLEMİN BİRBİRİ İLE İLİŞKİSİ

Görünüştaki işlem ile gizli işlemin şekle tabi olması halini çeşitli ihtimallere göre ele alacağız:

Taraflar hem görünüştaki işlemi hem de gizli işlemi kanunen öngörülen şekle uygun yapmış olabilir. Bu ihtimalde görünüştaki işlem muvazaa nedeniyle

¹⁷⁶ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI a.g.e., s. 309.

¹⁷⁷ ÖZKAYA, a.g.e., s. 205; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI a.g.e., s. 315.

¹⁷⁸ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI a.e., s. 310.

hükümsüzdür. Gizli işlem ise kanunen öngörülen şekilde yapıldığı ve tarafların iradesine uygun olduğu için geçerlidir¹⁷⁹.

İkinci ihtimal görünüşteki işlemin şekle uygun yapılmayıp gizli işlemin şekle uygun yapılmasıdır. Burada değerlendirilecek husus görünüşteki işlemin geçersizliğinin gizli işlemi ne ölçüde etkileyeceğidir. Görünüşteki işlem ile gizli işlem arasında bir bağlantı olmakla birlikte bu ilişki görünüşteki işlemin şekil eksikliği nedeniyle geçersiz olması durumunda şekle uygun yapılan gizli işlemin de geçersizliği sonucunu doğuracak kadar sıkı değildir¹⁸⁰. Görünüşteki işlem ile gizli işlem arasındaki ilişki bileşik sözleşme olarak nitelendirilemez. Bilindiği üzere bileşik sözleşmeler, birbirinden bağımsız, iki veya daha fazla sözleşmenin taraf iradeleri ile bir araya gelmesi ve bu birleşme sonucu bir sözleşmenin geçerliliğinin diğerine bağlandığı sözleşmelerdir. Bileşik sözleşmede taraflar birbirine bağlı olan her iki sözleşmenin de hüküm ve sonuç doğurmasını isterler. Muvazaalı işlemlerde ise taraflar görünüşteki işlemin değil gizli işlemin hüküm ve sonuç doğurmasını isterler. Sonuç olarak görünüşteki işlemin şekle aykırılık nedeniyle geçersizliği gizli işlemin de geçersizliği sonucunu doğurmaz¹⁸¹. Görünüşteki işlem ile gizli işlem birbirinden bağımsızdır. Ayrıca görünüşteki işlemin muvazaa nedeniyle hükümsüz olması şekle uygun gizli işlemin geçerliliğine etki etmezken bu sonucun şekle aykırılık nedeniyle geçersiz görünüşteki işlem nedeniyle değiştirilmemesi gerekir¹⁸².

Son ihtimal görünüşteki işlemin şekle uygun yapılmasına karşılık gizli işlemin şekle uygun yapılmamasıdır. Görünüşteki işlemde şekil şartına uyulmuş olmasının gizli işlemin şekil eksikliğini giderip gidermeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır. Özellikle taşınmaz mülkiyeti devrinin çeşitli sebeplerle görünüşteki işlemde bağışlama, gizli işlemde satış veya görünüşteki işlemde satış, gizli işlemde bağışlama sözleşmesi olarak gösterildiği hallerde görünüşteki işlemin şekle uygun yapılmasının gizli işlem için aranan şekil şartını gerçekleştirmiş sayılıp sayılmayacağı sorunu gündeme gelir. İlk görüşe göre, taraflar görünüşteki işlemi şekil şartına uygun yapmışlarsa gizli işlem şekle aykırılık nedeniyle geçersiz olmaz. Çünkü şeklin amacı tarafları düşünmeye sevk etmektir; muvazaalı görünüşteki işlem

¹⁷⁹ ESENER, a.g.e., s. 71; FEYZİOĞLU, a.g.e., s. 201.

¹⁸⁰ ESENER, a.g.e., s. 74; ÖZKAYA, a.g.e., s. 206.

¹⁸¹ ESENER, a.g.e., s. 75; ÖZKAYA, a.g.e., s. 206-207.

¹⁸² FEYZİOĞLU, a.g.e., s. 201.

şekle uygun yapılırken taraflar işlemin niteliği ve önemi üzerinde düşünme imkânı elde ederler. Bu nedenle görünüşteki işlemde uyulan şekil şartı gizli işlem için gerekli şekil şartını gerçekleştirmiş sayılmalıdır¹⁸³. Yargıtay'ın da benimsediği ikinci görüşe göre, görünüşteki işlemin şekle uygun yapılmış olması gizli işlemin şekle aykırılık nedeniyle geçersiz sayılmasını engelleyemez. Çünkü görünüşteki işlemde açığa vurulan irade beyanı gizli işlem için belirtilmesi gereken irade beyanı değildir. Gizli işlemin geçerli olabilmesi için iradenin gerekli şekil şartına uygun açıklanması gerekir. Bu durumda görünüşteki işlem muvazaa, gizli işlem ise şekle aykırılık nedeniyle geçersizdir¹⁸⁴. Kanaatimizce de bu görüşe değer verilmelidir. Tarafların görünüşteki taşınmaz satış veya bağışlama sözleşmesini resmi şekle uygun yapmış olmaları gizli devir işleminin ivazlı veya ivazsız olmasının şekle uygun olarak açıklanması zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. Her ne kadar şeklin tarafları düşünmeye sevk etme amacı görünüşteki işlemle sağlanmış olsa da şekil şartı sadece tarafları korumak için değil aynı zamanda hukuki güveni sağlamak ve üçüncü kişileri de korumak için getirilmiştir.

V. MUVAZAAANIN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

A. İNANÇLI İŞLEM

1. Tanımı

İnançlı işlem bir tarafın (inanan), malvarlığına dâhil bir hakkı teminat teşkil etmek veya idare olunmak üzere karşı tarafa (inanılan) devretmeyi; karşı tarafın ise devredilen bu hakkı kararlaştırılan ortak amaç dâhilinde kullanmayı ve bu amaç gerçekleştiğinde önceki hak sahibine veya üçüncü bir şahsa devretmeyi taahhüt ettiği

---

¹⁸³ POSTACIOĞLU, **Gayri Menkullerin Ferağına Müteallik Akitlerde Şekle Riayet Mecburiyeti**, İstanbul 1945, s. 119-120; Şeref ERTAŞ, **Eşya Hukuku**, Fakülteler Yayınevi, 12. Baskı, İzmir 2015, s. 277; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Eşya Hukuku**, s. 438.

¹⁸⁴ YİBK, T. 7.10.1953, E. 1953/8, K. 1953/7; T. 1.4.1974, E. 1974/1, K. 1974/2, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 31.01.2015. ESENER, **a.g.e.**, s. 75; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s.204; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 207; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 362; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 413; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.e.**, s. 356; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 132; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 288.

ve inananın da bu taahhüde güvenerek hakkın devrini gerçekleştirdiği işlemdir¹⁸⁵. İnançlı işlemde teminat veya idare olunmak üzere yapılan devir ile aynı amacı güden olağan hukuki işlemlerden daha güçlü bir hukuki durum yaratmak amaçlanır¹⁸⁶.

İnançlı işlemin tarafları inanan ve inanılanıdır. Bir şey veya hakkı güvendiği bir kimseye inaçlı olarak devreden kimseye “inanan” adı verilir. İnançlı sözleşme gereği devredilen şey veya hakkı, kendisine ait bir hak olarak, kendi yararına doğrudan doğruya ya da inanan yararına kullanan kişiye “inanılan” denir. İnançlı işlemler esasında iki kişi arasında yapılmakla birlikte bu işlemin ekonomik menfaatlerinden üçüncü kişinin faydalandırılması da mümkündür. Bu halde inaçlı işlemde istifade eden kişiye “faydalanan” adı verilmektedir¹⁸⁷. İnananın, inanılana inaçlı olarak kazandırdığı şey ya da hak ise “inaç konusu” olarak adlandırılır¹⁸⁸.

İnançlı işlemi doğrudan doğruya düzenleyen bir kanun hükmü bulunmamakta olup uygulamada ve öğretide TBK m. 26’da düzenlenen sözleşme özgürlüğüne ilişkin genel kurala dayanılarak inaçlı işlemlerin düzenlenebileceği ve geçerliliği kabul edilmiştir¹⁸⁹. İnançlı işlem, taraflar arasında karşılıklı güvene dayanılarak

---

¹⁸⁵ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 1; Ahu AYANOĞLU MORALI, “Mülkiyet Hakkının Teminat Amaçlı Devrine Yönelik İnançlı İşlemler”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul 2006, s. 15-16; Şirin AYDINCIK, “Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın Teminat Amacıyla Temliki”, **İÜHFİM, C. LXIV, S. 1**, İstanbul 2006, s. 131; Kemal OĞUZMAN / Özer SELİÇİ / Saibe OKTAY-ÖZDEMİR, **Eşya Hukuku**, Filiz Kitabevi, 18. Baskı, İstanbul 2015, s. 377; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 415 vd. İnançlı işlem, T. 4.10.2006, E. 2006/14-560, K. 2006/616 sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında benzer şekilde tanımlanmıştır : “... Bilindiği üzere inananın, bir borca teminat teşkil etmek veya idare olunmak üzere malvarlığına dâhil bir şey veya hakkı, aynı amacı güden olağan hukuki işlemlerden daha güçlü bir hukuki durum yaratmak maksadıyla inanılana kazandıran, sonra da tekrar devretme yükümlülüğünü içeren işleme inaçlı işlem denir, işlem ile inanan, inanılana bir hakkı belirli bir tarz ve amaçla kullanmak ve sonra da bu amaç gerçekleşince iade etmek üzere devreder. ...”. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi ise inaçlı işlemi, “İnançlı işlemler, inananın teminat oluşturmak veya yönetilmek üzere mal varlığı kapsamındaki bir şey veya hakkını, inanılana devretmesi ve inananın da inaç anlaşmasındaki koşullara uygun olarak inaç konusu şeyi kullanmasını, amaç gerçekleştiğinde ise belirlenen şekilde inana iade etmesini içeren işlemlerdir” şeklinde tanımlamıştır. (T. 1.10.2014, E. 2014/9318, K. 2014/10764; T. 15.3.2013, E. 2013/1928, K. 2013/3876), (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 03.01.2015.

¹⁸⁶ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 1; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 365. “... Taraflar böyle bir sözleşme ve buna bağlı işlemle genellikle, teminat teşkil etmek veya idare olunmak üzere, mal varlığına dahil bir şey veya hakkı, aynı amacı güden olağan hukuki muamelelerden daha güçlü bir hukuki durum yaratarak, inanılana inaçlı olarak kazandırmak için başvururlar. Diğer bir anlatımla, bu işlemle borçlu, alacaklısına malını rehin edecek, yani yalnızca sınırlı aynı bir hak tanıyacak yerde, malının mülkiyetini geçirerek rehin hakkından daha güçlü, daha ileri giden bir hak tanır. ...” YHGK, T. 14.7.2010, E. 2010/14-394, K. 2010/395, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 03.01.2015.

¹⁸⁷ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 4; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 293.

¹⁸⁸ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 4; Yarg. 14. HD, T. 23.5.2011, E. 2011/5213, K. 2011/6618 ve T. 5.3.2013, E. 2013/1365, K. 2013/3114, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.01.2015.

¹⁸⁹ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 30.

yapılan ve öngörülen koşulların ileride gerçekleşmesi halinde, bu anlaşmaya uygun hareket yükümlülüğü doğuran bir işlemdir¹⁹⁰.

İnançlı işlem ile inanılan inanç konusunu tam olarak iktisap eder ve inanç konusu hakkın tek başına sahibi olur. Ancak inanılan inanç konusu üzerinde dilediği gibi tasarruf etme hakkına sahip olmayıp inanç konusunu inanan ile yapmış olduğu sözleşmenin şartları doğrultusunda kullanmakla yükümlüdür. Yani inanılanın elde ettiği bu hak inanç anlaşması doğrultusunda nisbi olarak sınırlandırılır¹⁹¹. İnanılan inanç anlaşmasına göre süre dolunca veya amaç hâsıl olunca inanç konusunu tekrar inanan veya üçüncü bir kişiye devretmekle yükümlüdür¹⁹².

2. Yapılma Nedenleri

İnançlı işlemler tarafların ihtiyaçlarına veya ekonomik beklentilerine göre çeşitli nedenlerle yapılmaktadır¹⁹³. Aşağıda inançlı işlemlerin yapılma nedenlerine genel olarak değineceğiz¹⁹⁴:

Taraflar inançlı işlemi gizleme amacıyla yapabilirler, bu halde, kişi çeşitli saiklerle bizzat yapmak istemediği bir işlemi başka bir kişinin arkasına gizlenerek o kişiye yaptırıp daha sonra ikinci bir işlemle tekrar kendisine iadesini sağlamak amacıyla inançlı işleme başvurur¹⁹⁵. Borçlu ile muhatap olmak istemeyen alacaklının (inanan), alacağını inanılana devrederek onun arkasına gizlenmesi bu duruma örnek verilebilir¹⁹⁶.

Taraflar alacaklıdan mal kaçırma amacıyla inançlı işlem yapabilirler. Ancak bu halde yapılan işlemin muvazaa mı yoksa inançlı işlem mi olduğu sorunu karşımıza çıkmaktadır. Sorunun tespiti için tarafların gerçek amacı ve işlemin niteliği dikkate alınmalıdır. Eğer devir işlemi taraflarca samimi olarak istenmiş, uzunca bir süre inanç konusu şeyin idaresi tasarruf edilmek üzere devralanın hâkimiyetine terk

---

¹⁹⁰ KILIÇOĞLU, a.g.e., s. 189.

¹⁹¹ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 1.

¹⁹² EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 365.

¹⁹³ "... İnançlı sözleşmelerdeki amaç gizlenmek, teminat, alacaklıdan mal kaçırma, kanunların elverişsiz hükümlerinden kaçınmak, bir alacağın tahsili, malın idaresi gibi nedenler olabilmektedir. ..." Yargıtay 1. HD, T. 3.3.2010, E. 2010/1003, K. 2010/2330, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.01.2015.

¹⁹⁴ Atiye B. UYGUR, "Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler", **GÜHFD**, C. 10, S.1-2, 2006, s. 175 vd.; AYANOĞLU MORALI a.g.t., s. 30 vd.

¹⁹⁵ UYGUR, a.g.m., s. 175.

¹⁹⁶ AYANOĞLU MORALI a.g.t., s. 31.

edilmiş ise inançlı işlemin varlığı kabul edilmelidir. Devir işlemi şeklen yapılmış ve devir taraflarca samimi olarak istenmiyorsa yani bu haklar devreden tarafından kullanılmakta ise devir işleminin muvazaalı olduğu sonucuna varılır¹⁹⁷.

Taraflar bazı kanun hükümlerinin istenilen amaca ulaşılmasına engel teşkil ettiği durumlarda veya kanun hükümlerinden kaçınmak amacıyla inançlı işlem yapabilirler. En tipik örneği Türkiye’de taşınmaz mal edinemeyecek durumda olan yabancıların, mal sahibi olabilecek bir kimse ile anlaşarak kanuni engel kalktığı anda kendisine devredilmek üzere taşınmaz aldırmasıdır¹⁹⁸. Tarafların bazı kanun hükümlerinden kaçınmak amacıyla inançlı işlem yapmalarının kanuna karşı hile olup olmadığı tartışılabilir. Kanuna karşı hile ile emredici nitelikte bir kanun hükmü ihlal edilirken inançlı işlemde yapılmak istenen işlemle elverişsiz bir kanun hükmünden kurtulmak amaçlanır. Her iki durumda da taraflar yaptıkları işlemin gerçekleşmesini isterler. Ancak, inançlı işlemler geçerli iken, kanuna karşı hile ile yapılan işlemler geçersizdir¹⁹⁹.

Taraflar inançlı işlemi teminat amacıyla da yapabilirler²⁰⁰. Taraflarca bu yola başvurulmasının sebebi hukuk düzenince kendilerine tanınan teminat vasıtaları ile istenilen amaca ulaşamaması veya bu işlemlerin çeşitli zorluklar içermesidir. Örneğin, şahsi teminatlar kredi alacaklısının muhtemel zararlarını her zaman önleyememektedir. Rehin veya ipotek gibi aynı teminatlar paraya çevrilmelerindeki çeşitli güçlükler, alacağın derhal tahsil edilememesi nedeni ile kredi sağlayan alacaklıları ürkütmekte, teslim şartlı menkul rehininde ise malın kullanılmaması kredi almak isteyen kişi tarafından tercih edilmemektedir²⁰¹. Bu nedenle bir alacağın veya bir şeyin teminat amaçlı devri için inançlı işlemler yapılmaktadır. Borçlunun aldığı krediye karşılık taşınmazı üzerinde ipotek tesis etmek yerine, taşınmazın

---

¹⁹⁷ ÖZKAYA, a.g.e., s. 38.

¹⁹⁸ ÖZKAYA, a.e., s. 38.

¹⁹⁹ UYGUR, a.g.m., s. 177; ÖZKAYA, a.g.e., s. 38.

²⁰⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZSUNAY, a.g.e., s. 36-38; UYGUR, a.g.m., s. 186 vd.; AYDINCIK, a.g.m., s. 134 vd. Borca teminat olarak taşınmaz devrine örnek için bkz. Yarg. 1. HD, T. 7.5.2003, E. 2003/4766, K. 2003/5501, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 03.01.2015.

²⁰¹ ÖZSUNAY, a.e., s. 34-35; ÖZKAYA, a.g.e., s. 37; “... Uygulamada kredi sağlayan kurum ve kuruluşların istenilen miktarda ve süratle kredi vermemesi ihtiyaç sahiplerini bu kurum ve kuruluşların dışında kredi teminine zorlamakta, öte yandan verilen kredi teminat altına alacak kefalet ve ipotek, rehin gibi şahsi ve aynı teminatlar kredi veren kişi veya kişilerce yeterli görülmediğinden bu tür özel kişilerden alınan borç karşılığında taşınmazların teminat maksadıyla devredilmesi yoluna başvurulmaktadır. ...” Yargıtay 1. HD, T. 21.2.2007, E. 2007/989, K. 2007/1712, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.01.2015.

mülkiyetini alacaklıya devretmesi, borcunu ödediği takdirde taşınmazının kendisine iade edileceği hususunda alacaklı ile inanç sözleşmesi yapması bu duruma örnek verilebilir²⁰².

Son olarak taraflar inançlı işlemi alacağın tahsili, bir malın idaresi veya hayatın bazı icapları nedeniyle yapabilirler. Mallarını zaman, mekân elverişsizliği veya başka nedenlerle bizzat idare edemeyen, işçi yahut vekil aracılığıyla idare ettirmek istemeyen bir kişi, belirli bir süre idare etmesi için inandığı kişiye kararlaştırılan süre sonunda iade etmek üzere malını devredebilir. Yine alacağını bizzat veya vekil kullanarak tahsil etmek istemeyen kişi alacağını temlik ederek veya ticari senedini ciro ederek inançlı işlem yapabilir²⁰³.

3. Unsurları

İnançlı işlemler, inanç sözleşmesi ve devir işlemi olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır.

a. İnanç Sözleşmesi

İnanç sözleşmesi, inanan ve inanılan arasında yapılan, inanç konusunun devrinin hukuki sebebinin oluşturduğu borçlandırıcı işlemidir²⁰⁴. İnanç sözleşmesi ile tarafların hak ve borçları, inanılanın inanç konusunu kullanma yetkisi ve sınırları, inançlı işlemin sona erme nedenleri, inançlı işlemin sona ermesinden sonra inanç konusunun inananı iade şartları belirlenir²⁰⁵. İnanç sözleşmesi çift görünümlü bir hukuki işlemidir. Bu işlem ile taraflar bir yandan irade özerkliğinin sınırları içinde inanç konusunun devrinin kendine özgü hukuki sebebinin oluştururken diğer yandan da inanılanın borç ve yükümlülüklerini belirlerler. Böylece inanç sözleşmesi önce

²⁰² ÖZKAYA, a.e., s. 37.

²⁰³ ÖZKAYA, a.e., s. 39.

²⁰⁴ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI a.g.e., s. 365.

²⁰⁵ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 120; ÖZKAYA, a.g.e., s. 39; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 366; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 295. İnanç sözleşmesinin açıklandığı bir Hukuk Genel Kurulu kararında şu ifadeler yer verilmiştir: "... Yargısal kararlarda ise inançlı sözleşme, inanılan tarafın elde ettiği hakkı, taraflarca güdülen amaç sona erdikten veya belirli bir süre geçtikten sonra inanan veya üçüncü kişiye devretme taahhüdünü içeren bir anlaşma olarak tarif edilmiştir (HGK, 13.5.1992 tarih, 1992/14-249 E, 1992/323 K). İnançlı sözleşmeyle inanan (itimat eden) bir mülkiyet veya alacak hakkını inanılan (mutemede) devretmekte, borçlandırıcı bir sözleşme ile de inanılan kişinin hak ve yetkilerini sınırlandırmaktır. İnanılan hakkını kullanırken kararlaştırılan koşullara uymayı, amaç gerçekleşince veya süre dolunca tekrar hakkı inananı iade etmeyi yükümlenmektedir. ... " YHGK, T. 15.4.2011, E. 2011/13-14, K. 2011/189, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 14.01.2015.

inanılana devredilen hakkın daha sonra şartlar gerçekleşince inanç konusunun inanılana tekrar devredilmesinin hukuki sebebini oluşturur²⁰⁶. Yine bu sözleşme ile inanılanın inanç konusunu kullanmasına ilişkin yükümlülükler belirlendiğinden inanılanın hakkı nisbi anlamda sınırlandırılır. İnanç sözleşmesi bağımsız bir sözleşme olsa da devir işleminin hukuki sebebini teşkil ettiğinden hüküm ve sonuçları itibariyle devir işlemi ile birlikte değerlendirilmelidir²⁰⁷.

İnanç sözleşmesi inanan ve inanılanın gerçek iradelerini ve inançlı işlem ile amaçladıklarını yansıtmaları bakımından geçerli olup taraflara Borçlar Kanunu çerçevesinde nisbi haklarını talep etme imkânı verir²⁰⁸. İnanç sözleşmesinin geçerliliği TBK m. 12/1 gereği kural olarak herhangi bir şekil şartına tabi değildir. Ancak tapulu taşınmazların devrine ilişkin inançlı işlemlerde hukuki sebebi oluşturan inanç sözleşmesinin resmi şekilde yapılması gerekir²⁰⁹. Uygulamada tarafların inanç sözleşmesini resmi şekilde yapmadıkları ve tapuda taşınmaz devri yapılırken devir sebebini satış olarak gösterdikleri görülmektedir. Yargıtay inanç sözleşmesinin satış şeklinde gösterilmesini kural olarak geçerli kabul etmekte ve meseleyi daha çok ispat hukuku açısından değerlendirmektedir. 5.2.1947 tarih ve 20/6 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında, inanç sözleşmesinin ispatının tarafların imzasını taşıyan yazılı delille mümkün olduğu belirtilmiştir. Yargıtay, resmi şekil şartına uyulmadan yapılan inanç sözleşmesinin tapu dışı yazılı delil veya bir başka kesin delille ispatlanması durumunda mülkiyetin inananana iadesi gerekeceğine hükmetmektedir²¹⁰. Tarafların elinde bu nitelikte bir delilin bulunmaması halinde uyuşmazlığın varlığına işaret edecek karşı tarafın elinden çıkmış delil başlangıcı niteliğinde bir belge varsa, HMK m. 202 gereği inanç sözleşmesi tanık dâhil her türlü delille ispat edilebilir²¹¹.

---

²⁰⁶ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 367; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 295.

²⁰⁷ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 41; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 367. “... Bu sözleşme, taraflarının hak ve borçlarını kapsayan bağımsız bir akit olup, alacak ve mülkiyetin naklinin hukuki sebebini teşkil eder.” Yarg. 1. HD., T. 02.12.2014, E. 2013/14869, K. 2014/18833, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 30.07.2015.

²⁰⁸ Yarg. 1. HD., T. 20.1.2005, E. 2005/12363, K. 2005/12658, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 23.02.2015.

²⁰⁹ TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s.417; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 367; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 297.

²¹⁰ AYANOĞLU MORALI **a.g.t.**, s. 194-195.

²¹¹ Yargıtay 14. HD., T. 5.3.2013, E. 2013/1365, K. 2013/3114, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 15.01.2015.

İnanç sözleşmesinin yapılma zamanı ile ilgili doktrinde ve Yargıtay uygulamasında görüş birliği bulunmamaktadır. Bizim de katıldığımız ilk görüşe göre, inanç sözleşmesi kazandırıcı işlemde önce veya en geç kazandırıcı işlemle aynı anda yapılması gerekir. Kazandırıcı işlemde sonra yapılan sözleşme inançlı işlemde bağımsız ve ayrı bir sözleşme olarak değerlendirilmelidir²¹². İkinci görüşe göre ise, inanç sözleşmesinin devir işlemi ile aynı anda yapılması gerekli olmayıp, bu sözleşme devir işleminden önce veya sonra yapılabilir²¹³.

İnanç sözleşmesinin hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır²¹⁴. Bir görüşe göre inanç sözleşmesi, vekâlet veya vekâlet benzeri bir ilişkidir²¹⁵. Diğer görüşe göre inanç sözleşmesi kendine özgü bir sözleşmedir²¹⁶. Bizim de katıldığımız görüş, inanç sözleşmesinin kendine özgü olduğu yönündedir. İnanç sözleşmesine teminat veya idare amaçlı olmasına göre uygun düştüğü ölçüde benzeri sözleşmenin hükümleri uygulanmalıdır.

b. Devir İşlemi

Devir işlemi, inananın inanç konusunu inanılana veya üçüncü bir kişiye geçirmesini sağlayan tasarruf işlemidir²¹⁷. Devir işlemi, inanç konusu hakkın devrinin tabi olduğu genel hükümlere göre yapılır²¹⁸. İnanç konusu taşınır bir mal veya tapusuz taşınmaz ise MK m. 763 gereği zilyetliğinin devri ile, tapulu taşınmaz

²¹² ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 40; Yargıtay 1. Hukuk Dairesi'nin bazı kararlarında inanç sözleşmesine konu belgenin en geç devir işleminin yapıldığı tarihte düzenlenmiş olması gerektiği aksi yönde bir kabulün 5.2.1947 tarih ve 20/6 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının kapsamının genişletilmesi sonucunu doğuracağı ve bunun İçtihadı Birleştirme Kararlarının konularıyla sınırlı olması ilkesi ile bağdaşmayacağı belirtilmiştir. (Yargıtay 1. HD, T. 20.4.2006, E. 2006/2474, K. 2006/4504; T. 12.9.2005, E. 2005/8758, K. 2005/9438, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 15.01.2015).

²¹³ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 121; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nca verilen bir kararda, inanç sözleşmesinin devir işleminden sonra yapılmış olmasının sonuca etkili olmadığı, sonraki tarihli sözleşmenin ispat vasıtası olarak ileri sürülmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Buna gerekçe olarak da 5.2.1947 tarih ve 20/6 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında inançlı işlemin dayanağı belgenin, en geç işlem tarihinde veya daha önceki bir tarihte düzenlenmiş olması gerektiği hususuna yer verilmediği gösterilmiştir. Aksinin kabulünün İçtihadı Birleştirme Kararının kapsamını genişletilmesi sonucunu doğuracağını ve bu hususun hukuk düzenince kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. (YHGK, T. 14.7.2010, E. 2010/14-394, K. 2010/395, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 15.01.2015).

²¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 121 vd.; AYANOĞLU MORALI **a.g.t.**, s. 105 vd.

²¹⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s.367.

²¹⁶ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 121-122; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 417; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 41; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 367; ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 298.

²¹⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 365.

²¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 86-87; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 42-43.

ise tapuda resmi sözleşmenin yapılması ve MK m. 705 gereği tescil ile devir işlemi gerçekleşir. İnanç konusu alacak hakkı ise devir TBK m. 184 gereği yazılı şekilde yapılmalıdır.

İnançlı işlem inananın malvarlığında bulunan inanç konusunu bizzat inanılana devretmesi şeklinde kurulabileceği gibi inanılana verdiği bir temsil yetkisi doğrultusunda inanç konusunun üçüncü şahıstan devralınması şeklinde de kurulabilir. Bu halde inanç konusu üçüncü şahıstan inanılanın malvarlığına intikal eder²¹⁹.

4. Muvazaa ile İlişkisi

a. Benzerlikleri

Muvazaa ve inançlı işlemde karşımıza çıkan ilk benzerlik, her iki işlemde de tarafların üçüncü kişilere karşı bir görünüş yaratma hususunda anlaşmalarıdır. Tarafların bu görünüşü yaratırken irade beyanlarının ortaya çıkış biçiminde bir farklılık bulunmamaktadır²²⁰.

İkinci benzerlik, devredilen şey veya hak üzerinde her iki işlemde de devrolunan kişi fiili iktidara sahip olup zilyet veya malikin bütün haklarını kullanabilir. Devralan kişi zilyetliğinde bulunan mal veya tapuda adına kayıt ve tescil işlemi yapılan taşınmaz üzerinde üçüncü kişilere karşı sınırsız bir tasarruf yetkisine sahip olur²²¹.

Üçüncü benzerlik taraflar arasındaki iç ilişkide görülür. Bu iç ilişki inançlı işlemde inanç sözleşmesi ile kurulurken muvazaalı işlemde muvazaa anlaşması ile kurulur. Devralan kişi dışı karşı sınırsız tasarruf yetkisine sahipken bu yetkisi iç ilişkideki inanç sözleşmesiyle sınırlanır. Devralan kişi inanç konusunu inanç sözleşmesi sınırları dâhilinde kullanma, amacın gerçekleşmesi veya sürenin dolması ile inanç konusunu tekrar devretme yükümlülüğü altındadır. Yine muvazaa anlaşmasında da taraflar devir işleminin üçüncü kişilere yansıtıldığı şekliyle

---

²¹⁹ ÖZKAYA, a.e., s. 46-47.

²²⁰ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 221; ADAY, a.g.e., s. 90; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 369; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 300.

²²¹ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 221; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 300; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 44; ÖZKAYA, a.g.e., s. 1255.

olmadığını yani devir işleminin hükümsüz olduğunu veya bu işlemin niteliği, tarafları veya koşullarının görünüşteki gibi olmadığı konusunda anlaşılır²²².

İnançlı işlem ve muvazaa arasındaki son benzerlik ise her iki işlemde de devralan kişinin bazı yükümlülükler altına girmesidir. İnançlı işlemde inanılan inanç konusunu inançlı işlemin amacına uygun olarak kullanmak ve amaç gerçekleştiğinde tekrar iade etmekle yükümlüdür. Muvazaa anlaşmasında ise devralan kişi bu devir işleminin hükümsüz olduğunu veya görünüşteki işlemin dışı yansıtılan koşullarda olmadığını kabul ederek bu anlaşma doğrultusunda çeşitli yükümlülükler üstlenir²²³.

b. Farkları

İnançlı işlem ile muvazaa arasındaki ilk fark²²⁴ teorik bakımdandır. Muvazaalı işlemler irade beyanı alanında yer alırken inançlı işlemler doğrudan doğruya hakkın kullanılması ile ilgilidir²²⁵.

İkinci fark devir işleminde karşımıza çıkar. İnançlı işlemde taraflar devir işlemini ciddi olarak istemekte olup inanılan inanç konusu üzerinde tam bir mülkiyet veya alacak hakkı kazanır. İnanç anlaşması ile inanılana getirilen sınırlamalar nisbi niteliktedir. Muvazaalı işlemde (mutlak) ise devir ciddi olarak istenmez, taraflar bununla üçüncü kişilere karşı bir görünüş yaratmayı amaçlarlar²²⁶. Tarafların devir işlemini gerçekten isteyip istemedikleri meseleyi teknik anlamda TBK m. 19

²²² ÖZSUNAY, a.g.e., s. 222; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 300; ÖZKAYA, a.g.e., s. 1255.

²²³ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 222; ÖZKAYA, a.g.e., s. 1255; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 369.

²²⁴ İnançlı işlem ve muvazaa arasındaki farklılıkları özetleyen bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında şu ifadeler verilmiştir: "... Muvazaalı sözleşmelerde (mutlak muvazaa), taraflar muvazaa konusu şeyi devretmeyi hiç arzu etmedikleri halde inançlı sözleşmelerde devir gerçekten taraflarca istenmiştir.

Muvazaa tek taraflı veya iki taraflı sözleşmelerde mümkün olduğu gibi, hem borçlandırıcı hem de tasarrufi işlemlerde yapılabilir. Oysa inanç sözleşmesi hakkın kullanılmasıyla ilgili olduğundan ancak tasarrufi işlemlerde söz konusu olur.

Muvazaalı sözleşmelerde muvazaanın tespiti veya iptali için açılacak bir davada muvazaa varlığının ileri sürülmesi bir süreye bağlı değildir. İnançlı sözleşmelerde ise inananın, inanç konusu malı inanılana iade etmesini isteme hakkı, bir kişisel hak niteliğinde olduğundan 818 Sayılı B.K. (B.K.'nın 125 inci maddesine göre 10 yıllık zamanaşımına tabidir.

İnanç sözleşmesi; inanılanın yükümlülüklerini, inanç konusunun kullanılma ve tekrar iade koşullarını, düzenler. Buna karşın muvazaa sözleşmesi ise yapılan işlemin tamamen veya kısmen sonuçlarını ortadan kaldırır. ..." YHGK, T. 15.4.2011, E. 2011/13-14, K. 2011/189, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 22.01.2015.

²²⁵ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 223.

²²⁶ ÖZSUNAY, a.g.e., s. 223; ÖZKAYA, a.g.e., s. 1255-1256; ÖZÜĞÜR; a.g.e., s. 472; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 415; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 370; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 300.

hükmüne tabi kılar. Taraflar arasındaki işlemin niteliği hâkimin taraf iradelerini yorumlaması ve takdirine göre belirlenecektir²²⁷.

Üçüncü fark inançlı işlemde üçüncü şahısları aldatma kastının bulunmamasıdır. Burada taraflar yaptıkları işlemin niteliğini gizli bir anlaşma ile değiştirme yoluna gitmezler. İnançlı işlemde tarafların iç ilişkisini üçüncü kişilerden gizleme istekleri olsa bile bu durum inanılanın devredilen hak üzerindeki hukuki durumu ile çelişmemektedir. Üçüncü kişilerden gizlenen husus inanılanın devredilen hak üzerindeki yetkilerinin kısıtlı olmasıdır²²⁸.

Dördüncü fark hangi hukuki işlemlerde görüldüğü ile ilgilidir. Muvazaa ulaşması gerekli tek taraflı irade beyanlarında, sözleşmelerde, borçlandırıcı işlemlerde ve tasarrufi işlemlerde görüldüğü halde inançlı işlem hakkın kullanılması ile ilgili olduğundan yalnızca tasarrufi işlemlerde söz konusu olur²²⁹.

Beşinci fark dava zamanaşımı ile ilgilidir. İnançlı işlemde inanç konusunun devri, kullanılmasının sınırları ve iade koşulları tarafların yapmış olduğu inanç sözleşmesi ile belirlenir. Tarafların sözleşmeye aykırılık iddiası veya inananın inanç konusunun iadesini talep hakkı kişisel hak niteliğinde olduğundan TBK m. 146'daki 10 yıllık zamanaşımına tabidir. Buna karşılık muvazaanın tespiti için açılacak dava herhangi bir zamanaşımına tabi değildir²³⁰.

Altıncı fark, devralanın iflası halinde devir işlemine konu hakkı iflas masasından çıkarma hakkının bulunup bulunmamasıdır. İcra İflas Kanunu m. 184'e göre iflasın açılması ile müflisin haczi kabil bütün malları iflas masasını teşkil eder. İflas açıldığı anda müflisin mal varlığında bulunmakla beraber aslında üçüncü kişilere ait olduğu için iflas masasına girmemesi gereken mallar üzerinde üçüncü

---

²²⁷ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 223; "... H.G.K.'nda yapılan görüşmeler sırasında taraflar arasındaki uyumsuzluğun niteliği konusunda tartışmalar yapılmış; taraflar arasındaki uyumsuzluk, gerek mahkemece ve gerekse özel dairece "muvazaa" olarak nitelendirilmiş ise de, inanan davacının, araç üzerindeki mülkiyet hakkını Bakanlar Kurulu Kararnamesinin engellemesi nedeniyle, belirli bir süre veya amaçla inanılan davalı oğluna geçirmesi, inanılan davalının da amaç gerçekleşince hakkı tekrar inanan devretmesi gerekirken bu yükümlülüğü yerine getirmediği iddia edilerek dava açılması, dikkate alındığında uyumsuzluğun inançlı sözleşme hukuksal nedenine dayandığı oyçokluğuyla kabul edilmiştir. ..." YHGK, T. 15.4.2011, E. 2011/13-14, K. 2011/189, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 22.01.2015.

²²⁸ TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 416-417; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 301; ÖZUĞUR; **a.g.e.**, s. 473.

²²⁹ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 223; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1256; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 370; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 301.

²³⁰ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 225; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1256.

kişilerin sahip olduğu “malların iadesini talep” hakkına “masadan çıkarma hakkı” denir. Masadan çıkarma hakkına konu şey veya hak herhangi bir sebeple müflisin hukuki ya da fiili tasarrufuna girmişse de müflis bunların maliki değildir²³¹. İnançlı işlemde mülkiyet hakkı tam olarak karşı tarafa geçtiğinden inanılanın iflası halinde inananın devrettiği şeyi iflas masasından çıkarma hakkı söz konusu olmayacaktır. İnanan sadece inanç konusunun iadesine ilişkin şahsi talep hakkını masaya kaydettirebilir. Muvazaalı işlemlerde ise hakkın devri görünüşte olduğundan muvazaanın ispatı halinde gerçek malik muvazaa konusunun iflas masasından çıkarılmasını talep edebilir²³².

Yedinci fark alacaklıların cebri icra takipleri yönündendir. Muvazaalı işlemlerde muvazaanın ispatı halinde devreden kişinin alacaklıları devrolunan şey üzerinde icra takibi yapabilirler. İnançlı işlemlerde ise devir işlemi geçerli bir sözleşme ile yapıldığından inananın alacaklıları iptal davası açmak suretiyle sözleşmenin iptalini sağlayarak alacaklarını tahsil etme imkânı bulabilirler²³³.

Son fark muvazaa ve inanç sözleşmeleri ile hakkın devri işlemi arasındaki ilişkide ortaya çıkar. İnanç sözleşmesi ile inanılanın yükümlülükleri, inanç konusunu kullanma ve iade koşulları düzenlenirken muvazaa anlaşmasında devir işleminin tamamen veya kısmen hükümsüz olduğu konusunda taraflar anlaşır. Yani muvazaa anlaşması ile devir işleminin sonuçları ortadan kaldırılırken inanç sözleşmesi devir işlemi tamamlar²³⁴.

B. NAM-I MÜSTEAR

1. Kavram

Müstear sözlük anlamıyla “takma” demektir²³⁵. Müstear ad ise, kişinin belli bir çevrede veya faaliyette gerçek kimliğini gizlemek için seçip kullandığı addır²³⁶. Sosyal ve ekonomik hayatta çeşitli nedenlerle bir sözleşmenin tarafı olmak

²³¹ Mustafa ÖZBEK, “İflas Masasından Çıkarılabilecek Mal Ve Haklar”, **TBB**, 2001/3, s. 998, (Çevrimiçi), <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/>, 22.01.2015.

²³² ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 224; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1256; HATİPOĞLU, **a.g.e.**, s. 46.

²³³ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 225; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1256.

²³⁴ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 225.

²³⁵ www.tdk.gov.tr, (Çevrimiçi), 31.01.2015.

²³⁶ Güray ERDÖNMEZ, “Nam-ı Müstear ve Tasarrufun İptali Davaları”, **Bankacılar Dergisi**, S. 59, 2006, s. 84.

istemeyen bir kimse sözleşmede kendisi yerine bir başkasının yer almasını sağlayabilir. Bu halde sözleşmede yer almak istemeyen şahıs hesabına ve kendi adına işlem yapan kişi nam-ı müsteardır²³⁷. Nam-ı müstear, çeşitli nedenlerle sözleşmede yer almak istemeyen şahsın yerine geçtiğinden “araya sokulan kişi” veya “kukla adam” olarak da adlandırılmıştır²³⁸. Nam-ı müstear, müvekkilinin adını gizleyerek kendi adına fakat bir başkası hesabına hareket eden vekil olarak da tanımlanmıştır²³⁹.

Bir başka tanım ise şöyledir: nam-ı müstear bir kimsenin şu veya bu sebeple belirli bir hukuki ilişkinin ekonomik sonuçlarından yararlanması veya zarar görmesi söz konusu olmaksızın o hukuki ilişkide hak süjesi olarak gözüktüğü hallerdir²⁴⁰.

Nam-ı müstearla yapılan sözleşme ise şu şekilde tanımlanabilir; ismini herhangi bir nedenle gizli tutmak isteyen kişinin, karşı taraf ve araya sokulan kişi veya sadece araya sokulan kişi ile anlaşarak araya sokulan kişi adına, ancak kendi hesabına yaptırdığı sözleşmedir²⁴¹.

Yargıtay 7.10.1953 tarih ve 7/8 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında nam-ı müstear, “...*salahiyetli memur huzurunda gayrimenkul mülkiyetini iktisap etmesi kastolunan şahsın isminin gizlenmesi ve böylece onun yerine mevhum bir isim veya hakiki akitlerden başka bir şahsın ismi kullanılarak akde yabancı olan bir kimse namına sicile tescilin vaki olması ...*” şeklinde tanımlanmıştır²⁴². Ancak Tapu Sicil Tüzüğü m. 18’e göre tapu memuru istemde bulunan kişinin kimlik bilgilerini inceleyip doğruluğunu tespit etmekle yükümlü olduğundan bilinmeyen bir isim veya sözleşmenin taraflarından başka bir kişinin adına tescil yapması mümkün değildir²⁴³. Doktrinde bu İçtihadı Birleştirme kararındaki tanımdan hareketle, tapu memuru huzurunda düzenlenen resmi senette taraf teşkil eden kişinin başka birini temsil etmemekle beraber onun vekili olarak davrandığı (dolaylı temsil) veya görünüşteki işlemin arkasında bir inanchı işlemin bulunduğu hallerin nam-ı müstearla işlem

---

²³⁷ ERDÖNMEZ, **a.g.m.**, s. 84.

²³⁸ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 377; ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 229.

²³⁹ İlhan POSTACIOĞLU, “Nam-ı Müstear Meselesi: Vekâlet ve İtimat Mukaveleleri ile Muvazaanın Karşılıklı Münasebetleri”, **Makaleler ve Karar İncelemeleri**, Vedat Kitapçılık, 2011, s. 789.

²⁴⁰ POSTACIOĞLU, **Makaleler ve Karar İncelemeleri**, s. 791; HATİPOĞLU, **a.g.e.**, s. 48.

²⁴¹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1179.

²⁴² YİBK, T. 7.10.1953, E. 1953/8, K. 1953/7, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 31.01.2015.

²⁴³ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, **a.g.e.**, s. 384; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 370.

olarak adlandırılabileceği belirtilerek esasında hukukumuzda böyle bir deyim gerek olmadığı ileri sürülmüştür²⁴⁴.

Nam-ı müstear eski hukukumuzda uygulanan bir kurum olup Mecellenin 1592 ve 1594 maddelerinde düzenlenmiştir²⁴⁵. Mecelle m. 1592’de nam-ı müstear deyimini, bir taşınmazın muvazaalı olarak gerçek hak sahibinden başkası adına kayıtlı olması veya tapuda vekilin kendi adına fakat müvekkili hesabına iktisap ettiği taşınmazın maliki olarak görünmesi hallerini ifade etmek üzere kullanılıyordu²⁴⁶. Yürürlükteki mevzuatta ise nam-ı müsteara ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak doktrindeki yazarlar ve Yargıtay nam-ı müstear iddialarının dinlenilebilir olduğunu kabul etmektedirler²⁴⁷.

Nam-ı müsteara asıl amaçlanan bir kimsenin isminin gizli kalmasıdır. İsmi gizlenmesinin nedeni ise çoğunlukla iktisabın üçüncü kişiler ve alacaklılar tarafından bilinmesini önlemektir. Nam-ı müsteara ekonomik veya kişisel sebeplerden dolayı başvurulmaktadır. Örneğin üçüncü kişinin kendisiyle o sözleşmeyi yapmayacağını düşünen veya kendisi ortaya çıkarsa mali durumunun iyi olması nedeniyle çok yüksek fiyat talep edilmesi tehlikesinin bulunması ihtimallerinde hem ekonomik hem de kişisel sebepler söz konusudur²⁴⁸. Nam-ı müsteara başvurulmasının bir başka nedeni kanunların engellediği bir amaca ulaşmaktır. Yine alacaklılardan mal kaçırmak isteyen borçlu da nam-ı müsteara başvurabilir²⁴⁹.

---

²⁴⁴ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, **a.g.e.**, s. 385.

²⁴⁵ Mecelle m. 1592: “ Bir kimse ba senet yedinde olan bir mülk dükkan hakkında, bu dükkan filan kimsenindir, benim alakam yoktur ve senesinde muharrer ismim müsteardır deyip, yahut ba senet ahardan satın aldığı bir mülk dükkan için, bu dükkanı filan kimse için satın almıştım, semen olarak verdiğim akçe dahi anın malındandır ve senesinde ismim müstear olarak kaydedilmiştir dese ol dükkan nefs-el-emirde ol kimsenin mülkü olduğunu ikrar etmiş olur.”

m.1594: “Bir kimse hal-i sıhhatte iken berveçhi bâlâ nef-yi mülk etmiş olsa yahut isminin müstear olduğunu ikrar etse, ikrarı muteber olup hal-i hayatında kendisi, vefatından sonra vereseşi bu ikrar ile ilzam olunur. Amma maraz-ı mevtime iken ol veçhile ikrar etse hükmü faslı âtiden müsteban olur.”

²⁴⁶ Selahattin Sulhi TEKİNAY/ Sermet AKMAN/ Haluk BURCUOĞLU/ Atilla ALTOP, **Tekinay Eşya Hukuku C. I**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989, s. 437

²⁴⁷ Mehmet AYAN, “Nam-ı Müstear Kavramı ve Hukuki Niteliği”, **DÜHFD**, 1984, s. 378; ERDÖNMEZ, **a.g.e.**, s. 84; ESENER, **a.g.e.**, s. 172.

²⁴⁸ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 376; ERDÖNMEZ, **a.g.m.**, s. 84; AYAN, **a.g.m.**, s. 380.

²⁴⁹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1180; ERDÖNMEZ, **a.g.m.**, s. 84; AYAN, **a.g.m.**, s. 381.

2. Hukuki Niteliği ve Uygulanacak Hükümler

Yukarıda nam-ı müstearın hukukumuzda mecelleden aktarılmış olduğunu ve yürürlükteki mevzuatta buna ilişkin yasal bir düzenleme bulunmadığını ifade etmiştik. Nam-ı müsteara ilişkin yasal düzenleme bulunmaması nedeniyle nam-ı müstearla ilgili uyuşmazlıklarda hangi yasal düzenlemelerin uygulama alanı bulacağı her somut olaya göre farklılık arz edecektir. Nam-ı müstear, ismini herhangi bir nedenle gizli tutmak isteyen kişinin sözleşmeyi kendi hesabına bir başkasına yaptırması olduğundan sadece görünüş belirtileri ile bunu muvazaa olarak nitelendirmek yanlıştır. Ayrıca böyle bir nitelendirme irade serbestîsi prensibine aykırılık teşkil eder ve taraf iradelerine aykırı davranılması sonucunu doğurur²⁵⁰.

Nam-ı müstear her somut olayın özelliği ve tarafların amaçlarına göre farklı hukuki müesseselerin kendisine temel teşkil edebileceği bir hukuki durumdur. Bu hukuki durum karşımıza muvazaalı işlemler, inançlı işlemler veya dolaylı temsil yetkisi veren vekâlet sözleşmesi şeklinde çıkabilir²⁵¹. Olayda hangi hukuki müessesenin bulunduğu taraf iradelerinin yorumu ile tespit edilerek sorun ilgili hukuk kurallarına göre çözümlenmelidir²⁵².

a. Muvazaa

Nam-ı müstear'ın hukuki niteliğinin somut olayda muvazaa olması hali doktrinde şahısta muvazaa ve nisbi muvazaa olmak üzere farklı şekillerde nitelendirilmiştir.

(1) Tarafta Muvazaa

Nam-ı müstearın hukuki niteliğinin tarafta muvazaa olması ihtimalinde hukuki işlemin taraflarından biri üçüncü şahıslardan gizlenmekte ve hukuki işlemde yararlanan kişi yerine başka bir şahıs ikame edilmektedir²⁵³. Örneğin A, C ile bir hukuki işlem yapmak istemekte ancak çeşitli nedenlerle isminin gizli kalmasını

---

²⁵⁰ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 229.

²⁵¹ FEYZİOĞLU; **a.g.e.**, s. 223; ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 229; ERDÖNMEZ, **a.g.m.**, s. 84; AYAN, **a.g.m.**, s. 380.

²⁵² ADAY, **a.g.e.**, s. 101.

²⁵³ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 232; ERDÖNMEZ, **a.g.m.**, s. 85.

istediğinden C ile anlaşarak kendisinin yerine B'yi ikame etmektedir. C, hukuki işlemi B üzerinden yapmayı kabul ederek A ile C arasında yapılan satışın üçüncü kişilere karşı B ve C arasında gösterilmesi hususunda A, B ve C arasında bir anlaşma yapılmaktadır. Taraflar biri gizli ve istenen (A-C) diğeri aleni (B-C) iki akit yapmaktadırlar. B iktisap ettiği hakların görünüşte maliki olduğu halde, hakların asıl maliki A'dır. Buradaki nam-ı müstear durumundan çıkacak ihtilaflar tarafta muvazaa hükümlerine göre çözümlenmelidir²⁵⁴.

Bir görüşe göre tarafta muvazaa iddiası BK m. 18 (TBK m. 19) kapsamında dinlenebilir. Nam-ı müstear ise tarafta muvazaadan başka bir şey değildir. Satıcı, görünüşteki alıcı ve gerçek alıcı hukuki işlemin taraflarını teşkil ederler. Gerçek alıcının ismi kasten saklanmış olup kullanılan isimlere bakılmayarak tarafların gerçek maksatlarının aranması kanunun gereğidir. Nam-ı müstear ve muvazaa iddiaları aynı şey olup aralarında genel-özel farkı vardır. Nam-ı müstear muvazaanın bir türü olup tarafta muvazaayı ifade eder²⁵⁵. Ancak satıcı ile görünüşteki alıcı (nam-ı müstear) arasındaki işlem muvazaa nedeniyle geçersizdir. Gerçek alıcı ile satıcı arasındaki işlem ise tarafların gerçek ve ortak amacını yansıttığından geçerlidir²⁵⁶.

(2) Nisbi Muvazaa

Nam-ı müstearın nisbi muvazaaya dayandığını savunanlara göre, nam-ı müstear durumunun inançlı temlikin bir muvazaalı işlemin arkasına gizlenmesi şeklinde ortaya çıkması halinde olaya muvazaa ve inançlı işlem hükümlerinin uygulanması gerekir²⁵⁷. Burada görünüşteki işlem inançlı işlemi gizlemektedir. Örneğin, A bir taşınmazın mülkiyetini gerçekte B'ye devretmek istemekte, fakat B'nin adının gizli kalması istendiği için taşınmazı C'ye devretmektedir. C ise bu satışın arkasına gizlenen inançlı işlem ile taşınmazın mülkiyetini B'ye devretmeyi taahhüt etmektedir. Nisbi muvazaa niteliği taşıyan böyle bir durumda görünüşteki

---

²⁵⁴ ESENER, **a.g.e.**, s. 181; ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 232; FEYZİOĞLU; **a.g.e.**, s. 227-228; ERDÖNMEZ, **a.g.m.**, s. 85.

²⁵⁵ İmran ÖKTEM, Yargıtay 7.10.1953 tarih ve 8/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı muhalefet şerhi, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 26.02.2015.

²⁵⁶ FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 223; AYAN, **a.g.m.**, s. 382.

²⁵⁷ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, s. 386; ADAY, **a.g.e.**, s. 104.

işlem muvazaalı olduğundan inançlı işlem ise resmi şekilde yapılmadığından geçerli olmayacaktır²⁵⁸.

Muvazaa ile gizlenen inançlı işlem ile dolaylı temsilci-vekil ile yapılan hukuki işlem birbirinden farklıdır. Dolaylı temsil yetkisi veren vekâlette satıcı malı dolaylı temsilciye satmak ve onu malik kılmak istemektedir. Burada taraflar arasında gizlenmiş bir işlem olmayıp taraflar işlemin bütün sonuçlarını istemektedirler. Dolaylı temsilci-vekilin başkası hesabına hareket etmesi satıcıyı ilgilendirmemektedir. Muvazaa ile gizlenen inançlı işlemde ise satıcı ismi gizlenen kişi ile işlem yapmak istemekte fakat onun ismini gizlemek için görünüşteki kişi ile işlemi yapmaktadır²⁵⁹.

b. İnançlı İşlem

Yukarıda genel hatları ile incelemiş olduğumuz inançlı işlem, inananın, malvarlığında bulunan inanç konusunu bizzat inanılana devretmesi şeklinde kurulabileceği gibi inanılana verdiği bir temsil yetkisi doğrultusunda inanç konusunun üçüncü şahıstan devralınması şeklinde de kurulabilir. İnanç konusunun üçüncü şahıstan devralınması ihtimali nam-ı müstearın hukuki niteliğinin inançlı işlem olarak değerlendirildiği haldir.

Nam-ı müstear B ile isminin gizli kalmasını isteyen A arasındaki ilişki şu şekilde kararlaştırılmış olabilir: B, C'den inanç konusunu kendi nam ve hesabına satın alarak bu şeyi inanç sözleşmesinde kararlaştırılan şartlarda ve sürede muhafaza ve idare edecektir. B, inanç sözleşmesinde kararlaştırılan şartın gerçekleşmesi veya belirlenen sürenin dolması halinde inanç konusunu A'ya devretmekle yükümlü olup bu ihtimalde nam-ı müstear durumu inançlı ve geçerlidir²⁶⁰. B'nin inanç konusunu A'ya devretmekten kaçınması halinde A'nın elindeki tek imkân B ile akdetmiş olduğu inanç sözleşmesinden kaynaklı inanç konusunun kendisine devri hususundaki şahsi talep hakkıdır²⁶¹.

---

²⁵⁸ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, **a.g.e.**, s. 386; AYAN, **a.g.m.**, s. 383; HATIPOĞLU, **a.g.e.**, s. 51.

²⁵⁹ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, **a.g.e.**, s. 387.

²⁶⁰ FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 229; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 378; ESENER, **a.g.e.**, s. 183; ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 234; ERDÖNMEZ, **a.g.m.**, s. 87.

²⁶¹ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 235; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 229.

Doktrindeki bir görüşe göre, inanç sözleşmesi ile devir işleminin aynı şahıslar arasında yapılması gerektiğinden inançlı işleme dayanan nam-ı müstear durumunun ortaya çıkması mümkün değildir. Bu nedenle nam-ı müsteara örnek verilen inançlı işlemin dolaylı temsil yetkisi veren vekâlet sözleşmesi olarak kabul etmenin daha doğru olacağı belirtilmiştir²⁶². Bu görüşün inançlı işlemi yalnızca inanç konusunun inananın malvarlığından inanılana devredildiği halle sınırlı tuttuğundan yerinde olmadığı kanaatindeyiz.

c. Dolaylı Temsil Yetkisi Veren Vekâlet Sözleşmesi

Dolaylı temsil, temsilcinin hukuki işlemi dolaylı temsil yetkisine dayanarak kendi adına fakat temsil olunan hesabına yapmasıdır²⁶³. TBK m. 40/2'de, temsilci üçüncü kişiyle hukuksal işlem yaparken bu sıfatını bildirmezse yapılan işlemin sonuçlarının temsilciye ait olacağı yani bu durumda dolaylı temsilin söz konusu olacağı düzenlenmiştir²⁶⁴. Dolaylı temsil ile yapılan hukuki işlemde doğan haklar ve borçlar temsilciye ait olup bunlar ikinci bir işlemle temsilci tarafından temsil olunana devredilir²⁶⁵. Dolaylı temsilci kendi hukuk alanında doğan hak ve borçları temsil olunanla arasındaki iç ilişkiye, genellikle vekâlet sözleşmesine, dayanarak temsil olunana devreder. Bu durumlarda taşınırlarda zilyetliğin nakli, taşınmazlarda tapu kütüğüne tescil, alacağın temlik veya borcun üstlenilmesine ilişkin hükümler uygulanır²⁶⁶ (TBK m. 40/3). Dolaylı temsilde temsil olunan ile temsilci arasındaki iç ilişki vekâlet sözleşmesi ise, edinilen haklar, temsil olunanın temsilciye olan bütün borçlarını ifa ettiği anda kendiliğinden temsil olunana geçer²⁶⁷ (TBK m. 509/1).

Nam-ı müstear B'nin görevi, yapmış olduğu hukuki işlemde sıfatını bildirmemekle birlikte, üçüncü kişiden iktisap ettiği hakları sonradan yapılacak bir işlemle ismi gizlenen A'ya devretmekten ibaretse, B dolaylı temsilci olarak nitelendirilebilir²⁶⁸. Bu durumda A ile B arasındaki ilişki ise dolaylı temsil yetkisi

²⁶² AYAN, **a.g.m.**, s. 388-389.

²⁶³ YAVUZ, **Dolaylı Temsil**, s. 57.

²⁶⁴ KILIÇOĞLU, **a.g.e.**, s. 239; RESİOĞLU, **a.g.e.**, s. 129.

²⁶⁵ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 430; OĞUZMAN/ÖZ, **a.g.e.**, s. 211.

²⁶⁶ ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 366.

²⁶⁷ ANTALYA, **a.e.**, s. 367; KILIÇOĞLU, **a.g.e.**, s. 239.

²⁶⁸ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 233-235; ERDÖNMEZ, **a.g.m.**, s. 87.

veren vekâlet sözleşmesidir²⁶⁹. B, dolaylı temsilci olduğundan yapmış olduğu hukuki işlemin hüküm ve sonuçları kendisine ait olur. B, ikinci bir işlemle edinmiş olduğu hakları A'ya devretmekle yükümlüdür (TBK m. 508/1). B'nin bu yükümlülüğüne aykırı davranması halinde A, B aleyhine aralarındaki sözleşmeye aykırılıktan dolayı dava açma imkânına sahiptir. Ancak TBK m. 40/2 c.2'de düzenlendiği üzere üçüncü şahıs bir temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyorsa ya da işlemi temsilci veya temsil olunandan biri ile yapması farksız ise, hukuki işlemin sonuçları doğrudan doğruya temsil olunana ait olur. Bu hüküm menkul satışlarında özel bir önemi haizdir. Zira temsil olunan, bu hüküm gereği doğrudan doğruya hak sahibi olacağından temsilcinin iflası halinde TBK m. 509/2 uyarınca iflas masasına başvurma külfetinden kurtulmuş olacaktır²⁷⁰. Taşınmaz satışlarında ise mülkiyet temsilciye (nam-ı müstear B) geçtiğinden A, aralarındaki sözleşmenin yerine getirilmesini dava ederek taşınmazın kendisine devredilmesini talep edebilir. B'nin taşınmazı üçüncü bir kişiye devredip tapuya tescil ettirmesi halinde A'nın üçüncü kişiye karşı istihkak iddiasında bulunması mümkün değildir. Çünkü A ile B arasındaki ilişki nisbi nitelikte olup üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Bu durumda A, B aleyhine sözleşmeye aykırılık nedeni ile tazminat davası açabilir²⁷¹.

Doktrinde nam-ı müstearın hukuki niteliğinin somut olayda dolaylı temsil mi yoksa inançlı işlem mi olduğu ayrımı süre ölçütüne göre yapılmaktadır²⁷². Buna göre, nam-ı müstear üçüncü kişiden devraldığı hakları belli bir süre muhafaza ve idare ettikten sonra ismi gizlenen kişiye devredecekse inançlı işlem hükümlerinin uygulanması gerekir. Eğer nam-ı müstearın görevi üçüncü kişiden devraldığı hakları zaman geçirmeksizin ismi gizlenen kişiye devretmekten ibaretse dolaylı temsil hükümleri uygulanmalıdır. Bu görüşü eleştiren KOCAYUSUFPAŞAOĞLU'na göre, dolaylı temsil yetkisi veren vekâlet sözleşmesinin uzun süre devam edecek işleri görmek üzere yapılmasına hiçbir engel olmadığı gibi inanılanın üçüncü kişiden iktisap edeceği malların vakit geçirmeksizin inanana devredilmesini öngören bir

²⁶⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s. 378; AYAN, **a.g.m.**, s. 389; OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, **a.g.e.**, s. 387.

²⁷⁰ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 234; ESENER, **a.g.e.**, s. 184

²⁷¹ FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 228-229; ESENER, **a.g.e.**, s. 185; ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 234.

²⁷² ESENER, **a.g.e.**, s. 183; ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 234; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1186; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 229; ERDÖNMEZ, **a.g.m.**, s. 87.

inanç sözleşmesi de yapılabilir. Bu nedenle süre ölçütüne göre dolaylı temsil yetkisi veren vekâlet sözleşmesi ile inançlı işlem arasında sağlam temellere dayalı bir ayırım yapılamaz. Esasen inanç sözleşmesi bir çeşit vekâlet veya vekâlet hükümlerinin kıyas yolu ile uygulandığı vekâlet benzeri bir işlem olduğundan dolaylı temsil yetkisi veren vekâlet sözleşmesi ile inançlı işlemin birbirinden ayrılmasında pratik bir yarar kalmamaktadır²⁷³. Kanaatimizce doktrindeki ilk görüş yerinde olup ayırım, nam-ı müstearın devraldığı hak üzerindeki yetkilerine göre yapılmalıdır. Nam-ı müstearın görevi, devraldığı hakkı ismi gizlenen şahsa devretmekten ibaretse dolaylı temsil yetkisi veren vekâlet sözleşmesi vardır. Nam-ı müstear devraldığı hakkı belli bir süre muhafaza ve idare etmekle yükümlü ise inançlı işlem hükümleri uygulanmalıdır.

3. Muvazaa ile İlişkisi

Nam-ı müstear ve muvazaa birbirinden farklı kavramlar olmakla birlikte bazı hallerde ayırt edilmesi güç bir yakın ilişki içinde karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir duruma nam-ı müstearın tarafta muvazaa ile benzerliği sebebiyet vermektedir. Tarafta muvazaada C, görünüşteki işlemle sözleşme konusunu B'ye devreder; asıl devir işlemi ise gizli işlemle A ile yapar. Nam-ı müstear ilişkisinde devir işlemi yapan C, B'nin nam-ı müstear ve A'nın sözleşmenin asıl tarafı olduğunu biliyorsa bu ilişki türü tarafta muvazaayı andırmaktadır. Her ikisinde de ismi gizlenen bir kişi, sözleşmenin tarafı olarak görünen aracı kişi ve sözleşme konusu şeyi devreden kişi olmak üzere üç kişi bulunmaktadır²⁷⁴. Doktrinde nam-ı müstear ilişkisini mülkiyeti devreden şahsın bilmesi halinde görünüşteki devir işleminin muvazaalı olduğu ve tarafta muvazaanın söz konusu olacağı ileri sürülmüştür²⁷⁵. Ancak tarafta muvazaada görünüşteki ve gizlenen olmak üzere iki işlem vardır. İlki devreden C ile B arasındaki muvazaalı görünüşteki işlem, diğeri ise C ile ismi gizlenen A arasında yapılan gizli işlem. Tarafta muvazaada A, B, ve C arasında görünüşteki işlemin geçersiz olduğuna ilişkin muvazaa anlaşmasının yapılması zorunludur. Nam-ı müstear da ise yalnızca görünüşte ve geçerli olan bir işlem yapılmaktadır. Nam-ı

²⁷³ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, *a.g.e.*, s. 378-379.

²⁷⁴ ÖZKAYA, *a.g.e.*, s. 1257.

²⁷⁵ EREN, *Borçlar Hukuku*, s. 372.

müstear ilişkisinde taraflar devir işleminin geçerli olmayacağına ilişkin ayrıca bir anlaşma yapmazlar²⁷⁶.

Nam-ı müstear ilişkisinin mülkiyeti devreden kişinin gerçek devralanın kimliğini bilmemesi ve sözleşmenin sadece nam-ı müstear ile devreden kişi arasında kurulması ihtimalinde muvazaaya benzerlik söz konusu değildir²⁷⁷.

Nam-ı müstear bazı yönleriyle muvazaa ile benzerlik gösterse de ondan bağımsız bir kavramdır. Muvazaalı işlem geçersiz olduğu halde, doktrinde ve Yargıtay içtihatlarında nam-ı müstear ilişkisinin kurulduğu sözleşmelerin geçerli olduğu kabul edilmiştir²⁷⁸.

Nam-ı müstear, dolaylı temsile dayalı vekâlet sözleşmesi veya inanç sözleşmesi gereğince hakkı devretme borcu dışında, devraldığı hakkın tam sahibi olur. Nam-ı müstear ilişkisinde taraflar sözleşme konusu hakkın mülkiyetinin nam-ı müsteara geçmesini istedikleri halde muvazaalı işlemde mülkiyetin devri istenmez²⁷⁹.

C. KANUNA KARŞI HİLE

1. Kavram

Kanuna karşı hile, tarafların hukuk düzeninin yasakladığı hukuki veya ekonomik bir sonucu elde etmek için kanunen geçerli sayılan başka bir işlem yapmalarını²⁸⁰. Doktrindeki bir başka tanım ise şöyledir: kanuna karşı hile, emredici bir kanun hükmünün yasakladığı amaca, bu hükmün uygulanmasını bertaraf ederek başka bir yoldan ulaşmaktır²⁸¹. Kanuna karşı hile kavramında ‘kanun’ sözcüğünü geniş anlamda anlamak gerekir. ‘Kanun’ sözcüğü emredici nitelikteki bütün hukuk kurallarını kapsar. Bunun içine kanun hükmünde kararname, anayasa, mahkeme hükümleri, kanun gibi yaptırımı olan sözleşme hükümleri ve yaptırımı olan örf ve

²⁷⁶ ÖZKAYA, a.g.e., s. 1257; HATİPOĞLU, , a.g.e., s. 53.

²⁷⁷ ÖZKAYA, a.e., s. 1257; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 372.

²⁷⁸ ÖZKAYA, a.e., s. 1258.

²⁷⁹ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 372; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 302.

²⁸⁰ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 372; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI a.g.e., s. 386; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 303; Şener AKYOL, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler I**, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995, s. 146.

²⁸¹ ESENER, a.g.e., s. 13; ÖZSUNAY, a.g.e., s.2 40; OĞUZMAN/BARLAS, a.g.e., s. 284.

adet kuralları girer²⁸². Bu nedenle ilk vermiş olduğumuz tanım kanuna karşı hile kavramını daha iyi açıklamaktadır.

Kanuna karşı hileden söz edebilmek için, kanunun ulaşılmak istenen amacı yasaklamış olması gerekir²⁸³. Kanun, doğrudan doğruya bir amaca ulaşmayı yasaklamışsa, o amaca dolaylı biçimde ulaşmayı sağlayan her türlü aracı da yasaklamış sayılır²⁸⁴. Örneğin, avukatlık yapması yasaklanan A, B'nin C'den alacağı hakkında dava veya icra takip işlemlerini vekâlet sözleşmesi uyarınca yürütme imkânı bulamadığından bu alacağı devralıp kendi adına tahsil ederse bu işlem kanuna karşı hiledir. A, avukatlık mesleğini yapma yasağını alacağı devralarak bertaraf etmiştir²⁸⁵. Kanunkoyucu, ulaşılmak istenen amacı yasaklamamanın yanında, bu amaca ulaşmak için takip edilen aracı da açıkça yasaklamış olabilir. Örneğin, MK m. 873/2'de, borç ödenmediği takdirde rehinli taşınmazın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine ilişkin sözleşme hükümlerinin geçersiz olduğu düzenlenmiştir. Taraflar bu düzenlemeyi bertaraf etmek için taşınmaz satış vaadi sözleşmesi ile borç miktarını taşınmazın değeri olarak gösterip borcun vadesinde ödenmemesi halinde alacaklı satıcı durumundaki borçluyu dava ederek rehinli taşınmazın mülkiyetini kazanmaktadır. Böyle bir halde, yasaklanan amacı elde etmek için yapılan işlem geçersizdir²⁸⁶.

Kanunkoyucu, amacı yasaklamamakla beraber, bu amaca ulaşmak için izlenilecek yolu, kullanılacak aracı yasaklamış ve o amaca başka bir yoldan ulaşılmışsa, yapılan işlem geçerli olup kanuna karşı hile söz konusu değildir²⁸⁷.

Kanunkoyucu hem amacı hem de aracı yasaklamışsa izlenecek yol ne olursa olsun yapılan işlem geçersizdir²⁸⁸.

---

²⁸² Hamide TOPÇUOĞLU, **Kanuna Karşı Hile**, Selüloz Basımevi, İzmit, 1950, s. 15-16; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1221.

²⁸³ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1223; ESENER, **a.g.e.**, s. 13.

²⁸⁴ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 387.

²⁸⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.e.**, s. 388; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 372; OĞUZMAN/BARLAS, **a.g.e.**, s. 284.

²⁸⁶ TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 423; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 373. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s.390; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1223.

²⁸⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 386; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1223; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 373.

²⁸⁸ ÖZKAYA, **a.e.**, s. 1223.

Kanuna karşı hile, bertaraf edilmek istenen kanun hükmünün yorumlanmasıyla tespit edilir²⁸⁹.

2. Unsurları

Kanuna karşı hilenin unsurları olayın değiştirilmesi ve kanunun yasakladığı bir sonucun elde edilmesidir. Bu iki unsurun birleşmesi ile ortaya çıkan kanuna karşı hile ile kanunun emredici bir hükmünden kaçınılarak kanunun izin verdiği başka bir hükümden yararlanılmakta ve kanunda yasaklanan amaca ulaşılmaktadır²⁹⁰.

Kanuna karşı hilenin varlığı için hile yapma amacının da ayrı bir unsur olarak aranıp aranmayacağı tartışmalıdır. Doktrinde hâkim olan görüşe göre, hile yapma amacının ayrı bir unsur olarak aranmasına gerek yoktur. Bu görüşün gerekçesi ise, bir kanun hükmünün ihlali için ayrıca ihlal kastı aranmıyorsa kanun hükmünün dolaylı ihlali olan kanuna karşı hilede de hile kastının bulunması şart değildir. İşlemi yapan kişide hile yapma amacı olsun veya olmasın yapılan işlemle kanunun yasakladığı sonuca ulaşılması yeterlidir²⁹¹. Kanaatimizce de hile yapma amacının ayrı bir unsur olarak aranmasına gerek olmadığından aşağıda ayrı bir başlık altında incelemeyeceğiz.

a. Olayın Değiştirilmesi

Kanunun yasakladığı bir sonuca ulaşmak isteyen kişi bu amaca olayı değiştirip başka bir şekle sokarak kanunun izin verdiği bir yoldan ulaşabilir. Örneğin bir ülke vatandaşlığını normal yollardan kazanması mümkün olmayan kişinin, o ülke vatandaşı olan biri ile kağıt üzerinde bir evlilik yapmak suretiyle olayı değiştirerek vatandaşlık kazanması kanuna karşı hile teşkil eder. Bir başka örnek babasının emekli maaşını almak isteyen ancak evli olan kadının eşinden anlaşmalı olarak boşanması kanunun yasakladığı amaca olayın değiştirilerek ulaşılmasıdır²⁹².

²⁸⁹ EREN, *Borçlar Hukuku*, s. 373.

²⁹⁰ ÖZKAYA, *a.e.*, s. 1223.

²⁹¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, *a.g.e.*, s. 387.

²⁹² ÖZKAYA, *a.g.e.*, s. 1223; HATİPOĞLU, *a.g.e.*, s. 55-56.

Görüldüğü üzere, kanunun emredici hükmünü bertaraf etmek isteyen kişi, hukuken caiz ve geçerli başka bir işlem yapmaktadır²⁹³.

b. Kanunun Yasakladığı Bir Sonucun Elde Edilmesi

Kanuna karşı hilenin varlığının kabulü için kanunun yasakladığı sonuca ulaşılmış olması gerekir. Kanuna karşı hilede şeklen hukuk düzenine uygun ve yasaklanan sonucu meydana getirmeye elverişli olan bir işlemle kanunun yasakladığı sonuca dolaylı yoldan ulaşılır²⁹⁴. Bu sonuca ulaşılmamış, olay tamamlanmamışsa kanuna karşı hile meydana gelmemiş demektir²⁹⁵.

3. Hüküm ve Sonuçları

Kanuna karşı hilenin bağımsız bir hukuki müessese olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Baskın görüş, bağımsız bir hukuki müessese olduğu yönündedir. Bu görüşte olanlara göre, kanuna karşı hilenin yaptırımı, bertaraf edilmek istenen kanun hükmü doğrudan doğruya ihlal edilmiş olsaydı hangi yaptırım uygulanacak idiyse, kanuna karşı hile oluşturan işleme de aynı yaptırım uygulanmalıdır²⁹⁶. Yukarıda vermiş olduğumuz örnekte MK m. 873/2'yi dolanmak için tarafların taşınmaz satış vaadi sözleşmesi yapması halinde bu hüküm ihlal edilmiş sayılarak sözleşme kesin hükümsüz sayılacaktır²⁹⁷.

Kanuna karşı hileyi maddi bir olay olarak değerlendiren görüşe göre, bu işlemin yaptırımı hakkın kötüye kullanılması kapsamında değerlendirilmelidir²⁹⁸. Bu görüş, öğretilde pek kabul görmemiş ve Federal Mahkeme tarafından açıkça reddedilmiştir²⁹⁹. Bir başka görüş kanuna karşı hileyi kanunun ihlali saymakta ve

---

²⁹³ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 373; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 387.

²⁹⁴ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 387; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 373; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 422.

²⁹⁵ ESENER, **a.g.e.**, s. 15; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1224; HATİPOĞLU, **a.g.e.**, s. 56.

²⁹⁶ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 391; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 373; OĞUZMAN/BARLAS, **a.g.e.**, s. 285; ; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 304-305.

²⁹⁷ EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 374.

²⁹⁸ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 241; ESENER, **a.g.e.**, s. 16, dn. 36'da anılan yazarlar.

²⁹⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, **a.g.e.**, s. 391, dn. 147'de anılan yazarlar; Federal Mahkeme kararı, BGE 115.II.87, dn. 148, naklen.

kanuna karşı hilenin hukuka, bazen de ahlak ve adaba aykırı muamele olduğu bu nedenle TBK m. 27'nin uygulanması gerektiği yönündedir³⁰⁰.

Görüldüğü üzere kanuna karşı hilenin genel bir yaptırımı yoktur. Kanaatimizce isabetli olan bertaraf edilmek istenen kanun hükmünün doğrudan doğruya ihlal edilmesi halinde uygulanacak yaptırımın kanunun dolaylı ihlali sayılan kanuna karşı hileye de uygulanmasıdır.

Kanunkoyucu bazı hallerde kanuna karşı hilenin yaptırımını düzenlemiştir. Örneğin taşınır mülkiyetinin hükmen teslim yoluyla devredilmesinin düzenlendiği MK m. 766'da, bu işlemin teslime bağlı taşınır rehni kurallarından kurtulmak için yapılması halinde devrin sonuç doğurmayacağı hükme bağlanmıştır³⁰¹.

Kanuna karşı hile her türlü delille ispat edilebilir. İlgili herkes kanuna karşı hile teşkil eden işlem aleyhine itiraz edebilmelidir. Kanuna karşı hile ile emredici bir kanun hükmünün bertaraf edilmesi söz konusu olduğundan bu itiraz yargılamının her aşamasında ileri sürülebilir, hâkim tarafından re'sen dikkate alınır³⁰².

4. Muvazaa ile İlişkisi

Kanuna karşı hile ile muvazaa arasındaki ortak özellik her iki işlemde de saklanan bir durumun olmasıdır. Muvazaada görünüşteki işlem tarafların gerçek iradesine uygun değildir. Taraflar muvazaa anlaşması ile görünüşteki işlemi tamamen hükümsüz kılar veya değiştirirler. Kanuna karşı hilede ise taraflar yaptıkları işlemin saikini gizleyerek işlemi bir kanun hükmüne uygunmuş gibi yaparlar, burada amaç emredici bir kanun hükmünü bertaraf etmektir³⁰³.

Kanuna karşı hile ile muvazaa arasındaki temel fark yapılan işlemin hüküm ve sonuç doğurması hususunda tarafların beklentisinin ne olduğudur. Muvazaada taraflar görünüşteki işlemin hüküm doğurmasını istemezler. Kanuna karşı hilede ise taraflar asıl saiklerini gizleyerek yaptıkları işlemin sonuç doğurmasını ciddi olarak isterler³⁰⁴.

---

³⁰⁰ ESENER, **a.g.e.**, s. 16-17.

³⁰¹ ÖZSUNAY, **a.g.e.**, s. 241; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 372.

³⁰² ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1225-1226.

³⁰³ TOPÇUOĞLU, **a.g.e.**, s. 210; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1259.

³⁰⁴ TOPÇUOĞLU, **a.g.e.**, s. 211; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 422; ESENER, **a.g.e.**, s. 17; FEYZİOĞLU, **a.g.e.**, s. 189; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 374; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1259; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 477; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 305.

Kanuna karşı hilede taraflar emredici bir kanun hükmüyle yasaklanan bir amaca olayı değiştirerek kanunen geçerli bir işlemle ulaşmayı amaçladıkları halde muvazaada olay değiştirilmemekte, başka bir işlemin arkasına gizlenmektedir³⁰⁵.

Kanuna karşı hilede kanunun hileli olarak uygulanması söz konusuysen muvazaada hukuki sonuç doğuran irade beyanlarının geçerli olup olmadığı hususu önem taşır³⁰⁶.

Bu iki kurum arasındaki bir başka farklılık, işlemin gizlenip gizlenmemesindedir. Taraflar muvazaa anlaşmasını gizledikleri halde kanuna karşı hilede işlem gizlenmez. Burada gizlenen husus tarafların işlemi yapma saikidir³⁰⁷.

Kanuna karşı hilenin her türlü delille ispatı mümkündür; muvazaa ise işlemin taraflarınca ancak yazılı delille ispatlanabilir³⁰⁸.

Kanuna karşı hile her zaman emredici bir kanun hükmünden kaçmak için yapılır, bu kanuna karşı hilenin varlığı için zorunludur. Muvazaalı işlem de aynı amaçla yapılabilir ancak her muvazaalı işlemde böyle bir amaç yoktur³⁰⁹.

Muvazaalı işlem kesin hükümsüz sayılmaktadır; kanuna karşı hilenin yaptırımını ise işlemin hükümsüz sayılması veya kaçınılan kanun hükmünün yaptırımının uygulanmasıdır³¹⁰.

Muvazaalı işlem emredici bir kanun hükmünü bertaraf etmek amacıyla yapılmışsa, işlem aynı zamanda kanuna karşı hile teşkil etmektedir. Bu durumda işlemin yaptırımının hangi kuruma göre belirleneceği sorunu ile karşılaşılır. İspatlanmış olması koşuluyla muvazaanın varlığı kanuna karşı hilenin uygulama alanını ortadan kaldırır. Muvazaa nedeniyle hükümsüz olan bir işlemin aynı zamanda kanuna karşı hile nedeniyle de hükümsüzlüğünün ileri sürülmesine gerek yoktur³¹¹.

---

³⁰⁵ ESENER, **a.g.e.**, s. 18; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1259.

³⁰⁶ ESENER, **a.g.e.**, s. 17.

³⁰⁷ TOPÇUOĞLU, **a.g.e.**, s. 212; ÖZKAYA, **a.e.**, s. 1259; ÖZUĞUR; **a.g.e.**, s. 477.

³⁰⁸ TOPÇUOĞLU, **a.g.e.**, s. 216; ÖZKAYA, **a.e.**, s. 1260.

³⁰⁹ TOPÇUOĞLU, **a.g.e.**, s. 213-214; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 1259-1260.

³¹⁰ ÖZKAYA, **a.e.**, s. 1260.

³¹¹ ESENER, **a.g.e.**, s. 18-19; ÖZKAYA, **a.e.**, s. 1225.

İKİNCİ BÖLÜM

MURİS MUVAZAASI KAVRAMI, MURİSİN MİRASÇILAR ALEYHİNE YAPABİLECEĞİ MUVAZAALI İŞLEMLER, MURİS MUVAZAASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

I. GENEL OLARAK MURİS MUVAZAASI KAVRAMI

Muris muvazaası, hukuki niteliği itibariyle nisbi muvazaadır¹. Muris muvazaasında mirasbırakan ile hukuki işlemin karşı tarafı aralarında yaptıkları bağışlama sözleşmesini genellikle satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi arkasına gizlemektedirler. Burada taraflar hukuki işleme konu şeyin temlikini gerçekten istemekte fakat görünüşteki işlemle asıl hüküm ve sonuç doğurmasını istedikleri bağışlama sözleşmesinin niteliğini değiştirmektedirler. Muris muvazaası ile görünüşteki işlemin niteliği tamamen değiştirildiğinden aynı zamanda tam muvazaa mevcuttur².

Murisin muvazaalı işlemle asıl amaçladığı husus mirasçılardan tümünü veya bir kısmını aldatmak, onlardan mal kaçırmak suretiyle zarara uğratmaktır. Muris muvazaasını genel muvazaadan³ ayıran temel ölçüt, muvazaadaki üçüncü kişileri aldatma kastının yerini burada mirasçılardan mal kaçırmaya amacının almasıdır⁴.

---

¹ ÖZKAYA, a.g.e., s. 393; ÖZUĞUR, a.g.e., s. 525; ÖZMEN/ÖZKAYA, a.g.e., s. 165; ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 292; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 61. "... Bilindiği üzere; uygulamada ve öğretilerde "muris muvazaası" olarak tanımlanan muvazaa, niteliği itibariyle nisbi (mevsuf-vasıflı) muvazaa türüdür. Söz konusu Muvazaada miras bırakan gerçekten sözleşme yapmak ve tapulu taşınmazını devretmek istemektedir. Ancak mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak için esas amacını gizleyerek, gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmazını, tapuda yaptığı resmi sözleşmede iradesini satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi doğrultusunda açıklamak suretiyle devretmektedir. ..." YHGK, T. 10.10.2012, E. 2012/1-492, K. 2012/696; aynı yönde bkz. YHGK, T. 3.7.2013, E. 2013/1-77, K. 2013/1007, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, (25.03.2015).

² ÖZKAYA, a.g.e., s. 393.

³ Muris muvazaası ile diğer muvazaa türlerini ayırmak için doktrinde ve Yargıtay içtihatlarında taraf muvazaası ifadesi kullanılmıştır. (ÖZKAYA, a.g.e., s. 393; ÖZUĞUR, a.g.e., s. 525; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 82; YHGK, T. 28.11.2012, E. 2012/1-542, K. 2012/905, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 25.03.2015). Ancak bu ifade tarafta muvazaa kavramı ile karıştırılabileceğinden diğer muvazaa türleri için genel muvazaa ifadesini kullanacağız.

⁴ ÖZUĞUR, a.g.e., s. 525.

Hukuki niteliği itibariyle nisbi muvazaasın olan muris muvazaasına ilişkin pozitif hukukumuzda sözleşmelerin yorumunun düzenlendiği genel hüküm olan TBK m. 19 dışında bir düzenleme bulunmamaktadır. Uygulamada muris muvazaasına ilişkin pek çok davanın açılması bu konunun doktrin ve Yargıtay içtihatları ile etraflıca ele alınması ve buna ilişkin görüş ve kurallar belirlenmesi sonucunu doğurmuştur⁵.

Muris muvazaasının esas dayanağı 1.4.1974 tarih 1974/1-2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararıdır⁶. Buna göre, ” *Bir kimsenin; mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacıyla, gerçekte bağışlamak istediği tapu sicillinde kayıtlı taşınmaz malı hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmiş bulunması halinde, saklı pay sahibi olsun ya da olmasın miras hakkı çığnenen tüm mirasçılarının, görünürdeki satış sözleşmesinin Borçlar Kanunu'nun 18.(19) maddesine dayanarak muvazaalı olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de şekil koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabileceklerine ve bu dava hakkının geçerli sözleşmeler için söz konusu olan Medeni Kanun'un 507. (565) ve 603. (669) maddelerinin sağladığı haklara etkili olmayacağına...* ” karar verilmiştir.

Bu İçtihadı Birleştirme Kararı ile belirlenen ilkeler, mirasbırakanın yaptığı temlik tasarruflardan zarar gören mirasçılarının tenkis davası ile birlikte kademeli olarak veya tenkis davası açtıktan sonra ayrı bir dilekçe ile TBK m. 19'a dayalı muvazaası nedeniyle iptal- tescil davası da açabileceğini hükme bağlayan 22.5.1987 T. 1986/4 E. 1987/5 K sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında da benimsenmiştir⁷.

Muris muvazaasına ilişkin 1.4.1974 tarih 1974/1-2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında benimsenen ilkelerin Hukuk Genel Kurulu'nca bir temyiz incelemesi sırasında bakılmakta olan davaya uygulanmasının salt adalet duygusu ve kamu vicdanını rahatsız edebilecek sonuçlar doğurduğu gerekçesiyle değiştirilmesi için 8.3.1989 gününde Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'na başvurulmuştur. İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, T. 16.3.1990, E. 1989/1, K. 1990/2 sayılı kararı ile 1.4.1974 T, 1974/1-2 sayılı kararın uzun yıllar uygulanarak

⁵ ÖZKAYA, a.g.e., s. 393.

⁶ (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 25.03.2015.

⁷ (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 25.03.2015.

toplumun benimseyip davranışlarını ona göre belirlediği kökleşmiş ve yerleşmiş bir düzen oluşturduğu; bazı münferit olaylarda rahatsızlık doğurduğu benimsense dahi bu denli yerleşip kararlılık kazanan bir içtihadı birleştirme kararının değiştirilmesini haklı gösterecek bir neden bulunmadığı gerekçesiyle iş bu İçtihadı Birleştirme Kararının değiştirilmesini veya kaldırılmasını haklı gösterecek bir nedenin bulunmadığı belirtilmiştir⁸.

II. 1.4.1974 TARİH VE 1/2 SAYILI İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KARARI VE DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER

A. İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KARARI

Muris muvazaasına ilişkin ilkelerin belirlendiği 1.4.1974 tarih ve ½ sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının alınma sebebi: mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmazını mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişiye tapuda satış işlemiyle devretmesi halinde, saklı pay sahibi olan mirasçılardan, tenkis ya da mirasta iade davası açma haklarını kullanmayıp TBK m. 19'a dayanarak muvazaa nedeniyle tapu kaydının iptalini talep edip edemeyecekleri ve saklı pay sahibi olmayan mirasçılardan da aynı davayı açma yetkisine sahip olup olmadıkları ile miras bırakanın bu davranışının, MK m. 665/ 2. uyarınca o taşınmazı iade etmekten ayrık tutmuş bulunduğu anlamına gelip gelmediği konusunda Yargıtay 2. Hukuk Dairesi ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu arasındaki içtihat ayrılığıdır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarında; mirasçyı miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla mirasbırakanın muvazaalı işlemlerinin iptalini dava etmek hakkı, saklı pay sahibi olsun ya da olmasın tüm mirasçılara tanınmış ve tenkis ve mirasta iade ile ilgili hükümlerin aslında geçerli tasarruflar için uygulanabileceği açıklanmıştır. Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi kararlarında ise, mirasçılara böyle bir dava hakkı tanınmamış; sadece saklı pay sahiplerinin MK m. 565, b.4 uyarınca tenkis

---

⁸ (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 25.03.2015.

davası açabilecekleri ve miras bırakanın bu davranışının MK m. 665/2'ye göre o taşınmazı iade etmekten ayrık tuttuğu anlamına geldiği kabul edilmiştir.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında Hukuk Genel Kurulu kararı benimsenmiştir. Kararın gerekçesi özetle şöyledir; tenkis ile muvazaa birbirinden bağımsız hukuki müesseselerdir; MK m. 5 uyarınca Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri miras hukukunda da uygulanabilir, bu nedenle mirasçılarının muvazaa nedeniyle dava açmaları mümkündür. Muvazaalı işlemle miras hakkından yoksun bırakılan kişinin miras hakkı mirasbırakanla alıcının yaptığı muvazaalı işlemle çığnendiğinden, mirasçı külli halef olarak değil, doğrudan doğruya üçüncü kişi olarak dava açma hakkına sahiptir. Muvazaa nedeniyle satış sözleşmesi geçersiz sayılsa bile gizli bağış geçerli olacağından mirasçının TBK m.19'a dayanarak açacağı davada yarar bulunmadığı düşüncesi yerinde değildir, çünkü taraf iradeleri mülkiyetin devrinin ivaz karşılığı olması yönünde birleşmemiştir. Satışa ilişkin resmi işlemin gizli bağış sözleşmesini de içine alacağı kabul edilemez. Mirasçıya muvazaa nedeniyle tanınacak iptal davası hakkı geçerli tasarruflar için söz konusu olan tenkis veya mirasta denkleştirme davalarının açılmasına engel değildir. Ölenin son arzularına saygı ilkesi de geçerli işlemler için söz konusu olduğundan muvazaa nedeniyle işlemin iptalinde ölenin son isteklerine saygısızlık gibi bir düşünce kabul edilemez.

Sonuç olarak, bir kimsenin mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla, gerçekte bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmaz malı hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklaması halinde, saklı pay sahibi olsun veya olmasın miras hakkı çığnenen tüm mirasçılar, görünüşteki satış sözleşmesinin TBK m. 19'a dayanarak muvazaalı olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin şekil koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açma hakkına sahiptir. Bu dava geçerli sözleşmeler için söz konusu olan tenkis (MK m.565) ve mirasta denkleştirme (MK m. 669) davalarının sağladığı haklara etkili olmayacaktır.

B. DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER

Doktrinde KARAYALÇIN, mirasçılarının muris muvazaası nedeniyle dava açma hakkının bulunmadığını ileri sürmüştür. Yazara göre, mirasbırakan, tasarruf

oranı içinde malvarlığı hakkında dilediği gibi tasarruf edebilir; mirasbırakanın serbestçe tasarruf edebileceği bir alanda mirasçılardan mal kaçırma amacından bahsedilemez⁹. Mirasbırakanın sağlığında yaptığı bağışlamalar konusunda mirasçının miras hakkı saklı pay ile sınırlıdır; mirasbırakanın sağlığında yaptığı bunun dışındaki tasarruflar ile mirasçının miras hakkı ihlal edilmiş olmaz, bu gibi durumlarda mirasbırakanın ‘mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacı’ ile hareket ettiği kabul edilemez¹⁰. 1.4.1974 tarih ve ½ sayılı İçtihadı birleştirme kararında miras hakkı çiğnenen tüm mirasçıların dava açma hakkı olduğu sonucuna varılmıştır. Yazara göre, kanuni miras hakkı mirasçının saklı payı ile mirasbırakanın serbestçe tasarruf edebileceği paydan oluşur. Mirasbırakan serbestçe tasarruf edebileceği kısmın tümünü devretmiş ise mirasçının “saklı pay dışında miras hakkı” kalmamıştır. Bir başka anlatımla bu durumda mirasçının miras hakkı saklı payla sınırlıdır; bunun ötesinde “miras hakkının çiğnenmesi” veya “saklı pay dışında miras hakkı” Türk miras hukukuna göre söz konusu olamaz. Mirasbırakanın sağlığında yaptığı gizli veya açık bağışlar Medeni Kanun sistemi içinde iade veya özellikle saklı payı korumak amacı ile tenkis davasına konu olabilirler¹¹.

1.4.1974 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı ile mirasçılara tanınan dava hakkı, tapuya kayıtlı taşınmazla ilgili gizli sözleşmenin şekil koşulundan yoksun olması esasına dayanır¹². Klasik mutlak butlan görüşünün etkisi altında benimsenen bu kararla saklı payı ihlal edilmemiş olan mirasçıya gizli işlemin şekle aykırılığı nedeniyle yeni bir dava hakkı tanınması Türk miras hukukuna aykırıdır. Mirasbırakan, resmi memur huzurunda satış sözleşmesi olarak beyan ettiği, tarafların ortak iradesine uygun olan gizli bağış sözleşmesini ifa etmiş, hayatı boyunca bu işlemin şekle aykırı olduğunu ileri sürmemiştir¹³. Tarafları korumak amacıyla getirilmiş olan şekil kuralına aykırı olarak yapılan sözleşmenin karşılıklı ifa edilmesi halinde taraflardan birinin butlan iddiasını ileri sürmesi dürüstlük kuralı ile

---

⁹ KARAYALÇIN, a.g.e., s. 5-6.

¹⁰ KARAYALÇIN, a.e., s. 6.

¹¹ KARAYALÇIN, a.e., s. 71.

¹² KARAYALÇIN, a.e., s. 69.

¹³ KARAYALÇIN, a.e., s. 71-72

bağdaşmayacaktır. Mirasbırakana tanınmayan şekle aykırılık nedeniyle dava açma hakkının halefiyet yolu ile mirasçılara tanınması mümkün değildir¹⁴.

Saklı paylı olmayan mirasçılarda dava açma hakkının olup olmadığı hususuna gelince, mirasbırakanın tasarruf oranını aşmayan tasarruf işlemleri için mirasçılarda sadece saklı pay üzerinde hakkı vardır. Taşınmazın mirasçılardan biri veya üçüncü kişiye devri işleminde tapu sicilindeki beyan veya kayıt üçüncü kişileri ilgilendiren ve onların menfaatini ihlal amacına yönelmiş bir husus değildir. Bu nedenle ister külli halef ister üçüncü kişi sayılsınlar saklı paylı olmayan mirasçılar tarafından açılan davaların hukuki menfaat yokluğu nedeniyle reddi gerekir¹⁵

Özetle, mirasçı, mirasbırakanın taşınmazla ilgili yaptığı sözleşmenin şekle aykırılık ve muvazaa nedeniyle geçersizliğini ileri sürmek hakkına sahip değildir. Böyle bir işlem mirasçı yani üçüncü kişi aleyhine muvazaalı sayılamayacağı için mirasçının açtığı davanın talep hakkı bulunmadığı gerekçesi ile reddedilmesi gerekir¹⁶.

OĞUZMAN'a göre, 1.4.1974 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararının gerekçesinde belirtilen muvazaalı satış işlemiyle miras hakkından yoksun bırakılan kişinin külli halef olarak değil, doğrudan doğruya üçüncü kişi olarak dava açma hakkına sahip olduğu görüşü miras hukuku sistemi ile bağdaşmamaktadır. Yazara göre, saklı paylı olmayan mirasçının mirasbırakanın tasarruflarına karşı hukuken korunan bir hakkı yoktur. Bu nedenle saklı paylı olmayan mirasçının miras hakkının çiğnenmesinden kaynaklanan ve onun şahsına ait bir dava hakkından söz edilmesi mümkün değildir¹⁷. Kararda belirtilen “mirasçıyı miras hakkından yoksun etme” sözü ancak saklı paylı mirasçılar açısından bir anlam taşır¹⁸.

Mirasbırakanın taşınmaza ilişkin muvazaalı işleminde görünüşteki işlemin muvazaalı, gizli işlemin de şekil eksikliği nedeniyle hükümsüzlüğü halinde mirasbırakanın sahip olduğu tapu iptal tescil davası açma hakkı halefiyet yolu ile mirasçılara geçer. Saklı paylı olsun veya olmasın bütün mirasçılar külli halef sıfatıyla

---

¹⁴ KARAYALÇIN, a.e., s. 75.

¹⁵ KARAYALÇIN, a.e., s. 34.

¹⁶ KARAYALÇIN, a.e., s. 6.

¹⁷ Kemal OĞUZMAN, “Mirasbırakanın Gayrimenkule İlişkin Muvazaalı İşlemleri Bakımından Tenkis Davası Ve Tapu Kaydının Tashihi Davası”, Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu'na Armağan, Bayrak Matbaacılık, İstanbul 1990, s. 192-193.

¹⁸ OĞUZMAN, a.g.m., s. 195.

bu davayı açabilirler. Saklı paylı olmayan mirasçının külli halef sıfatıyla açtığı tapu iptal tescil davası dışında bir dava hakkından söz edilemez. Çünkü saklı paylı olmayan mirasçının mirasbırakanın tasarruflarına karşı korunan bir menfaati yoktur¹⁹. Mirasbırakanın muvazaalı devir işlemiyle saklı payı ihlal edilen mirasçı, bu işlemin saklı pay kurallarını bertaraf etmek amacıyla yapıldığını ileri sürerek MK m. 565, b.4 uyarınca tenkis davası açma imkânına sahiptir. Tenkis davası açma hakkı saklı paylı mirasçıların şahsına tanınmış bir hak olup mirasçı, mirasbırakanın muvazaalı işlemleri karşısında üçüncü kişi durumundadır²⁰.

SUNGURBEY'e göre, mirasbırakanın, sağlığında, mirasçıları miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişi ile öğretide 'kollusion' denilen hileli anlaşma yaparak muvazaalı işlemle bir taşınmazını satış gibi gösterip gerçekte bağışlaması halinde görünüşteki işlem muvazaalı, gizli işlem ahlaka aykırılık nedeniyle geçersizdir²¹. Böyle bir durumda, saklı paylı olsun veya olmasın tüm mirasçılar mirasbırakanın yapmış olduğu gizli bağış işleminin BK m. 19-20 (TBK m. 26-27) uyarınca dürüstlük kuralı ve ahlaka aykırılık nedeniyle iptalini talep edebilirler²². Yazara göre, miras hakkından yoksun bırakılmak istenen mirasçılar, bu davayı mirasbırakanın külli halefi olarak değil, doğrudan doğruya kendi miras haklarına dayanarak üçüncü kişi olarak açarlar²³.

KURU'ya göre, mirasbırakanın mirasçılarından mal kaçırma amacıyla yaptığı muvazaalı devirler saklı pay kurallarını ihlal ediyorsa mirasçı kendi hakkına dayanarak üçüncü kişi sıfatıyla dava açabilecektir. Buna karşılık, muvazaalı devir saklı pay kurallarını ihlal etmiyorsa mirasçı işlemin muvazaalı olduğu iddiasını mirasbırakanın külli halefi sıfatıyla ileri sürebilecektir²⁴.

HATEMİ'ye göre, sadece saklı paylı mirasçı kendisinden mal kaçırma amacıyla yapılmış muvazaalı işlem nedeniyle üçüncü kişi sıfatıyla dava açabilir.

---

¹⁹ OĞUZMAN, a.m., s. 196.

²⁰ OĞUZMAN, a.m., s. 197.

²¹ İsmet SUNGURBEY, **Mirasbırakanın Danışıklı İşlemleri, Dürüstlük Kuralının Uygulama Alanı, Çifte Satış Sözleşmeleri**, İstanbul 1992, s. 30

²² SUNGURBEY, a.g.e., s. 65.

²³ SUNGURBEY, a.e., s. 32.

²⁴ Baki KURU, **Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt: II**, 6. Bası, Demir Demir Yayıncılık, İstanbul 2001, s. 2385 vd.

Ancak mirasçı bu davayı miras sebebiyle istihkak davası için öngörülen süreler içinde açmalıdır²⁵.

III. MURİS MUVAZAASININ UNSURLARI

Muris muvazaası hukuki niteliği itibariyle nisbi muvazaa olduğundan dört unsurdan oluşur: görünüşteki işlem, muvazaa anlaşması, mirasçılardan mal kaçırma amacı ve gizli işlem²⁶.

A. GÖRÜNÜŞTEKİ İŞLEM

Görünüşteki işlem tarafların gerçek iradelerine uymayan, kendileri hakkında hiçbir hüküm ve sonuç doğurmayacağı hususunda anlaştıkları işlemidir. Muris muvazaasında görünüşteki işlem ise, mirasbırakanın karşı tarafla anlaşarak mirasçılardan mal kaçırmak, onları aldatmak amacıyla yaptıkları, tarafların gerçek iradelerine uymayan, hüküm ve sonuç doğurmasını istemedikleri işlemidir²⁷.

Mirasbırakan görünüşteki işlem ile mal kaçırmak istediği mirasçılarının sağlığında sitemlerine ve baskılarına maruz kalmamak, öldükten sonra ise tenkis veya mirasta iade davası açmalarını önlemek için gerçek iradesine uygun olan işlemi gizleme ihtiyacı duymaktadır²⁸.

Taraflar görünüşteki işlemle mirasçılara karşı gerçek bir görünüş yaratmayı amaçladıklarından işlemin konusuna göre kanunun aradığı şekil şartlarına uyarlar. Bir başka anlatımla örneğin, işlemin konusu taşınır veya tapusuz taşınmaz ise MK m. 763 uyarınca zilyetliğin devri, tapulu taşınmaz ise tapuda resmi sözleşmenin

²⁵ Hüseyin HATEMİ, **Miras Hukuku**, Vedat Kitapçılık, 5. Bası, İstanbul 2014, s. 55.

²⁶ Muris muvazaasının unsurlarının sayıldığı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun T. 8.6.2011, E. 2011/4-359, K. 2011/405 sayılı kararında şu ifadelere yer verilmiştir: "*Muris muvazaası, dört unsurdan oluşur:*

1-) *Miras bırakanın, mirasçısından mal kaçırmak için karşı tarafla anlaşarak gerçek iradesine uygun düşmeyecek ve sonuç doğurmayacak biçimde düzenlediği, tarafların aralarında düzenledikleri muvazaa anlaşması ile geçersiz olduğunu kabul ettikleri görünüşteki sözleşme,*

2-) *Mirasçılarını aldatma kastı,*

(...)

3-) *Miras bırakan ile karşı taraf arasındaki görünüşte yapılan sözleşmenin niteliğini değiştiren, hiç bir şekil şartına bağlı olmayan, tarafların beyanları ile iradeleri arasında bilerek meydana getirdikleri, uyumsuzluğu açıklayan muvazaa anlaşması,*

4-) *Miras bırakan ile karşı tarafın gerçek iradelerine uygun olan ancak saklanan ve genellikle bağlı sözleşmesi şeklinde yapılan gizli sözleşme. ... "* (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 25.03.2015.

²⁷ ÖZKAYA, a.g.e., s. 395; ÖZUĞUR, a.g.e., s. 526; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 81.

²⁸ ÖZKAYA, a.g.e., s. 395.

yapılması ve MK m. 705 gereği tescil gibi kanunda öngörülen koşulları yerine getirirler²⁹.

Tarafların gerçek iradeleri görünüşteki işlemin hüküm ve sonuç doğurmaması yönünde olduğundan görünüşteki işlem geçersizdir. Zira TBK m. 19'a göre sözleşme yorumlanırken tarafların gerçek ve ortak iradeleri esas alınır. Görünüşteki işlem bakımından irade teorisi esaslarının benimsendiği görülmektedir³⁰. İrade teorisine göre, bir irade beyanı ancak irade sahibinin gerçek iradesine uygun olduğu ölçüde geçerlidir³¹.

Muris muvazaasında görünüşteki işlem satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır³².

B. MUVAZAA ANLAŞMASI

Muvazaa anlaşması, tarafların üçüncü kişilere karşı bir görünüş yaratmak, onları aldatmak amacıyla yaptıkları işlemin tamamının veya bazı koşullarının kendi aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağı hususunda yaptıkları anlaşmadır³³.

²⁹ ÖZKAYA, a.g.e., s. 395.

³⁰ ÖZKAYA, a.g.e., s. 395; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 82.

³¹ ESENER, a.g.e., s. 8; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 71-72; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 356.

³² ÖZKAYA, a.g.e., s. 395; ÖZUĞUR, a.g.e., s. 526. Murisin muvazaalı satış sözleşmesine örnek olarak; "... Mirasbırakanın eşinin kahve işletmeciliği yapmakta olup, oğlu ve torunları davalılar ile birlikte yaşadıkları, satış ihtiyacının bulunmadığı, satış bedelleriyle gerçek bedel arasında fahiş fark bulunduğu, murisin sağlığında mirasçılara mal paylaşımı yapma iradesi olduğuna dair dosyada her hangi bir bilgi ve belge olmadığı, başka bir ifadeyle murisin mirasçıları arasında mal paylaşımı yaptığından söz edilemeyeceği, taşınmazların temliklerinin satış suretiyle yapılmış olup, ölünceye kadar bakma akdinin de söz konusu bulunmadığı, davalıların ilk satış tarihi olan 1991 yılında 24 ile 27 yaşlarında oldukları, alım güçlerinin bulunmadığı görülmektedir. Öyleyse, yukarda açıklanan ilkeler ve bu olgular birlikte değerlendirildiğinde; miras bırakanın davaya konu olan taşınmazları temlikteki gerçek iradesinin mirasçıdan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğu sonucuna varılmaktadır. ..." Yarg. 1. HD, T. 11.2.2014, E. 2013/3213, K. 2014/2195. Yine murisin taşınmazını bağışladığı halde tapuda satış olarak gösterdiği duruma örnek olarak; "... Davaya, muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı miras payı oranında tapu iptal ve tescil, bu istek yerinde görülmediği takdirde ise tenkis istemine ilişkindir. Gerek tanık beyanları ve gerekse taşınmazın gerçek değerini saptayan bilirkişi raporu gözetildiğinde, değerler arasında açık ve aşırı fark bulunduğu, temlike karşın miras bırakanın çekimeli taşınmazda ölünceye kadar oturmaya devam ettiği ve miras bırakanın satıma ihtiyacının bulunmadığı davalının satın aldığı ve satış bedelinin ödendiği savunmasının da kanıtlanamadığı, miras bırakanın ilk eşinden olan çocuklarından mal kaçırma amacıyla 2. eşin yeğeni ve sonradan evlatlığı olan davalıya bağışladığı ancak resmi işlemin satış şeklinde yapıldığı işlemin bedelsiz ve danışıklı olduğu duraksanmayacak biçimde kanıtlanmaktadır. O halde, yapılan işlemin aslında bağış olmasına karşın, tapuda satış biçiminde gerçekleştirildiği ve mirasçılardan mal kaçırma amacı ile temlikte bulunduğu anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca davanın kabulüne karar verilmesi gerekir. ..." Yargıtay 1. HD, T. 11.2.2013, E. 2012/13201, K. 2013/1713; Aynı yönde bkz. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi'nin, T. 16.9.2013, E. 2013/13138, K. 2013/12593 ve T. 29.2.2012, E. 2012/207, K. 2012/2106 sayılı kararları. (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 25.03.2015.

Hukuki niteliği itibarı ile nisbi muvazaa olan muris muvazaasında mirasbırakan ile karşı taraf muvazaa anlaşması ile görünüşteki işlemin kendi aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağı, bu işlemin mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapıldığı ve asıl hüküm ve sonuç doğurmasını istedikleri işlemin görünüşteki işlemin niteliğini değiştirmek suretiyle kararlaştırdıkları gizli işlem olduğu hususlarında anlaşılır. Örneğin, mirasbırakanın gerçek iradesi tapulu taşınmazını bağışlamak olduğu halde, tapu müdürlüğünde düzenlenen resmi sözleşmede iradesini satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi olarak açıklaması halinde muvazaa anlaşması ile bu satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesinin hüküm ve sonuç doğurmayacağını kararlaştırırlar³⁴.

Muvazaa anlaşmasının kurulması, şekli, geçerlilik koşulları ve yapılma zamanı gibi hususları yukarıda muvazaanın unsurlarını anlatırken ayrıntılı olarak inceledik³⁵. Muris muvazaası bağlamında özetleyecek olursak; muvazaa anlaşması TBK m. 1 uyarınca, mirasbırakanın mirasçılardan biri veya üçüncü kişi ile görünüşteki işlemin mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapılacağı ve bu işlemin değil gizli işlemin aralarında hüküm ve sonuç doğurmasını istedikleri hususundaki beyanlarını karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur. Muvazaa anlaşması muris muvazaasının varlığı için zorunlu bir unsurdur. Muvazaa anlaşması görünüşteki işlemde önce veya görünüşteki işlemle aynı anda yapılmalıdır. Çünkü muvazaa anlaşması ile yapılacak olan görünüşteki işlemin taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmayacağı, bu işlemle bir başka işlemin niteliğinin gizlendiği hususlarında anlaşılır. Görünüşteki işlemde sonra yapılacak anlaşma muvazaa anlaşması olmayıp bu işlemi hükümden düşüren veya değiştiren bir anlaşma niteliğindedir. Örneğin, mirasbırakan taşınmazını sattıktan sonra yaptığı bir anlaşma ile bedeli almaktan vazgeçer veya aldığı bedeli iade ederse sonraki anlaşma muvazaa anlaşması olmayıp, önceki anlaşmayı değiştiren ikinci bir anlaşma niteliğindedir³⁶. Muvazaa anlaşması, TBK m. 12 gereği herhangi bir şekle tabi değildir. Şekle bağlı olan görünüşteki işlemin niteliğini değiştiren muvazaa anlaşmasının bu şekle uygun

---

³³ ESENER, **a.g.e.**, s.20; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI **a.g.e.**, s.346; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s.182; EREN, **Borçlar Hukuku**, s.351.

³⁴ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 400; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 526.

³⁵ Bkz. s. 12-13.

³⁶ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 401; HATİPOĞLU, **a.g.e.**, s. 84-85.

olarak yapılma zorunluluğu yoktur. Ancak bu anlaşmanın yazılı yapılması muvazaanın ispatı için gereklidir³⁷.

C. MİRASÇILARDAN MAL KAÇIRMA AMACI

Muris muvazaasının belirleyici unsuru mirasçılardan mal kaçırma amacıdır. Mirasbırakanın hukuki işlemin diğer tarafı ile yaptığı görünüşteki işlemle amaçlanan mirasçılardan mal kaçırmak suretiyle onların aldatılmasıdır. Mirasçılardan mal kaçırma amacı, muris muvazaasını genel muvazaadan ayıran temel ölçüttür. Mirasbırakan muvazaalı işlemi üçüncü kişileri aldatmak amacıyla yapmışsa burada muris muvazaası değil genel muvazaa söz konusu olacaktır.

Mirasbırakan görünüşteki muvazaalı işlemi mirasçılardan biri veya birkaçı ile yapmışsa öteki mirasçılardan; mirasçı olmayan kişi veya kişilerle yapmışsa tüm mirasçılardan mal kaçırma amacıyla hareket etmiş sayılır³⁸.

Mirasbırakan muvazaalı işlemi mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla değil de üçüncü kişileri aldatmak için yapmışsa muris muvazaasına ilişkin ilkeler uygulanmayacaktır. Örneğin, mirasbırakanın alacaklılarından mal kaçırmak amacıyla yaptığı muvazaalı işlem muris muvazaası olmayıp genel muvazaadır. MK m. 599'a göre, mirasçılar mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak kazanırlar. Medeni Kanun'da mirasın geçişi hususunda külli halefiyet prensibi benimsenmiştir. Bu prensibe göre, tereke bir bütün halinde mirasçılara geçer; yani terekedeki bütün mallar, alacak, hak ve borçlar mirasbırakanın ölümü ile birlikte bir bütün halinde mirasçılara geçer³⁹. Bu prensip uyarınca, mirasbırakanın alacaklılarından mal kaçırmak amacıyla yapmış olduğu muvazaalı işlem nedeniyle açacakları muvazaa davasında mirasçılar mirasbırakanın halefi sıfatıyla hareket edeceklerdir. Bunun sonucu olarak mirasçılar muvazaalı işlemin tarafı sayılacaklarından muvazaa iddialarını HMK m. 201ve 5.2.1947 tarih 20/6 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca ancak yazılı delille ispat edebilirler⁴⁰.

³⁷ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 400; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 526; HATIPOĞLU, **a.g.e.**, s. 84.

³⁸ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 396.

³⁹ Zahit İMRE /Hasan ERMAN, **Miras Hukuku**, Der Yayınları, 11. Tıpkı Basım, İstanbul 2015, s. 11.

⁴⁰ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 396; HATIPOĞLU, **a.g.e.**, s. 82. Buna ilişkin bir Yargıtay kararında şu ifadelere yer verilmiştir: "...muris Mustafa'nın amacının terekeden değil alacaklılardan mal kaçırmak olduğu açıktır. Bu tür davalar sözleşmenin tarafları arasında ise muvazaa iddiasının yazılı delille

Mirasbırakanın muvazaalı işlemle aldatmak istediği kişi mirasçılarında biri de olabilir. Örneğin, kiracısı olan mirasçısını tahliye ettirmek için tapulu taşınmazını muvazaalı olarak devreden kişinin ölümünden sonra öteki mirasçılarının devralan kişi aleyhine açacakları dava muris muvazaası olmayıp genel muvazaadır. Çünkü burada mirasbırakanın gerçek arzu ve iradesi mirasçısından mal kaçırmak olmayıp aynı zamanda mirasçısı olan kiracısını çıkarmaktır. Mirasbırakanın aldatma sebebi mirasçısının kiracılık sıfatından kaynaklanmaktadır. Mirasbırakanın muvazaalı işlemine karşı dava açan kişinin kiracı mirasçı olması halinde, kiracı bu davada mirasbırakanın halefi değil üçüncü kişi durumundadır. Bunun sonucu olarak tahliye talebine muvazaa nedeniyle karşı koyan kiracı mirasçı, bu iddiasını HMK m. 203/1 d. bendi uyarınca her türlü delille ispat edebilir⁴¹.

Muris muvazaasının belirleyici unsurunun mirasçılardan mal kaçırmaya amacı olduğunu belirtmiştik. Bu unsurun daha iyi anlaşılabilmesi için kimlerin mirasçı sıfatına sahip olduğunun belirlenmesi gerekir. Mirasçılık sıfatı MK m. 599 uyarınca mirasbırakanın ölüm tarihine göre belirlenir. Mirasçı olabilmek için üç şartın varlığı aranır⁴²: mirasın açılması anında sağ olmak (MK m. 580-581), mirasçı olma ehliyetine sahip olmak (MK m. 577) ve mirastan yoksunluk sebeplerinden (MK m. 578) birinin bulunmaması. Mirasçının mirasbırakanın ölümü anında hayatta olması gerektiği kuralının bir istisnası cenindir⁴³. MK m. 582'ye göre cenin sağ doğmak şartı ile mirasçı olabilir. Ancak bunun için mirasbırakanın ölümü anında ana rahmine girmiş bulunması gerekir. Mirasçı olma ehliyeti, MK m. 8'de düzenlenen hak ehliyetinin özel bir şeklidir. Mirastan yoksunluk sebepleri ise MK m. 578'de sınırlı

---

ispatı zorunludur. Taşınmazı intikal ettiren kişinin ölümü halinde mirasçılar halefiyet yolu ile dava açmışlarsa, başka bir anlatımla, mirasçılar miras bırakanın hakkına dayanarak iptal-tescil istemişlerse, ispat hukuku yönünden aynı kural uygulanır. Eldeki davada muris Mustafa'nın Fatma'ya yaptığı temliklerin mirasçılardan mal kaçırmak amaçlı olmadığı gözetildiğinde bu tür bir iddianın 1.4.1974 gün ½ Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı kapsamında olmadığı, Mustafa'nın mal kaçırmak amacı ile temlik yaptığı iddiasının da 5.2.1947 tarih 20/6 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca yazılı delil ile kanıtlanmadığı ancak toplanan deliller, tüm dosya içeriği özellikle daha önce davalı aleyhine açılıp kabulüne sonuçlanan 1989/34-73 sayılı dosya içeriğinden Fatma'nın davalıya yaptığı, temliklerin muvazaalı olduğu anlaşılmaktadır. ...” Yargıtay 1. HD, T. 19.4.2005, E. 2005/1948, K. 2005/4756, aynı yönde bkz. T. 18.6.2002, E. 2002/7233, K. 2002/7768, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 26.03.2015.

⁴¹ ÖZKAYA, a.g.e., s. 396; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 82.

⁴² İMRE/ERMAN a.g.e., s. 304-314.

⁴³ Bu kuralın diğer istisnaları: geciktirici şarta bağlı yapılan belirli bir sürenin geçmesine bağlı kılınan mirasçı ataması ve mal vasiyetleri, fevkalade ikame (MK m. 583) ve ölüme bağlı tasarrufla vakıf yapılması (MK m. 526) (İMRE/ERMAN a.e., s. 304, dn. 1).

olarak sayılmıştır: mirasbırakanı kasten veya hukuka aykırı olarak öldüren veya öldürmeye teşebbüs edenler, mirasbırakanı kasten veya hukuka aykırı olarak sürekli şekilde ölüme bağlı tasarruf yapamayacak duruma getirenler, mirasbırakanın ölüme bağlı bir tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarruftan dönmesini aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla sağlayanlar ve engelleyenler ve mirasbırakanın artık yeniden yapamayacağı bir durumda ve zamanda ölüme bağlı bir tasarrufu kasten ve hukuka aykırı olarak ortadan kaldıranlar veya bozanlar.

Mirasbırakanın muvazaalı işlemlerine karşı mirasçılar muvazaalı sebebiyle işlemin hükümsüzlüğünün tespiti için dava açabileceklerdir. Ancak muvazaalı işlemin yapıldığı tarihten sonra mirasçılık sıfatını kazanan kişilerin - işlem tarihinden sonra yapılan evlilik ile mirasçılık sıfatını kazanan eş, o tarihte ana rahmine düşmemiş ancak daha sonra doğmuş çocuk veya işlem tarihinden sonra evlat edinilen kişi- 'mal kaçırılmak istenen mirasçı' sayılıp sayılmayacağı sorunu karşımıza çıkmaktadır. Burada mal kaçırılma amacı ile kastedilen muayyen bir mirasçıdan mal kaçırılması değil, muvazaalı işlem ile miras hakkı zarar görecektüm mirasçılardır. Çünkü mirasçılık sıfatı, mirasbırakanın ölüm tarihine göre belirlenir ve terekedeki mal ve hakların mirasçılara intikali için, kişinin, bunların terekeye dâhil olma tarihinde mirasçı olması değil, mirasbırakanın ölüm tarihinde mirasçılık sıfatına sahip olması aranır⁴⁴. Mirasbırakan, muvazaalı işlemi sağlığında mirasçılarının sitemlerine maruz kalmamak ve muvazaalı işlem ile devrettiği malın ölümünden sonra da aynı kişide kalmasını sağlamak için yaptığından aslında tüm mirasçılarında mal kaçırmak istemektedir. Dolayısıyla muvazaalı işlemin yapıldığı tarihte miras konusunda beklenen hak sahibi olan bir veya birden fazla kişinin bulunması mal kaçırmaya amacının varlığı için yeterlidir⁴⁵.

MK m. 501'e göre, mirasçı bırakmaksızın ölen kimsenin mirası devlete geçer. Bu hüküm gereği hiçbir mirasçısı bulunmayan kimseye hazine mirasçı olur. Mirasbırakanın muvazaalı işlemle amaçladığı ölümünden sonra hak talep edilmesini önlemek ve işlem tarihindeki ve sonraki mirasçılar olmak üzere tüm mirasçılarında mal kaçırmaktır. Burada muvazaalı işlem başından itibaren geçersiz olup işleme konu mal veya hak terekeye ait olduğundan mirasbırakanın ölüm tarihindeki

⁴⁴ ÖZKAYA, a.g.e., s. 397; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 83.

⁴⁵ ÖZKAYA, a.g.e., s. 397; ÖZÜĞÜR, a.g.e., s. 527.

mirasçısı Hazineden mal kaçırmanın amaçlanmış olduğu düşünülebilirse de mirasbırakanın hazineyi aldatması için hiçbir neden yoktur. Hazine saklı pay sahibi olmadığından, mirasbırakanın ölümünden sonra tenkis davası açma hakkı da yoktur. Bu nedenle hazineden başka mirasçısı bulunmayan mirasbırakanın temlik işlemini yaptığı sırada muris muvazaasının belirleyici unsuru olan mirasçılardan mal kaçırmak amacını taşımadığından muvazaanın varlığı ileri sürülemez. Ancak hazine son mirasçı sıfatıyla değil de örneğin vergi borcunun ödenmemesi amacıyla mal kaçırıldığı ve muvazaalı temlik yapıldığı iddiasında ise bu iddianın araştırılması ve Hazineye bu iddiasını ispat için olanak tanınması gerekir⁴⁶.

Mirasbırakanın muhtemel mirasçısından mal kaçırma amacı ile muvazaalı işlem yaptığı iddiasının da inandırıcı delillerle ispat edilmesi gerekir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu önüne gelen bir olayda, mirasbırakanın ücret karşılığı bakıcısı olarak çalışan davacının daha sonra mirasbırakanla evlendikleri ve evlilik tarihinden iki gün önce yapılan temlikin mal kaçırma amaçlı olduğu iddiasını mirasbırakanın temlik tarihi itibarıyla davalı çocukları dışında başkaca mirasçısı bulunmadığı ve davacının o tarihte bakıcı olarak çalışması nedeniyle temlik işleminin mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapıldığının söylenemeyeceğine karar verilmiştir⁴⁷.

Mirasbırakan, muvazaalı temlikleri mirasçılar arasında makul ölçüler içerisinde, dengeli bir biçimde paylaşırma amacıyla yapmışsa artık mirasçılardan mal kaçırma amacının varlığından söz edilemeyeceğinden muris muvazaası iddiası da dinlenmeyecektir⁴⁸. Mirasbırakan bu temlikleri mirasçılardan mal kaçırmak için değil malvarlığını sağlığında mirasçılar arasında paylaşırma için yapmaktadır.

D. GİZLİ İŞLEM

Nisbi muvazaaya özgü bir unsur olan gizli işlem, tarafların gerçekte yapmayı istedikleri, ancak çeşitli nedenlerle bir başka işlemin arkasına gizledikleri işlemdir⁴⁹. Gizli işlem, hukuki niteliği itibarıyla nisbi muvazaaya olan muris muvazaasının son unsurudur. Mirasbırakan gizli işlemi mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapar. Muris muvazaasında gizli işlem, mirasbırakan ve diğer tarafın gerçek iradelerine

⁴⁶ ÖZKAYA, a.g.e., s. 398-399.

⁴⁷ YHGK, T. 10.10.2012, E. 2012/1-492, K. 2012/696, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 30.03.2015.

⁴⁸ ÖZKAYA, a.g.e., s. 399; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 83.

⁴⁹ ÖZUĞUR, a.g.e., s. 527.

uygun olmayan görünüşteki işlemin arkasına gizledikleri, gerçek iradelerine uygun olan ve hüküm ve sonuç doğurmasını istedikleri işlemidir.

Muris muvazaasında gizli işlem her zaman bağışlama sözleşmesidir⁵⁰. Mirasbırakan asıl yapmak istediği bağışlama sözleşmesini mirasçılarının sitemlerine, baskılarına maruz kalmamak için görünüşte yaptığı satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesinin arkasına gizlemektedir. Mirasbırakan, diğer tarafa mal veya para bağışlamak yerine muvazaalı bir borç senedi verirse, bu ihtimalde asıl bağış iradesini gizli işlemle gerçekleştirir. Görüldüğü üzere muris muvazaasında mirasçılardan gizlenen, malın temlik değil, temlik sözleşmesinin niteliğidir⁵¹.

Gizli işlem, tarafların iradesine uygun olduğu için kural olarak geçerlidir. Sözleşme serbestisi gereği, gizli işlemin görünüşteki muvazaalı işlemle gizlenmiş olması onun geçersizliği sonucunu doğurmaz. Ancak, gizli işlem kanunun öngördüğü şekil şartlarına uygun yapılmalıdır.

Muris muvazaasında bağışlama sözleşmesi olarak karşımıza çıkan gizli işlem ile mirasbırakan taşınır bir malını veya tapusuz taşınmazını devrediyorsa bu işlem herhangi bir şekilde tabi değildir. Buna karşılık tapulu taşınmazının devrinin ise MK m. 709 ve TBK m. 288/2 uyarınca resmi şekilde yapılması zorunludur.

IV. MURİSİ MUVAZAALI İŞLEM YAPMAYA YÖNELTEN NEDENLER

Mirasbırakan bazen kanun hükümlerine aykırı olarak mirasçıları arasında eşitliği bozan, mirasçılarının miras paylarını azaltacak veya ortadan kaldıracak muvazaalı işlemler yapmaktadır. Mirasbırakanın muvazaalı işlem yapmasının nedenleri: toplumsal eğilimler, yöresel adetler, ailenin eğitim ve sosyal yapısı, yaşam biçimi, aile içi ilişkiler, taraflar ve mirasbırakan arasındaki beşeri ilişkiler veya mirasbırakanın iç dünyasını ilgilendiren bir takım hususlar olabilmektedir⁵².

---

⁵⁰ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 401; ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 534.

⁵¹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 401.

⁵² ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 534. Mirasbırakanı muvazaalı işlem yapmaya yönelten nedenlerin açıklandığı bir Yargıtay kararı şöyledir: "... Özellikle birden çok evliliklerde, ilk eşin öldüğü veya boşandığı durumlarda murisin ikinci veya son eşi ve ondan olan çocukları üstün tutmak istediği, normal evliliklerde bazen çocuklardan birinin veya birkaçının ötekilere tercih edildiği, böylece mirasçılar

Mirasbırakanın yaptığı muvazaalı işlemlerin gerçek amacının tespiti, yapılan sözleşmelerin doğru şekilde yorumlanması, açılan davaların adalete uygun şekilde çözüme kavuşturulabilmesi için mirasbırakanın hangi nedenlerle ve hangi koşullar altında muvazaalı işlem yaptığının veya yapmak zorunda kaldığının saptanması önemlidir⁵³.

Mirasbırakanı muvazaalı işlem yapmaya yönelten nedenlerle yapılan temlikler sözleşmeyi hükümsüz kılan veya iradeyi sakatlayan bir boyuta ulaşmamakta ve muvazaalı işlemin bir saikini oluşturarak mirasbırakanın bu işlemleri isteyerek yaptığı görünümü vermektedir. Bu nedenle bu işlemlerin muris muvazaası dışında başka bir nedenle iptali veya hükümsüz sayılması mümkün olmamaktadır⁵⁴.

Mirasbırakanı muvazaalı işlem yapmaya yönelten başlıca nedenler aşağıda ayrı başlıklar altında incelenecektir.

A. MİRASBIRAKANIN YAŞLILIĞINDA VE ÖLÜMÜNDEN KISA SÜRE ÖNCE MUVAZAALI TEMLİK YAPMASI

Mirasbırakanın yaptığı muvazaalı temlikler çoğunlukla ölümünden kısa süre önce çok yaşlı olduğu ve kendisini güçsüz hissettiği dönemlerde yapılmaktadır⁵⁵. Yaşlı, hasta, başkasının bakım ve yardımına muhtaç, karşı koyma ve salim düşünme yeteneği azalmış mirasbırakan, bu zayıf döneminde yakınında bulunanların etkisi, telkinleri ve zorlamaları ile istemeyerek de olsa uzaktaki mirasçılarının zararına

---

arasında eşitliği bozan ve yasal çizgiyi aşan temlik tasarruflara başvurulduğu çoklukla görülmektedir. Miras bırakanın bu tür tasarrufları ölümden sonra mirasçılara birbirine düşürmekte ve <muris muvazaası> denilen tatsız davaların açılmasına neden olmaktadır. “ Yargıtay 1. HD, T. 10.4.1979, E. 1979/2664, K. 1979/4666, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 14.8.2015.

⁵³ ÖZKAYA, a.g.e., s. 414.

⁵⁴ ÖZKAYA, a.g.e., s. 415.

⁵⁵ Yargıtay'ın mirasbırakanın ölümünden kısa süre önce yaptığı muvazaalı devir işlemi ile ilgili bir kararı şöyledir: “... Somut olaya gelince: miras bırakan Elife'nin sahip olduğu tüm mal varlığına yakın bir bölümünü teşkil edecek nitelikteki 1299 ve 1553 parsel sayılı taşınmazlarını 22.12.2000 tarihinde vekil aracılığıyla ölümünden kısa bir süre önce (dokuz gün önce) elden çıkarmış olmasının hayatın olağan akışına uygun düştüğü söylenemez. Kaldı ki, miras bırakan her ne kadar kanser hastası ise de, sağlık giderlerinin emekli sandığından karşılanmak suretiyle bu konuda güvencesi olduğu, ev hanımı olan davalının alim gücünün de bulunmadığı sabittir. Bu durum karşısında miras bırakan tarafından yapılan temlikin muvazaadan ari olduğu düşünülemez. ...” Yargıtay 1. HD, T. 30.3.2005, E. 2005/1094, K. 2005/3800, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 17.05.2015.

muvazaalı temlikler yapabilir⁵⁶. Mirasbırakan muvazaalı temliği yaşlı ve bakıma muhtaç olduğu dönemde kendisi ile ilgilenmeyen mirasçılara duyduğu kızgınlık nedeni ile de yapabilir⁵⁷.

B. ERKEK ÇOCUKLARIN KIZ ÇOCUKLARINA ÜSTÜN TUTULMASI

Toplumumuzun bazı kesimlerinin sosyo-kültürel düşünce yapılarının bir sonucu olarak erkek çocuk kız çocuğuna tercih edilmekte; erkek çocukların baba ocağını tütüreceği, ailenin koruyucusu olacağı düşünceleri ile aile mallarının bölünmemesi için erkek çocuklara kalması istenmektedir. Bu ve benzeri nedenlerle modern toplum anlayışına, kanunun erkek ve kız çocuklarına eşit miras payı verileceği düzenlemesine uymayan, ailevi, dini, ekonomik bazı düşüncelerin etkisinde kalınarak kız çocuklarından mal kaçırılmakta ve erkek çocuk lehine muvazaalı temlik yapılmaktadır⁵⁸.

⁵⁶ ÖZKAYA, a.g.e., s. 414; ÖZÜĞÜR, a.g.e., s. 534; Nihat YAVUZ, **Uygulamada ve Öğretide Muvazaa, İnançlı İşlem, Nam-ı Müstear ve Kanuna Karşı Hile Davaları**, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2015, s. 57. Mirasbırakanın yakınındakilerin baskısı ile muvazaalı temlik yaptığı yönünde Yargıtay kararları için bkz. "... Davacılar, miras bırakan babaları M. Çolak'ın hacca gitmek istediğini davalı oğlunun, ölümü halinde taşınmazlarının yabancı uyruklu eşine kalacağı, taşınmazı kendisine devretmesi, hacdan dönerse iade edeceği telkinleri ve baskısı üzerine taşınmazını davalıya devrettiğini ileri sürerek, tapunun iptali ile mirasçılar adına tescilini istemişlerdir. Mahkemece, iddianın sabit olduğu gerekçesi ile davanın kabulüne karar verilmiştir. (...) Dosya içeriğine, toplanan delillere hükmün dayandığı yasal ve hukuksal gerekçeye ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre; davalının temyiz itirazı yerinde değildir." Yargıtay 1. HD, T. 19.3.2007, E. 2007/1299, K. 2007/2794, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 15.05.2015. "... Tüm dosya içeriğine, dinlenen tanık anlatımlarına göre davalının, beyin kanaması geçirerek uzun süre yatalak kalan miras bırakanı dövdüğü, eziyet ettiği, malının yeğenlerine kalmaması için baskı yaptığı işte her gün devam eden bu huzursuzluktan bıkip usanan miras bırakanın yarı pay sahibi olduğu çekişmeli yerini davalıya danışıklı olarak devir ettiği anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, davanın kabulüne karar vermek gerekirken, yazılı olduğu üzere reddi yönünde hüküm kurulması doğru değildir." YHGK, T., 26.2.1997, E. 1996/1-854, K. 1997/124, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 17.05.2015.

⁵⁷ "... Somut olaya gelince, mirasbırakanın maddi durumunun iyi olduğu, işlem tarihi itibarıyla böyle bir satıştan elde etmeyi umabileceği bir menfaati bulunmadığı, kendisine ücretli bakıcı tarafından bakıldığı, banka kayıtları ve tüm dosya kapsamıyla davalının alim gücünün bulunmadığının anlaşıldığı, taşınmazın gerçek değerinin çok altında bir bedelle devredildiği, ödeme yapıldığı iddiası belgelendirilemediği gibi bedelin terekede de bulunmadığı hususları hep birlikte değerlendirildiğinde satış işleminin, murisin yaşlılık zamanlarında yanında olmayan davacılarından mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak yapıldığı sabittir." Yargıtay 1. HD, T. 26.2.2014, E. 2013/18016, K. 2014/4402, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 14.8.2015.

⁵⁸ ÖZKAYA, a.g.e., s. 414; ÖZÜĞÜR, a.g.e., s. 534; YAVUZ, **Muvazaa Davaları**, s. 58. Kız çocuklarından mal kaçırma amacıyla yapılan muvazaalı işlemlere ilişkin örnek Yargıtay kararları için bkz. "... Somut olayda miras bırakanların tüm mal varlığına yakın bölümünü teşkil edecek nitelikteki eldeki davaya konu 13 adet taşınmazını davalılara ölünceye kadar bakım akdiyle temlik ettikleri kayden sabittir. Somut bu olgu, yasal ilkelerle birlikte değerlendirildiğinde miras bırakanların

Uygulamada mirasbırakanın erkek çocuğuna yaptığı temliklerin muvazaalı nedeniyle iptal edilmesinin önüne geçmek için üçüncü kişileri aracı kılarak temlik işlemini yaptığı görülmektedir. Yargıtay, üçüncü kişiye yapılan temlikin muvazaalı ve mirasçılardan mal kaçırma amaçlı olduğunun tespiti halinde tapu iptal ve tescil davasının kabul edilmesi gerektiği görüşündedir⁵⁹.

C. İKİNCİ YA DA SON EŞ FAKTÖRÜ

Mirasbırakanın birden fazla evlilik yapması halinde son eşinin etkisi ve baskısı altında kalarak ona veya ondan doğan çocuklarına kendi malvarlığından daha fazla imkân sağlayabilmek amacıyla muvazaalı temlik yapmakta veya bu temlikleri yapmaya zorlanmaktadır⁶⁰.

ölünceye kadar bakma aktini daha az miktarda taşınmaz devrederek sağlama imkânı varken çok fazla sayıda taşınmazları temlik etmekteki gerçek iradelerinin aslında bakım sözleşmesi yapmak değil, diğer kız çocuğu olan mirasçıdan temlik yaptığı erkek çocuğuna ve gelinine mal kaçırmak amaçlı olduğu sonucuna varılmaktadır. Hal böyle olunca, davalılar üzerinde bulunan taşınmazlar bakımından iptal tescil davasının kabulüne, tazminat isteğine konu edilen taşınmazlar bakımından tazminat davasının kabulüne karar verilmelidir.” Yargıtay 1. HD, T. 12.6.2013, E. 2013/9933, K. 2013/9763, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 17.05.2015. “... Somut olaya gelince; davacının kız, davalıların oğlan ve oğlandan olma torun oldukları, mirasbırakanın malvarlığı ve emekli maaşı açısından taşınmaz satımına ihtiyacının bulunmadığı, aşırı harcama yapmadığı, yöresel adetler gereği oğlan ve oğlandan olma torunun üstün tutulduğu, temlikte gösterilen bedel ile temlike konu payların gerçek değeri arasında yaklaşık 10 kat farkın bulunduğu anlaşılmaktadır. Belirlenen tüm bu olgular açıklanan ilkelerle değerlendirildiğinde sözü edilen temlikin mirasçıdan mal kaçırma amaçlı, bedelsiz, kısaca muvazaalı olduğu sonucuna varılmaktadır.” Yargıtay 1. HD, T. 23.5.2012, E. 2012/3080, K. 2012/6017; aynı yönde bkz. Yargıtay 1. HD, T. 29.4.2014, E. 2014/4478, K. 2014/15040; T. 17.11.2011, E. 2011/9766, K. 2011/11526, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.8.2015; Yargıtay 1. HD, T. 1.12.1995, E. 1995/14083, K. 1995/16024, ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 791-792.

⁵⁹ Bu yönde Yargıtay kararları için bkz. “... Belirlenen bu olgular, yukarıda açıklanan ilkelerle değerlendirildiğinde, pay satışlarında öngörülen bedellerin birliktelikle saptanan gerçek değerlere nazaran sembolik mahiyette bulunduğu ve gerçek değerini yansıtmadığı, kısa sürede el değiştirme işlemleri yönünden temliklerin gerçek satış olgusu yönünden kuşku yarattığı, miras bırakanın taşınmazdaki paylarını satması için inandırıcı sebeplerin ileri sürülüp kanıtlanamadığı, satış bedelinin fazla olduğu ve bunun ödendiği yolundaki savunmanın da belge ile doğrulanmadığı, öte yandan ödendiği ileri sürülen paranın miras bırakanın terekesinden çıktığına ilişkin bir saptamanın da dosyaya yansımadağı anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, miras bırakanın dava dışı kişiye yaptığı temlikin gerçek bir satış olgusuna dayalı bulunmadığı, miras bırakanın davacı kızlarından mal kaçırmak amacıyla ve dava dışı kişiyi vasıta kılmak suretiyle oğluna intikali sağlamak düşüncesi ile hareket ettiği anlaşıldığından, davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, reddedilmiş olması doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 12.4.2004, E. 2004/3413, K. 2004/4120; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 8.5.2013, E. 2013/4208, K. 2013/7208; Yarg. 1. HD, T. 3.4.2013, E. 2012/15748, K. 2013/4868, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 18.05.2015.

⁶⁰ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 414; ÖZUĞUR, **a.g.e.**, s. 534; YAVUZ, **Muvazaalı Davaları**, s. 58. Mirasbırakanın ikinci eşi onun yakınları lehine yaptığı muvazaalı temliklere ilişkin Yargıtay kararları için bkz. “... miras bırakanın ilk eşinden olan çocuklarından mal kaçırmak amacıyla 2. eşin yeğeni ve sonradan evlatlığı olan davalıya bağışladığı ancak resmi işlem satış şeklinde yapıldığı

Mirasbırakanın ikinci e e yaptığı temlikin muris muvazaası nedeniyle iptal edilebilmesi için bu temlikin mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapılmış olması gerekir. Ancak mirasbırakanın ikinci evliliğinde evlenmeyi sağlamak için evleneceği kişiye taşınmaz temlik etmesi toplumumuzda sıklıkla rastlanan bir durumdur. Bu ihtimalde mirasçılardan mal kaçırma amacı olmadığından 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uygulanmayacaktır⁶¹.

D. PSİKOLOJİK ETKENLER

Mirasbırakan bazı muvazaalı temlikleri aile içi ve dışı psikolojik etkenler, minnet borcunu ödemek, ekonomik veya fiziken zayıf durumda olan mirasçısını

---

işlemin bedelsiz ve danı ıklı olduğu duraksanmayacak biçimde kanıtlanmaktadır.” Yargıtay 1. HD, T. 11.2.2013, E. 2012/13201, K. 2013/1713; “... Toplanan delillerden; davalı Halil'in 1996 yılından beri diğer davalı Mehlike ile nikahsız olarak beraber yaşadığı bu ikisinin 28.2.2004 tarihinde resmen evlendikleri dava konusu taşınmazların miras bırakan tarafından davalı Mehlike'ye nikahsız yaşadığı sırada satış gösterilmek suretiyle gerçekte bedelsiz olarak devredildiği, görünürdeki satış işleminin muvazaalı olduğu anlaşılmaktadır. ...” Yargıtay 2. HD, T. 15.3.2007, E. 2007/2074, K. 2007/4093; “... Davacı, miras bırakan babası İbrahim'in 180 parsel sayılı ta ınmazdaki dairesini mirastan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı biçimde 2.eşinin ilk kocasından olma kızı davalı Seda'ya devrettiğini ileri sürerek payı oranında iptal-tescil istemiştir. (...) Mahkemece, temlikin muvazaalı yapıldığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. (...) Dosya içeriğine, toplanan delillere hükmün dayandığı yasal ve hukuksal gerekçeye, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına ve özellikle miras bırakanın sağlığında dava konusu taşınmazı mirastan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak davalıya temlik ettiği hususu elverişli delillerle saptandığına göre; davalının temyiz itirazı yerinde değildir. “ Yargıtay 1. HD, T. 7.3.2007, E. 2007/591, K. 2007/2250, ( evrimi i), www.kazanci.com, 20.05.2015. Aynı yönde bkz. Yargıtay 1. HD, T. 17.6.2014, E. 2013/10277, K. 2014/11895; T. 30.4.2014, E. 2013/20641, K. 2014/9057, ( evrimi i), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

⁶¹ Mirasbırakanın evlenmeyi sağlamak için taşınmaz devrettiği duruma örnek olarak bkz. “... Somut olaya gelince;  eki me konusu ta ınmazdaki payın 12.12.1997 tarihinde temlik edildiği, özellikle davacı tanığı  . M.'nin beyanından  eki me konusu payın davalıya evlenme karşılığı verildiği, nitekim temlikten 6 gün sonra mirasbırakan ile davalının evlendikleri anlaşılmaktadır.(...)Somut olayda mirasbırakanın amacı mal kaçırmak değil, evlenmeyi sağlamaktır.” Yarg. 1. HD, T. 5.5.2014, E. 2013/20852, K. 2014/9164; “... Somut olaya gelince; mirasbırakanın mal satmaya ve paraya ihtiyacının olmadığı, taşınmazın gerçek bedeli ile akit bedeli arasında fark bulunduğu açıktır.Ancak; mahkemenin de kabulünde olduğu üzere, genellikle 2. evliliklerde ve geç bir kadınla evlenilmesi halinde, evlenilen e e taşınmaz verilmesi, yurdumuzun bir gerçeğidir. Nitekim somut olayda miras bırakanın davalı ile evlenmeyi sağlamak amacı ile taşınmazı temlik ettiği açıktır. 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının mirasbırakanın diğer mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla esasen bağışlamak isterken, tapu memuru önünde iradesini satış şeklinde açıklaması halinde uygulanabileceği kuşkusuzdur. Bu halde mirasbırakanın mal kaçırmayı amaçladığından söz etme olanağı yoktur. Bedeller arasındaki aşırı oransızlıkta tek başına muvazaanın kanıtı değildir.” Yargıtay 1. HD, T. 21.1.2014, E. 2013/16526, K. 2014/816; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 14.12.2011, E. 2011/10371, K. 2011/12632, ( evrimi i), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

korumak, kızdığı mirasçısını cezalandırmak⁶², sevdiği mirasçısını koruyup gözetmek gibi amaçlarla yapmaktadır⁶³.

V. MURİSİN MİRASÇILAR ALEYHİNE YAPABİLECEĞİ MUVAZAALI İŞLEMLER

A. SATIŞ SÖZLEŞMESİ

1. Tanımı

TBK m. 207/1'e göre, "Satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşmedir". Bu madde ile satış sözleşmesinin tanımından ziyade tarafların asli borçları düzenlenmiştir. Satış sözleşmesinin bu maddenin lafzı ile ele alınması halinde sözleşme konusunu yalnızca maddi bir malın özellikle bir taşınır veya taşınmaz malın oluşturabileceği düşünülebilir. Çünkü zilyetliğin devri ve mülkiyetin geçirilmesi ancak maddi mallarda söz konusu olur. Hâlbuki maddi olmayan malların, özellikle hakların satışı da mümkündür. Örneğin alacak hakkı satış sözleşmesine konu olabilir ancak bu hak üzerinde mülkiyet söz konusu olmadığından mülkiyetin devri de mümkün olmayacaktır. Ayrıca üretim ve iş sırrı gibi henüz hak

---

⁶² Mirasbırakanın mirasçısına duyduğu kızgınlık nedeniyle mal kaçırmayı amaçladığı muvazaalı temliklere ilişkin Yargıtay kararları için bkz. "... Miras bırakanın sağlığında hak dengesini gözetken kabul edilebilir ölçüde ve tüm mirasçılarını kapsar biçimde bir paylaşım yapmadığı, temliklerin muvazaa ile ilgili olduğu, özellikle taşınmazları temlikteki gerçek amacının, davacının yaşantısı nedeniyle bu durumu içine sindirememesi, onu miras hakkından mahrum bırakmak amacıyla diğer çocukları olan davalıları tercih ederek onlara intikal ettirmek olduğu başka bir ifadeyle mirasçıdan mal kaçırmak amacıyla temlikleri gerçekleştirdiği kabul edilmelidir. Hal böyle olunca, davanın kabulüne karar verilmesi gerekir." Yarg. 1. HD, T. 26.11.2007, E. 2007/8677, K. 2007/11359, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.05.2015. "... mirasbırakan A.'nin ayrı yaşadığı ve yurt dışında boşandığı eşi M.'e davacının bakmasına kızdığı, bu nedenle davacı ile konuşmadığı ve davacıyı malından mahrum etmek için satış işlemlerini gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan mirasbırakanın yurt dışında yaşadığı, para veya mal satmaya ihtiyacının bulunmadığı da açık olup, yukarıda değinilen hususlarla birlikte değerlendirildiğinde davalıya yapılan taşınmaz temliklerinin mal kaçırmaya yönelik ve muvazaalı olduğu sonucuna varılmaktadır." Yarg. 1. HD, T. 14.4.2014, E. 2013/19921, K. 2014/7649; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 7.2.2013, E. 2012/1280, K. 2013/1522; Yarg. 1. HD, T. 21.9.2010, E. 2010/5854, K. 2010/9196, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015. "... murisin davacı oğlu S'nin karısına kızıp, evliliklerini ve bir arada yaşamalarını tasvip etmediğinden, çekışmeli taşınmazını 4.2.1993 tarihinde davalı kızı Z.'ye ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile temlik ettiği, bu işlemi davacıyı miras hakkından yoksun bırakmak için yaptığı anlaşılmaktadır." Yarg. 1. HD, T. 20.1.1997, E. 1997/15532, K. 1998/215, ÖZKAYA, a.g.e., s. 780-781.

⁶³ ÖZKAYA, a.g.e., s. 414; ÖZÜĞÜR, a.g.e., s. 535; YAVUZ, Muvazaa Davaları, s. 58.

düzeyine çıkmamış maddi olmayan ekonomik değerler de satış sözleşmesine konu olabilir⁶⁴. Satış sözleşmesinin konusunu ekonomik değer taşıyan ve devri mümkün olan her şey oluşturabilir. Bu açıklamalar doğrultusunda satış sözleşmesi, satıcının bir malvarlığı hakkını alıcıya devretmeyi, alıcının da kararlaştırılan bedeli ödemeyi borçlandığı sözleşme olarak tanımlanabilir⁶⁵.

Satış sözleşmesi ile bir malın (bir şey veya hakkın ya da hukuken korunan bir değer) para ile değiştirilmesi amaçlanır⁶⁶. Satış sözleşmesinin konusu taşınır veya taşınmaz gibi maddi bir mal ise zilyetlik veya mülkiyet, alacak hakkı gibi maddi olmayan bir mal ise hak sahipliği alıcıya ödeyeceği bedel karşılığında devredilir⁶⁷. Görüldüğü üzere sözleşmenin her iki tarafı da hem alacaklı hem de borçlu durumdadır. Bu sözleşmede karşılıklı borç ve alacaklar birbirine sıkı surette bağlı olduğundan bunlardan birinin hükümsüzlüğü karşı edim borçlusunun borcunu ortadan kaldırır⁶⁸.

Sözleşmede satılanı devir borcu altına giren kişiye satıcı; bedeli ödeme borcu altına giren kişiye ise alıcı adı verilir⁶⁹.

2. Hukuki Niteliği

Satış sözleşmesi borç doğurucu bir sözleşmedir. Bu sözleşme ile taraflar arasında yalnız alacak ve borç doğmakta, satış konusunun mülkiyeti alıcıya geçmemektedir. Taraflardan satıcının borcu satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya geçirmek, alıcının borcu ise kararlaştırılan bedeli ödemektir. Satıcı sözleşmede alıcıya satılanın teslimini ve mülkiyetini devretmeyi taahhüt etmektedir⁷⁰. Buna göre satış sözleşmesi sadece borçlandırıcı işlem olup mülkiyetin devrini sağlayan tasarruf işlemi değildir. Satış konusunun mülkiyetinin alıcıya devredilebilmesi için satılanın cinsine göre gerekli tasarruf işlemlerinin yapılması gerekir. Tasarruf işlemi, satılan

⁶⁴ Fikret EREN, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2015, s. 26-27.

⁶⁵ YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 51; EREN, **Özel Hükümler**, s. 27; Mustafa Alper GÜMÜŞ, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt-1**, Vedat Kitapçılık, 3. Bası, İstanbul 2013, s. 16.

⁶⁶ TANDOĞAN, **a.g.e.**, s. 78; YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 51; EREN, **Özel Hükümler**, s. 27.

⁶⁷ EREN, **Özel Hükümler**, s. 27.

⁶⁸ YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 52.

⁶⁹ EREN, **Özel Hükümler**, s. 27.

⁷⁰ TANDOĞAN, **a.g.e.**, s. 78; YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 53; EREN, **Özel Hükümler**, s. 28; GÜMÜŞ, **a.g.e.**, s. 16; Fahrettin ARAL / Hasan AYRANCI, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 11. Baskı, Ankara 2015, s. 69.

taşınmaz ise tapuda tescil(MK m. 705/1), taşınır ise zilyetliğin devri (MK m. 763, 977), alacak ise yazılı devir beyanı (TBK M. 184) ile gerçekleştirilir⁷¹.

Satış sözleşmesi rızaî bir sözleşmedir. Rızaî sözleşmelerin kurulması ve sonuçlarını meydana getirmesi için tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamaları yeterlidir⁷². Dolayısıyla, satış sözleşmesinin kurulması için tarafların satış konusu şey ile bedelin değiştirilmesi hususunda anlaşmaları yeterli olup ayrıca şeyin teslimi ve bedelin ödenmesi şart değildir⁷³. Tarafların sözleşme gereği üzerlerine düşen edimleri yerine getirmeleri ise borcun ifası ile ilgilidir. Satış sözleşmesinin kurulması ile mülkiyet alıcıya geçmez, sadece satıcının mülkiyeti alıcıya geçirme borcu doğar ve alıcı satıcıya karşı bir alacak hakkı elde eder⁷⁴.

Satış sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Satıcı, alıcıya satılanı teslim ve mülkiyetini devretmeyi taahhüt etmekte; buna karşılık alıcı da satıcıya satılanın bedelini vermeyi borçlanmaktadır. Bu sözleşmede bedel ile satılanın birbiriyle değiştirilmesi konusunda taraflar karşılıklı olarak borç altına girerler. Bir tarafın borcu diğer tarafın borcunun karşılığını teşkil eder ve her iki taraf da hem alacaklı hem de borçlu durumundadır⁷⁵. Satış sözleşmesinde edimler birbirinin karşılığını oluşturduğundan tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere ilişkin ödemezlik def'i (TBK m. 97), ifa güçsüzlüğü def'i (TBK m. 98), temerrüt (TBK m. 123-125) ve borçluya yüklenilemeyen sonraki imkânsızlık (TBK m.136) hükümleri bu sözleşmede tam olarak uygulanır⁷⁶.

Satış sözleşmesi ile satıcı satılan şey üzerindeki mülkiyet veya malvarlığına ilişkin bir başka hakkını kesin olarak devir borcunu üstlendiği için satış sözleşmesi devir borcu doğuran sözleşmelerdendir⁷⁷.

Satış sözleşmesinde alıcının kendisine devredilen şeye karşı ediminin bedel olması, bu sözleşmeyi ivazlı sözleşme yapmaktadır. Bedel satış sözleşmesinin esaslı

---

⁷¹ YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 53; EREN, *Özel Hükümler*, s. 28.

⁷² EREN, *Borçlar Hukuku*, s. 223; YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 53.

⁷³ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 78; YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 53; EREN, *Özel Hükümler*, s. 29; ARAL/AYRANCI, *a.g.e.*, s. 70.

⁷⁴ YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 53; EREN, *Özel Hükümler*, s. 29.

⁷⁵ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 78; YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 55; EREN, *Özel Hükümler*, s. 28; GÜMÜŞ, *a.g.e.*, s. 16; ARAL/AYRANCI, *a.g.e.*, s. 70.

⁷⁶ EREN, *Özel Hükümler*, s. 29.

⁷⁷ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 78; YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 56; GÜMÜŞ, *a.g.e.*, s. 16.

unsurlarından olup bedelin yokluğu halinde sözleşmenin niteliği bağışlama olarak değişir⁷⁸.

Satış sözleşmesi ani edimli bir sözleşme olup borçlanılan edimin ifası zamana yayılmış değildir. Satıcının borcu olan satılanın zilyetliğinin ve mülkiyetinin devri zamana yayılmadan belirli bir anda ve bir defada yerine getirilir⁷⁹.

3. Unsurları

Satış sözleşmesinin satılan, satış bedeli ve satılan ile satış bedelinin birbiriyle değiştirilmesi hususunda tarafların anlaşması olmak üzere üç unsuru vardır.

a. Satılan

Satış sözleşmesinin ilk unsuru olan sözleşme konusu şey TBK m. 207'de 'satılan' olarak ifade edilmiştir. Satış sözleşmesine para ile değiştirilmesi mümkün ve iktisadî değeri olan tüm maddi ve maddi olmayan mallar konu olabilir⁸⁰. Maddi mallar, taşınır ve taşınmaz gibi cismani bir varlığı olan şeyler olabileceği gibi elektrik, doğal gaz gibi cismani varlığı olmayan şeyler de olabilir. MK m. 762 uyarınca edinmeye elverişli olan ve taşınmaz kapsamına girmeyen doğal güçler de taşınır mülkiyeti kapsamında olduğundan satış sözleşmesine konu olabilir. Satışa konu olabilen maddi olmayan mallar ise devri mümkün olan haklardır. Ayrıca ticari işletme gibi bir malvarlığının bütünü; kütüphane veya resim koleksiyonu gibi fiili bir bütünlük oluşturan şeyler ve ekonomik değer taşıyan bir iş veya üretim sırrı gibi bilgiler de satılanı oluşturabilir⁸¹.

Satış sözleşmesinin konusunu satıcının mülkiyetinde olmayan bir mal veya sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olmayan, ileride toplanacak tarım ürünü gibi, müstakbel bir mal da oluşturabilir. Sözleşmenin kurulması sırasında satıcının tasarrufunda bulunmayan veya mevcut olmayan satılanın ifa zamanında mevcut olması veya satıcının tasarrufunda bulunması yeterlidir⁸². Sözleşme kurulduğu zaman

---

⁷⁸ EREN, *Özel Hükümler*, s. 29.

⁷⁹ EREN, *Özel Hükümler*, s. 29; ARAL/AYRANCI, *a.g.e.*, s. 71.

⁸⁰ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 79; YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 56-57; EREN, *Özel Hükümler*, s. 31-33; GÜMÜŞ, *a.g.e.*, s. 21-22; ARAL/AYRANCI, *a.g.e.*, s. 73.

⁸¹ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 79; EREN, *Özel Hükümler*, s. 33; GÜMÜŞ, *a.g.e.*, s. 22-23; ARAL/AYRANCI, *a.g.e.*, s. 75.

⁸² TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 79-80; YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 57; GÜMÜŞ, *a.g.e.*, s. 23.

mevcut olmayan satılan, ifa zamanında da sürekli olarak mevcut değilse, başlangıçtaki imkânsızlık nedeniyle sözleşme TBK m. 27/1 uyarınca hükümsüz olur. Satıcı sözleşme kurulduğu zaman tasarrufunda bulunmayan satılanı ifa zamanında temin edemezse TBK m. 112 uyarınca alıcının zararını tazminle yükümlüdür⁸³. Satıcının satılanı temin edememesi başlangıçtaki bir imkânsızlık sebebine dayanıyorsa sözleşme hükümsüz olur; sonraki imkânsızlık söz konusu ise TBK m. 136 hükümleri uygulanır⁸⁴.

b. Satış Bedeli

Satış sözleşmesinde alıcının borcunu oluşturan satış bedeli, satılana karşılık olarak verilmesi taahhüt edilen bir miktar paradır. Sözleşmede satış bedelinin miktar olarak belirli olma zorunluluğu yoktur. Bedel, miktar olarak başından itibaren belirli olabileceği gibi, bedelin belirlenebilir olması da mümkün ve yeterlidir⁸⁵. Zira TBK m. 207/3'e göre, durum ve koşullara göre belirlenmesi mümkün olan bedel, kararlaştırılmış bedel hükmündedir. Satış sözleşmesi belirli bir bedel belirtilmeksizin kurulmuşsa TBK m. 233/1'e göre satış, ifa yeri ve zamanındaki ortalama piyasa fiyatı üzerinden yapılmış sayılır. Ortalama piyasa fiyatı, borsa dışında piyasası olan bir malın belirli bir ticari çevrede düzenli olarak yapılan alışverişler sonucu ulaştığı ortalama fiyattır⁸⁶. Borsada alınıp satılan mallarda ise borsa fiyatı esas alınır⁸⁷. Satış bedelinin belirlenme yetkisi taraflardan birine veya üçüncü bir kişiye bırakılabilir. Ancak bu halde yetki kendisine bırakılan kişi bedeli hakkaniyete uygun bir şekilde takdir etmelidir⁸⁸.

Satış bedeli mutlaka para olarak belirlenmelidir. Satış bedelinin belirli bir mal değil de para olarak belirlenmesi bu sözleşmeyi trampadan ayıran unsurdur⁸⁹. Alıcı belirli bir miktar para yerine bir iş görme edimini borçlanmışsa; artık satış

---

⁸³ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 80; EREN, *Özel Hükümler*, s. 34-35.

⁸⁴ EREN, *Özel Hükümler*, s. 35.

⁸⁵ YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 60-61; EREN, *Özel Hükümler*, s. 36; GÜMÜŞ, *a.g.e.*, s. 24-25.

⁸⁶ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 91.

⁸⁷ EREN, *Özel Hükümler*, s. 36.

⁸⁸ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 90; YAVUZ, *Özel Hükümler*, s.61; EREN, *Özel Hükümler*, s. 36; GÜMÜŞ, *a.g.e.*, s. 25-26.

⁸⁹ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 84; GÜMÜŞ, *a.g.e.*, s. 24.

sözleşmesinin değil bir şeyin bir hizmet edimi ile değişimini konu edinen isimsiz bir sözleşmenin varlığından söz edilir⁹⁰.

Satış bedeli ülke parası veya yabancı para üzerinden kararlaştırılabilir⁹¹. Yabancı paranın kararlaştırılması halinde TBK m. 99/2 uyarınca, sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça borç, ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parasıyla da ödenebilir.

Taraflar TBK m. 28'de düzenlenen aşırı yararlanma (gabin) hükümleri çerçevesinde ve emredici hukuk kurallarına aykırı olmamak (TBK m. 27) şartıyla satış bedelini serbestçe belirleyebilirler⁹². Zayıf durumda bulunan alıcının aşırı fiyatlara karşı korunmasına yönelik TBK hükümleri yanında TTK m. 1530 ve TKHK m. 54 hükümleri de düzenlenmiştir⁹³.

Satış bedelinin ödenme şeklini taraflar irade serbestisi prensibine göre çeşitli şekillerde kararlaştırabilirler. Satış bedeli kural olarak nakit ödenir; ancak bu ödemenin çek, banka havalesi veya kredi kartı gibi kaydî para ile de yapılması mümkündür⁹⁴.

c. Satılan ile Satış Bedelinin Birbiriyle Değiştirilmesi Hususunda Tarafların Anlaşması

Satış sözleşmesinin esaslı unsurları üzerinde satıcı ve alıcının irade beyanları karşılıklı ve birbirine uygun olduğu takdirde sözleşme kurulmuş olur. Taraflar karşılıklı edimlerini sözleşme özgürlüğü ve TBK m. 27/1'in sınırları içinde olmak üzere serbestçe belirleyebilirler. Taraflar sözleşmede kararlaştırılan satılan ile satış bedelinin birbiriyle değiştirilmesi hususunda anlaşılır. Satıcı satılanı devretme borcunu, alıcı ise satış bedelini ödeme borcunu üstlenir. Sözleşmenin kurulması için satılan ile satış bedelinin değiştirilmesi hususunda anlaşma yeterli olup ayrıca satılanın devri veya satış bedelinin ödenmesi şart değildir⁹⁵.

Satıcının satılanı devretme borcu ile alıcının satış bedelini ödeme borcu arasında bir mübadele durumu söz konusudur. Bu nedenle, TBK m. 207/2'ye göre,

⁹⁰ YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 59; EREN, *Özel Hükümler*, s. 37.

⁹¹ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 84.

⁹² TANDOĞAN, *a.e.*, s. 86.

⁹³ YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 59; EREN, *Özel Hükümler*, s. 37.

⁹⁴ EREN, *Özel Hükümler*, s. 37.

⁹⁵ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 94.

sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça veya aksine bir adet bulunmadıkça, satıcı ve alıcı borçlarını aynı anda ifa etmekle yükümlüdürler. Burada TBK m. 97'de düzenlenen ödemelik def'inin uygulandığı bir hal söz konusudur. Kural olarak satıcı satılanı teslim etmedikçe veya teslim hazırlanmadıkça satış bedelini talep edemez. Aynı şekilde alıcı da satış bedelini ödemediği veya ödemeye hazır olmadıkça satılanın kendisine teslimini talep edemez⁹⁶. Satıcı ile alıcı aynı yerde değilseler, karşılıklı borçların aynı zamanda ifası bir bankanın malları temsil eden belgeler karşılığında alıcı adına ödemede bulunması suretiyle olur (akreditif)⁹⁷.

4. Muvazaalı Satış Sözleşmesi

a. Muvazaalı Taşınmaz Satışı

(1) Genel Olarak

Miris muvazaasının dayanağını oluşturan 1.4.1974 tarih 1974/1-2 sayılı İçtihadı Birleştirme kararının konusu ve uygulamada en sık görülen şekli mirasbırakanın tapuya kayıtlı bir taşınmazını gerçekte bağışlamak istediği halde tapuda resmi şekilde yaptığı muvazaalı satış sözleşmesi ile mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişiye devretmesidir⁹⁸.

Mirasbırakanın gerçekte bağışlamak istediği tapuya kayıtlı bir taşınmazını mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak devretmesi halinde 01.04.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında varılan ve uygulamada da benimsenen çözüm tarzına göre görünüşteki satış sözleşmesi muvazaa nedeniyle, gizlenen bağışlama sözleşmesi ise MK m. 706 ve TBK m. 288/2'de öngörülen şekil şartına uygun yapılmadığından geçersizdir. Muvazaalı işlem nedeni ile saklı pay sahibi olsun veya olmasın miras hakkı çığnenen tüm mirasçılar dava açarak resmi sözleşmenin muvazaa nedeni ile hükümsüzlüğünün tespitini ve buna dayanılarak oluşturulan tapu kaydının iptalini talep edebilirler.

Yargıtay, taşınmaz satış sözleşmesinin mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı yapıp yapılmadığının tespitinde her somut olayın kendi içinde

⁹⁶ TANDOĞAN, a.g.e., s. 96-97; GÜMÜŞ, a.g.e., s. 17.

⁹⁷ TANDOĞAN, a.e., s. 99; YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 63.

⁹⁸ ÖZÜĞÜR, a.g.e., s. 531.

değerlendirilerek bir sonuca varılması gerektiği görüşündedir. Buna göre, bir iç sorun olan ve gizlenen gerçek irade ve amacın tespiti için, delillerin eksiksiz toplanmasının yanında, ülke ve yörenin gelenek ve görenekleri, toplumsal eğilimler, olayların olağan akışı, mirasbırakanın sözleşmeyi yapmakta haklı ve makul bir sebebinin bulunup bulunmadığı, işlemin diğer tarafının (davalının) alım gücünün olup olmadığı, satış bedeliyle işlem tarihindeki gerçek değer arasındaki fark, taraflarla mirasbırakan arasındaki beşeri ilişki gibi hususlar dikkate alınmalıdır⁹⁹.

Mirasbırakanın devir tarihinde ekonomik ve sosyal durumunun nasıl olduğu¹⁰⁰, taşınmaz satışına ihtiyacının olup olmadığı¹⁰¹, taşınmazın devirden sonra kimin tasarrufunda olduğu¹⁰² ve diğer mirasçıları ile beşeri ilişkisinin nasıl olduğu¹⁰³

⁹⁹ Bkz. YHGK, T. 28.11.2012, E. 2012/1-542, K. 2012/905; YHGK, T. 4.4.2007, E. 2007/1-173, K. 2007/190; YHGK, T. 17.3.1999, E. 1999/1-159, K. 1999/147; Yarg. 1. HD, T. 28.2.2013, E. 2012/15542, K. 2013/2920; Yarg. 1. HD, T. 5.10.2011, E. 2011/8161, K. 2011/9851, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 26.03.2015.

¹⁰⁰ “ ... Miras bırakanın varlıklı ve ekonomik gücünün yerinde olduğu, mal satmaya ihtiyacının bulunmadığı, çekişmeli taşınmazları da ölene kadar tasarrufunda bulundurduğu Bağ-Kur'a kayıtlı olarak sosyal güvencesinin bulunduğu, dosyaya getirtilen tedavi ve harcamalara ilişkin belgelerin akit tarihine göre çok sonra düzenlenmiş oldukları görülmektedir. Belirlenen bu olgular değinilen ilkelerle birlikte irdelenip değerlendirildiğinde; miras bırakanın temlikteki iradesinin gerçekten satış olmayıp, mirasçıdan mal kaçırmaya yönelik bulunduğu kabul edilmelidir.” Yarg. 1. HD, T. 8.7.2008, E. 2008/4013, K. 2008/8627, aynı yönde bkz. YHGK, T. 22.9.1993, E. 1993/1-162, K. 1993/511, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015.

¹⁰¹ “ ... Miras bırakanın ekonomik durumu itibarıyla satışa ihtiyacı bulunmadığı, geçimini fazlasıyla karşılayacak kira geliri olduğu, her iki oğluna da zaman zaman yardım ettiği, dava konusu bağımsız bölümlerin akitte gösterilen satış bedelleri ile gerçek değerleri arasında bariz fark bulunduğu, ödeme savunmasının da herhangi bir belge ile kanıtlanamadığı anlaşılmaktadır. Açıklanan bu olgulardan miras bırakanın davalıya yaptığı temlikin mirastan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı bulunduğu sonuç ve kanaatine varılmaktadır.” YHGK, T. 21.3.2007, E. 2007/1-157, K. 2007/151; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 22.3.2007, E. 2007/1574, K. 2007/3090; Yarg. 1. HD, T. 10.11.2004, E. 2004/11780, K. 2004/12802, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015; Yarg. 1. HD, T. 8.7.2014, E. 2013/12238, K. 2014/13014, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

¹⁰² “ ... Öte yandan, toplanan deliller ve dosya içeriği ile miras bırakanın satıma ihtiyacının bulunmadığı, satıma rağmen oturmaya devam ettiği, davalı ile kaldığı değerler arasında açık ve aşırı fark bulunduğu, sonradan ilk vekile devredildiği, tüm bu işlemlerin mirasçılardan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğu anlaşılacakla davanın kabulüne karar verilmesinde bir isabetsizlik yoktur.” Yarg. 1. HD, T. 14.4.2005, E. 2005/3908, K. 2005/4597; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 13.5.2008, E. 2008/1744, K. 2008/6028, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015. “ ... davacı ile mirasbırakanın aralarının bozuk olduğu, mirasbırakanın ölünceye kadar çekişmeli taşınmazda bulunan evde oturduğu, halen de murisin eşinin oturmakta olduğu, gözetildiğinde ve bu olgular yukarıda değinilen ilkeler ile birlikte değerlendirildiğinde, miras bırakanın gerçek iradesinin, arasının açık olduğu davacıdan mal kaçırmak olduğu kabul edilmelidir.” Yarg. 1. HD, T. 1.4.2010, E. 2010/1888, K. 2010/3771; “ ... Miras bırakanın maddi durumunun iyi olup emekli maaşı ve sağlık güvencesinin bulunduğu, kirada taşınmazlarının olduğu, mal satma ihtiyacı içinde olmadığı, akitteki değerler ile taşınmazların gerçek satış değerleri arasında fahiş fark bulunduğu, satış işleminin çevreden gizlendiği, taşınmazların kira bedellerinin ölene kadar muris tarafından alındığı gibi olgular birlikte değerlendirildiğinde temlikin mirasçıdan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğu benimsenmek suretiyle davanın kabul edilmiş olmasında kural olarak bir isabetsizlik yoktur.” Yarg. 1. HD, T. 10.3.2010, E. 2010/1022, K. 2010/2633, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

gibi hususlar dikkate alınarak devir işleminin haklı ve makul bir nedene dayanıp dayanmadığı tespit edilir¹⁰⁴.

Satış sözleşmesine konu taşınmaz devralan kişinin ekonomik ve sosyal durumu da işlemin muvazaalı olup olmadığının tespitinde önemli bir ölçüttür¹⁰⁵. Devralan kişinin yaşı¹⁰⁶, herhangi bir işte çalışıp çalışmadığı¹⁰⁷, çalışıyorsa gelir

¹⁰³ "... Somut olayda, davacının miras bırakanının boşandığı eşinden olma kızı olduğu, miras bırakan ile annesinin ilişkilerinin bozukluğu nedeniyle davacı ile miras bırakanın bir araya gelmelerinde sıkıntılar yaşandığı dosya içeriği ile sabittir. Öte yandan temlik edilen payların bilirkişice saptanan değerinin 3.915.190.000 TL. olmasına karşın dosyada mevcut 28.3.2002 tarihli protokol başlıklı belgede satış bedelinin 6.500.000.000 TL. olarak belirlendiği ve bu bedelin miras bırakan tarafından alındığı ifade edilmesine karşın satıştan kısa bir süre sonra ölen murisin terekesinden böyle bir paranın çıkmadığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan davalının alış gücü bulunmadığı da dosya kapsamı ile bellidir. Öyle ise belgenin muvazaalı işlemi gizleme amaçlı olduğu açıktır." Yarg. 1. HD, T. 14.10.2004, E. 2004/10381, K. 2004/11234; "... Davacının mirasbırakanın kızı, davalının ise oğlundan olma torunu olup, davalının akit tarihi itibarıyla 20 yaşında ve öğrenci olduğu, mirasbırakanın çekişme konusu bağımsız bölümde ölünceye kadar oturduğu, mal satma ihtiyacı içerisinde bulunmadığı, taşınmazın gerçek değeri ile akit tablosunda belirtilen bedeli arasında fahiş fark bulunduğu, öte yandan mirasbırakanın sağlığında davacı kızıyla uzun süre görüşmediği ve aralarının açık olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan; davalının, taşınmazın bedelinin babası tarafından mirasbırakana ödendiği şeklindeki savunmasının da kanıtlanamadığı sabittir. O halde yukarıda değinilen ilkelerle birlikte somut olgular değerlendirildiğinde, mirasbırakanın temlikinin mirasçılardan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğu sonucuna varılmaktadır." Yarg. 1. HD, T. 29.11.2007, E. 2007/9815, K. 2007/11607, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015.

¹⁰⁴ "... Taşınmazın çıplak mülkiyetinin satın alınması hayatın olağan akışına uygun düşmediği gibi, taşınmazı satan kimsenin edindiği para ile kredi kartı borçlarını, varsa başka borçlarını ödememesi olması, temlikten kısa bir süre sonrası ihtiyaç kredisi alması ve ardından ölmesine rağmen terekeden para çıkmaması hususları değerlendirildiğinde, temlik bedelsiz, mirasçılardan mal kaçırma ve muvazaalı olduğu sonucuna varılmaktadır." Yarg. 1. HD, T. 19.2.2013, E. 2013/783, K. 2013/2202, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015.

¹⁰⁵ "... Dava konusu taşınmazın akit tarihindeki gerçek değeri ile akitteki değeri arasında fahiş fark bulunması, davalının mirasbırakan ile birlikte aynı evde yaşayıp babasına ait taşınmazların geliri ile geçimini temin etmesi, mirasbırakanın mal satmaya ihtiyacının, davalının ise aynı anda üç adet taşınmaz almaya alım gücünün bulunmaması gibi olgular birlikte değerlendirildiğinde işlemin danişikli olduğu sonucuna varılmaktadır." Yarg. 1. HD, T. 18.6.2014, E. 2014/8149, K. 2014/12033, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

¹⁰⁶ "... Somut olaya gelince; miras bırakanın mal satmaya ihtiyacının bulunmadığı, davalılardan Metin'in 1970 doğumlu olduğu ve akit tarihinde reşit olmadığından satış aktine velayeten anne ve babasının katıldığı, diğer davalı Satan'ın da 1965 doğumlu olduğu ve henüz reşit olduğu, bu yaştaki kişilerin bedel ödeyerek taşınmaz mal satın almasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu, diğer yandan davacıya verilen herhangi bir taşınmazın bulunmadığı ve evlenirken verilen bir takım eşya ve hayvanların da mirasbırakanın tüm mallarını mirasçıları arasında paylaşırma kastıyla hareket ettiği anlamına gelmeyeceği, dolayısıyla miras bırakan tarafından davalılara yapılan 20 parça taşınmaz temlikinin bedelsiz ve mal kaçırma amaçlı olduğu sonucuna varılmaktadır." Yarg. 1. HD, T. 11.5.2011, E. 2011/4340, K. 2011/5650; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 31.5. 2004, E. 2004/5670, K. 2004/6410; Yarg. 1. HD, T. 12.4.2004, E. 2004/3483, K. 2004/4119; (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015.

¹⁰⁷ "... Satış yoluyla davalı Sabiha'ya yapılan temliklere gelince; adı geçeninin belli bir iş sahibi olmadığı, gündelikçi olarak zaman zaman çalıştığı, bu haliyle alış gücüne sahip bulunmadığı, öte yandan miras bırakanın da sözü edilen taşınmazları satması için inandırıcı bir neden ileri sürülmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca, resmi akitte öngörülen satış bedeli ile taşınmazların gerçek değerleri arasındaki aşırı fark da temlik satıştan ziyade bağışa dayalı olduğunu ortaya koymaktadır." Yarg. 1. HD, T. 23.3.2004, E. 2004/218, K. 2004/3276; (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015.

düzeyinin ne olduğu¹⁰⁸ alım gücünün olup olmadığı konusunda belirleyici unsurlardır.

(2) Mirasçılardan Mal Kaçırma Amacıyla Yapılması

Mirasbırakanın mirasçılarında biri veya üçüncü bir kişi ile yapmış olduğu taşınmaz satış sözleşmesinin muvazaalı olduğundan bahsedebilmek için mutlaka olması gereken husus mirasçılardan mal kaçırma amacının varlığıdır. Muvazaa olgusu araştırılırken her somut olay kendi içinde değerlendirilerek mirasbırakanın taşınmaz devrindeki gerçek amaç ve iradesinin tespit edilmesi gerekir.

Mirasbırakanın tapu sicil memuru önünde iradesini satış olarak açıkladığı ancak gerçekte bedelsiz veya taşınmazın gerçek değerine oranla çok düşük bedelle devrettiği her işlemin mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapıldığı söylenemez. Taşınmaz satış sözleşmesinde gösterilen bedel ile gerçek değer arasında aşırı fark olması satışın muvazaalı olabileceğinin önemli bir delildir. Ancak tek başına bu durumun varlığı muvazaanın ispatı için yeterli değildir¹⁰⁹. Doktrinde satış bedelinin mutlaka para olarak belirlenmesi gerektiği, bunun satış sözleşmesinin belirleyici unsuru olduğu ileri sürülmüştür¹¹⁰. Uygulamada ise bazı haller için bu kural yumuşatılmıştır¹¹¹. Yargıtay, muris muvazaası hukuksal nedeni ile açılan bir davada

¹⁰⁸ “... Somut olayda, miras bırakan ve eşinin davalı oğulları ile aynı bahçe içinde bitişik evlerde yaşadıkları, miras bırakanın tarlalarını icara vererek geçimini sağladığı, 1944 yılından sonra görme yeteneğinin çok azaldığı, davalı oğlu Mehmet ile hacca gittiği ve hac dönüşünde aynı gün vefat ettiği; taşınmazların temlik tarihi itibarıyla davalılardan Mehmet'in üretme çiftliğinde bekçilik, davalı Mahmut'un da marangozluk yaptığı, maddi durumlarının pek iyi olmadığı tanıklarca ifade edilmiştir. Dosya içeriği ve toplanan deliller yukarıda değinilen ilke ve olgularla birlikte değerlendirildiğinde, miras bırakanın taşınmaz satmasını gerektiren haklı ve makul bir nedeninin bulunmadığı, hacca gidebilmek için taşınmazlarını sattığı ve parasını aldığı yolundaki savunmanın da hukuken geçerli delillerle kanıtlanamadığı, temlikin mirastan mal kaçırma amacıyla muvazaalı biçimde gerçekleştirildiği sonuç ve kanaatine varılmaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 24.3.2010, E. 2010/2059, K. 2010/3293, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015.

¹⁰⁹ “... Eldeki davanın kabulü halinde mirasçı sıfatı ile hak sahibi olacak olan tanığın; ‘... annemiz öldükten sonra biz miras hakkımızdan feragat ettik ve dava konusu evi kardeşimize verdik.’ yönündeki beyanı ile de yapılan temlikin muvazaalı olmadığı açıktır. Her ne kadar, bedeller arasında fahiş fark var ise de, bu husus tek başına muvazaanın kanıtı değildir. Hal böyle olunca, davalı hakkındaki davanın reddine karar verilmesi gerekir.” Yarg. 1. HD, T. 29.5.2013, E. 2013/4642, K. 2013/8698, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015. Aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 9.6.2014, E. 2013/21711, K. 2014/11276, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

¹¹⁰ TANDOĞAN, a.g.e., s. 84; GÜMÜŞ, a.g.e., s. 24.

¹¹¹ “...Gerçekten de, gerek uygulamada ve gerekse öğretilerde, satışıdaki semenin mutlaka para olması gerekmeyeceği ilkesi, özel bakım ve ancak istisnai nitelikteki durumlarda kabul edilebileceği benimsenmiştir. Yoksa çocukların anne ve babalarına bakmaları ve ilgilenmeleri ahlaki bir görev olarak kabul edilmelidir. Bir başka ifadeyle, özel ve külfet arz eden hizmetlerin semen olarak kabulü

taşınmazın sözleşmedeki bedeli ile gerçek değeri arasındaki nispetizliğin muvazaanın varlığına yeter delil sayılmayacağı, mirasbırakanın normal bakımın ötesinde ihtimama ihtiyaç duyması halinde sunulan aşırı hizmetin semen olarak değerlendirilebileceği görüşündedir. Bu halde taşınmaz satışı ivazlı olduğundan muvazaalı değil gerçek bir satış söz konusudur. Mirasbırakan bu devri mirasçılardan mal kaçırma amacı ile değil, kendisi ile ilgilenip bakımını yapan mirasçısı veya üçüncü kişiye duyduğu minnet sonucu yapmaktadır¹¹².

Mirasbırakanın zayıf durumda olduğunu düşündüğü mirasçısını korumak amacıyla görünüşte yapılan satış sözleşmesi ile taşınmazını devretmesi halinde diğer mirasçılardan mal kaçırma amacı yoksa muris muvazaasının olmadığı kabul edilmektedir¹¹³.

---

gerekir.” Yarg. 1. HD, T. 20.11.2012, E. 2012/5643, K. 2012/13431, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 6.9.2015.

¹¹² Mirasbırakanın minnet duygusu ile yaptığı taşınmaz devirlerine ilişkin örnek kararlar için bkz. “... Her ne kadar taşınmazın akittteki bedeli ile gerçek değeri arasındaki fark bulunsa da, salt tapuda gösterilen değer ile gerçek değer arasındaki nispetizliğin muvazaanın varlığına yeter delil sayılmayacağı, kaldı ki, ölene kadar taşınmazda oturmaya devam etmesi ve davalının kendisine sağladığı bakım ve desteğin yarattığı minnet duygusu dikkate alındığında, satışın gerçek değer üzerinden yapılmamasının mal kaçırma amacıyla hareket edildiği anlamını doğurmayacağı sonuç ve kanaatine varılmaktadır. Diğer taraftan; evladın elverdiğince ebeveynine bakıp yardım etmesi ahlaki bir görev ise de, görev sınırının aşıldığı, ana babanın normal bakımın ötesinde ihtimama muhtaç olduğu durumlarda evladın hizmetin karşılığında bir şey istemesi ve sunulan aşırı hizmetin semen olarak değerlendirilmesi gerektiği, hukuka uygun düşeceğinden, böyle bir durumda temlikin ivazlı olduğu kabul edilmelidir. O halde, taraflar arasındaki pay devri isteminde, muris muvazaasının olmazsa olmaz unsurlarından "gizli sözleşme" unsuru bulunmadığından işlemin gerçekten satış olduğunun kabulü gerekir.” YHGK, T. 16.6.2010, E. 2010/1-295, K. 2010/333, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015. Aynı yönde bir başka kararda şu ifadeler yer verilmiştir: “... Hemen belirtilmelidir ki satışa konu edilen bir malın devrinin belirli bir semen karşılığında olacağı kuşkusuzdur. Semen bir başka ifade ile malın bedelinin ise mutlaka para olması şart olmayıp belirli bir hizmet ya da emek de olabileceği kabul edilmelidir. (HGK.'nun 29.4.2009 gün 2009/1-130 S.K.) Esasen, yukarıda da değinildiği üzere muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak açılan davaların hukuki dayanağını teşkil eden 1.4.1974 gün 1/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında miras bırakanın gerçek iradesinin mirasçıdan mal kaçırma olması halinde uygulanabilirliğinin kabulü gerekir. Başka bir ifade ile murisin iradesi önem taşır. Yukarıda değinilen somut olgular, açıklanan ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde davacının mirasbırakanın çekişme konusu 4 nolu bağımsız bölümü temlikinde gerçek irade ve amacının mirasçıdan mal kaçırma olmadığı, kendisi ile ilgilenen, bakımını yapan torunu Serdar Ü.'e duyduğu minnet sonucu devri yaptığının kabulü gerekir.” Yarg. 1. HD, T. 16.3.2015, E. 2014/3643, K. 2015/3598; bkz. Yarg. 1. HD, T. 24.11.2014, E. 2014/15593, K. 2014/18223; Yarg. 1. HD, T. 1.7.2014, E. 2013/11842, K. 2014/12684, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 13.8.2015.

¹¹³ “... Somut olaya gelince; tüm dosya kapsamı ve dinlenen tanık beyanlarından çekişme konusu bağımsız bölümün murisin ölen oğlu C.'in eşi ve çocukları olan davalıları korumak ve kollamak amacıyla temlik edildiği, murisin geride başka taşınmazlarının olduğu dosya kapsamı ile sabittir. Öyle ise, 01.04.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının miras bırakanın diğer mirasçılardan mal kaçırma amacıyla devredilmediği görülmektedir. Hal böyle olunca davanın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla devredilmediği görülmektedir. Hal böyle olunca davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu üzere davanın kabulüne karar verilmiş olması doğru

Görüldüğü üzere muris muvazaasının varlığının kabulü için devir işleminin mirasçılardan mal kaçırmaya amacıyla yapılmış olması gerekir¹¹⁴.

(3) Ara Malik Aracılığı ile Satış veya Taşınmazın Sonradan Üçüncü

Kişiyeye Devri

Uygulamada mirasbırakanın sağlığında mirasçılarının sitemlerine ve baskılarına maruz kalmamak, ölümünden sonra ise devir işleminin muvazaa nedeniyle iptal edilme ihtimalinin önüne geçmek gibi nedenlerle taşınmaz satış

---

değildir.” Yarg. 1. HD, T. 30.6.2014, E. 2014/7220, K. 2014/12625, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

¹¹⁴ Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmaya amacıyla değil de çeşitli nedenlerle yaptığı muvazaalı devirlere ilişkin örnek Yargıtay kararları için bkz. “... Somut olaya gelince, dosya içeriği ve toplanan tüm delillerden miras bırakanın çekışmeli taşınmazı davaluların murisi olan oğlu İ. O.'a yurt dışına çıkabilmesi için üzerine kayıtlı taşınmaz bulunması gerektiğinden tapuda satış yoluyla devrettiği, satışın bedelsiz olduğu, dinlenen tanık beyanları ile açıklığa kavuşmuştur. Esasen bu husus mahkemenin de kabulündedir. Hal böyle olunca, olayda 1.4.1974 gün 1/2 sayılı İnançları Birleştirme Kararının uygulama yeri olmadığı gözetilerek muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken aksine düşüncelerle yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 24.6.2014, E. 2014/4486, K. 2014/12382; “... Somut olaya gelince, tüm dosya kapsamından mirasbırakanın, davalı Yurdağül'ün düğün töreni sırasında ona dava konusu taşınmazı hediye ettiği, sonrasında tapuda devrettiği, miras bırakanın yapmış olduğu temlikle ilgili olarak gerçek amaç ve iradesinin mirasçılardan mal kaçırmak olmadığı kabul edilmelidir.” Yarg. 1. HD, T. 21.4.2014, E. 2013/20655, K. 2014/8464; “... davacılar ile muris arasında herhangi bir husumetin veya dargınlığın olmadığı, ölümü tarihinde murisin terakesinde daha çok sayıda taşınmazı olduğu, bu durumda, miras bırakanın diğer çocuklarından mal kaçırmak amacıyla değil, oğlu K.'in uzun zamandan beri kendisi ile birlikte yaptığı ortak çalışmalarını ve katkıları nedeniyle söz konusu temlik yaptığı dolayısı ile mal kaçırmayı amaçlamadığı anlaşılmaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 17.3.2014, E. 2013/19711, K. 2014/5672; “... Somut olaya gelince, muris çekışme konusu taşınmazı davalıya evlendiği gün temlik etmiştir. Davacının bildirdiği tanık Hüseyin Kırık ve davalının bildirdiği tanık Y. T. <taşınmazın evlenme sırasında mihir olarak davalıya verildiğini> beyan etmişlerdir. Somut olay yukarıdaki ilkelerle birlikte değerlendirildiğinde murisin dava konusu taşınmazı diğer mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla değil, evlilik hediyesi olarak verdiği sonucuna varılmaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 8.3.2013, E. 2012/16654, K. 2013/3539; “... davacılar tarafından ikame edilen tanıkların, murisin çekışme konusu taşınmazı davalı oğlu İ.'in evliliğini temin amacıyla İ.'in eşi olacak L.'nin babasının baskı ve şart koşması üzerine temlik ettiğini beyan ettikleri; nitekim İ.'in de temlikten yaklaşık on gün sonra 18.08.1967 tarihinde evlendiği anlaşılmaktadır. Açıklanan bu olgu ve diğer deliller birlikte değerlendirildiğinde, muris H.'nin asıl amacının davalı oğlunun evliliğini temine yönelik olup; mirasçılardan mal kaçırmaya niyeti ile hareket etmediği duraksanmayacak biçimde ortaya çıkmaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 30.10.2012, E. 2012/7298, K. 2012/11946; “... Somut olaya yukarıda açıklanan ilkeler çerçevesinde temlik edilen taşınmazın genel mal varlığı içerisinde makul düzeyde kaldığı gözetildiğinde murisin gerçek amaç ve iradesinin mirasçılardan mal kaçırmak değil, genç yaşta 1 ve 5 yaşlarındaki çocuklarıyla dul kalan gelininin, başka birisi ile evlenmesini engellemek ve ayrıca kendi bakımını sağlamak amacıyla davaya konu temlikleri yaptığı, davalının da bakım edimini yerine getirdiği kabul edilmelidir.” Yarg. 1. HD, T. 28.5.2012, E. 2012/896, K. 2012/6218; “... Somut olaya gelince; dosya içeriğinden ve toplanan delillerden; özellikle davacı tanıklarının beyanlarından; çekışme konusu taşınmazların miras bırakan tarafından yeşil kart ve 65 yaş maaşı alabilmek için elden çıkarıldığı, temliklerdeki gerçek irade ve amacın bu olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, olayda 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı İnançları Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmadığı açıktır.” Yarg. 1. HD, T. 31.3.2004, E. 2004/2934, K. 2004/3688, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

sözleşmesini ara malik olarak nitelendirilen üçüncü bir kişi ile yaparak muvazaalı devir işlemini gizlediği görülmektedir¹¹⁵. Ara malik daha sonra devraldığı taşınmaz mirasbırakanın asıl devretmek istediği kişiye devretmektedir. Mirasbırakanın ara malik kullanmak suretiyle yaptığı devir işlemi için de hakkı çiğnenen tüm mirasçılar dava açabilmekte ve muvazaanın tespiti halinde tapu kaydı iptal ettirilmektedir¹¹⁶.

Mirasbırakan bazen de kendisinin, asıl devretmek istediği mirasçısı veya üçüncü kişinin güven duyduğu kişileri görünüşte malik kılarak muvazaalı taşınmaz devirleri yapmaktadır. Mirasçılar bu tür devirlerin de muvazaalı olduğu iddiası ile dava açma imkânına sahiptirler¹¹⁷.

Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yaptığı devir işlemine karşı muvazaalı veya tenkis davasının açılmasını önlemek için başvurulmuş bir başka yol lehine muvazaalı devir yapılan kişinin taşınmazı üçüncü kişiye devretmesi sağlanarak bu kişiyi MK m. 1023'ün korumasından yararlandırmaya çalışmaktır. Bu şekilde yapılan devirlerin muris muvazaası kapsamında değerlendirilebilmesi için

---

¹¹⁵ “... Ancak, çekişme konusu 1830 parsel sayılı taşınmaz mirasbırakan S. adına kayıtlı iken 20.9.2005 tarihli resmi akitle kayınbiraderi davalı İ.'e satış suretiyle temlik edildiği, davalı İ.'in Almanya'da yaşadığı, Türkiye'ye gelişlerinde İ.'in dava konusu taşınmazdaki evi hiç kullanmadığı, ayrıca İ.'in A.'da başka bir yazlığının bulunduğu, dava konusu evde mirasbırakanın 5.6.2010 tarihinde ölümüne kadar davalı Ü. ile birlikte oturduğu, mirasbırakanın ölümünden sonra da Ü.'in oturmaya devam ettiği toplanan deliller ile sabittir. O halde, temlikin mirasçıdan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğu gözetilerek 1830 parsel sayılı taşınmaz hakkındaki davanın da kabulüne karar verilmesi gerekirken yanılığılı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 15.1.2014, E. 2013/21045, K. 2014/326, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

¹¹⁶ “... Ne var ki; miras bırakanın, satış yoluyla temlik ettiği 12 parselde 4 numaralı bağımsız bölümün mirasbırakan adına kayıtlı iken davalının arkadaşı olan dava dışı Halime'ye satış suretiyle devredildiği, onunda kısa bir süre sonra davalıya temlik ettiği, davalının 2. eş olduğu ve davacının ise 1. eşten olma çocuğu olduğu, davalının ev hanımı olup alım gücünün bulunmadığı anlaşıldığından ayrıca dosya içerisindeki tanık beyanları, bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde işlemin mirasçıdan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olarak yapıldığında kuşku yoktur.” Yarg. 1. HD, T. 21.3.2013, E. 2012/13144, K. 2013/4061; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 24.1.2008, E. 2007/10749, K. 2008/763, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 13.8.2015. Bkz. Yarg. 1. HD, T. 26.5.2014, E. 2013/21524, K. 2014/10216, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

¹¹⁷ “... Somut olaya gelince; miras bırakan H.'nin çekişmeli taşınmazları 2.eşi Z.'i vekil ederek Z.'in akrabalarına satış suretiyle temlik edildiği dinlenen tanık beyanlarından, temlik edilen taşınmazların kiralarını ölene kadar murisin aldığı, kayıt maliki davalıların taşınmazları tasarruf etmediği, temlik değerleri ile gerçek değerler arasında aşırı fark olduğu anlaşılmaktadır. Belirlenen bu olgular, yukarıda açıklanan ilkelerle birlikte değerlendirildiğinde, davalılara yapılan temlikin mirastan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğu sonucuna varılmaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 30.5.2011, E. 2011/5807, K. 2011/6406; “... Öte yandan; 5 numaralı bağımsız bölümü satın alan A.'nin murisin oğlu olan diğer davalı V.'nin yakın arkadaşı olduğu, satın almasına rağmen taşınmazı hiç kullanmadığı, kiralarının ölünceye kadar miras bırakan tarafından tahsil edildiği, dolayısıyla davalı A.'nin emanetçi olduğu anlaşılmaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 16.2.2011, E. 2010/13175, K. 2011/1520, aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 24.2.2011, E. 2011/996, K. 2011/1992, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 13.9.2015

taşınmazı sonradan devralan kişinin MK m. 1024 uyarınca önceki devrin mirasçılardan mal kaçırma amacıyla muvazaalı yapıldığını bilen veya bilmesi gereken konumunda olması gerekir. Böylece önceki devrin niteliğini bilen kişi MK m. 2 anlamında iyiniyetli sayılamayacağından MK m. 1023'ün koruyuculuğundan yararlanamayacaktır¹¹⁸.

(4) Mirasbırakanın Paylaştırma Kastı ile Yaptığı Satışlar

Mirasbırakan tapuda satış olarak gösterdiği taşınmaz devirlerini mirasçılar arasında makul ölçüler içerisinde, dengeli bir biçimde paylaştırma amacıyla yapmışsa artık mirasçılardan mal kaçırma amacı söz konusu olmadığından bu işlemler hakkında 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı uygulama alanı bulmaz¹¹⁹. Uygulamada 'denkleştirme' olarak da tanımlanan bu

¹¹⁸ "... Toplanan deliller ve tüm dosya içeriği ile mirasbırakan A.A.'ın çekişme konusu 1, 10, 52, 82 ve 97 parsel sayılı taşınmazları mirasçılardan mal kaçırma amacıyla muvazaalı olarak yeğeni S.'a temlik ettiği, S.'ın da 1 parsel haricindeki taşınmazları eşi A.'ye bağışladığı, A.'nin konumu nedeniyle Türk Medeni Kanunu'nun 1023. maddesinin koruyuculuğundan yararlanamayacağı belirlenerek davanın kabul edilmesinde bir isabetsizlik yoktur." Yarg. 1. HD, T. 8.9.2014, E. 2013/22120, K. 2014/13731; "... Bu durumda, miras bırakan M.'in, eşi N.'ye satış yoluyla devrettiği dolayısıyla eşini aracı kılarak oğlu olan davalıya temlikini sağladığı 106 ada, 58 parseldeki 1/2 payın temlikinde 01/04/1974 tarih, 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının öngördüğü koşulların gerçekleştiği, anılan temlik kız çocuğundan mal kaçırmak amaçlı ve muvazaalı olduğu, öte yandan davalının da mirasçı olup temlikin muvazaalı olduğunu bilen, bilmesi gereken kişi konumunda olup TMK'nun 1023. maddesinin koruyuculuğundan yararlanamayacağı gözetilerek davacının miras payı oranında tapu iptal ve tescil isteğinin kabulüne karar verilmesi gerekirken yanlıgılı değerlendirme ile davalının muris M. tarafından yapılan temlikin tarafı olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru değildir." Yarg. 1. HD, T. 26.12.2012, E. 2012/11480, T. 2012/15880; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 25.4.2012, E. 2011/13480, K. 2012/4683, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.8.2015. "... Mahkemece, kurulan hükmün gerekçe bölümünde de ifade edilen muvazaa hukuksal nedenine dayalı ilkeler, yukarıda değinilen olgularla birlikte değerlendirildiğinde miras bırakan tarafından dava dışı Cengiz'e yapılan ilk satış işleminin gerçekte bedelsiz ve bağış nitelikte olduğu sonucuna varılmaktadır. Öte yandan, kayıt maliki İbrahim'le Cengiz arasında üvey de olsa bir akrabalık ilişkisi bulunduğu, adı geçenin bayii Cengiz'e yapılan satışın sebebini bilebilecek konumda olduğu tartışmasızdır. Her şeyden önemlisi bir taşınmazı satış yoluyla edinen kimsenin nedensiz olarak taşınmaza sahip çıkmaması ve taşınmazı kendisinden önce kayden malik olanların zilyetliğinde bırakması da hayatın olağan akışına uygun ve makul bir davranış biçimi olarak nitelendirilemez." Yarg. 1. HD, T. 17.6.2003, E. 2003/5754, K. 2003/7333; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 1.3.2007, E. 2007/239, K. 2007/2069; Yarg. 1. HD, T. 27.3.2013, E. 2013/2881, K. 2013/4364; YHGK, T. 9.6.1999, E. 1999/1-472, K. 1999/501, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 15.8.2015.

¹¹⁹ "... Öte yandan mirasbırakan sağlığında hak dengesini gözeterek kabul edilebilir ölçüde ve tüm mirasçıları kapsar biçimde bir paylaştırma yapmışsa mal kaçırmak kastından söz edilemeyeceğinden olayda 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanamayacağı da kuşkusuzdur. Somut olaya gelince; davalıya yapılan temlik bedelsiz olduğu açıktır. Ne var ki, dinlenen tüm davalı tanıkları mirasbırakanın 1991 yılında bir başka taşınmazını sattığını ve satış bedeliyle de davacılar 3.000'er TL para ile ikişer bilezik alıp verdiğini bildirmişlerdir. Bu durumda, mirasbırakanın temlikteki amaç ve iradesinin mirasçılardan mal kaçırmak olmayıp denkleştirme amacı ile temlik yaptığı sonucuna varılmaktadır." Yarg. 1. HD, T. 1.12.2014, E. 2014/1216, K.

paylaştırmanın mal kaçırma amaçlı yapılmadığının kabulü için mirasbırakanın tüm mirasçıları arasında paylaşırma yapması, bu paylaşırmada tam bir eşitlik olmasa dahi makul ve hoşgörü ile karşılanabilecek bir denge kurmuş olması gerekir¹²⁰. Ayrıca mal paylaşırımı sadece mirasçılar arasında yapılmış olmalıdır. Mirasçı olmayan kişiye de taşınmaz devri yapılması halinde mirasbırakanın iradesinin denkleştirme olmayıp mirasçılardan mal kaçırmanın gizlenmesi niteliğinde olduğu kabul edilir¹²¹.

Mirasbırakan, paylaşırma işlemini sadece bir veya birkaç mirasçısı arasında yapmış veya paylaşırmada makul ve hoşgörü sınırlarını aşan bir dengesizlik bulunuyorsa paylaşırma değil mirasçılardan mal kaçırma amacının üstün tutulduğu sonucuna varılarak mirasçılardan aldatıldığı ve temliklerin muvazaalı olduğu kabul edilir¹²².

2014/18645; Aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 10.6.2014, E. 2013/21665, K. 2014/11549; T. 11.9.2013, E. 2013/13213, K. 2013/12361, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.8.2015.

¹²⁰ ÖZKAYA, a.g.e., s. 399. "... Bilindiği üzere, denkleştirmenin miras bırakana ait her bir taşınmazda her mirasçısına pay ya da hak vermesi şeklinde yapılmasına gerek olmayıp, tüm malvarlığında her bir mirasçıya kabul edilebilir ölçüde bir mal veya hak vermesi halinde, miras bırakanın amacının mal kaçırma olmadığı, sağlığında malvarlığını mirasçuları arasında paylaşırma kastı taşıdığı kabulü zorunludur." Yarg. 1. HD, T. 12.4.2012, E. 2012/1520, K. 2012/4247, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.8.2015. "... miras bırakanın davalıya bu temlikli yaparken tüm mirasçılarını gözetecek ve hak dengesini kuracak şekilde taşınmazlarını mirasçuları arasında paylaşırma amacıyla intikal ettirdiği dosya içerisindeki kayıtlarla sabittir. (...) Bir başka ifadeyle temlik tarihinde davacının mirasçılık sıfatı yoktur ve aynı tarihte temlikte bulunmadığı başka bir mirasçısının varlığı söz konusu olmadığına göre Kadir'e yapılan temlik bakımından murisin iradesinin mal kaçırma amaçlı ve muris muvazaası ile ilgili olduğu söylenemez. ... " Yarg. 1. HD, T. 14.7.2011, E. 2011/4252, K. 2011/8340; "... Gerçekten de miras bırakanın taşınmaz temlikindeki gerçek amacının mirasçıdan mal kaçırma olmadığı, davacıya da bir kısım taşınmazlarını verdiği, böylece mal varlığının mirasçılar arasında paylaşırma istediği dosya kapsamında sabittir. Kaldı ki bu olgu mahkemece de benimsenmiştir. Davanın niteliği gözetildiğinde istek tenkis olmayıp iptal ve tescile ilişkindir. O halde, hoşgörü sınırları içerisinde kalacak şekilde bir mirasçıya biraz fazla değerdeki taşınmazını vermesi miras bırakanın mal kaçırma kastıyla hareket ettiğini göstermeyeceği gibi davanın kabulünün de gerekçesi olamaz." Yarg. 1. HD, T. 3.3.2009, E. 2008/2030, K. 2009/2654, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 30.03.2015.

¹²¹ "... Ne var ki, mahkemece muvazaalı olgusunun kanıtlanmadığı, davacılar da miras bırakan tarafından taşınmaz verildiği ve bu sebeple murisin gerçek iradesinin mallarını mirasçılar arasında paylaşırma olduğu benimsenmek suretiyle davanın reddine karar verilmiş ise de, denkleştirmenin kabul edilebilmesi için kendisine taşınmaz devredilen kimsenin mirasçı olması zorunludur. Oysa davalının mirasçı olmadığı açıktır. Mirasçı olmayan davalıya dava konusu taşınmazın devredilmesindeki murisin iradesinin denkleştirme olmayıp mirasçılardan mal kaçırmanın gizlenmesi niteliğinde olduğu kabul edilmelidir." Yarg. 1. HD, T. 23.1.2014, E. 2013/14263, K. 2014/996; "... Oysa miras bırakan tarafından davacılar devredildiği iddia olunan 4516 parsel sayılı taşınmazdaki bağımsız bölümlerden birisi olan 6 nolu bağımsız bölümün maliki Gülşen Yurdakul'un mirasçı olmayıp davacı Kerim'in eşi olduğu anlaşılmaktadır. O halde mirasçı olmayan Gülşen'e yapılan temlik denkleştirme kabul edilmesi yasal değildir." Yarg. 1. HD, T. 4.3.2013, E. 2012/13712, K. 2013/3146; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 27.3.2014, E. 2014/2261, K. 2014/6638; Yarg. 1. HD, T. 17.2.2014, E. 2013/17893, K. 2014/3154, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.8.2015.

¹²² ÖZKAYA, a.g.e., s. 399; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 84. "... Gerçekten de miras bırakanın dışarıda mirasçı bırakmaksızın tüm mirasçılara sağlığında mal varlığını paylaşırma amacıyla mali yönden

Yargıtay, mirasbırakanın devir işlemi ile paylaşırmanın mı yoksa mal kaçırma amacının mı üstün tutulduğunun tespiti için şu hususların bir arada değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir¹²³: “*miras bırakandan tüm mirasçılara intikal eden taşınır taşınmaz mallar ve haklar araştırılmalı, tapu kayıtları ve varsa öteki delil ve belgeler mercilerinden getirilmeli her bir mirasçıya nakledilen malların ve hakların nitelikleri ve değerleri hakkında uzman bilirkişiden rapor alınmalı böylece yukarıda değinilen anlamda bir paylaşırma kastının bulunup bulunmadığı açıklığa kavuşturulmalıdır*”.

(5) Tapuya Kayıtlı Olmayan Taşınmaz Satışı

Mirasbırakanın gerçekte bağışlamak istediği tapuya kayıtlı olmayan bir taşınmazını, mirasçılarında mal kaçırma amacıyla, mirasçılarında biri veya üçüncü bir kişiye muvazaalı satış sözleşmesi ile devretmesi halinde 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'nın olayda uygulama alanı bulup bulmayacağı üzerinde durulması gerekir. Bilindiği üzere tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar taşınır mal hükmünde olup bunların devri herhangi bir şekil şartına tabi tutulmamıştır. Mirasbırakanın tapusuz taşınmaz üzerindeki hakkı zilyetlikten ibaret olup taşınmazın zilyetliğinin devri ve teslimi ile sözleşme geçerli olarak kurulmuş olur. 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'nın konusunu tapuya kayıtlı taşınmazlar oluşturmakta ve görünüşteki işlem muvazaalı, gizli işlem ise şekle aykırılık nedeniyle geçersiz sayılmaktadır. Mirasbırakanın tapuya kayıtlı olmayan taşınmazını muvazaalı satış sözleşmesi ile devretmesi halinde görünüşteki işlem muvazaalı nedeniyle geçersizdir. Gizlenen bağışlama sözleşmesi ise şekil koşuluna tabi olmadığından geçerli olarak kurulmuştur. Bu nedenle tapuya kayıtlı olmayan muvazaalı taşınmaz devirleri hakkında 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay

---

yardım etmesi ve onlara da mal vermesi olanaklıdır. Böylesi bir durumda mal kaçırma kastının varlığından söz edilemez. Oysa, miras bırakan Fatma S.'nin kendisinden iki yıl sonra ölen eşi Mehmet'e her hangi bir mal vermediği dosya kapsamı ile sabittir. Öyleyse, mirasın denkleştirme amaçlı olduğu söylenemez. ...” Yarg. 1. HD, T. 1.4.2010, E. 2010/1027, K. 2010/3706; Aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 26.3.2013, E. 2012/9884, K. 2013/4300; Yarg. 1. HD, T. 17.1.2008, E. 2007/10376, K. 2008/293, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 30.03.2015.

¹²³ Yarg. 1. HD, T. 28.6.2012, E. 2012/4662, K. 2012/8144; Yarg. 1. HD, T. 2.3.2011, E. 2011/1752, K. 2011/2342; Yarg. 1. HD, T. 25.1.2010, E. 2009/12930, K. 2010/509, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 30.03.2015.

İçtihadı Birleştirme Kararı uygulama alanı bulamayacağından mirasçılarının koşullarının varlığı halinde tenkis davası açmaları gerekir¹²⁴.

(6) Mirasbırakanın Kadastro Teknisyeni Huzurunda Zilyet Adına Tescile Muvafakat Etmesi

Muvazaalı taşınmaz satışında son olarak mirasbırakanın tapuya kayıtlı taşınmazının kadastro tespiti sırasında zilyet adına tespit ve tesciline muvafakat etmesi halinde bu devrin muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak iptalinin mümkün olup olmadığını değerlendireceğiz. 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanabilmesi için mirasbırakanın gerçekte bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmaz malı hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklaması gerekir. Tapuya kayıtlı taşınmazların devri MK m. 706, TBK m. 237 ve Tapu Kanunu m. 26 uyarınca resmi şekilde yapılmalıdır. Ancak Kadastro Kanunu m. 13/B-a'da ayrı bir düzenleme ile kayıt sahibinin tapulama sırasında kadastro teknisyeninin huzurunda, taşınmazın zilyedi adına tespit ve tesciline muvafakatini bildirmesi, mülkiyetin zilyet adına geçirilip, onun üzerine tespitinin yapılabilmesi için yeterli kabul edilmiştir. Yani bu düzenleme ile kadastro teknisyeninin huzurunda verilen muvafakat beyanı, resmi memur önünde serbest irade ile belirtilen tescil isteme beyanına eşdeğer kabul edilmiştir. Yargıtay bu tür devir işlemleri için de 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama alanı bulabileceği görüşündedir. Buna gerekçe olarak Yargıtay Hukuk

---

¹²⁴ "... Tapusuz taşınmazlar üzerindeki zilyetlik hakkının devredilmesi şekle tabi olmadığından muvazaada gizlenen bağış akdi geçerlidir. Miras bırakan tarafından gizlenen bağış akdinin görünüşte satış akdi olarak gösterilmesi sonucu etkilemez. Miras bırakanın çekişmeli tapusuz taşınmazı davalıya muvazaalı olarak bağışladığı halde, işlemi görünüşte satış akdi olarak nitelendirdiği dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Gizlenen bağış sözleşmesi geçerli olduğundan, saklı payları zedelenecek mirasçılar ancak Medeni Kanununun 507. maddesi uyarınca tasarrufun tenkisini isteyebilirler." Yarg. 16. HD, T. 29.4.1988, E. 1988/1690, K. 1988/8185; "... Çekişme konusu taşınmazın kayıt ve belgeye dayanılmaksızın kadastroca davalı adına tespit edildiği gözetildiğinde, anılan taşınmazların öncesinin tapusuz olduğu sabit olup, tapusuz taşınmazların miras bırakan tarafından devri halinde koşulların gerçekleşmesi halinde tenkis hükümlerine tabi olacağı, muris muvazaası iddiasıyla açılan davalarda uygulanması gereken 1.4.1974 tarih. 1/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama alanı bulunmadığı, davada tenkiste istenilmediği gözetilerek, çekişmeli taşınmazlar yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekir." Yarg. 1. HD, T. 11.10.2011, E. 2011/5358, K. 2011/10157; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 18.3.2002, E. 2002/2568, K. 2002/3407; Yarg. 1. HD, T. 3.3.2005, E. 2005/851, K. 2005/2274, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 18.05.2015.

Genel Kurulunun T. 16.6.2010, E. 2010/1-281, K. 2010/323 sayılı kararında şu ifadeler yer verilmiştir¹²⁵:

“<Bir konunun İçtihadı Birleştirme Kararı ile aydınlanması, ameli sonuç bakımından, o konuda yeni bir yasa çıkarılması anlamına gelmektedir>. Nasıl ki yasa hükümleri uygulanırken tefsirleri ve asıl amaçlarının belirlenmesi gerekmekte ise yine yasa hükmünde olan İçtihadı Birleştirme Kararlarının da tefsiri mümkün olup bu durum sonuçları ile bağlayıcı olan İçtihadı Birleştirme Kararlarının genişletilmesi veya değiştirilmesi anlamına gelmemektedir. Bu nedenle İçtihadı Birleştirme Kararının sonuç bölümünde muris muvazaasının oluşabilmesi için taşınmazın tapu sicillinde kayıtlı olması yanında murisin tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olması koşulunun ne anlama geldiğinin saptanması gerekmektedir. Buradaki kastedilen irade açıklaması murisin bizzat tapu memurunun önüne giderek beyanda bulunması değil, her ne biçimde ve her ne yolla olursa olsun murisin iradesinin resmi memura ulaştırılması ve bu iradenin tapudaki muvazaalı devir işlemine esas olmasıdır, yani iradenin hangi vasıta ile değil, hangi amaçla tapu memuru önüne geldiği önemlidir.

Sonuçta, murisin iradesi tapudaki devir işlemine dayanak teşkil ettiğine ve açıklanan bu iradenin gerçek irade olmayıp mirasçıdan mal kaçırmak amacını güttüğü iddia edildiğine göre, muris muvazaası nedenine dayanılarak açılan davanın dinlenmesi gerekir. “

Muris muvazaasının dayanağı olan 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanabilmesi için gerekli olan mirasbırakanın tapuya kayıtlı taşınmazı hakkında muvazaalı satış iradesini tapu sicil memuru önünde açıklaması koşulu Kadastro Kanunu m. 13/B-a uyarınca kadastro teknisyeni huzurunda taşınmazın zilyet adına tespit ve tesciline muvafakat etmesi ile sağlanmış olmaktadır. Böylece kadastro tespiti sırasında zilyet adına tespit ve tescil olunan taşınmazlar için miras hakkı çığnänen tüm mirasçılar muris muvazaası nedeniyle iptal talebinde bulunabileceklerdir. Kayıt sahibi mirasbırakanın taşınmazın zilyet adına tespitine muvafakat etmesinin haricen satış veya başka bir nedene dayandırılarak ileri

---

¹²⁵ Aynı yönde bkz. YHGK, T. 29.11.2006, E. 2006/1-734, K. 2006/761, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 28.8.2015.

sürülmesi sonuca etkili değildir¹²⁶. Ancak yukarıda zikrettiğimiz Hukuk Genel Kurulu Kararı'nın karşı oy yazısında ve bazı Yargıtay kararlarında kadastro teknisyeni huzurunda zilyet adına tescile muvafakat beyanının taşınmazın devrini sağlayan bir sözleşme niteliğinde olmadığından yorum yoluyla İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama alanının genişletilemeyeceği, koşulların varlığı halinde tenkis hükümlerinin uygulanabileceği sonucuna varılmıştır¹²⁷.

b. Muvazaalı Taşınır Satışı

Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla aslında bağışlamak istediği taşınır malını muvazaalı satış sözleşmesi ile devretmesi halinde görünüşteki satış sözleşmesi muvazaa nedeniyle geçersizdir. Tarafların gerçek iradesini yansıtan gizli bağışlama sözleşmesi ise MK m. 763 ve TBK m. 289 uyarınca sözleşme konusu şeyin bağışlanana teslimi ile geçerli olarak kurulmuş olur. Mirasçılar, geçerli olarak

---

¹²⁶ “... Somut olayda, ortak miras bırakan E. ve davacılar murisi F. davaya konu taşınmazların öncesini teşkil eden taşınmazlardaki miras paylarını haricen davalılara sattıklarını ve davalılar adına tescile muvafakat ettiklerini beyan etmişlerdir. Kadastro Kanunu 13/B-a maddesine göre kadastro teknisyeni huzurunda verilen muvafakat bildirimini, resmi memur önünde serbest irade ile belirtilen tescil isteme beyanı olarak görüldüğüne, Y.H.G.K.nun yukarıda bildirilen kararlarına göre de murisin bizzat tapu memurunun önüne giderek beyanda bulunması şart olmadığına, her ne şekilde ve her ne yolla olursa olsun murisin iradesinin resmi memura ulaştırılması ve bu iradenin tapudaki muvazaalı devir işlemine esas olması önemli olduğuna göre, kadastro tutanağına karşı yapılan işlemlerin 01.04.1974 tarihli 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı kapsamında kalmadığı söylenemez. “Yarg. 1. HD, T. 2.7.2014, E. 2014/8196, K. 2014/12765; “... Hal böyle olunca, çekişme konusu 1440, 1488 ve 1515 sayılı parseller yönünden yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda yapılan incelemede muris M.'in diğer bir çok parselde birlikte bu parselleri de 1980 yılında oğulları davalılar Y. ve H.'e haricen sattığı, bu parseller ile ilgili açılan bir dava sırasında 24.5.1990 tarihinde verdiği bir noter beyanname ile de bu hususu ifade ettiği, murisin bu beyanının evveliyatı tapulu olan bu taşınmazların kadastro tespiti sırasında davalılar adına tespit ve tescil edilmesine dayanak teşkil ettiği, yukarıda açıklanan nedenlerle bu durumda 1.4.1974 tarih ve 1/4 sayılı YIBK'nın uygulama yeri bulacağı, murisin kız çocuklarından mal kaçırmak için tüm malvarlığını erkek çocuklarına temlik ettiği, murisin dava konusu edilen 20 parça taşınmazı satma ihtiyacı olmadığı, varlıklı bir kişi olduğu ve satışlardan sonra da yaşantısında bir değişiklik olmadığı gibi, ölünceye kadar da kendisinin kullandığı belirlendiğinden bu temliklerin de mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla ve muvazaalı olarak yapıldığı anlaşılmalı davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yanlıgılı değerlendirme ile yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 14.5.2014, E. 2013/20415, K. 2014/9846; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 30.6.2005, E. 2005/7097, K. 2005/8181, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 28.8.2015.

¹²⁷ “... Oysa olayda, dava konusu taşınmazların mülkiyetinin davalılara devrini sağlayacak bir sözleşme mevcut olmayıp tescil isteği niteliğinde bulunan ve tapu teknisyeni huzurunda yapılan tek taraflı bir tescile muvafakat beyanı mevcuttur. Yorum yolu ile de yukarıda açıklanan Yargıtay İnançları Birleştirme Kararının uygulama alanı genişletilemez.” Yarg. 1. HD, T. 7.3.2012, E. 2011/13599, K. 2012/2423; aynı yönde bkz. YHGK, T. 19.6.1996, E. 1996/1-336, K. 1996/493, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 10.9.2015.

kurulan bağış sözleşmesi sonucu devredilen taşınır mal hakkında koşulların varlığı halinde tenkis davası açabilirler. Mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla yaptığı muvazaalı taşınır devirlerindeki bu genel kuralın istisnası gizli işlemin şekle bağlı olmasıdır.

Trafikte kayıtlı araçlar taşınır mal olmakla birlikte devirleri özel bir hukuki düzenlemeye tabi tutulmuştur. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m. 20, d bendine göre, tescil edilmiş araçların her çeşit satış ve devirlerinin noterlerce yapılacağı belirtilmiştir. Bu düzenleme ile trafik sicile tescil edilmiş araç devirlerinin geçerliliği resmi şekilde yapılımlarına bağlı kılınmıştır (TBK m. 12/2). Buna göre, devir sözleşmesinin resmi şekilde yapılması halinde tarafların iradelerine hukuki sonuç bağlanabilecektir. Bunun sonucu olarak alıcı, satış senedinde belirtilen hukuki sebep gereğince araç mülkiyetini kazanabilecektir. Taraflar arasında devrin hangi hukuki sebeple yapılacağı hususunda muvazaa olması halinde tarafların gerçek iradesi resmi senette birleşmediğinden işlem geçerli olmayacak ve mülkiyet de geçmeyecektir.

Mirasbırakanın trafik sicile kayıtlı bir aracını mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla gerçekte bağışladığı halde görünüşteki satış sözleşmesi ile devretmesi halinde, 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı, tapulu taşınmazların satışıyla ilgili ve konusuyla sınırlı olduğundan uygulama alanı bulamayacaktır. Mirasçılar, TBK m. 19 ve 7.10.1953 tarih ve 8/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'na göre, görünüşteki işlemin muvazaa nedeniyle, gizli işlemin ise resmi şekil şartına aykırılıktan dolayı hükümsüz olduğu iddiası ile trafik kaydının iptali ve terekeye iade istemiyle dava açabilirler¹²⁸.

---

¹²⁸ ÖZKAYA, a.g.e., s. 231. "... Somut olayda muris ve davalı arasında yapılan görünürdeki sözleşmenin traktörün satışına ilişkin olduğu, ancak kanıtlanan olgulara göre gizli sözleşmenin traktörün bağışlanmasına ilişkin bulunduğu çekişmesizdir. Davacılar, bundan dolayı traktörün sicil kaydının iptali ile tescil talep etmişlerdir. Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, böyle bir uyumsuzluğun çözümüne, taşınmazlarla ilgili olan ve kendi alanı ile sınırlı bulunan 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanması olanaklı değildir. Ancak; muvazaalı işlemlerin bağlayıcı bir hukuk sonuç doğurmayacağı, yukarıda ayrıntısıyla ifade edilen Borçlar Kanununun 18. maddesinde genel bir ilke olarak düzenleme altına alınmış bulunmaktadır. Bundan dolayı, somut olaydaki uyumsuzluğun Borçlar Kanununun 18. maddesi kapsamında değerlendirilip çözümlenmesi kaçınılmazdır. Nitekim, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 12.05.1999 gün ve E:1999/4-286 K:1999/293 sayılı kararında da aynı görüş benimsenmiştir. Hal böyle olunca; Yerel Mahkemenin, davacıların dava konusu traktörün muvazaa nedeniyle sicil kaydının iptal ve tesciline yönelik talebini Borçlar Kanununun 18. maddesi kapsamında değerlendirmesi ve anılan Kanun maddesine dayanması doğrudur." YHGK, T. 3.12.2008, E. 2008/1-711, K. 2008/725; Aynı yönde

B. ÖLÜNCEYE KADAR BAKMA SÖZLEŞMESİ

1. Tanımı

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi TBK m. 611’de şu şekilde tanımlanmıştır: *”Ölünceye kadar bakma sözleşmesi, bakım borçlusunun bakım alacaklısını ölünceye kadar bakıp gözetmeyi, bakım alacaklısının da bir malvarlığını veya bazı malvarlığı değerlerini ona devretme borcunu üstlendiği sözleşmedir”*.

Doktrindeki tanımı ise şöyledir: ölünceye kadar bakma sözleşmesi, taraflardan birinin diğer tarafın kendisine hayatı boyunca bakıp gözetmesi karşılığında malvarlığı veya bir malvarlığı değerini sağlararası veya ölüme bağlı bir tasarruf yoluyla karşı edim olarak devretmeyi üstlendiği sözleşmedir¹²⁹.

Sözleşmenin tarafları bakım alacaklısı ve bakım borçlusudur. Bakım alacaklısı, sözleşme gereğince kendisine bakılacak olan kişidir. Bakım borçlususu ise, sözleşme gereği sözleşmenin diğer tarafına hayatı boyunca bakmakla yükümlü olan kişidir¹³⁰. Ölünceye kadar bakma sözleşmesinin üçüncü bir kişiye bakılma şeklinde kurulması da mümkündür. Bu halde sözleşmenin tarafları bakım borçlususu ile karşılık ödeyecek kişi olup, sözleşme, üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğindedir¹³¹.

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi bakım alacaklısının borcunu ifa etme tarzına göre iki türdür. Bakım alacaklısının borcunu ölüme bağlı bir tasarrufla ifa etmesi halinde miras hukuku nitelikli ölünceye kadar bakma sözleşmesi söz konusu olur ve bu sözleşmeye miras sözleşmesi hükümleri uygulanır. Bakım alacaklısının borcunu sağlararası bir tasarrufla ifa etmesi halinde ise borçlar hukuku nitelikli ölünceye kadar bakma sözleşmesi vardır ve sözleşmeye, düzenlenmesine ilişkin kurallar dışında, borçlar hukuku hükümleri uygulanır¹³².

---

bkz. YHGK, T. 12.5.1999, E. 1999/4-286, K. 1999/293; Yarg. 1. HD, T. 8.4.2014, E. 2013/18769, K. 2014/7396, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 10.9.2015.

¹²⁹ Kenan TUNÇOMAĞ, **Ölünceye Kadar Bakma Akdi**, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1959, s. 24; Alpaslan AKARTEPE, **Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 9; YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 1497; EREN, **Özel Hükümler**, s. 811.

¹³⁰ Aydın ZEVLİLİLER / K. Emre GÖKYAYLA, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Turhan Kitabevi, 12. Bası, Ankara 2013, s. 720-721.

¹³¹ ZEVLİLİLER/GÖKYAYLA, **a.g.e.**, s. 720.

¹³² TUNÇOMAĞ, **a.g.e.**, s. 28-30; AKARTEPE, **a.g.e.**, s. 25-29; YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 1498; EREN, **Özel Hükümler**, s. 812-813.

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi TBK m. 612 uyarınca resmi şekilde, miras sözleşmesi ile yapılmadıkça geçerli olmaz. Ancak sözleşme, devletçe tanınmış bir bakım kurumu tarafından yetkili makamların belirlediği koşullara uyularak yapılmışsa, geçerliliği için yazılı şekil yeterlidir.

2. Hukuki Niteliği

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bu sözleşmede bakım alacaklısı, bakım borçlusuna karşı kendisine hayatı boyunca bakılmasını sağlamaya yönelik bir alacak hakkı elde etmekte ve bunun karşılığında bakım borçlusuna malvarlığı veya bir malvarlığı değerini devretme borcunu üstlenmektedir. Bakım borçlusu ise bakım alacaklısına hayatı boyunca bakma borcuna karşılık bakım alacaklısından malvarlığı veya bir malvarlığı değerinin kendisine devrini talep etme hakkını elde eder. Burada tarafların edimleri birbirinin karşılığını oluşturmaktadır¹³³.

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi rızaî bir sözleşmedir. Buna göre sözleşmenin kurulması ve hukuki sonuçlarını doğurması için bakım alacaklısı ve bakım borçlusunun karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını kanunen aranan şekilde açıklanmaları yeterli olup, başka bir şarta gerek kalmaksızın sözleşme kurulmuş olur¹³⁴.

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi sonuçları talih ve tesadüfe bağlı sözleşmelerdendir. Bu sözleşmede bakım alacaklısının borcu sözleşmenin kuruluş aşamasında belli olmasına karşılık bakım borçlusunun borcu belirli değildir. Çünkü bakım alacaklısının yaşayacağı sürenin ve yaşadığı sürece ihtiyaçlarının kapsamının neler olduğunun önceden belirlenebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle ölünceye kadar bakma sözleşmesi özellikle bakım borçlusu bakımından sonuçları talih ve tesadüfe bağlı olan sözleşmedir¹³⁵.

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşmedir. Bir borç ilişkisinin sürekli ya da ani edimli olmasının tespiti tarafların asli edimlerine göre belirlenmektedir. Asli edim borçlarından en az birisinin sürekli

¹³³ AKARTEPE, *a.g.e.*, s. 37-38; YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 1498; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, *a.g.e.*, s. 719; EREN, *Özel Hükümler*, s. 813.

¹³⁴ AKARTEPE, *a.g.e.*, s. 38; EREN, *Özel Hükümler*, s. 814.

¹³⁵ AKARTEPE, *a.g.e.*, s. 40; YAVUZ, *Özel Hükümler*, s. 1498; EREN, *Özel Hükümler*, s. 814.

olması sözleşmeye sürekli edimli olma niteliğini kazandırır¹³⁶. Asli edim borçları, sözleşmeye karakteristik özelliğini veren edim borçlarıdır. Sürekli borç ilişkisi, edim sonucunun, yani alacaklının menfaatinin edimin yerine getirilmesi ile gerçekleşmesinin belli bir süreyi kapsamaması halinde söz konusu olur. Ani edimli borç ilişkisinde ise edimin yerine getirilmesi ile borcun sona ermesi, alacaklının menfaatinin gerçekleşmesi aynı anda olur¹³⁷. Ölünceye kadar bakma sözleşmesinde asli edim borçları, bakım alacaklısının malvarlığı veya bir malvarlığı değerini bakım borçlusuna devretme yükümlülüğü ile bakım borçlusunun bakım yükümlülüğünü yerine getirmesidir. Bu borçlardan bakım alacaklısının borcu malvarlığını veya bir malvarlığı değerini devri olması itibari ile ani edimli bir borç niteliğinde olsa da bakım borçlusunun edim borcu, yani bakım alacaklısının menfaatinin gerçekleşmesi belli bir süreyi kapsadığından sözleşme sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşme niteliğindedir¹³⁸.

3. Unsurları

Ölünceye kadar bakma sözleşmesinin üç unsuru vardır: tarafların karşılıklı olarak borç altına girmesi, sözleşmenin hayat boyunca bakımı zorunlu kılması yani süre unsuru ve tarafların anlaşması¹³⁹.

a. Tarafların Karşılıklı Olarak Borç Altına Girmesi

Ölünceye kadar bakma sözleşmesinde taraflar karşılıklı olarak borç altına girerler. Sözleşmenin taraflarından bakım borçlusu bakım alacaklısını hayatı boyunca bakıp gözetme borcu altına girer; bakım alacaklı ise malvarlığı veya bir malvarlığı değerini devretmekle yükümlüdür¹⁴⁰.

---

¹³⁶ Özer SELİÇİ, **Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi**, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1976, s. 5-8.

¹³⁷ SELİÇİ, **a.g.e.**, s. 7-8.

¹³⁸ AKARTEPE, **a.g.e.**, s. 42; EREN, **Özel Hükümler**, s. 814.

¹³⁹ TUNÇOMAĞ, **a.g.e.**, s. 25-27; AKARTEPE, **a.g.e.**, s. 29 vd. TUNÇOMAĞ ölünceye kadar bakma sözleşmesinin talih ve tesadüfe bağlı olma özelliğini sözleşmenin unsurları arasında saymıştır. Ancak sözleşmenin unsurlarından kasıt onun tipini belirleyen ve Kanun'daki tarifinde ortaya çıkan, sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların üzerinde anlaşmaları gereken asgari noktalar. Sözleşmenin kurulması için tarafların sözleşmenin talih ve tesadüfe bağlı olduğu hususunda anlaşmaları gerekli değildir. Bu husus sözleşmenin hukuki niteliğini belirleyen bir özelliktir. (AKARTEPE, **a.g.e.**, s. 31, dn. 110).

¹⁴⁰ EREN, **Özel Hükümler**, s. 815.

Bakım borçlusuna bakım alacaklısına hayatı boyunca bakmayı, gerekli özeni göstermeyi ve sözleşme sınırları içinde ihtiyaçlarını karşılamayı borçlanırken bu borcuna karşılık karşı taraftan bir değer elde etme düşüncesi ile hareket etmiş olmalıdır. Bakım gözetme bağışlama veya bazı ahlaki düşüncelerle yapılmışsa karşılıklı borç altına girme unsuru gerçekleşmez. Aynı husus bakım alacaklısı için de geçerlidir. Bakım alacaklısı da malvarlığı veya bir malvarlığı değerini kendisine hayatı boyunca bakması karşılığında bakım borçlusuna devretmelidir. Bu devrin bağışlama amaçlı yapılması halinde ölünceye kadar bakma sözleşmesi söz konusu olmaz¹⁴¹.

Bakım alacaklısının karşı edimi bir malvarlığının tamamı olabileceği gibi, onun bir parçası veya belirli bir bölümü ya da malvarlığı değeri kavramına giren bir hak da olabilir. Bakım alacaklısı karşı edimini sadece mülkiyet hakkının devri şeklinde değil intifa hakkı tesisi veya herhangi bir ekonomik faydanın sağlanması, örneğin kredi temini için bakım alacaklısına ait mallar üzerinde rehin tesis edilmesi, şeklinde de olabilir.¹⁴²

Yukarıda açıkladığımız hususlar borçlar hukuku nitelikli ölünceye kadar bakma sözleşmesine ilişkin olup miras hukuku nitelikli ölünceye kadar bakma sözleşmesinde de aynı şekilde bakım borçlusuna bakım alacaklısına hayatı boyunca bakmakla yükümlülüğünü bakım alacaklısından elde edeceği bir malvarlığı değerinin karşı edimi olarak yerine getirmeyi üstlenmelidir. Miras hukuku nitelikli ölünceye kadar bakma sözleşmesinde farklılık arz eden husus bakım alacaklısının edimini yerine getirmesinin ölüme bağlı bir tasarrufla olmasıdır. Böylece miras hukuku nitelikli ölünceye kadar bakma sözleşmesinde bakım alacaklısı borcunu sözleşmenin kurulmasıyla birlikte ifa etmiş olurken bakım borçlusuna bakma borcunu üstlenmiş olmaktadır¹⁴³.

b. Süre Unsuru

Ölünceye kadar bakma sözleşmesinde bakım borçlusuna bakım alacaklısına hayatı boyunca bakmakla yükümlüdür. TBK m. 611'de bakım borçlusunun ediminin

---

¹⁴¹ TUNÇOMAĞ, a.g.e., s. 25-26; AKARTEPE, a.g.e., s. 32-33.

¹⁴² TUNÇOMAĞ, a.g.e., s. 26; AKARTEPE, a.g.e., s. 33.

¹⁴³ TUNÇOMAĞ, a.g.e., s. 25; AKARTEPE, a.g.e., s. 34-35.

süresi bakım alacaklısının hayatına bağlanmış olup taraflara bu konuda serbestlik tanınmamıştır. Taraflar bakım borçlusunun yükümlülüğünün süresini bakım alacaklısının hayatı boyunca değil de kendi aralarında belirledikleri bir başka süre ile sınırlandırmışlarsa bu husus TBK m. 611'e aykırılık teşkil edecek ve ölünceye kadar bakma sözleşmesinin varlığından bahsedilemeyecektir¹⁴⁴. Bakım borçlusu bu süre içinde bakım alacaklısının tüm ihtiyaçlarını karşılamayı ve hayatını devam ettirebilmesi için gerekli tüm hususları borçlanmış olmalıdır. Bakım alacaklısının sadece bazı ihtiyaçlarının karşılanması, örneğin hastalanması halinde gerekli ilaçların alınmasının veya ikametgâh temininin borçlanması halinde TBK m. 611 hükümleri uygulama alanı bulmaz¹⁴⁵. Bakım borçlusunun ediminin bakım ve gözetim yerine aylık belli bir miktar paranın ödenmesi şeklinde kararlaştırılması halinde de ölünceye kadar bakma sözleşmesi söz konusu olmayacaktır¹⁴⁶.

c. Tarafların Anlaşması

Ölünceye kadar bakma sözleşmesinin kurulabilmesi için tarafların, bakım borçlusunun bakım ve gözetim borcunu bakım alacaklısının hayatı boyunca yerine getireceği, bakım alacaklısının ise bu edim karşılığında sağlararası veya ölüme bağlı bir tasarrufla malvarlığı veya bir malvarlığı değerini bakım borçlusuna devretme yükümlülüğü altına girme hususlarında anlaşmaları gerekir. Bir başka anlatımla, taraflar bakım ve gözetim edimleri ile karşı edimin karşılıklı olarak değiştirilmesi ve bunun bakım alacaklısının hayatı boyunca devam ettirileceği konusunda anlaşmaları sözleşmenin kurulması için zorunludur¹⁴⁷.

4. Muvazaalı Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi

a. Genel Olarak

Mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırma amacıyla başvurduğu bir başka yol aslında bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmazını görünüşte yaptığı muvazaalı ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile mirasçılardan biri veya üçüncü bir

¹⁴⁴ TUNÇOMAĞ, a.g.e., s. 26; AKARTEPE, a.g.e., s. 35-36; EREN, *Özel Hükümler*, s. 815.

¹⁴⁵ TUNÇOMAĞ, a.g.e., s. 27; AKARTEPE, a.g.e., s. 36.

¹⁴⁶ AKARTEPE, a.e., s. 36.

¹⁴⁷ AKARTEPE, a.e., s. 36; EREN, *Özel Hükümler*, s. 816.

kişiyeye devretmesidir. Muris muvazaasının dayanağını oluşturan 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının konusu mirasbırakanın aslında bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmazını muvazaalı taşınmaz satışı sözleşmesi ile devretmesi olsa da Yargıtayın yerleşmiş uygulamasına göre mirasçılardan mal kaçırma amaçlı muvazaalı ölünceye kadar bakma sözleşmeleri için de bu İçtihadı Birleştirme Kararı uygulama alanı bulmaktadır. Buna göre görünüşteki ölünceye kadar bakma sözleşmesi tarafların gerçek iradelerine uymadığından, gizlenen bağışlama sözleşmesi ise MK m. 706 ve TBK m. 288/2’de öngörülen şekil şartına uygun yapılmadığından geçersizdir¹⁴⁸.

Yargıtay mirasbırakanın ölünceye kadar bakıp gözetme koşulu ile yaptığı temlikin muvazaalı olup olmadığının tespit edilebilmesi için her somut olayın kendi içinde değerlendirilerek bir sonuca varılması gerektiği görüşündedir. Buna göre, işlem tarihinde mirasbırakanın yaşı, fiziki ve genel sağlık durumu, aile koşulları ve ilişkileri, sahip olduğu malvarlığının miktarı, temlik edilen malın tüm malvarlığına oranı ve bunun makul karşılanacak bir sınırdan kalıp kalmadığı gibi hususların göz önünde bulundurulması ile olayda mirasçılardan mal kaçırma amacının olup olmadığı tespit edilebilir¹⁴⁹.

Uygulamada mirasçılardan mal kaçırma amacıyla muvazaalı taşınmaz satışlarından sonra en çok başvurulmuş yol muvazaalı ölünceye kadar bakma sözleşmeleridir. Bu sözleşmelerin muvazaalı yapıldığının ispatı taşınmaz satışına göre daha zor olduğundan sözleşmenin mirasçılarca iptalinin önüne geçebilmek için bu yol tercih edilmektedir¹⁵⁰. Yargıtay uygulamasına göre, devir işleminin geçerliliği için sözleşmenin düzenlendiği tarihte bakım alacaklısının özel bakım ihtiyacı içerisinde bulunması zorunlu değildir. Ayrıca bakım ihtiyacının sözleşmeden sonra doğması veya alacaklının ölümüne kadar çok kısa bir süre sürmüş olması da

---

¹⁴⁸ “... Şayet bakım alacaklısının bakıp gözetilme koşulunun değil de, bir başka amacı gerçekleştirme iradesini taşıdığı belirlenirse (örneğin mirasçılardan mal kaçırma düşüncesinde ise), bu takdirde akdin ivazlı (bedel karşılığı) olduğundan söz edilemez; akitte bağış amacının üstün tutulduğu sonucuna varılır. Bu halde de Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 1.4.1974 gün ve 1/2 sayılı İnançları Birleştirme Kararı olayda, uygulama yeri bulur.” Yarg. 1. HD, T. 25.6.2014, E. 2014/5028, K. 2014/12431, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

¹⁴⁹ Bkz. YHGK, T. 3.7.2013, E. 2013/1-77, K. 2013/1007; YHGK, T. 20.12.2002, E. 2002/1-1052, K. 2002/1092; YHGK T. 7.4.1993, E. 1992/1-780, K. 1993/146; Yarg. 1. HD, T. 21.1.2014, E. 2013/13310, K. 2014/735; Yarg. 1. HD, T. 16.1.2001, E. 2000/14753, K. 2001/140, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 26.03.2015.

¹⁵⁰ ÖZKAYA, a.g.e., s. 410.

sözleşmenin geçerliliğine etkili değildir¹⁵¹. Bu durum muvazaanın ispatını oldukça güçleştirmektedir.

b. Mirasçılardan Mal Kaçırma Amacıyla Yapılması

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi mirasbırakanın yaşlanma ve yaşlılıkta yalnız kalma korkusu nedeni ile kendine güvence sağlamak için mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişi ile yaptığı sözleşmedir¹⁵². Bu sözleşmenin ivazlı mı yoksa mirasçılardan mal kaçırma amacıyla muvazaalı mı yapıldığı mirasbırakanın iradesinin ne yönde olduğunun tespit edilmesi ile anlaşılır. Mirasbırakanın yaşlılığı ve hastalığı nedeni ile bakım ihtiyacı içinde olması, sözleşmenin ivazlı olduğuna karine teşkil eder¹⁵³. Ayrıca sözleşmenin uzun yıllar sürmüş olması ve bu süre zarfında mirasbırakanın akde aykırılık iddiası ile bakım borçlusu aleyhine dava açmaması halinde de sözleşmenin ivazlı olduğu ve bakım borcunun yerine getirildiği kabul edilir¹⁵⁴. Mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçıların bakım borcunun yerine

---

¹⁵¹ Yarg. 1. HD, T. 10.11.2014, E. 2014/1030, K. 2014/17238; Yarg. 1. HD, T. 13.12.2012, E. 2012/8240, K. 2012/15106, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

¹⁵² “... Somut olayda, toplanan tüm delillerden; 1937 doğumlu olan miras bırakanın, oğlu Mehmet, gelini ve davalı torunu ile birlikte yaşadığı, hayatını idame ettirirken onların manevi desteğini aldığı ve günlük ihtiyaçlarının karşılandığı, yatar vaziyette bakıma muhtaç hale gelmese de, ileride böyle bir duruma düşmesi halinde kendini güvende hissetmek amacıyla taşınmazdaki payını temlik ettiği, başkaca taşınmazlarının da bulunduğu anlaşılmaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 16.2.2011, E. 2011/464, K. 2011/1604, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

¹⁵³ “... Somut olaya gelince, mirasbırakanın 1903 doğumlu olduğu, davalı oğlu tarafından bakıldığı, diğer çocukları ile ihtilafının olmadığı, dolayısıyla mal kaçırma nedeninin bulunmadığı, nitekim ölünceye kadar bakma akdi yapıldıktan 9 gün sonra da 28 parseldeki payını her üç çocuğuna da bağış suretiyle aktardığı sabit olup bu somut olgular yukarıdaki ilkelerle değerlendirildiğinde mirasbırakanın ölünceye kadar bakma akdinde mal kaçırma amacının olmadığı anlaşılmaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 10.11.2014, E. 2014/1030, K. 2014/17238; “... Somut olay, yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda değerlendirildiğinde, ölünceye kadar bakma akdinin yapıldığı 25.07.2007 tarihinde 72 yaşında olduğu, uzun yıllar davalı ile birlikte oturduğu ve bakımının davalı tarafından yapıldığı, kalp hastası olan muris ile diğer çocuklarının ilgilenmedikleri anlaşılmaktadır. Tüm bu nedenlerle ölünceye kadar bakma sözleşmesinin diğer mirasçılardan mal kaçırma amaçlı, dolayısı ile muvazaalı olmadığı gözetilerek, davanın reddine karar verilmesi gerekirken delillerin takdirinde yanılıya düşülerek yazılı şekilde karar verilmiş olması doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 1.11.2010, E. 2010/10263, K. 2010/11238; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 8.4.2014, E. 2013/6615, K. 2014/7309; Yarg. 1. HD, T. 18.9.2012, E. 2012/6215, K. 2012/9601, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

¹⁵⁴ “... Somut olayda, temlik tarihinde murisin 60 yaşında olduğu, akdin yapıldığı 1974 yılından 1989 yılında ölene kadar bakılmadığı yönünde dava açmadığı, bu durumda davalının bakım borcunu yerine getirdiğinin kabulü zorunlu olup, somut olgulara göre temlikin mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğunu söyleyebilme olanağı yoktur.” Yarg. 1. HD, T. 10.5.2012, E. 2012/2777, K. 2012/5536; “... Somut olaya yukarıdaki ilkeler çerçevesinde baktığımızda; ölünceye kadar bakma aktinin yapıldığı 19.2.1991 tarihinde murisin 79 yaşında olduğu, mirasbırakanın öldüğü 27.11.1998 tarihine kadar davalının bakım borcunu yerine getirmediği iddiasıyla bir dava açmadığı, artık bu

getirilmediği, bu nedenle temlik işleminin muvazaalı olduğunu ileri sürmeleri mümkün değildir. Çünkü bakım borcunun yerine getirilmediği iddiası yalnızca mirasbırakan tarafından ileri sürülebilir¹⁵⁵. Ölünceye kadar bakma sözleşmesi hukuki niteliği itibarı ile talih ve tesadüfe bağlı bir sözleşme olduğundan sözleşmenin mirasbırakanın ölümünden kısa bir süre önce yapılması muvazaalı olduğu anlamına gelmez. Mirasbırakanın bu sözleşmeyi çocuğu, eşi veya yakın akrabalarından biri ile yapması da mal kaçırma amacının olduğunu göstermez¹⁵⁶.

Mirasbırakanın asıl amacının bakım ihtiyacının karşılanması değil de mirasçılardan mal kaçırma olduğunun tespitinde en belirgin ölçüt sözleşme konusu taşınmazın mirasbırakanın tüm malvarlığına oranı ve taşınmazın değerinin bakım borcunun temini için makul bir düzeyde olup olmadığıdır. Bunun tespiti için, mirasbırakanın temlik dışı terekesini oluşturan taşınmazlarının değeri belirlenerek çekişmeli taşınmazın mirasbırakanın tüm malvarlığına oranı ortaya konulur ve bakım sözleşmesi ile devredilen taşınmazın hoşgörü sınırları içinde ve makul nispette kalıp kalmadığı değerlendirilir¹⁵⁷. Mirasbırakanın ölünceye kadar bakma sözleşmesini

---

durumda murise davalı tarafından bakıldığıнын bir bakıma kabul edilmesinin zorunlu olduğu, kaldı ki, davalı tanıkların beyanlarından anlaşıldığı üzere davalının sık sık murisin yaşadığı köye gelerek murisle ilgilendiği, hastalandığında doktora götürdüğü tedavisini yaptırdığı murisin müstakil ve paylı maliki bulunduğu başka taşınmazlarının da bulunduğu, mal kaçırma amacıyla o taşınmazlarını da temlike konu edebileceği, çekişmeli taşınmazların davalıya temlikinin makul sınırlar içinde kaldığı anlaşılmaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 14.7.2011, E. 2011/4220, K. 2011/8342; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 28.2.2013, E. 2013/1212, K. 2013/2977; Yarg. 1. HD, T. 30.9.2014, E. 2013/22411, K. 2014/15111, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

¹⁵⁵ “... Somut olaya gelince; ölünceye kadar bakma aktinin yapıldığı 16.12.1965 tarihinde miras bırakanın 72 yaşında olduğu, uzun yıllar bakımının davalı tarafından yapıldığı ve 94 yaşında öldüğü, bu süre zarfında miras bırakan tarafından bakılmadığı iddiası ile bir dava açılmadığı, kaldı ki bakılmadığı iddiası ile dava açma hakkının bakım alacaklısına ait olup, bu hakkın mirasçılara geçmeyeceği hususları birlikte değerlendirildiğinde, çekişmeli payın davalıya temlikinin makul sınırlar içinde kaldığının kabulü gerekmektedir.” Yarg. 1. HD, T. 4.10.2010, E. 2010/7583, K. 2010/9731, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

¹⁵⁶ “... Somut olaya gelince, temlikin ölünceye kadar bakma sözleşmesiyle yapıldığı, bu temlikin ivazlı aktitlerden olduğu, işlem tarihinde 92 yaşında olan mirasbırakanın bakılma ihtiyacı içinde olduğu ve sözleşmenin bakım karşılığı yapıldığı, mirasbırakanın sağlığında bakılmadığı iddiasıyla herhangi bir dava açmadığı, amacının mirasçıdan mal kaçırma değil, kendisine bakturma olduğu, ölümünden 10 yıl sonra dava açıldığı, tanık beyanlarına göre mirasbırakana uzun yıllar davalı ve anne-babasının baktığı, yakın akrabalar arasında ölünceye kadar bakma akdi yapılamayacağına dair bir şart bulunmadığı, mirasbırakanın dilerse mirasçısıyla dilerse 3. bir kişiyle böyle bir sözleşme yapabileceği, mirasbırakana baskı yapıldığı yahut kandırıldığı iddialarının ise kanıtlanamadığı gözetildiğinde davanın reddi yerine kabulüne karar verilmesi doğru görülmüştür.” Yarg. 1. HD, T. 2.6.2014, E. 2013/17986, K. 2014/4399; aynı yönde bkz. YHGK, T. 19.3.2014, E. 2013/1-751, K. 2014/333, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

¹⁵⁷ “... Zira, Mahkemece yapılan keşfe dayalı olarak düzenlenen, 09.07.2007 tarihli bilirkişi kurulu ek raporuna göre, davalıya temlik edilen çekişmeli 1147 parsel sayılı taşınmazın dava tarihinde ki değerinin 860.000,00TL; 05.02.2010 tarihli bilirkişi kurul raporuna göre davacıya temlik edilen 30

bakım ihtiyacı ile orantılı düzeyde bir veya birkaç taşınmazını ya da taşınmazlardaki paylarını devrederek sağlama imkânı varken çok sayıda taşınmazını devretmişse burada asıl amacın bakım ihtiyacının karşılanması değil mirasçılardan mal kaçırma olduğu sonucuna varılır¹⁵⁸. Mirasbırakanın hayatın olağan akışına aykırı şekilde çok sayıda taşınmaz devrettiği ölüncüye kadar bakma sözleşmelerinde bakım koşulu yerine getirilmiş olsa bile devir ile bakımın değil mal kaçırmanın amaçlandığı kabul edilmektedir¹⁵⁹.

Mirasbırakanın ölüncüye kadar bakma sözleşmesi ile devrettiği taşınmazın malvarlığını oluşturan diğer taşınmazlara göre daha değerli olması halinde sözleşmenin muvazaalı olduğunun kabul edilmesi tek taşınmazı olan veya taşınmazları arasında devre uygun bulunan taşınmazı diğer taşınmazlarından değerli olan kişilerin bu sözleşmeyi yapamamaları sonucunu doğurur ki bu durum sözleşme yapma serbestisi ile bağdaşmaz¹⁶⁰. Taşınmazın niteliği ve değeri tek başına muvazaa

---

parşel sayılı taşınmazdaki 19, 26 ve 27 nolu bağımsız bölümlerin dava tarihi itibarıyla toplam değerinin 73.750,00. TL olarak tespit edildiği görülmektedir. Öyleyse, davalıya temlik edilen taşınmazın değeri itibarıyla, makul bir oranda ve düzeyde olduğu söylenemeyeceği gibi, davacıya devredilen bağımsız bölümlerin değeri gözetildiğinde de, miras bırakanın sağılığında hak dengesini gözetilen kabul edilebilir ölçüde bir paylaşırma yapığından da söz edilemeyeceği açıktır.” Yarg. 1. HD, T. 18.10.2011, E. 2011/5463, K. 2011/10508; “... Diğer taraftan miras bırakanın üzerinde olduğu saptanan yedi parça taşınmazın toplam değeri ile akde konu edilen taşınmazların toplam değerleri arasında fahiş bir fark olup makul ve hoşgörü sınırları içerisinde olmadığı da açıktır.” Yarg. 1. HD, T. 19.12.2010, E. 2010/8974, K. 2010/13131, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

¹⁵⁸ “... Somut olaya gelince, miras bırakanların tüm mal varlığına yakın bölümünü teşkil edecek nitelikteki eldeki davaya konu 13 adet taşınmazını davalılara ölüncüye kadar bakım akdiyle temlik ettikleri kayden sabittir. Somut bu olgu, yukarıda değinilen ilkelerle birlikte değerlendirildiğinde miras bırakanlar T. ve S.'nin ölüncüye kadar bakma aktini daha az miktarda taşınmaz devrederek sağlama imkanı varken çok fazla sayıda taşınmazları temlik etmekteki gerçek iradelerinin aslında bakım sözleşmesi yapmak değil, diğer kız çocuğı olan mirasçıdan temlik yaptığı erkek çocuğına ve gelinine mal kaçırmak amaçlı olduğu sonucuna varılmaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 12.6.2013, E. 2013/9933, K. 2013/9763, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

¹⁵⁹ “... Somut olaya gelince, dosya içeriğı ve toplanan delillerden; 1934 doğumlu olan mirasbırakanın yalnız başına yaşadığı, alışveriş ve temizlik gibi işlemlerinde kardeşi ile kardeşinin eşi olan davalının murise yardımcı oldukları, murisin temlik dışı malvarlığının bulunmadığı, dava tarihi itibarıyla değeri 45.000.-TL olarak belirlenen 20 nolu parşel ile 3/8 payı 76.338.-TL olarak belirlenen 10 parşel sayılı çekişmeye konu taşınmazlardan yalnızca birini veya bir kısım payını devrederek bakım aktini gerçekleştirme imkânı olmasına rağmen miras bırakanın sahip olduğu tüm taşınmazlarını temlik etmesi yönündeki iradesi gözetildiğinde, temlik edilen taşınmazların değerinin makul ölçüleri aşar nitelikte bulunduğu, miras bırakanın çekişme konusu taşınmazları devirdeki gerçek iradesinin bakım sözleşmesi yapmak değil, mirasçılardan mal kaçırma amaçlı olduğu sonucuna varılmaktadır.” Yargıtay 1. HD, T. 21.10.2014, E. 2013/13609, K. 2014/16101; “... (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

¹⁶⁰ “... Diğer taraftan; kural olarak, tüm mal varlığının veya buna yakınının temlikinde muvazaadan söz edilebilir ise de, bakım alacaklısının kendisiyle ilgileneilmesi, ihtiyaçlarının kısmen ya da tamamen karşılanmasını teminen verilebileceğı taşınmazları gözetildiğinde, davaya konu, üzerinde iki katlı bina

olgusunun varlığının ispatı için yeterli değildir. Mirasbırakan devir işlemini bakım ihtiyacının karşılanması için değil mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapmış olmalıdır.

VI. MİRASÇILARDAN MAL KAÇIRMA AMACIYLA YAPILMIŞ OLMASINA RAĞMEN YARGITAY'IN MURİS MUVAZAASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRMEYİ İŞLEMLER

Uygulamada mirasbırakanın sağlığında mirasçılarının sitemlerine ve baskılarına maruz kalmamak için işlemi gizlemek, öldükten sonra ise devir işlemine karşı muvazaa veya tenkis davasının açılmasını önlemek gibi amaçlarla satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi dışında mirasçılardan mal kaçırma amaçlı çeşitli muvazaalı işlemler yaptığı görülmektedir.

Yargıtay uygulamasına göre, mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yaptığı muvazaalı karşılıksız kazandırmaların muris muvazaası kapsamında değerlendirilebilmesi için işlemin tapuya kayıtlı taşınmazın muvazaalı satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile devredilmesi niteliğinde olması gerekir. Buna gerekçe olarak, İçtihadı Birleştirme Kararlarının konuları ile sınırlı ve sonuçları ile bağlayıcı olduğunu, muris muvazaasına ilişkin İçtihadı Birleştirme Kararının konusunu ise mirasbırakanın tapuya kayıtlı taşınmazını gerçekte bağışlamak istediği halde tapu memuru önünde satış doğrultusunda açıkladığı işlemlerin oluşturduğu belirtilmiştir. Yerleşmiş Yargıtay uygulamasına göre mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapılan ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile tapuya kayıtlı taşınmaz devirleri de muris muvazaası kapsamında kabul edilmiştir.

---

bulunan ve birlikte kullanılan taşınmazlar dışındaki taşınmazların hisseli ve düşük değerli olması gözetildiğinde, davaya konu taşınmazları devretmesindeki amacının; bakılmak değil, muvazaa olduğu şeklindeki görüş, gerçekten tek taşınmazı olan veya taşınmazları arasında devre uygun bulunan taşınmazın diğer taşınmazlarından değerli olan kişilerin ölünceye kadar bakım akdi yapamayacakları sonucunu doğurur ki, bunun yasanın teminatı altındaki akit yapma serbestisi ile bağdaşabileceği söylenemez. Kaldı ki, somut olayda murisin davacılarından mal kaçırmasını gerektiren bir olgunun ve sebebin varlığı da kanıtlanmış değildir.” YHGK, T. 3.7.2013, E. 2013/1-77, K. 2013/1007; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 7.12.2011, E. 2011/10289, K. 2011/12399, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.9.2015.

Mirasbırakanın satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi dışında yaptığı muvazaalı işlemler hakkında TBK m. 19 ve 7.10.1953 tarihli 8/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'na göre, görünüşteki işlemin muvazaa, gizli işlemin ise şekle tabi olması halinde resmi şekil şartına aykırılıktan dolayı hükümsüzlüğü ileri sürülebilecektir. Bunların dışında işlemin niteliğine göre koşulların varlığı halinde tenkis davası açılabilir.

Uygulamada görülen, mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yaptığı diğer muvazaalı işlemleri aşağıda ayrı başlıklar altında inceleyeceğiz.

A. MİRASBIRAKANIN ÜÇÜNCÜ KİŞİDEN BEDELİNİ ÖDEYEREK SATIN ALDIĞI TAŞINMAZI MİRASÇILARINDAN BİRİ VEYA ÜÇÜNCÜ KİŞİ ADINA TAPUYA TESCİL ETTİRMESİ

Mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla yaptığı muvazaalı işlemlerden biri de üçüncü kişiden bedelini ödeyerek satın aldığı taşınmazı bağışlamak istediği mirasçılardan biri veya üçüncü kişi adına tapuya tescil ettirmesidir. Mirasbırakan bu işlemi mirasçılar tarafından açılacak tenkis veya muvazaa davasının önüne geçmek için yapmış olabileceği gibi mirasçılardan gizlemek için de yapmış olabilir. Yargıtayın bu tür muvazaalı işlemlere ilişkin uygulaması önceleri bu işlemler için de 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama alanı bulacağı ve tapu iptal tescil kararı verilebileceği yönündeydi. Bu kararlarda mirasbırakanca yapılan işlemin para bağışı değil taşınmazın bağışlanması olduğu kabul edilmekteydi¹⁶¹. Ancak Yargıtay daha

¹⁶¹ ÖZKAYA, a.g.e., s. 410-411. "Dava, muvazaa hukuksal nedenine dayalı iptal ve tescil isteğine ilişkindir. Davacılar, dava konusu 133 ada 3 parsel sayılı taşınmazın satış bedelinin tamamının miras bırakan muvazaalı olarak üvey anneleri bulunan davalı adına oluşturulduğundan bahisle tapunun iptali ile payları oranında adlarına tescilini istemişlerdir. Tüm dosya içeriğine göre, davalının çekişmeli taşınmazı satın alacak ekonomik güce sahip olmadığı saptandığı bir yana, bu yön Nazilli Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 1963/729 sayılı vesayet dosyasının 19.4.1976 günlü oturumunda duruşma tutanağına alınan ve "Kuşadası'ndaki arsayı Tahsin bana alıverdi. Üzerine ev yaptı. Benim üzerime tapusu bu şekilde çıktı" şeklindeki beyanı ile davalının da kabulündedir. Miras bırakanın yarar sağlamak istediği kişiye, üçüncü şahıslardan aldığı malın bedelini ödemesinin gizli bağış olduğu devamlılık kazanmış yargısal kararlar gereğidir. Olayda ise gizli bağışın tipik bir örneği mevcuttur. Bu itibarla görünürdeki satış bağıtı muvazaa, örtülü bağış aktide şekil noksanlığı nedeni ile geçersizdir. Bu durumda mahkemece davanın kabul edilmesi gerekirken yazılı olduğu üzere mevcut delillerin değerlendirilmesinde yanlıya düşülerek reddedilmesi isabetsizdir." Yarg. 1. HD, T.

sonra bu muvazaalı işlemlere yönelik uygulamasını değiştirerek mirasbırakanın bedelini ödeyerek üçüncü kişiden satın aldığı taşınmazı mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla bağışlamak istediği kişi adına tapuya tescil ettirmesi halinde 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama alanı olmadığına karar vermiştir. Buna gerekçe olarak, İçtihadı Birleştirme Kararlarının konuları ile sınırlı ve sonuçları ile bağlayıcı olduğunu, muris muvazaasına ilişkin İçtihadı Birleştirme Kararının konusunun ise mirasbırakanın tapuya kayıtlı taşınmazını gerçekte bağışlamak istediği halde tapu memuru önünde satış doğrultusunda açıkladığı işlemler olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının mirasbırakanın bedelini ödeyerek satın aldığı taşınmazı bağışlamak istediği kişi adına tescil ettirdiği işlemler için bağlayıcılığı yoktur, mirasbırakan yorum yoluyla satış işleminin tarafı durumuna getirilemez¹⁶². Yargıtayın bu konudaki yerleşik uygulamasına göre, mirasçılar elden bağış niteliğindeki bu tür muvazaalı işlemler için koşulların varlığı halinde tenkis davası açma imkânına sahiptirler¹⁶³.

25.10.1982, E. 1982/12317, K. 1982/12081; "... Miras bırakanın sonradan yaptığı temliklerde olduğu gibi üçüncü kişiden eşi Feride adına satın alınan 162 payın satış bedelini ödemesinin de gizli bağış olduğu devamlılık kazanmış yargısal kararlar gereğidir. Hal böyle olunca üçüncü kişiden satın alınmak suretiyle ortak miras bırakan Ahmet'e geçerek adı geçen muris tarafından sonradan davalıların annesi Feride ile davalılardan Nejat'a temlik edilen 162 paya yönelik isteğin kabul edilmesinde bir isabetsizlik yoktur." Yarg. 1. HD, T. 12.11.1985, E. 1985/9206, K. 1985/12551, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 29.9.2015.

¹⁶² ÖZUGUR a.g.e., s. 533-534. "... Hemen belirtmek gerekir ki; kural olarak Yargıtay İnançları Birleştirme Kararları konuları ile sınırlı, gerçekleri ile aydınlatıcı ve sonuçları ile bağlayıcıdır. (...) Görüleceği üzere butlan sonucunu doğurarak, murisin temlik tasarruflarının iptaline imkan tanıyan bu tevhide içtihat kararının uygulanabilmesi için, temlik tasarrufa konu yapılan taşınmazın murisin tapulu malı olması, gerçekte bağışlamak istediği bu malı ile ilgili olarak, resmi memur huzurunda, iradesini satış doğrultusunda açıklaması icap eder. Oysa somut olayda, miras bırakanın parasını ödeyerek üçüncü şahıstan 30 seneyi aşkın bir süre önce 1957'de aldığı taşınmazların sicilini davalı erkek evlatları oluşturduğu ileri sürülmüştür. Bu ileri sürüşe göre; tapudaki temlikte üçüncü şahıs durumundaki murisi yorum yoluyla taraf durumuna getirmek suretiyle 1.4.1974 tarihli 1/2 sayılı Yargıtay İnançları Birleştirme Kararı'nın uygulama yerinin bulunmadığının kabulü icap eder. Bu itibarla mahkemece mevcut delillerin değerlendirilmesi suretiyle davanın reddine karar verilmesi doğrudur." YHGK, T. 30.12.1992, E. 1992/1-586, K. 1992/782; aynı yönde bkz. YHGK, T. 21.9.1994, E. 1994/1-248, K. 1994/538; YHGK, T. 11.10.1995, E. 1995/1-608, K. 1995/783, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 29.9.2015.

¹⁶³ "... Davalı E.'nin temyiz itirazlarına gelince; çekişmeye konu edilen 62 parseldeki 3 nolu bağımsız bölümün mirasbırakan tarafından bedelinin kayıt malikine ödenmek suretiyle sicil kaydının davalı üzerine tesis ettirildiği yapılan araştırma sonucu belirlenmiştir. Anılan bu işlem, elden bağış (gizli bağış) niteliğinde olup koşullarının gerçekleşmesi durumunda tenkis hükümlerine tabi olacağı ve bu tür bir işlemlerde 1.4.1974 tarih, 1/2 sayılı İnançları Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmadığı tartışmasıdır." Yarg. 1. HD, T. 17.2.2010, E. 2009/13797, K. 2010/1550; aynı yönde bkz. Yarg.1. HD, T. 30.4.2014, 2013/19828, 2014/9074; Yarg. 1. HD, T. 20.11.2012, E. 2012/9390, K. 2012/13393; Yarg. 1. HD, T. 22.9.2008, E. 2008/7414, K. 2008/9593; Yarg. 1. HD, T. 23.3.2004, E.

B. MUVAZAALI İNTİFA HAKKI TESİSİ

Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yaptığı bir başka muvazaalı işlem hiçbir bedel almadığı halde bedel almış gibi taşınmaz üzerinde mirasçılardan biri veya üçüncü kişi lehine intifa hakkı tesis etmesidir. İntifa hakkının geçerli olarak kurulabilmesi için tapu kütüğüne tescil edilmesi gerekir (MK m. 795/1). Taşınmaz mülkiyetinin kazanılmasına ilişkin hükümler taşınmaz üzerinde intifa hakkı kurulmasında da geçerlidir. Böylece intifa hakkının kurulması için geçerli bir kazanma sebebi, malikin tescil talebi ve tescil gereklidir. Kazanma sebebi bir ölüme bağlı tasarruf, bir sözleşme veya kanun olabilir¹⁶⁴. Taşınmaz üzerinde intifa hakkı kurma borcu doğuran sözleşmeler MK m. 795/2 yollaması gereğince resmi şekilde yapılmalıdır¹⁶⁵(MK m. 706).

Mirasbırakanın taşınmazda intifa hakkı tesis etmesi halinde muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı talepte bulunulup bulunulamayacağı uygulama ve doktrinde tartışmalıdır. Hukuk Genel Kurulu önüne gelen bir olayda yerel mahkemece muris muvazaası nedeni ile intifa hakkının terkini talebinin kabulü ilgili Hukuk Dairesince bozma nedeni sayılmamış ve intifa hakkı tesis edilen kişi lehine usulî kazanılmış hak doğmuştur¹⁶⁶. Doktrinde de mirasbırakanın muvazaalı intifa hakkı tesis etmesi halinde 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulacağı ve tarafların muris muvazaasına dayanarak dava açabileceği ileri sürülmüştür¹⁶⁷.

Buna karşılık, bazı Yargıtay kararlarında ise, muris muvazaası hukuksal nedeni ile intifa hakkının terkini talebiyle açılan davalara muris muvazaasına ilişkin

---

2004/218 K. 2004/3276; YHGK, T. 29.3.2000, E. 2000/1-709 K. 2000/241, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 29.9.2015.

¹⁶⁴ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, a.g.e., s. 827.

¹⁶⁵ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, a.e., s. 828.

¹⁶⁶ “... Ne var ki somut olayda, mahkemece intifa hakkı tesisinde muris muvazaası hukuksal nedeninin uygulanacağı kabul edilmiş, Özel Dairece de intifa hakkının muris muvazaasına konu olamayacağına dair bozma yapılmadığından, eldeki davaya mahsus olmak üzere intifa hakkı tesisinde muris muvazaası uygulanacağı konusunda usulü kazanılmış hak gerçekleşmiştir. Hal böyle olunca; ilk karar, bozma ve direnme kararlarının açıklanan kapsamı ve gerçekleşen usulü kazanılmış hakkın varlığı karşısında, intifa hakkı tesisinde muris muvazaası hukuksal nedeninin uygulanacağı konusu mahkeme ve dairesinin kabulünde olup, somut olay yönünden uyumsuzluğa konu değildir.” YHGK, T. 15.4.2011, E. 2010/ 14-599, K. 2011/ 178, www.sinerjimevzuat.com.tr, 29.11.2015.

¹⁶⁷ ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 291; ÖZKAYA, a.g.e., s. 412; Süleyman SAPANOĞLU, **Muvazaa Ve İnançlı İşlem Davaları**, Sözkese Matbaacılık, Ankara 2015, s. 44.

ilkelerin uygulanamayacağı ve bu nedenle davaların reddedilmesi gerektiği belirtilmiştir¹⁶⁸. 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İctihadı Birleştirme Kararı, tapulu taşınmazların satışıyla ilgili ve konusuyla sınırlı olduğundan mirasbırakanın muvazaalı intifa hakkı tesisinde uygulama alanı bulamayacaktır¹⁶⁹. İntifa hakkı, aksine düzenleme olmadıkça sahibine konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlar (MK m. 794/2). Mirasbırakanın taşınmazı üzerinde intifa hakkı tesis etmesi ile mülkiyet karşı tarafa geçmese de mirasçılarının taşınmazdan yararlanması engellenmektedir. Mirasçılarının muris muvazaası hukuksal nedeni ile intifa hakkının terkinini talep etmeleri mümkün olmasa da muvazaalı işlemde zarar gören üçüncü kişi olarak terkinini talep edebilmelidirler. Böylece, mirasçılar, TBK m. 19 ve 7.10.1953 tarihli 8/7 sayılı İctihadı Birleştirme Kararı'na göre, görünüşteki işlemin muvazaa, gizli işlemin ise resmi şekil şartına aykırılıktan dolayı hükümsüzlüğü nedeniyle intifa hakkının terkinini talebiyle dava açabilirler. Mirasbırakan, lehine intifa hakkı tesis ettiği kişi ile yaptığı resmi sözleşmede bedel almadığı halde bedel almış gibi göstermişse görünüşteki bu işlem tarafların gerçek iradelerine uygun olmadığı için; intifa hakkının bedelsiz olarak tesis edildiği gizli işlem ise şekil koşulunu taşımadığından geçersiz olacaktır.

Yargıtay, mirasbırakanın mirasçılarında biri veya üçüncü kişi lehine intifa hakkı tesis etmesi halinde koşulları mevcutsa tenkis hükümlerinin uygulanabileceği

---

¹⁶⁸ “... Diğer davalı Sevim'in temyiz itirazına gelince; miras bırakan Abdullah'ın 360 ada 1 parselde bulunan 4 nolu bağımsız bölümün çıplak mülkiyetini üzerinde ipka ederek intifasını davalı Sevim'e temlik etmiştir. Buna göre miras bırakan taşınmazın sicil kaydından kaynaklanan mülkiyet hakkını davalıya devretmeyip intifa hakkını intikal ettirdiğine göre somut olayda 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı İctihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmayacağı tartışmasızdır. O halde, bu bağımsız bölüme yönelik olarak açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken yanılığılı değerlendirme ve yasal olmayan gerekçelerle yazılı olduğu üzere hüküm kurulması isabetsizdir.” Yarg. 1. HD, T. 8.5.2007, E. 2007/3249, K. 2007/5128; aynı yönde bkz. Yarg. 14. HD, T. 26.1.2012, E. 2011/12414, K. 2012/845, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 29.11.2015. Ayrıca bkz. Yarg. 1. HD, T. 17.5.2007, E. 2007/3853, K. 2007/5647, (Çevrimiçi), www.emsal.yargitay.gov.tr, 29.11.2015.

¹⁶⁹ “... Muris muvazaası olgusunu etraflı olarak tanımlayıp, koşullarına açıklık getiren, 1.4.1974 gün 1/2 sayılı icthadı birleştirme kararının, mülkiyetin nakline ilişkin temlik işlemleri kapsamına alıp, belli bir kişi yararına sınırlı bir süre için tesis edilen intifa hakkını içermediğinde hiçbir kuşku ve duraksama bulunmamaktadır. Bu bağlamda, icthadı birleştirme kararlarının içerik ve kapsamının kıyas yoluyla genişletilmesine gerek yoktur. O halde Özel Dairenin, intifa tesisine ilişkin miras bırakan işleminin 1.4.1974 gün 1/2 sayılı icthadı birleştirme kararı kapsamında bulunmadığına ilişkin saptama ve bozma kararı yasaya uygun bulunmaktadır.” YHGK, T. 9.7.2003, E. 2003/1-458, K. 2003/470, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 29.11.2015.

görüştüğüdür¹⁷⁰. Mirasbırakanın bedel almadığı halde bedel almış gibi intifa hakkı tesis ettiği işlemlerin tenkisi mümkün değildir. Zira tenkis hükümleri ancak hukuken geçerli olarak kurulmuş karşılıksız ölüme bağlı tasarruflar veya sağlararası kazandırmalar hakkında uygulanabilir. Buna karşılık, mirasbırakanın saklı payı ihlal kastı ile karşılıksız olarak kurduğu intifa hakkı ise tenkise tabi tutulabilir.

C. MİRASBIRAKANIN UZUN SÜRELİ KİRA SÖZLEŞMESİ YAPMASI

Mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla yaptığı bir başka muvazaalı işlem, tapuya kayıtlı taşınmaz hakkında mirasçılardan biri veya üçüncü kişi ile kira bedeli almadan kira sözleşmesi yapması ve bu sözleşmeyi tapu siciline şerh ettirmesidir.

Taşınmazlara ilişkin kira sözleşmesi MK m. 1009 uyarınca tapu siciline şerhi mümkün olan kişisel haklardan olup taraflar anlaşarak kiracılık hakkının tapu kütüğüne şerh ettirilmesine karar verebilirler¹⁷¹ (TBK m. 312). Kanunda kira sözleşmesinden doğan hakkın şerhi için herhangi bir süre sınırı getirilmemiştir. Bu nedenle taraflar uzun bir süre için kira hakkının tapuya şerh ettirilmesini kararlaştırabilirler¹⁷². Kira sözleşmesinin şerh ettirilmesi ile bu hak, taşınmaz üzerinde sonradan hak kazanan mirasçılara karşı da ileri sürülebilir (MK m. 1009/2). Şerhin eşyaya bağlı borç etkisi uyarınca mirasçılar kira sözleşmesi ile bağlı hale gelmektedir¹⁷³.

Mirasbırakanın mirasçılardan biri veya üçüncü kişi ile yaptığı kira sözleşmesini tapu siciline şerh ettirmesi halinde her ne kadar mülkiyet devri söz

---

¹⁷⁰ “... Dava konusu 91 parsel sayılı taşınmazdaki 8 nolu bağımsız bölümde davalı lehine tesis edilen intifa hakkının iptaline karar verilmişse de anılan temlik yönünden 1.4.1974 tarih 1/2 Sayılı Yargıtay İnançları Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmadığı açıktır. Bu nedenle, davalı lehine tesis edilen kullanım hakkının iptaline karar verilmiş olması doğru değildir. Ne var ki, davacılar tapu iptal, tescil isteği yanında tenkis isteğinde de bulunmuş oldukları halde koşulların varlığı halinde anılan tasarrufların tenkise tabi olup olmadıkları üzerinde durulmamış ve bu konuda bir değerlendirme yapılmamıştır.” Yarg. 1. HD, T. 25.3.2008, E, 2007/13034, K. 2008/3744, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 29.11.2015.

¹⁷¹ Sezer ÇABRİ, “Kira Sözleşmesinde Kiralananın Mülkiyetinin El Değiştirmesinin Veya Üçüncü Kişinin Kiralanan Üzerinde Sınırlı Ayni Hak Sahibi Olmasının Sözleşmeye Etkisi”, **MÜHF-HAD**, C.18, S.3, İstanbul 2012, s. 190, (Çevrimiçi) <http://e-dergi.marmara.edu.tr/maruhad/issue/viewFile/5000001564/5000000567>, 1.12.2015.

¹⁷² ÇABRİ, **a.g.m.**, s. 190-191.

¹⁷³ ÇABRİ, **a.m.**, s. 191.

konusu olmasa da mirasçının sözleşmeye konu taşınmazdan yararlanması engellenmektedir. Mirasçılardan bu kira sözleşmesinin kendilerinin taşınmazdan yararlanmasına engel olmak amacıyla muvazaalı yapıldığı iddiasını 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı kapsamında muris muvazaası ilkelerine göre hükümsüzlüğünün tespitini talep etmeleri mümkün değildir. Mirasçılar bu işlemde zarar gören üçüncü kişi sıfatıyla kira sözleşmesinin muvazaası nedeniyle geçersiz olduğu iddiası ile kira sözleşmesinin terkinini talep edebilirler¹⁷⁴.

D. MİRASBIRAKANIN BORÇ SENEDİ DÜZENLEMESİ

Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yaptığı bir başka muvazaalı işlem, aslında borçlu olmadığı halde mirasçılardan biri veya üçüncü kişi lehine adi veya ticari borç senedi düzenlemesidir. Bu işlem mutlak muvazaası niteliğinde olup mirasçılar ödemekle yükümlü oldukları borç senedinin iptalini muris muvazaası hukuksal nedeniyle talep edemeyeceklerdir.

TBK m. 18'e göre, borcun sebebi gösterilmemiş olsa bile borç tanınması geçerlidir. Kambiyo senedinden kaynaklanan talebin geçerliliği de borç ilişkisinden bağımsızdır¹⁷⁵. Bu nedenle mirasbırakanın düzenlemiş olduğu adi veya ticari senet, kanunen gerekli şekil şartlarını taşımak koşuluyla, geçerlidir. Mirasçılar mirasbırakanın düzenlemiş olduğu borç senedinin muvazaası nedeniyle hükümsüzlüğü iddiasını ispatla yükümlüdürler.

¹⁷⁴ SAPANOĞLU, **a.g.e.**, s. 267.

¹⁷⁵ "... Hemen belirtilmelidir ki, mülga 818 Sayılı Borçlar Kanununun 17. maddesine göre, borcun sebebini ihtiva etmemiş olsa bile borç ikrarı geçerlidir. Her alacak hakkının varlığı, bunu sağlayan bir hukuk ilişkisine ve bunun sebebine dayanır. Bu sebep, alacak hakkının doğumunu, hukukça ödenmesi gerekli bir hakkın var olduğunu sağlayan bir olay veya tek taraflı ya da karşılıklı bir irade açıklamasını veya bu yol ile iki iradenin uygun olarak birleşmesiyle meydana gelir. Oysa, bu sebebi göstermeden, yalnız borçlu olduğunu açıklayan kişinin, iki taraf arasındaki ilişkinin nedenini göstermeden, bir hakkın veya borcun varlığını, ödeneceği iradesini açıklamasını kanun yeterli görmüştür. (...) H.G.K.'nun 17.12.2003 gün ve 2003/19-781 E., K:2003/768, H.G.K.'nun 12.10.2011 gün ve 2011/19-473 E., K:2011/607, H.G.K.'nun 4.12.2013 gün ve 2013/19-89 E., K:2013/1645, H.G.K.'nun 14.5.2014 gün ve 2013/19-1155 E., K:2014/660 Sayılı ilamlarında da belirtildiği üzere, bütün mücerret alacaklarda olduğu gibi kambiyo senedi alacağı da kural olarak, uygun bir asıl borç ilişkisine, bir illi ilişkiye dayanır. Bir kambiyo senedi düzenleyip veren ve bu senedi alan herkes, bütün hukuki işlemlerin yapılmasına temel teşkil eden bir gayeye ulaşmak istemektedir. Kambiyo senedinden kaynaklanan talebin geçerliliği, temel ilişkiden kaynaklanan temel talebin ve bununla ilgili olarak taraflar arasında varılmış amaca dair mutabakatın geçerliliğinden tamamen bağımsızdır. Kambiyo senedinden doğan talep hakkına kambiyo hukuku, temel talebe ise, bu talebin ait olduğu hukuk kuralları uygulanır." YHGK, T. 17.4.2015, E. 2013/19-1622, K. 2015/1238, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 5.11.2015.

Mirasçılar mirasbırakanın halefi olduklarından mirasbırakanın yapmış olduğu hukuki işlemlerde kural olarak halef sıfatıyla taraf sayılırlar. Mirasçılar halef sıfatıyla taraf sayıldıkları işlemler hakkında yalnızca mirasbırakanın sahip olduğu ispat imkânlarından yararlanabilirler. Ancak mirasbırakanın muvazaalı borç senedi düzenlemesi mirasçılar aleyhine bir işlem olup burada mirasbırakan ve mirasçıların hukuki menfaatleri çatışmaktadır. Bu nedenle mirasçılar muvazaalı borç senedinin hükümsüzlüğü talebiyle açacakları davayı, HMK m. 203 d bendi gereği, üçüncü kişi sıfatıyla her türlü delille ispatlayabilirler¹⁷⁶.

E. MİRASBIRAKANIN HARİCEN SATTIĞI TAŞINMAZIN MAHKEME KARARIYLA TAPUYA TESCİL ETTİRİLMESİ

Mirasbırakan, mirasçılarından mal kaçırmak amacıyla mirasçılarından biri veya üçüncü kişiye bağışlamak istediği taşınmazını, bundan zarar gören mirasçılarca açılması muhtemel tenkis veya muvazaa davalarının önüne geçmek için, haricen satma yoluna gitmektedir. Taşınmazı haricen satın alan mirasçı veya üçüncü kişi de bu sözleşmeye dayanarak mirasbırakana tapu iptal ve tecil davası açarak taşınmazın kendi adına tescilini talep etmektedir. Mirasbırakan, açılmış olan bu davayı kabul ederek taşınmazın davacı adına tescilini sağlamakta ve taraflar temyiz kanun yoluna başvurmayarak hükmü kesinleştirmektedir. Mirasçıların mahkeme kararıyla kurulan

---

¹⁷⁶ “... Davacıların ve davalının müşterek murisi Nermin'in keşide ettiği, lehdarı davalı Fatih olan 31.12.2004 keşide tarihli çek davalı tarafından davacılar aleyhine takibe konulmuş, davacılar çekin mirasçı olan davacıları mirastan yoksun bırakmak amacıyla muvazaalı olarak keşide edildiğini ileri sürerek menfi tespit davası açmıştır. Senede karşı menfi tespit davası açıldığına göre HUMK'nın 290. maddesi uyarınca senede bağlı olan her çeşit iddiaya karşı defî olarak ileri sürülen ve senedin hüküm ve kuvvetini kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemler, ispat sınırından az bir miktara ilişkin olsa bile ancak senetle ispat edilebilir. Hükümde öngörülen senede karşı senetle ispat kuralı senedin tarafları için geçerlidir. Senedin tarafları kavramına külli halefler yani mirasçılar da dahil olduğundan, mirasçıların külli halef sıfatıyla senede karşı dava açmaları halinde, iddialarını ancak senetle (yazılı delille) ispat edebilirler. Ancak, mirasçılar külli halef sıfatıyla değil de sadece kendi haklarına dayanarak dava açarlarsa, senede karşı olan iddialarını senet (kesin delil) ile ispat etmek zorunda olmayıp, tanıkla ispat edebilirler (HGK 21.04.1978, 13-3608/338, HGK 12.04.1985, 4-558/317). Somut olayda davacılar (mirasçılar), senedin davacıları (mirasçıları) mirastan yoksun bırakmak amacıyla muvazaalı olarak düzenlendiğini iddia ettiklerine göre, burada halefiyete değil, mirasçı olan davacılar kendi haklarına dayanarak dava açtıklarından senede karşı senetle ispat kuralı burada uygulanmaz.” Yarg. 19. HD, T. 17.9.2009, E. 2009/998, K. 2009/8386, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 5.11.2015.

tapu tescil işlemine karşı muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı tapu iptal ve tescil davası açmalarının mümkün olup olmadığı tartışmalıdır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 29.11.2006 T. 2006/1-734 E. ve 2006/761 K. sayılı kararında, muris muvazaasının dayanağını oluşturan 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının, haricen satışa dayalı açılan tapu iptal tescil davasının kabul sonucu kesinleşmesi halinde uygulanabileceği kabul edilmiştir. Buna gerekçe olarak, İçtihadı Birleştirme Kararının sonuç kısmında aranan murisin tapuya kayıtlı taşınmazını satış iradesini tapu sicil memuru önünde açıklaması koşulunun ne anlama geldiğinin yorumlanması gerekeceği belirtilmiştir. Bu koşul, murisin bizzat tapu memurunun önüne giderek beyanda bulunması değil, her ne biçimde ve her ne yolla olursa olsun mirasbırakanın iradesinin resmi memura ulaştırılması ve bu iradenin tapudaki muvazaalı devir işlemine esas olmasıdır. Mirasbırakanın iradesi tapudaki devir işlemine dayanak teşkil etmekte ve bu iradenin mirasçıdan mal kaçırma amacıyla açıklandığı iddia edildiğine göre muris muvazaası nedeniyle açılan davanın dinlenmesi gerekir. Her ne kadar tapulu taşınmazların haricen satışları geçersiz olup harici satışa dayanılarak açılan davaların kanuna karşı hile nedeni ile reddedilmesi gerekmekte ise de, mahkemece istem kabul edilerek karar verilmiş ve kesinleşmiş ise bu kararın davanın tarafları açısından yasal sonuçlarının ortadan kaldırılması mümkün değildir. Kanun yararına temyiz edilip bozulsu bile davanın taraflarının hukuki durumu etkilenmeyecektir. Ayrıca, Hukuk Genel Kurulu önüne gelen davanın davacısının haricen satışa dayalı davaya müdahale etmesi mümkün değildir. Çünkü davacının dava hakkı terekenin açılması ile birlikte doğmuştur. Mirasçı bu davada kendi hakkına dayandığından halef olarak kesin hükmün varlığından da söz edilemez. Mirasbırakanın tescile dayanak yapılan mahkeme kararındaki beyanının gerçek iradesini yansıtmayıp yansıtmadığı o davada araştırılmamış olup bu husus eldeki davada inceleme konusu yapılabilecektir. Davacı kanuna karşı hile kullanılarak muris muvazaasına başvurulduğu iddiası ile bu davayı açmış ve kanuna karşı hile incelemesi muvazaanın bir unsuru olarak bu dava içerisinde yapılacaktır. Açıklanan bu nedenlerle, harici satışa yansıyan mirasbırakanın iradesinin kanuna karşı hile kullanılarak oluşturulan bir mahkeme kararı biçiminde

tapudaki resmi işleme yansımalarının 01.04.1974 tarih ve 1/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanmasına engel olmadığı sonucuna varılmıştır¹⁷⁷.

VII. MURİSİN ASIL YAPMAK İSTEDİĞİ İŞLEM OLAN BAĞIŞLAMA SÖZLEŞMESİ

A. TANIMI

Bağışlama sözleşmesi sağlararası bir sözleşme olup bununla bağışlayan karşılıksız olarak bağışlanana malvarlığından bir kazandırma yapma borcunu üstlenir¹⁷⁸. Bağışlama sözleşmesi TBK m. 285’de, “*Bağışlama sözleşmesi, bağışlayanın sağlararası sonuç doğurmak üzere, malvarlığından bağışlanana karşılıksız olarak bir kazandırma yapmayı üstlendiği sözleşmedir.*” şeklinde tanımlanmıştır.

Bağışlama sözleşmesinin tarafları bağışlayan ve bağışlanandır. Malvarlığından karşılıksız olarak kazandırma yapma borcunu üstlenen kişi bağışlayan; lehine kazandırma yapılan kişi ise bağışlanandır.

B. HUKUKİ NİTELİĞİ

Bağışlama tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bu sözleşme ile bağışlayan bağışlama konusu şeyi bağışlanana devretme borcunu üstlenir. Bağışlanana ise kural olarak herhangi bir borç altına girmez¹⁷⁹.

Bağışlama ivazsız bir sözleşmedir. Bu sözleşme ile bağışlayan, bağışlanana karşılıksız olarak bir kazandırma sağlar¹⁸⁰.

Bağışlama sağlararası bir sözleşme olup bağışlama konusu şey bağışlayanın sağlığında malvarlığından çıkar¹⁸¹. Bağışlama taraflar arasında ani edimli bir borç ilişkisi kurar¹⁸². Bağışlama tarafların anlaşması ile kurulan rızaî bir sözleşmedir.

¹⁷⁷ (Çevrimiçi), www.emsal.yargitay.gov.tr, 8.11.2015.

¹⁷⁸ TANDOĞAN, a.g.e., s. 342.

¹⁷⁹ TANDOĞAN, a.e., s. 342; EREN, **Özel Hükümler**, s. 277; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, a.g.e., s. 167; ARAL/AYRANCI, a.g.e., s. 235; GÜMÜŞ, a.g.e., s. 204.

¹⁸⁰ TANDOĞAN, a.g.e., s. 342; EREN, **Özel Hükümler**, s. 278; ARAL/AYRANCI, a.g.e., s. 240; GÜMÜŞ, a.g.e., s. 204.

¹⁸¹ EREN, **Özel Hükümler**, s. 278.

¹⁸² EREN, **Özel Hükümler**, s. 279.

Yani sözleşmenin kurulması için tarafların anlaşması yeterlidir; ayrıca bağışlayanın bağışlama konusu şeyi bağışlanana devretmesi şart değildir. Bağışlama konusunun devri borcun ifasıyla ilgili bir husustur¹⁸³.

C. UNSURLARI

1. Bağışlamanın Bağışlayanın Kendi Malvarlığından Yaptığı Kazandırıcı Bir İşlem Olması

Bağışlama sözleşmesi ile bağışlayanın malvarlığına ait bir değer bağışlananın malvarlığına girer, böylece bağışlanana malvarlığına ilişkin bir menfaat sağlanır¹⁸⁴. Bağışlamanın konusu bağışlayanın malvarlığında bulunan ve devredilebilen her türlü malvarlığı değeri – örneğin, taşınır veya taşınmaz mal, alacak hakkı gibi devri mümkün haklar - olabilir¹⁸⁵. Bağışlama ile bağışlanın malvarlığında zenginleşme olurken bağışlayanın malvarlığında azalma olur. Bağışlanana bir malvarlığı değerinin kazandırılması her zaman aktifinin artması şeklinde olmaz. Bağışlananın zenginleşmesi, malvarlığının aktifinin artması şeklinde olabileceği gibi pasifinin azalması şeklinde de olabilir. Bağışlananın pasifinin azalması bağışlama sözleşmesi ile bağışlayanın bağışlanana ait bir borcu üstlenmesi, ödemesi ya da mevcut borcundan ibra edilmesi şeklindeki kazandırıcı işlemlerle olabilir¹⁸⁶.

Bağışlama konusu kazandırma doğrudan veya dolaylı olarak karşımıza çıkabilir. Bağışlayanın malvarlığındaki bir şeyi veya alacağı bağışlaması halinde doğrudan doğruya kazandırma; bağışlananın bir borcunu ödemesi veya üstlenmesi halinde ise dolaylı kazandırma söz konusu olur¹⁸⁷.

Bağışlama, bağışlayanın malvarlığında bulunan ekonomik bir değer in bağışlananın malvarlığına geçişi ile söz konusu olur. Böyle bir malvarlığı geçişinin olmadığı, bağışlayanın malvarlığındaki azalma ile bağışlananın malvarlığında bir artışın meydana gelmediği hallerde bağışlamanın varlığından söz edilemez. Bu

¹⁸³ EREN, *Özel Hükümler*, s. 280.

¹⁸⁴ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 342.

¹⁸⁵ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 344; EREN, *Özel Hükümler*, s. 280; ZEVLİLİLER/GÖKYAYLA, *a.g.e.*, s. 168; ARAL/AYRANCI, *a.g.e.*, s. 239.

¹⁸⁶ TANDOĞAN, *a.g.e.*, s. 344; YAVUZ, s. 351; EREN, *Özel Hükümler*, s. 278; ZEVLİLİLER/GÖKYAYLA, *a.g.e.*, s. 168; ARAL/AYRANCI, *a.g.e.*, s. 239.

¹⁸⁷ EREN, *Özel Hükümler*, s. 278; ARAL/AYRANCI, *a.g.e.*, s. 239.

nedenle henüz kazanılmamış bir haktan feragat (TBK m. 285/2), örneğin önalım hakkının kullanılmaması, bağışlama değildir. Kazanılmamış haktan feragat halinde bu hak bağışlayanın malvarlığına girmediğinden feragat ile malvarlığından bir değer çıkarılması söz konusu olmayacaktır¹⁸⁸. Mirasın reddinin de bağışlama sayılmayacağı TBK m. 285/2’de düzenlemiştir. Çünkü mirasın reddi tek taraflı bir hukuki işlem olup genellikle bağışlama sebebine dayanmaz¹⁸⁹.

2. Kazandırmanın Bağışlama Sebebiyle Yapılması

Bağışlayan, kazandırma işlemini bağışlama konusuna denk bir karşılık almaksızın bağışlananı zenginleştirme amacıyla yapmalıdır¹⁹⁰. Bağışlayan bu işlemi bağışlama kastıyla yapmalı, bağışlanan da bu kastla bağışlamayı kabul etmelidir.

Bağışlama sebebi dışında yapılan kazandırmalar bağışlama değildir¹⁹¹. TBK m. 285/3’e göre, ahlaki bir ödevin yerine getirilmesi bağışlama sayılmaz. Çünkü burada bağışlayan bağışlama sebebiyle değil ifa sebebiyle hareket etmektedir¹⁹². Eksik borçların ifası, yasal yükümlülük olmadığı halde yakınlarına nafaka vermeyi üstlenme, gelenek gereği hediye verme gibi işlemler de bağışlama sebebiyle yapılmadığından bağışlama sayılmaz¹⁹³.

Bazen sözleşmelerin karma nitelik taşıdığı ve bağışlama sebebi ile bir başka sebebin bir arada olduğu görülür. Örneğin A’nın B’ye bir malı değerinden düşük bir bedelle satması halinde alacak sebebi ile bağışlama sebebi bir arada bulunmaktadır. Denk bir karşılık almaksızın kazandırma yapan tarafın verdiği edimin karşı edimle karşılanmayan bölümü bağışlamadır¹⁹⁴. Bir malın değerinden düşük bir bedelle devredilmesi halinde taraflar aradaki farkın bağışlama kastıyla alınmadığı hususunda anlaşmışlarsa karma bağışlama söz konusu olur¹⁹⁵.

¹⁸⁸ EREN, **Özel Hükümler**, s. 280; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, **a.g.e.**, s. 168; ARAL/AYRANCI, **a.g.e.**, s. 239.

¹⁸⁹ YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 351.

¹⁹⁰ TANDOĞAN, **a.g.e.**, s. 346; YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 351.

¹⁹¹ EREN, **Özel Hükümler**, s. 279;

¹⁹² YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 351; EREN, **Özel Hükümler**, s. 279.

¹⁹³ EREN, **Özel Hükümler**, s. 279; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, **a.g.e.**, s. 169; ARAL/AYRANCI, **a.g.e.**, s. 239.

¹⁹⁴ YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 351.

¹⁹⁵ Cem AKBIYIK, **Karma Bağışlama Kavramı Ve Miras Hukukundaki Yeri**, Alfa Basın Yayım Dağıtım, İstanbul 1997, s. 7; EREN, **Özel Hükümler**, s. 279; GÜMÜŞ, **a.g.e.**, s. 211.

3. Tarafların Anlaşması

Bağışlama, sözleşme niteliğinde bir hukuki işlem olup kurulabilmesi için, taraf iradelerinin bağışlama konusu malvarlığı değerinin bağışlayanın malvarlığından karşılıksız olarak bağışlanana devredileceği konusunda uyuşmuş olması gerekir¹⁹⁶. Buna göre, bağışlayanın devretmeyi düşündüğü ve önerdiği malvarlığı değerini bağışlanan kabul etmelidir. Bağışlananın kabulü açık olabileceği gibi zımni de olabilir¹⁹⁷.

VIII. MURİS MUVAZAASININ HÜKÜM VE SONUÇLARI

A. GENEL OLARAK

Muris muvazaası, mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmazını mirasçılardan biri veya üçüncü kişiye satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile devretmesi halinde söz konusu olur. Muvazaanın hüküm ve sonuçlarını tezimizin ilk bölümünde ayrıntılı şekilde incelemiş olduğumuzdan bu başlık altında hukuki niteliği itibariyle nisbi muvazaa olan muris muvazaasının görünüşteki ve gizli işlem bakımından hüküm ve sonuçlarını özetlemekle yetineceğiz.

Muris muvazaasında görünüşteki muvazaalı satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi, tarafların iradesi bu işlemin hüküm ve sonuç doğurmaması yönünde olduğundan hükümsüzdür. Görünüşteki işlem, başından itibaren hükümsüz olduğundan taraflar arasında alacak ve borç ilişkisi doğurmaz. Görünüşteki işlemin muvazaa nedeniyle hükümsüz olduğu, herhangi bir zamanaşımı veya hak düşürücü süreye tabi olmaksızın her zaman ileri sürülebilir. Genel kural bu olmakla birlikte, Kadastro Kanunu m. 12/3'e göre, kadastro tespit tutanağında belirtilen haklara, sınırlandırma ve tespitlere ait tutanakların kesinleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayanılarak itiraz edilemez ve dava açılmaz. Bu düzenleme ile öngörülen hak düşürücü süre hakkın kadastro tespit

¹⁹⁶ YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 352; ; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, **a.g.e.**, s. 170; EREN, **Özel Hükümler**, s. 281.

¹⁹⁷ YAVUZ, **Özel Hükümler**, s. 352; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, **a.g.e.**, s. 170; ARAL/AYRANCI, **a.g.e.**, s. 236; EREN, **Özel Hükümler**, s. 282.

tutanağının düzenlenme tarihinden önce doğması halinde uygulama alanı bulur. Mirasçılarının muris muvazaası nedeni ile dava açma hakkı mirasbırakanın ölümüyle doğar. Mirasbırakan muvazaalı devri, kadastro tespit tutanağının düzenlenmesinden önce yapmış olsa dahi dava hakkı mirasbırakanın ölümü ile doğacağından hak düşürücü sürenin uygulanıp uygulanmayacağı mirasbırakanın ölüm tarihine göre belirlenir¹⁹⁸. Mirasbırakanın muvazaalı devir işleminin hükümsüzlüğünün ileri sürülmesinin herhangi bir süreye bağlanmamış olmasının sebebi hükümsüzlüğün kesin olup belli bir zamanın geçmesi, tarafların edimlerini ifa etmesi veya işleme onay vermeleri ile geçerlilik kazanamayacak olmasıdır. Muris muvazaası iddiasının dinlenebilmesi için bu iddia, MK m. 2'de düzenlenmiş olan dürüstlük kurallarına uygun şekilde ileri sürülmeli ve hakkın kötüye kullanılmasını teşkil etmemelidir¹⁹⁹.

¹⁹⁸ “... Somut olayda, kadastro tespitinin 16.4.1985 ve 4.4.1991 tarihlerinde yapıldığı, mirasbırakanın ise tespitten sonra 16.6.1998 tarihinde öldüğü anlaşılmaktadır. Buna göre, 3402 sayılı Yasanın 12/3. maddesinde öngörülen hak düşürücü sürenin olayda uygulanamayacağı tartışmasızdır.” Yarg. 1. HD, T. 17.9.2014, E. 2013/21995, K. 2014/14341; “... Değinilen bu ilke ve olgular karşısında, mirasçılarının muris muvazaasından kaynaklanan haklarının mirasbırakanın ölümü ile doğacağı, somut olayda ise, murisin kadastro tespitinden sonra öldüğü gözetildiğinde, eldeki davada muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı tapu kaydının iptali ve tescil isteği bakımından, hak düşürücü süreden söz edilemeyeceği açıktır.” Yarg. 1. HD, T. 17.4.2014, E. 2013/19002, K. 2014/8018; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 8.2.2012, E. 2011/12604, K. 2012/945. “... Temlike konu taşınmazların kadastronun 1976 yılında yapıldığı ve aynı yıl kesinleştiği, muris Sabri Samancı'nın dosyaya getirtilen veraset ilamına göre, kadastro tespitinden önce 1.1.1970 tarihinde öldüğü anlaşılmaktadır. Muris muvazaası nedeniyle iptal davası açma hakkı murisin ölüm tarihinde doğar. Başka bir ifadeyle, mirasçılar bu hakkı murisin ölümünden sonra elde ederler. Bu durumda, davada tespit öncesi nedene dayalı olarak hak talebinde bulunulduğu gözetilerek 3402 Sayılı Yasanın 12/3 maddesi uyarınca 10 yıllık hak düşürücü sürenin uygulanması gerekeceği kuşkusuzdur. Eldeki dava, anılan süre geçirildikten sonra 8.9.2000 tarihinde açılmıştır. Hal böyle olunca, davanın anılan yasa hükmü gözetilmek suretiyle, hak düşürücü süre yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekirken yanlış değerlendirme ile yazılı olduğu üzere hüküm kurulması doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 19.10.2005, E. 2005/8544, K. 2005/11299; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 11.3.2011, E. 2010/11931, K. 2011/2877; Yarg. 1. HD, T. 7.5.2003, E. 2003/4434, K. 2003/5508, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.12.2015.

¹⁹⁹ “... Ne var ki, muris A.'nin taşınmazdaki payını davalıya temlik ettiği 29.04.2002 tarihli resmi akitte davacıların da yer almalarının, aynı resmi akitteki işlem nedeniyle muvazaası iddiasında buldukları eldeki dava bakımından hakkın kötüye kullanılması sonucunu doğuracağı düşünülmemiştir. Bilindiği üzere, TMK'nun 2 nci maddesi; <Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.> şeklindeki düzenlemeyi içermektedir. Anılan Yasa maddesi buyurucu nitelik taşıdığından hakim tarafından kendiliğinden (re'sen) dikkate alınması zorunludur. Aksine düşünce, kötü niyeti teşvik etmek, en azından ona göz yummak anlamına gelir. Oysa bütün çağdaş hukuk sistemlerinde kötü niyet korunmamış, daima mahkum edilmiştir. Nitekim uygulama ve bilimsel görüşler de bu yönde gelişmiş ve kararlılık kazanmıştır. Hal böyle olunca, yukarıda değinilen ilke ve olgular karşısında davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı biçimde hüküm kurulması doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 10.5.2011, E. 2011/355, K. 2011/5626; aynı yönde bkz. YHGK, T. 27.1.2010, E. 2010/1-1, K. 2010/32; Yarg. 1. HD, T. 25.02.2013, E. 2012/14291, K. 2013/2536; Yarg. 1. HD, T. 20.03.2007, E. 2007/1553, K. 2007/2911, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.12.2015.

Yargıtay, mirasbırakanın yapmış olduğu taşınmaz devirleri hakkında uzun yıllar dava açmayan mirasçılarının taşınmazın değerlendirilmesinden sonra muris muvazaası iddiasında bulunmalarını hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirmiştir²⁰⁰. Muris muvazaası iddiası MK m. 1023 uyarınca, tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka aynı hak iktisap eden kişiye karşı ileri sürülemez.

Muris muvazaasında her zaman bağışlama sözleşmesi olarak karşımıza çıkan gizli işlemin geçerli olabilmesi için MK m. 706 ve TBK m. 288/2’de öngörülen şekilde yapılması gerekir. Mirasbırakan mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla görünüşteki taşınmaz satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesini resmi şekle uygun yaparken gizlenen bağışlama sözleşmesinde şekil koşulunu sağlayamamaktadır. Görünüşteki işlemin şekle uygun yapılmış olmasının gizli işlemdeki şekil eksikliğini gidermesi mümkün değildir. Bu nedenle gizlenen bağışlama sözleşmesi şekle aykırılık nedeniyle kesin hükümsüzdür.

Muris muvazaasının dayanağı olan 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında görünüşteki işlemin muvazaası, gizlenen bağışlama sözleşmesinin ise şekle aykırılık nedeniyle hükümsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

B. MİRASÇILAR YÖNÜNDEN HÜKÜM VE SONUÇLARI

Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla aslında bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmazını görünüşte yaptığı satış veya ölünceye kadar bakma

²⁰⁰ “... Mahkemece, çekişme konusu taşınmazların davalılar murisi B. ye temlikinin muvazaalı olduğu, ancak murisin taşınmazların devrini 1961 yılında yaptığı ve 1970 yılında öldüğü, her ne kadar muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak açılan davalar zamanaşımına tabi değil ise de, murisin ölümünden itibaren 40 yıl sonra davanın açılmasının iyiniyet prensiplerine uygun bulunmadığı, diğer maliklerin muvazaayı bilerek taşınmazları edindiklerinin ispat edilemediği, tazminat isteğinin yerinde olmadığı, tenkis isteği bakımından da zamanaşımı süresinin geçtiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.” Yarg. 1. HD, T. 14.01.2014, E. 2013/3590, K. 2014/150; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 4.5.2012, E. 2012/496, K. 2012/5146. “... Her ne kadar, muris muvazaasına ilişkin davalar herhangi bir zaman aşımı veya hak düşürücü süreye bağlı olmaksızın her zaman için açılması mümkün ise de, aradan çok uzunca bir zaman geçtikten sonra, özellikle muris N...’nin 1985 tarihinde ölümünün üzerinden 25 yıla yakın bir süre dava açılmayıp taşınmazın konumu itibariyle değer kazandıktan sonra eldeki davanın açılmış olması hayatın olağan akışına uygun düşmez.” Yarg. 1. HD, T. 5.4.2011, E. 2010/13278, K. 2011/3935. Buna karşılık, bazı kararlarda, muvazaalı işlemin belli bir zamanın geçmesi veya kabulle geçerli hale gelmesi mümkün olmadığından mirasçılarının herhangi bir süreye tabi olmaksızın her zaman iptal talebinde bulunabilmelerinin yasal hakları olduğu, uzun süre dava açılmaması ve taşınmazın değer kazanması nedeniyle dava açılmış olmasının TMK m. 2’ye aykırı olduğu yönündeki görüşün isabetli olmadığı belirtilmiştir. Örnek olarak bkz. Yarg. 1. HD, T. 19.2.2013, E. 2012/16836, K. 2013/2216; Yarg. 1. HD, T. 21.9.2010, E. 2010/5947, K. 2010/9117, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 17.12.2015.

sözleşmesi ile devretmesi halinde saklı pay sahibi olsun veya olmasın miras hakkı çığnenen tüm mirasçılar görünüşteki işlemin muvazaası, bağışlama sözleşmesinin de şekle aykırılık nedeniyle geçersiz olduğunu ileri sürerek dava açabilecektir.

Mirasçılar, muvazaalı işlem ile devredilen taşınmaza ilişkin tapu kaydının iptal ve tescilini miras payları oranında veya terekeye iade şeklinde talep edebilirler.

Mirasçılar kural olarak mirasbırakanın yaptığı işlemlerde halef sıfatıyla taraf sayılır. Ancak muris muvazaası nedeni ile açılan davalarda dava konusu hak halefiyet yoluyla mirasbırakandan geçmesine rağmen dava açma hakkı halefiyete dayanmayıp aleyhine devir işlemi yapılan mirasçının kendisine ait bir haktır. Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yaptığı işlemlerde mirasbırakanın iradesi ile mirasçılarının menfaati çatışmaktadır. Bu nedenle miras hakkı çığnenen tüm mirasçılar, kendilerinden mal kaçırma amacıyla yapılan devir işlemleri bakımından üçüncü kişi sıfatıyla dava açma hakkına sahiptirler.

Mirasbırakanın yapmış olduğu devir işleminin muris muvazaası nedeniyle hükümsüz sayılabilmesi için devrin mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapılmış olması gerekir. Mahkemece mirasbırakanın gerçek irade ve amacının mirasçılardan mal kaçırma olup olmadığının tespitinde her somut olay kendi içinde değerlendirilerek bir sonuca varılır. Buna göre satış sözleşmesinde, toplanan delillerle birlikte mirasbırakanın sözleşmeyi yapmakta haklı ve makul bir sebebinin bulunup bulunmadığı, lehine devir yapılan mirasçı veya üçünü kişinin alım gücünün olup olmadığı, satış bedeliyle işlem tarihindeki gerçek değer arasındaki fark, taraflarla mirasbırakan arasındaki beşeri ilişki gibi hususlar dikkate alınır. Ölünceye kadar bakma sözleşmesinde ise devir tarihinde mirasbırakanın yaşı, fiziki ve genel sağlık durumu, aile koşulları ve ilişkileri, devredilen taşınmazın tüm malvarlığına oranı ve bunun makul karşılanacak bir oranda olup olmadığı gibi hususlar birlikte değerlendirilerek taşınmaz devrinin mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapıp yapılmadığı tespit edilir.

Mirasçılar, muris muvazaası nedeniyle pay oranında veya terekeye iade talebiyle açtıkları tapu iptal ve tescil davasını üçüncü kişi sıfatıyla açtıklarından işlemin kendilerinden mal kaçırma amacıyla yapıldığı iddialarını tanık dâhil her türlü delille ispat edebilirler.

Mirasbırakanın satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile devrettiği taşınmazın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla muvazaalı olduğunun mahkeme kararıyla tespit edilmesi ve bu kararın kesinleşmesi üzerine mirasçılar haksız kullanım nedeniyle ecrimisil davası açabilirler. Ecrimisil, haksız işgal tazminatı olup, en azı kira geliri, en çoğu ise tam gelir yoksunluğudur²⁰¹. MK m. 995'e göre, iyiniyetli olmayan zilyet, geri vermekle yükümlü olduğu şeyi haksız alıkoymuş olması nedeniyle hak sahibine verdiği zarar ile elde ettiği veya elde etmeyi ihmal ettiği semereler karşılığını tazmin etmek zorundadır²⁰². Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamasına göre, mirasbırakanın muvazaalı olarak taşınmazı devrettiğinin mahkeme kararıyla tespit edilmesi halinde, taşınmazı elinde bulunduran davalı baştan beri kötüniyetli sayılır ve ecrimisil ödemekle sorumlu tutulur²⁰³. Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yaptığı muvazaalı devirler baştan itibaren hükümsüz olduğundan iptal ve tescile dair mahkeme kararı kurucu değil açıklayıcı niteliktedir²⁰⁴. Bu nedenle kendisinden mal kaçırılan davacılar, MK m. 599 hükmü uyarınca, mirasbırakanın ölümü ile tereke üzerinde hak sahibi olacaklarından, mirasbırakanın ölüm tarihinden başlayarak dava tarihine kadar geçen süre için ecrimisil talep edebilirler²⁰⁵. Ecrimisil davaları, 25.5.1938 tarihli ve 29/10

²⁰¹ Yarg. 1. HD, T. 22.4.2014, E. 2013/19679, K. 2014/8258; Yarg. 3. HD, T. 17.4.2012, E. 2012/5704, K. 2012/10231; Yarg. 3. HD, T. 3.4.2006, E. 2006/3294, K. 2006/3486, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.12.2015.

²⁰² "... Ecrimisil, haksız işgal nedeniyle tazminat olarak nitelendirilen özel bir zarar giderim biçimi olması nedeniyle, en azı kira geliri karşılığı zarardır. Bu nedenle, haksız işgalden doğan normal kullanma sonucu eskime şeklinde oluşan olumlu zarar, kullanmadan kaynaklanan olumlu zarar ile malik ya da zilyedin yoksun kaldığı fayda (olumsuz zarar) ecrimisilin kapsamını belirler. Haksız işgal, haksız eylem niteliğindedir. (YHGK'nun 25.02.2004 gün ve 2004/1-120-96 sayılı kararı)" Yarg. 1. HD, T. 11.9.2014, E. 2014/8541, K. 2014/13998; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 13.1.2014, E. 2013/16151, K. 2014/23, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.12.2015.

²⁰³ Yarg. 3. HD, T. 27.6.2011, E. 2011/7515, K. 2011/1109; Yarg. 3. HD, T. 6.7.2010, E. 2010/10578, K. 2010/12076; Yarg. 3. HD, T. 3.4.2006, E. 2006/3294, K. 2006/3486, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.12.2015.

²⁰⁴ "... Mahkemece yapılan araştırma ve inceleme neticesinde, dava konusu taşınmazın muris muvazaasına dayalı olarak davalılar adına tescilin yapıldığı, anılan işlemlerin baştan itibaren geçersiz olup, iptal ve tescile dair mahkeme kararının kurucu değil açıklayıcı nitelikte olduğu, davalıların da bu işlemlerin tarafı oldukları ve iyi niyetli sayılamayacakları gözetilerek ecrimisil isteğinin kabulüne karar verilmiş olması kural olarak doğrudur." Yarg. 1. HD, T. 10.11.2014, E. 2014/14284, K. 2014/17203; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 30.4.2013, E. 2013/3580, K. 2013/6557, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.12.2015.

²⁰⁵ "... Ne var ki, muris muvazaası ile illetli olan dava kabul edildiğine göre davacıların tereke üzerinde murisin ölüm tarihinden itibaren hak sahibi olacağı ve bu nedenle miras bırakanın ölüm tarihinden dava tarihine kadar geçen süre için davacılar lehine ecrimisile hükmedilmesi gerekirken muris muvazaası ile ilgili davada, davalıya yapılan tebligat tarihinin ecrimisile esas alınması doğru olmadığı gibi hüküm altına alınacak ecrimisil yönünden tahakkuk tarihleri gözetilerek

Sayıli Yargıtay İctihadı Birleştirme Kararı²⁰⁶ ve Yargıtay'ın aynı yöndeki yerleşmiş ictihatları uyarınca beş yıllık zamanaşımına tabi olup bu beş yıllık süre dava tarihinden geriye doğru işlemeye bařlar²⁰⁷. Ecrimisil davasını her bir mirasçı pay oranında açaabileceği gibi tüm mirasçılar birlikte hareket ederek terekeye iade talebiyle de açaabilirler²⁰⁸.

Muris muvazaasının mirasçılar yönünden hüküm ve sonuçlarına ilişkin üzerinde duracağımız son husus, davalının davayı kabul etmesi halinde yargılama harç ve giderlerinden hangi tarafın sorumlu olacağına ilişkindir. HMK m. 312/2'de, davalının, davanın açılmasına kendi hâl ve davranışıyla sebebiyet vermemesi ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmesi halinde yargılama giderlerinden sorumlu tutulamayacağı hükme bağlanmıştır. Yargıtay, mirasçılarının miras haklarını ortadan kaldırmaya yönelik olarak miras bırakan ile muvazaalı biçimde işlem yapan davalının dava açılmasına sebebiyet vermediğinden söz edilemeyeceği gerekçesiyle yargılama giderlerinin davalı üzerinde bırakılması gerektiğine karar vermiřtir²⁰⁹.

---

faize hükmedilmesi gerekirken dava tarihinden itibaren faize hükmedilmesi de isabetsizdir." Yarg. 1. HD, T. 15.3.2010, E. 2010/1270, K. 2010/2873; aynı yönde bkz. Yarg. 3. HD, T. 6.2.2013, E. 2012/23593, K. 2013/1676; Yarg. 3. HD, T. 27.12.2005, E. 2005/12683, K. 2005/1443, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.12.2015.

²⁰⁶ YİBK, T. 25.5.1938, E. 1937/29, K. 1938/10, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.12.2015.

²⁰⁷ Yarg. 1. HD, T. 8.7.2014, E. 2013/16936, K. 2014/13011, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.12.2015.

²⁰⁸ "... Ayrıca, davacılar dava konusu 1 ve 2 nolu meskenlerde 1/3'er oranında hissedar olup, bu taşınmazların getireceği ecrimisil tutarından payları oranında hesaplanacak miktara hükmedilmesi gerekirken bunlarla ilgili ecrimisil tutarının tamamının davalıdan tahsiline karar verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir." Yarg. 3. HD, T. 11.6.2009, E. 2009/8368, K. 2009/10043; aynı yönde bkz. Yarg. T. 17.4.2012, E. 2012/2730, K. 2012/4407, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.12.2015.

²⁰⁹ "... Somut olayda, diğer mirasçılarının miras haklarını ortadan kaldırmaya yönelik olarak miras bırakan ile muvazaalı biçimde işlem yapan davalıların dava açılmasına sebebiyet vermediklerinden söz etme olanağı yoktur. Hal böyle olunca, harç ve yargılama masraflarının davalılar üzerinde bırakılması ve davada vekille temsil edilen davacı yararına vekalet ücreti tayini gerekirken, yanılığlı değerlendirme ile yazılı olduğu üzere hüküm kurulması isabetsizdir." Yarg. 1. HD, T. 23.11.2012, E. 2012/15727, K. 2012/13665; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 6.5.2010, E. 2010/4550, K. 2010/5358. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi bu görüşünün aksine T. 2.2.2012, E. 2011/12642, K. 2012/762 sayılı kararında; "... Somut olaya gelince; davacı, doğrudan doğruya eldeki dava açmış olup, davacının, davalıların, taşınmazları teslim etmeleri hususunda temerrüde düşürmediği ve ihtar etmediği, davalıların dava açılmasına sebebiyet vermedikleri anlaşılmaktadır." ifadeleriyle muvazaalı işlemin tarafı olan davalının davayı kabulü halinde yargılama giderlerinden sorumlu tutulması için davacının davalıyı temerrüde düşürmesi koşulunu aramıştır. Bu Kararın isabetli olduğu söylenemez çünkü davalı muvazaalı işlemin tarafı olmakla dava açılmasına sebebiyet vermiş sayılır. (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.12.2015.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MURİS MUVAZAASI DAVASINDA USULİ HÜKÜMLER

I. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 1-16 ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun m. 6-7'de hukuk mahkemelerinin görev ve yetkisine ilişkin genel hükümler düzenlenmiştir. Muris muvazaası davasının hangi mahkeme tarafından görüleceği hususu görev; hangi yerdeki mahkeme tarafından görüleceği hususu ise yetki kurallarına göre belirlenecektir.

A. GÖREVLİ MAHKEME

Görev, belirli bir davaya o yerdeki hukuk mahkemelerinden hangisi tarafından bakılacağını belirtir¹. Bir hukuki uyuşmazlığın çözümünde hangi mahkemenin görevli olduğunun tespitinde öncelikle bu uyuşmazlığın genel mahkemelerin mi yoksa özel mahkemelerin mi görev alanına girdiğinin belirlenmesi gerekir. Özel mahkemelerin görevli kılındığı hallerde bu mahkemelerin görevi genel mahkemelerin görevinden önce gelir. HMK m. 1'e göre, mahkemelerin görevi kanunla düzenlenir. Bir kanun hükmüyle açıkça özel mahkemelerin görevli kılınmadığı bütün uyuşmazlıklar genel mahkemelerde görülecektir². Murisin muvazaalı işlemlerine ilişkin davaların özel mahkemelerde görüleceğine ilişkin bir kanun hükmü bulunmadığından buna ilişkin uyuşmazlıklar genel mahkemelerde görülecektir.

Genel mahkemeler asliye ve sulh hukuk mahkemeleridir. 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun m. 6'da asliye ve sulh hukuk mahkemelerinin görevleri

¹ KURU, *Ders Kitabı*, s. 33; KURU/ARSLAN/YILMAZ, *a.g.e.*, s. 121.

² KURU, *Ders Kitabı*, s. 34; KURU/ARSLAN/YILMAZ, *a.e.*, s. 121; KARSLI, *a.g.e.*, s. 167-168; Hakan PEKCANITEZ / Oğuz ATALAY / Muhammet ÖZEKES, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, 3. Bası, Ankara 2015, s. 75-77.

düzenlenmiştir: “Sulh hukuk mahkemeleri, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile diğer kanunlarda belirtilen görevleri yerine getirir. Asliye hukuk mahkemeleri, sulh hukuk mahkemelerinin görevleri dışında kalan ve özel hukuk ilişkilerinden doğan her türlü dava ve işler ile kanunların verdiği diğer dava ve işlere bakar. Özel kanunlarla kurulan hukuk mahkemelerinin görevleri saklıdır”. HMK m. 447/2’ye göre başka kanunlarda yürürlükten kaldırılan 18.6.1927 tarih ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır. Dolayısıyla asliye ve sulh hukuk mahkemelerinin görevi Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 1-4’e göre belirlenecektir.

1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yürürlükte olduğu dönemde görevli mahkeme uyuşmazlık konusunun niteliğine veya değerine göre tespit edilmekteydi. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 1.10.2011 tarihinde yürürlüğe girmesi ile mahkemelerin görevinin dava konusunun miktar ve değerine göre belirlenmesi (HUMK m. 2-8) kuralı yürürlükten kalkmıştır. Yeni düzenlemeye göre genel mahkemelerin görevi dava konusuna göre belirlenir. HMK m. 2/1’e göre, dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir. Malvarlığı hukukundan doğan davalar, konusu para veya para ile ölçülebilen bir şey olan davalardır. Şahıs varlığı haklarına ilişkin davalarda ise dava konusunun para ile ölçülebilecek bir değeri yoktur. Davanın malvarlığı veya şahıs varlığına ilişkin olup olmadığı dava konusu hakkın niteliğine göre belirlenir³. Sulh hukuk mahkemelerinin görevli olduğu davalar HMK m. 4’te sayılanlar ve diğer kanunlarda sulh hukuk mahkemesi veya sulh hukuk hâkiminin görevlendirildiği dava ve işlerdir.

Murisin mirasçılarında mal kaçırma amacıyla yapmış olduğu muvazaalı devirlerin iptali için açılacak davalar malvarlığı haklarına ilişkin olduğundan görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir.

HMK m.1’e göre göreve ilişkin kurallar kamu düzenindedir. Ayrıca HMK m.114,1/c bendinde mahkemenin görevli olmasının dava şartlarından olduğu

---

³ KURU, **Ders Kitabı**, s. 40-41; KURU/ARSLAN/YILMAZ, **a.g.e.**, s. 121-125; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, **a.g.e.**, s. 96.

düzenlenmiştir. Görevin bu nitelikleri dolayısı ile hâkim görevli olup olmadığını re'sen, taraflarca itiraz edilmese de, inceler. Mahkemenin görevsiz olduğu ilk derece mahkemesinde fark edilmemesi halinde üst derece mahkemelerince de re'sen dikkate alınır. Görev usulî müktesep hakkın istisnası olup taraflar mahkemenin görevsiz olduğunu hüküm kesinleşinceye kadar yargılamanın her aşamasında ileri sürebilirler⁴. Son olarak görev kuralları kamu düzeninden olduğundan tarafların sözleşme ile görevli mahkemeyi değiştirmeleri mümkün değildir⁵.

Muris muvazaası nedeniyle açılan davalarda genel görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesi olmakla birlikte 3402 sayılı Kadastro Kanununda belirtilen bazı hallerde Kadastro Mahkemesi görevli hale gelecektir. KK m. 27 uyarınca, genel mahkemelerde görülmekte olan kadastro ile ilgili ve henüz kesinleşmemiş bulunan taşınmaz mala ilişkin davalar hakkında o taşınmaz mal için kadastro tutanağı düzenlendiği tarihte bu mahkemelerin görevi sona erer ve davalara ait dosyalar Kadastro Mahkemesine re'sen devrolunur⁶. Ancak KK m. 25/3'te, mahkemeden yenilik doğurucu hüküm almayı gerektiren dava ve ilgili taleplerin incelenmesinin kadastro mahkemesinin görevi dışında olduğu düzenlenmiştir. Buna göre, Kadastro Mahkemeleri verilecek hükmün açıklayıcı nitelikte olduğu davalara bakmakla görevli olup yenilik doğurucu davalar bu mahkemelerin görev kapsamı dışındadır. Muris muvazaası nedeniyle açılan tapu iptal ve tescil davalarında taşınmaz devri baştan itibaren geçersiz olduğundan iptal ve tescile dair verilecek hüküm açıklayıcı niteliktedir. Bu nedenle hakkında kadastro tutanağı düzenlenen taşınmazlara yönelik

---

⁴ "...Muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı tapu iptal ve tescil davasında; görev kamu düzenine ilişkin bulunduğundan, Yerel Mahkemenin davanın kabulüne yönelik önceki kararının esastan bozulmasına ilişkin Özel Daire bozmasına uyumuş olması bu yönden taraflardan biri yararına usulî kazanılmış hak doğurmaz; uyulan bozmadan sonra dahi uyumsuzluğun görev yönünden değerlendirilmesi usulen olanaklıdır. ..."YHGK, T. 10.2.2010, E. 2010/1-55, K. 2010/64, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 12.05.2015.

⁵ KURU, **Ders Kitabı**, s. 42; KURU/ARSLAN/YILMAZ, **a.e.**, s. 127-128; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, **a.g.e.**, s. 101; KARSLI, **a.g.e.**, s. 205;

⁶ "... Dosya içeriğinden toplanan delillerden; özellikle Kadastro Müdürlüğü'nün 29.06.2007 tarihli yazısından dava konusu taşınmazın bulunduğu alanda kadastro çalışmaları yapılarak 222 ada 1 ve 2 parsel olarak kadastro tutanağı düzenlendiği anlaşılmaktadır. (...) O halde taşınmazın tutanağının düzenlenmesiyle 3402 sayılı Yasa'nın 25. maddesi gereğince genel mahkemenin görevinin sona ereceği ve Kadastro Mahkemesince 3402 sayılı Yasa'nın 30. maddesi hükmü gözetilerek çekişmenin giderileceği açıktır. Hal böyle olunca; 3402 sayılı Yasa'nın 25. maddesi uyarınca Kadastro Mahkemesi görevli olduğundan, aynı Yasa'nın 27. maddesi hükmü gözetilerek davanın Kadastro Mahkemesine devri kararı verilmesi gerekirken, anılan kurallar göz ardı edilmek suretiyle yazılı olduğu üzere hüküm tesisi isabetsizdir." Yarg. 1. HD, T. 17.3.2008, E. 2007/13020, K. 2008/3383, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 6.9.2015.

muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davalarında görevli mahkeme Kadastro Mahkemesidir⁷. Buna karşılık, davanın muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tenkis talebiyle açılması halinde, tenkis davası mirasbırakanın saklı payları zedeleyen ölüme bağlı veya sağlararası kazandırmalarının yasal sınıra çekilmesini amaçlayan öncesine etkili yenilik doğurucu davalardan olduğundan, tenkis istekli bu dava Kadastro Mahkemesinin görevi dışında kalacaktır⁸.

B. YETKİLİ MAHKEME

Yetki, bir davaya hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağını belirler. Taraflar uyuşmazlık konusuna bakmakla görevli asliye, sulh veya özel mahkemeyi belirledikten sonra davayı hangi yerdeki mahkemede açacaklarını tespit etmelidirler⁹. Yetkide, dava konusunun niteliği değil, yer bakımından bir davanın hangi mahkeme tarafından görüleceği belirlenir. Her mahkemenin yargı yetkisi belli bir coğrafi bölge ile sınırlı olup buna o mahkemenin yargı çevresi denir¹⁰. 5235 sayılı Kanun m. 7/1 ve 2’de hukuk mahkemelerinin yargı çevresi düzenlenmiştir. Buna göre: “*Hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idarî sınırlarıdır. Büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içindeki il ve ilçelerin adı ile anılan sulh veya asliye hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir*”.

⁷ “... Kadastro Mahkemesince Kadastro Kanununun 25. maddesine dayanılarak görevsizlik kararı verilmiş ise de, kadastro tutanağı düzenlenen üç adet taşınmaz yönünden taşınmazların ayınaya ilişkin olarak muvazaaya dayalı tapu kaydının iptali davasında, mirasçılardan muvazaası nedeniyle akdin iptalini dava etmeleri yenilik doğurucu nitelik taşımadığından anılan Yasanın 25 ve 27. maddeleri uyarınca Kadastro Mahkemesinde bakılması gerekir.” Yarg. 17. HD, T. 2.12.2011, E. 2011/11068, K. 2011/11588, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 6.9.2015.

⁸ “... Dosya kapsamından, davacının, tapudaki satışların muris muvazaası olduğu iddiası ile taşınmazların tapularının iptali ile tenkis talebine yönelik, yenilik doğurucu hüküm almayı gerektiren dava olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda, 3402 Sayılı Yasanın 25/3.maddesi gereğince mahkemenin yenilik doğurucu hüküm almayı gerektiren dava ile ilgili isteklerin incelenmesi kadastro mahkemesinin görevi dışında olduğundan, yenilik doğurucu hüküm almayı gerektiren tasarrufun iptaline ilişkin uyuşmazlığın Espiye Asliye Hukuk Mahkemesince görülüp, sonuçlandırılması gerekmektedir.” Yarg. 17. HD, T. 20.9.2013, E. 2013/11738, K. 2013/12538, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 6.9.2015.

⁹ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, a.g.e., s. 104; KARSLI, a.g.e., s. 209.

¹⁰ KURU, Ders Kitabı, s. 48; KURU/ARSLAN/YILMAZ, a.e., s. 133

HMK m. 6'ya göre, genel yetkili mahkeme davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Mahkemelerin yetkisine ilişkin hükümler kural olarak kamu düzenine ilişkin değildir. Bu nedenle Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda davacıya genel yetkili mahkeme dışında dava açma imkânı tanıyan özel yetki kuralları (m. 8 vd.) da düzenlenmiştir. Bazı hallerde ise mahkemenin yetkisi kamu düzeniyle ilişkili kabul edilerek kesin yetki kuralları düzenlenmiştir¹¹. Kesin yetki kuralının söz konusu olduğu hallerde dava sadece kanunda öngörülen mahkeme veya mahkemelerde açılabilir¹². Mahkemenin yetkisinin kesin olmadığı hallerde yetki itirazı ilk itiraz niteliğinde olup cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir, aksi halde dinlenmez (HMK m. 116-117).

Yukarıda yetkiye ilişkin yapmış olduğumuz genel açıklamalarımızla yetinilecek olup Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki yetkiye ilişkin hükümler tez konumuzla sınırlı olarak incelenecektir. Murisin muvazaalı işlemlerinin konusunu genellikle taşınmaz devri oluşturduğundan taşınmazlara ilişkin yetki hükümleri üzerinde durulacaktır. HMK m. 12/1'e göre, taşınmaz üzerindeki aynı hakka ilişkin veya aynı hak sahipliğinde değişikliğe yol açabilecek davalarda taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir. Mirasçıların muris muvazaası nedeniyle açmış oldukları tapu iptal ve tescil davası taşınmazın aynına ilişkin olduğundan yetkili mahkeme taşınmazın bulunduğu yer mahkemesidir. Taşınmazın birden fazla ilçe sınırı içinde kalması halinde, uygulamada, taşınmazın büyük kısmının bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olduğu kabul edilmektedir¹³. Davanın birden fazla taşınmaza ilişkin olması halinde taşınmazlardan birinin bulunduğu yerde diğerleri hakkında da açılabilir (m.12/3)¹⁴.

¹¹ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, a.g.e., s. 110.

¹² KURU, **Ders Kitabı**, s. 49; KURU/ARSLAN/YILMAZ, a.e., s. 134; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, a.g.e., s. 110; KARSLI, a.g.e., s. 231.

¹³ ÖZKAYA, a.g.e., s. 419; ÖZÜĞÜR, a.g.e., s. 537.

¹⁴ “*Dava, muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı tapu iptali-tescil isteğine ilişkindir. Tüm taşınmazlar hakkında aynı hukuki sebebe dayanıldığına göre, yargılamanın birlikte yürütülmesinde hukuki yarar bulunduğu da kuşkusuzdur. Hal böyle olunca, HMK'nın 12 /son maddesi gözetilerek tüm taşınmazlar bakımından işin esasına girilmesi ve sonucuna göre bir hüküm kurulması gerekirken, yanlış değerlendirme ile Giresun'da bulunan taşınmazlar bakımından tefrik ve yetkisizlik kararı verilmesi isabetsizdir.*” Yarg. 1. HD, T. 2.4.2013, E. 2013/3022, K. 2013/4723; Aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 27.3.2008, E. 2008/2157, K. 2008/3853; Yarg. 1. HD, T. 7.6.2004, E. 2004/6308, K. 2004/6892; Yarg. 1. HD, T. 2.5.1995, E. 1995/8116, K. 1995/6713, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 17.05.2015. Yargıtay, muris muvazaası nedeniyle tapu iptal tescil davasının birden fazla taşınmaza ilişkin olması ve hukuki yararın varlığı halinde taşınmazların bulunduğu yer mahkemelerinde ayrı ayrı

Muris muvazaası nedeniyle açılan tapu iptal ve tescil davalarında yetki kesin olup kamu düzenindedir. HMK m. 114/1, ç bendine göre kesin yetkinin bulunduğu hallerde davanın kesin yetkili mahkemede açılması dava şartlarındandır. Kesin yetkinin kamu düzeninden ve dava şartlarından olması nedeniyle taraflar yargılamanın her aşamasında yetki itirazında bulunabilir. Taraflar yetki itirazında bulunmasalar bile hâkim re'sen dikkate alır. Ayrıca kesin yetki olan hallerde tarafların yetki sözleşmesi ile bir başka mahkemeyi yetkili kılmaları da mümkün değildir (HMK m. 18/1).

Murisin muvazaalı işlemlerine karşı mirasçıların tapu iptal tescil davası ile tenkis davasını 22.5.1987 T. 1986/4 E. 1987/5 K sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca kademeli olarak açmaları halinde yetkili mahkemenin nasıl belirleneceği sorunu karşımıza çıkar. Çünkü muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davasında taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi; tenkis davasında ise murisin son yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir (HMK m. 11/1,a, MK m. 576/2). Muvazaa davası ile tenkis davası kademeli olarak açılmış, taşınmazın bulunduğu yer ile murisin son yerleşim yeri ayrı ilçe sınırları içinde ise, yetkili mahkeme daha kapsamlı olan muvazaa davasına göre belirlenmeli ve dava taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılmalıdır¹⁵.

II. DAVANIN TARAFLARI

Muris muvazaası davası, her dava gibi davacı ve davalı olmak üzere iki taraf sistemi üzerine kurulmuştur. Tarafların davacı ve davalı olabilmesi için taraf ehliyetine sahip olmaları gerekir. HMK m. 50'ye göre, medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan, davada taraf ehliyetine de sahiptir. Taraf ehliyeti Medeni Kanundaki hak ehliyetinin (MK m. 8, 48) medeni muhakeme hukukundaki

---

açılmış davaların yürütülebileceği yönünde karar vermiştir. “Her ne kadar, 6100 Sayılı HMK'nın 12/3. maddesinde, taşınmazın aynına yönelik davaların birden fazla taşınmaza dair olması halinde taşınmazlardan birinin bulunduğu yer mahkemesinde diğer taşınmazlarla birlikte dava açılabilirliği öngörülmüş ise de; somut olay bakımından, taşınmazların bulunduğu yerlerde ayrı ayrı açılmış olan davaların, yargılamanın sağlıklı biçimde yürütülebilmesi için yine taşınmazların bulunduğu yer mahkemelerinde görülmelerinde hukuki yarar mevcuttur. Hal böyle olunca, işin esasının incelenmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yanlış değerlendirme ile birleştirme kararı verilmesi doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 9.4.2013, E. 2013/3154, K. 2013/5147, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.05.2015.

¹⁵ ÖZKAYA, a.g.e., s. 420; ÖZÜĞÜR, a.g.e., s. 537.

karşılığdır. Buna göre, hak ehliyetine sahip olan tüm gerçek veya tüzel kişilerin taraf ehliyeti vardır¹⁶. Davanın takip edilmesi ve usulî işlemlerin yapılabilmesi için taraf ehliyetinin yanında dava ehliyetinin de bulunması gerekir. HMK m. 50'ye göre, dava ehliyeti, medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir. Dava ehliyeti Medeni Kanundaki fiil ehliyetinin (MK m. 9, 49) medeni muhakeme hukukundaki karşılığıdır¹⁷. Taraf ve dava ehliyeti HMK m. 114/d bendine göre dava şartlarındandır.

Muris muvazaası davasında tarafların taraf ve dava ehliyetine sahip olmalarının yanında taraf sıfatına da sahip olmaları gerekir. Sıfat, dava konusu sübjektif hak ile taraflar arasındaki ilişkidir. Bir sübjektif hakkı dava etme hakkı kural olarak o hakkın sahibine ait olup, o hakka ilişkin davada davacı olma sıfatı da o hakkın sahibine aittir. Bir sübjektif hak kendisinden davalı olarak istenebilecek olan kişi ise o hakkın borçlusunu olan kişi olup, davalı olma sıfatı bu kişiye aittir¹⁸. Uygulamada sıfat terimi yerine husumet terimi de kullanılmakta ve davacı olma sıfatı aktif husumet ehliyeti, davalı olma sıfatı ise pasif husumet ehliyeti olarak ifade edilmektedir¹⁹. Muris muvazaası davasında dava açma hakkına sahip olanları ve davanın kimlere yöneltileceğini aşağıda inceleyeceğiz.

A. DAVACI

Muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davasını 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına göre saklı pay sahibi olsun veya olmasın miras hakkı çiğnenen tüm mirasçılar açabilir²⁰.

Mirasbırakanın ölümü anında birden fazla mirasçısının bulunması halinde, mirasçılarının tereke malları üzerinde iştirak halinde mülkiyet hakları vardır. Bu nedenle mirasçılar, sözleşme veya kanundan doğan temsil ya da yönetim yetkisi saklı

¹⁶ KURU, **Ders Kitabı**, s. 94; KURU/ARSLAN/YILMAZ, **a.g.e.**, s. 218; KARSLI, **a.g.e.**, s. 285.

¹⁷ KURU, **Ders Kitabı**, s. 103; KURU/ARSLAN/YILMAZ, **a.e.**, s. 226; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, **a.g.e.**, s. 185; KARSLI, **a.g.e.**, s. 292.

¹⁸ KURU, **Ders Kitabı**, s. 106; KURU/ARSLAN/YILMAZ, **a.e.**, s. 234-235; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, **a.g.e.**, s. 188-189.

¹⁹ KURU, **Ders Kitabı**, s. 105; KURU/ARSLAN/YILMAZ, **a.e.**, s. 234-235.

²⁰ "... Diğer taraftan, muvazaası davaları saklı pay sahibi olsun veya olmasın, her miras hakkı sahibi tarafından açılabilmesi gözetildiğinde bir kısım davacıların saklı pay sahibi olmamalarının dava açmalarına engel teşkil etmeyeceği gibi bu husus aleyhlerine de yorumlanamaz. " YHGK, T. 28.11.2012, E. 2012/1-504, K. 2012/905, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 6.9.2015.

kalmak üzere, terekeye ait bütün haklar üzerinde birlikte hareket etmek zorundadırlar (MK m. 640/1,2). Burada mülkiyet bir bütün olarak mirasçılarının tümüne ait olduğundan mirasçılar arasında mecburi dava arkadaşlığı söz konusudur (HMK m. 54). Ancak, diğer mirasçılarının muvafakatının alınması veya miras şirketine atanacak temsilci (MK m. 640/3) aracılığı ile mirasçılardan biri tek başına dava açabilir. Mirasçılarının birlikte hareket etme yükümlülüğü terekeye ait haklara ilişkin olup mirasçılardan her biri terekedeki hakların korunması için tek başına dava açabilir (MK m. 640/4). Terekeye karşı yapılan mülkiyetten kaynaklanan haksız fiil niteliğindeki muris muvazaası ve el atmanın önlenmesi gibi davaların dışında ehliyetsizlik, vekâlet görevinin kötüye kullanılması gibi davalarda terekeyi temsil eden tüm mirasçılarının bir arada hareket etmek suretiyle davayı birlikte açmaları gerekir²¹.

Mirasçılarının muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davası açarken tek başlarına hareket edip edemeyecekleri istem kapsamına göre belirlenir. Eğer mirasçı pay oranında iptal ve tescil talebinde bulunuyorsa kendi hakkına dayanmış olduğundan tek başına dava açabilir²². Mirasbırakan muvazaalı işlemle mirasçısından mal kaçırma amacıyla hareket ettiğinden, mirasçının miras hakkının çiğnendiği gerekçesiyle pay oranında iptal ve tescil davası açmakta hukuki yararı vardır. Terekeye iade istemli tapu iptal ve tescil davası ise iştirak halinde mülkiyet nedeni ile tüm mirasçılarının muvafakati veya terekeye atanacak temsilci aracılığıyla açılmalıdır²³; aksi halde dava dışı mirasçılarının muvafakatlerinin alınması veya

²¹ Yarg. 1. HD, T. 20.2.2013, E. 2013/1889, K. 2013/2255, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 6.9.2015.

²² "... Dava, muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı pay oranında tapu iptali ve tescil isteğine ilişkindir. Mahkemece, davanın pay oranında açılmayacağı gerekçesiyle davanın husumetten reddine karar verilmiştir. Hemen belirtilmelidir ki, miras bırakanın mirasçısından mal kaçırma amacıyla yaptığı temlik işlemleri bakımından miras bırakanın iradesi ile mirasçılarının yararının çatıştığı kuşkusuzdur. Bunun sonucu olarak da, her bir mirasçının kendi hakkı yönünden üçüncü kişi sıfatıyla miras payı oranında tapu iptali-tescil isteğinde bulunabilmesine olanak tanınmıştır. Hal böyle olunca, işin esasının incelenmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi yerine, yanlışlıklar değerlendirme ile yazılı biçimde hüküm kurulması isabetsizdir." Yarg. 1. HD, T. 2.4.2013, E. 2013/2911 K. 2013/4725; aynı yönde bkz. YHGK, T. 11.11.09, E. 2009/1-458, K. 2009/498; YHGK, T. 19.2.1997, E. 1996/1-802, K. 1997/83, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.05.2015.

²³ "... Dava, muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı tapu iptal ve tüm mirasçılar adına tescil isteğine ilişkindir. Somut olayda, elbirliği (iştirak) halinde mülkiyet söz konusu olup, dava dışı ortaklar bulunmaktadır. Hal böyle olunca, davaya katılmayan ortakların olurlarının alınması ya da miras şirketine M.K.nun 640. mad. uyarınca atanacak temsilci aracılığı ile davanın sürdürülmesi gerekirken, davanın görülebilirlik koşulu göz ardı edilerek davanın esası hakkında hüküm kurulması doğru değildir." Yarg. 1. HD, T. 6.12.2012, E. 2012/8995, K. 2012/14620; aynı yönde bkz. Yarg. 1.

terekeye atanacak temsilci aracılığıyla davanın sürdürülmesi gerekir²⁴. Davanın tüm mirasçılar tarafından açılmamış olması halini mahkeme re'sen dikkate alır, ayrıca davalı da bu hususu ileri sürebilir²⁵. Terekeye temsilci atanmasıyla, mirasçılarının davadaki sıfatları sona erer ve davayı takip etme yetkisi tereke temsilcisine ait olur. Tereke temsilcisi veya vekilinin duruşmada hazır bulunmaması ve davalı tarafın davayı takip etmeyeceğini beyan etmesi halinde HMK m. 150 hükmü uyarınca dosyanın işlemde kaldırılması gerekir. Terekeye temsilci atandıktan sonra davanın davacı mirasçılar vekili tarafından sürdürülmesine imkân tanınmasını Yargıtay bozma nedeni olarak kabul etmiştir²⁶.

Mirasçılık sıfatı ölümle doğduğundan muvazaalı işlem tarihinde mirasçılık sıfatına sahip olmayanlar yani işlem tarihinden sonra yapılan evlilik ile mirasçılık sıfatını kazanan eş, o tarihte ana rahmine düşmemiş ancak daha sonra doğmuş çocuk veya işlem tarihinden sonra evlat edinilen kişi de muris muvazaası nedeniyle dava açma hakkına sahiptir²⁷. Muvazaalı işlem, tarafların gerçek iradesine uygun olmadığı için başlangıçtan itibaren geçersiz olup belli bir zamanın geçmesi veya tarafların icazet vermesi ile geçerlilik kazanmayacağından muvazaanın tespiti ile işleme konu mal terekeye dönecektir. Bu ihtimalde muvazaalı işlem tarihinde mirasçı olmayan kişi muvazaanın tespiti ile terekeye dönen mal üzerinde miras payına sahip olacağından kendisine muvazaalı işlem tarihinde mirasçı olmadığı gerekçesiyle dava açma hakkının tanınmaması hukuk ve mantığa ters düşen çelişkili bir durum

---

HD, T. 10.2.2011, E. 2011/99, K. 2011/1156; Yarg. 1. HD, T. 6.3.2007, E. 2007/876, K. 2007/2213; Yarg. 1. HD, T. 14.5.2003, E. 2003/5042, K. 2003/5860, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.05.2015.

²⁴ "... Tapu iptali ve terekeye iade istekli eldeki davanın miras bırakanın mirasçılarında biri tarafından açıldığı, ancak davacının, mahkemenin kendisine verdiği süre içerisinde terekeye temsilci tayini için 2. Sulh Hukuk Mahkemesinde dava açtığı ve halen derdest bulunduğu sabittir. Hal böyle olunca, 6100 Sayılı HMK'nın 115/2. maddesi çerçevesinde davanın sonuçlanmasının beklenmesi, ondan sonra işin esasının değerlendirilmesi gerekir." Yarg. 1. HD, T. 22.2.2013, E. 2013/1674, K. 2013/2472, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.05.2015.

²⁵ İMRE/ERMAN a.g.e., s. 441.

²⁶ "... Davacıların tereke adına istekte bulunduğu ve mahkeme kararı ile terekeye müessil tayin edildiği ve tereke müessilinin duruşmaya gelerek davaya muvafakat ettiğini bildirdiği, diğer duruşmaları takip etmediği, davanın davacılar vekili tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Ancak, kural olarak terekeye müessil tayininden sonra tereke ortağının veya ortaklarının davayı takip yetkileri ortadan kalkar. Bu nedenle, terekeye müessil atanmasından sonra da davanın davacılar vekili tarafından sürdürülmesine imkan tanınıp hüküm kurulması isabetsizdir." Yarg. 1. HD, T. 2.4.2013, E. 2012/10148, K. 2013/4748; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 9.5.2012, E. 2012/2600, K. 2012/5408; Yarg. 1. HD, T. 28.4.2011, E. 2011/2812, K. 2011/4975, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.05.2015.

²⁷ ANTALYA, **Borçlar Hukuku**, s. 293.

yaratır²⁸. Mirasbırakanın ölüm tarihine göre mirasçılık sıfatına sahip olan ve muvazaalı işlemle miras hakkı çığneden kişi, beklenen hak sahibi olmaktan çıkıp mirasçı sıfatını kazandığı için henüz mirasçılık sıfatını kazanmadığı tarihte yapılan muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünün tespitini istemekte hukuki yararı vardır. Bir başka anlatımla, tereke malı iken yapıldığı andan itibaren geçersiz sayılan muvazaalı temlik sebebiyle başkasının üzerinde gözüken malda miras payı olan kişinin dava açmakta hem hakkı hem de hukuki yararı vardır. Bu kişinin muvazaalı işlemin yapıldığı tarihte mirasçı olmamasının muvazaa davası açma hakkına hiçbir etkisi yoktur²⁹.

Mirasbırakanın temlik işlemini yaptığı tarihte mal kaçırmayı amaçladığı hiçbir mirasçısı yoksa sonradan mirasçı olan kişinin bu işlemin muvazaalı olduğu iddiasında bulunup bulunamayacağı üzerinde durulması gerekir. Mirasbırakanın yaptığı temlik işleminin muvazaalı olduğunun kabulü için işlem tarihinde kendisinden mal kaçırılmak istenilen mirasçıların varlığı gerekir. Yargıtay, mirasbırakan tarafından temlikin yapıldığı tarihte mirasçı olabilecek kimsenin

---

²⁸ ÖZKAYA, a.g.e., s. 423; YAVUZ, **Muvazaa Davaları**, s. 296; “... Medeni Kanunun değinilen açık hükümleri (MK M. 580) karşısında ve istikrar kazanmış Yargıtay İçtihatlarında murisin temlik işlemi yaptığı tarihteki çocukları ve bundan sonra ana rahmine düşen çocukları (mirasçıları) arasında dava açma hakkı yönünden bir fark gözetilmemiştir. Bunun yanı sıra miras bırakanın başka bir mirasçısının muvazaa nedeniyle dava açıp, tapu kaydının iptali ile terekeye döndürülmesini sağladığı takdirde temlik tarihinden sonra mirasçı olan kişinin o taşınmaza payı oranında malik olacağı da kuşkusuzdur. Hal böyle olunca, dava konusu temlik işleminden sonra mirasçılık sıfatını kazanan mirasçıya muvazaa nedeniyle dava açmak hakkı tanınmaması, muvazaalı işlemin hüküm ve sonuçlarına ilişkin ilkelere, Medeni Kanunun açık hükümlerine ve sözü edilen İnançları Birleştirme Kararı, Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına aykırı olduğundan miras bırakanın ölüm tarihinde henüz murislerinin sağ olması nedeniyle mirasçı olmayan daha sonra mirasçılık sıfatını kazanan davacılar yönünden 01.04.1974 tarih 1/2 Sayılı Yargıtay İnançları Birleştirme Kararının uygulama yeri bulacağı ve dava açabileceklerinin kabulü ile işin esası yönünden bir hüküm kurulması gerekirken, yanılığın değerlendirme ile yazılı olduğu üzere karar verilmesi isabetsizdir. ...” Yarg. 1. HD, T. 6.4.2004, E. 2004/729, K. 2004/3857, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 30.03.2015.

²⁹ ÖZKAYA, a.g.e., s. 423; HATİPOĞLU, a.g.e., s. 83. “... Müeyyidesi mutlak butlan olan ve başlangıcından itibaren hükümsüzlük ifade eden işlem icazet (onay) ile ya da zaman geçmekle geçerlilik kazanamayacağına göre işleminden sonra mirasçılık sıfatını alan kişiler için geçerli hale gelemmez. Bu tür işlemlerde temlike konu tapulu taşınmaz ya da taşınmazların mülkiyeti temlik yapılan şekle nakledilmiş gözüke de, gerçekte miras bırakanın mal varlığından (terekesinden) çıkmış sayılamaz. (...) Öte yandan, mirasçılık sıfatı ölümle doğar (MK.Md.522). Miras açılınca mirasçılar onun tamamına sahip olurlar (MK.Md.539). Evlatlık ve füruu, kendisen evlat edinen kimseye; nesebi sahih füruu gibi mirasçı olurlar. (MK.Md.447). Öyle ise, olayda 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İnançları Birleştirme Kararının uygulama yeri bulabileceği ve davacının da değinilen karara dayanarak dava açabileceği kabul edilmeli; işin esasının araştırılması suretiyle sonucu doğrultusunda bir hüküm kurulmalıdır.” YHGK, T. 6.11.1996, E. 1996/1-596, K. 1996/737; Aynı yönde bkz. YHGK, T. 1.3.2000, E. 2000/1-126, K. 2000/143; (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 30.03.2015.

bulunmaması halinde mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırma amacıyla hareket ettiğinin söylenemeyeceğini, bu nedenle muris muvazaası sebebiyle açılan davanın reddine karar verilmesi gerektiği görüşündedir³⁰.

Mirasçılardan birinin murisin muvazaalı işlemi nedeni ile dava açmaması veya dava açmadan ölmesi halinde, ölen kişi muvazaa nedeniyle dava açma hakkından açıkça feragat etmemişse, mirasçılarını pay oranında iptal ve tescil talebinde bulunabilirler. Mirasçının sağlığında dava açmaması dava hakkında vazgeçtiği anlamına gelmez, onun dava hakkı halefiyet yolu ile kendi mirasçılarında geçer. Muvazaalı işlem geçersiz olduğundan dava açmadan ölen kişinin mirasçılarının pay oranında iptal ve tescil davası açmakta hukuki yararları vardır³¹. Ancak ölen kişinin mirasçılarının bu davayı açabilmeleri için mirası reddetmemiş olmaları gerekir³².

Mirasçının miras hakkında feragat etmesi halinde mirasçılık sıfatı son bulacağından muris muvazaası nedeniyle dava açma hakkı olmayacaktır. Feragat edilmesine rağmen muris muvazaasına ilişkin dava açılırsa, bu davanın sıfat yokluğundan reddi gerekir³³.

---

³⁰ “... Temlik tarihinde davacının mirasçılık sıfatı yoktur ve aynı tarihte temlikte bulunmadığı başka bir mirasçısının varlığı söz konusu olmadığına göre davalı oğluna yapılan temlik bakımından murisin iradesinin mal kaçırma amaçlı ve muris muvazaası ile illetli olduğu söylenemez. ...”Yarg. 1. HD, T. 14.7.2011, E. 2011/4252, K. 2011/8340; Aynı yönde bkz. YHGK, T. 10.10.2012, E. 2012/1-492, K. 2012/696, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 30.03.2015.

³¹ ÖZKAYA, a.g.e., s. 423; ÖZÜĞÜR, a.g.e., s. 539; YAVUZ, **Muvazaa Davaları**, s. 292; “... Miras bırakanın muvazaalı temlik sonucunda davalıya intikal eden çekişmeli taşınmazdaki annenin payı şeklen davalı adına kayıtlı olmasına karşın; aslında anne Hayriye'nin mal varlığı içerisinde. Annenin sağlığında dava açmamış olması hakkında feragat anlamına gelmeyeceği gibi, muvazaalı işleme de geçerlilik sağlamaz. Ayrıca davacının önceki davada çekişmeli taşınmazın terekeye döndürülmesini istemeyip, pay oranında dava açması, daha sonra ölen annesinin payı hakkında dava açmasını engellemez. Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre hakkı çiğnenen tüm mirasçılar, Borçlar Kanununun 18. maddesine dayanarak pay oranında iptal ve tescil davası açabilecekleri gibi, taşınmazın terekeye döndürülmesini de isteyebilirler. Bunlardan birinin tercihi ötekine göre kişinin haklarında bir azalma veya çoğalma yaratmaz. ...” Yarg. 1. HD, T. 8.10.1997, E. 1997/10570, K. 1997/11956, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 18.05.2015. Aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 21.3.2013, E. 2012/14777, K. 2013/4058; Yarg. 1. HD, T. 6.4.2010, E. 2010/1445, K. 2010/3898; Yarg. 1. HD, T. 2.6.2004, E. 2004/6056, K. 2004/6649, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.8.2015.

³² “... Öte yandan, davacılar Y. ve E. miras bırakan R.'den önce ölen oğlu T.'den olan torunlarıdır. Bunlar babaları T. in mirasını usulü dairesinde reddetmiştir. Her ne kadar Türk Medeni Kanunu'nun 611. maddesi hükmü gereğince yasal mirasçılardan biri mirası reddederse onun payı miras açıldığı zamanı kendisi sağ değilmiş gibi hak sahiplerine geçerse de somut olayda T. kendi murisine ait mirası reddetmemiş Y. ve E., T.'den gelen mirası reddetmişlerdir. O halde kendi murisine ait mirası reddeden bu kişilerin muris muvazaasına dayalı olarak açtıkları davanın dinlenilmesine yasal açıdan olanak bulunmamaktadır.” Yarg. 1. HD, T. 30.6.2009, E. 2009/3989, K. 2009/7600, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 22.8.2015.

³³ “... Davacı, 14.9.1988 tarihli olup, Gaziosmanpaşa I. Noterliğince düzenlenen "Mirastan Feragat Sözleşmesi"ne göre miras hakkında feragat etmiştir. Bu durumda davacının mirasçılık sıfatının, bunun neticesi olarak da davada sıfatının bulunmadığı kabul edilmelidir. (...) Hal böyle olunca, sıfat

Mirasbırakanın vasiyetname ile mirasçı ataması (MK m. 516) veya belirli mal vasiyetinde bulunması (MK m. 517) halinde lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunulan kişilerin muvazaa nedeniyle dava açma hakkının olup olmadığı üzerinde durulması gerekir. Muvazaa niteliği itibariyle sözleşmelerde veya ulaşması gerekli tek taraflı işlemlerde söz konusu olabilir. Vasiyetname ile mirasçı atama veya belirli mal vasiyetinde bulunma tek taraflı işlemler olup MK m. 544 gereği mirasbırakan bu iradesinden, sonraki tasarrufları ile her zaman dönebilir. Bu nedenle mirasbırakanın her zaman dönme imkânının olduğu tasarrufları için muvazaalı işlem yapmaya ihtiyacı bulunmamaktadır. Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu ile bağdaşmayan bir tasarrufta bulunması halinde vasiyetnameden dönmüş olduğundan kişisel hakkı sona eren vasiyet alacaklısının davacı sıfatı da bulunmamaktadır. Doktrinde mirasçı atanmış veya kendisine belirli bir mal bırakılan kişinin, mirasbırakanın yaptığı ikinci bir tasarrufun muvazaalı olduğu iddiasıyla dava açma hakkının olmadığı görüşü hâkimdir³⁴. Ancak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T. 21.11.2001, 958/1035 sayılı kararında, vasiyetname ile lehine belirli bir taşınmaz vasiyet edilen kişinin, mirasbırakanın bu taşınmazı daha sonra yasal mirasçısına satması olayında muvazaa nedeniyle iptal ve tescil davası açabileceğini kabul etmiştir. Buna gerekçe olarak, vasiyetçinin vasiyetname ile bağdaşmayan bir hukuki tasarrufla vasiyetnamedeki tasarrufu ortadan kaldırabilmesi için sonraki tasarrufun geçerli olması gerektiği, bu nedenle vasiyet alacaklısının muvazaa nedeniyle iptal ve tescil davası açmakta hukuki yararının olduğu belirtilmiştir³⁵.

---

yokluğundan davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yanlışlı değerlendirme ve düşüncelerle davanın kabul edilmiş olması doğru değildir. Davalının temyiz itirazları yerindedir.” Yargıtay 1. HD, T. 21.12.2006, E. 2006/9778, K. 2006/12926, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 16.05.2015.

³⁴ İMRE/ERMAN **a.g.e.**, s. 107 dn. 6; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 426; ADAY, **a.g.e.**, s. 69; Sevtap YÜCEL, Vasiyet Alacaklısı Açısından Muris Muvazaası Nedeniyle Tapu İptal Davası Açma Sorunu (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 21.11.2001 Tarihli 958/1035 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi), **EÜHFD, C. XII, S. 3-4**, 2008, s. 401-404.

³⁵ “...“Vasiyetçi her ne kadar vasiyetnameden, vasiyetname ile bağdaşmayan bir hukuki tasarrufla rücu edebilirse de o tasarrufun hukuki sonuç doğurabilmesi daha açık bir anlatımla vasiyetnameyi ortadan kaldırabilmesi için sonradan yaptığı hukuki tasarrufun geçerli olması gerekir. Öyleyse lehine muayyen mal vasiyetinde bulunulan davalı ve karşı davacı Meral Gaspralı vasiyetnameden kaynaklanan kişisel hakkına dayanarak vasiyetçinin daha sonra yaptığı satışın muvazaa nedeniyle hüküm ve sonuç doğurup doğurmayacağını ileri sürüp iptal ve vasiyetçi adına tescili yönünde dava açmakta hukuki yararı ve hakkı bulunduğu kabulü gerekir.” YHGK, T. 21.11.2001, E. 2001/1-958, K. 2001/1035, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 27.05.2015.

B. DAVALI

Muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı tapu iptal ve tescil davası mirasbırakanın muvazaalı sözleşme ile taşınmazı devrettiği kişiye, onun mirasçılara veya kötüniyetli olarak taşınmazı devralan kişiye karşı açılır³⁶. Taşınmazı sonradan devralan kişiye karşı dava açılabilmesi için bu kişinin önceki temlikin muvazaalı olduğunu bilmesi veya bilmesi gereken konumunda olması gerekir. Mahkeme önüne gelen uyuşmazlıkta son kayıt malikinin MK m. 3 anlamında iyiniyetli olup olmadığının ve MK m. 1023'ün koruyuculuğundan yararlanıp yararlanmayacağıının belirlenmesi için bu kişinin önceki malikle olan ilişkisi ve yakınlığının dosyadaki tüm delillerle birlikte değerlendirilerek bir sonuca varılması gerekir³⁷.

Yargıtayın yerleşik uygulamasına göre mirasbırakanın bağışladığı taşınmazını muvazaalı ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile devrettiği durumlarda da muris muvazaasına ilişkin ilkeler uygulama alanı bulduğundan bu ihtimalde muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davası bakım borçlusuna karşı açılmalıdır³⁸.

---

³⁶ ÖZKAYA, a.g.e., s. 427; ÖZUĞUR, a.g.e., s. 540. “... Bilindiği üzere, bu tür davaların kayıt maliki veya malikleri ya da onların mirasçılara husumet yöneltmek suretiyle açıldığı takdirde dinlenebilme olanağı kazanır.” Yarg. 1.HD, T. 8.6.2001, E. 2001/5002, K. 2001/7301; aynı yönde bkz. Yarg. 1.HD, T. 8.12.2004, E. 2004/12890, K. 2004/13476, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 18.05.2015.

³⁷ “...Ne var ki, mahkemece son kayıt maliki olan diğer davalının iyiniyetli olduğu sonucuna varılmış ise de; özellikle, davacılar tarafından ikame edilen tanıkların anlatımlarından davalının diğer davalıya ait işyerinde çalıştığı anlaşılmakta olup dosyaya ibraz edilen ve davalılar tarafından açıkça itiraz edilmeyen fotoğrafların da bu olguyu doğruladığı görülmektedir. O halde, son kayıt malikinin durumu bilen ya da en azından bilmesi gereken konumda olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu itibarla, anılan davalının T.M.K.nun 2. maddesi anlamında iyiniyetli sayılamayacağı ve aynı Kanunun 1023. maddesinin koruyuculuğundan yararlanamayacağı kuşkusuzdur. ...” Yarg. 1.HD, T. 27.3.2013, E. 2013/2881, K. 2013/4364; “...Kayıt maliki davalının ise, miras bırakanın tek oğlunun eşinin kardeşinin eşi olması sebebiyle ilk temlik işleminin muvazaalı olduğunu bildiği veya bilecek durumda olduğundan iyiniyetli olduğunun söylenemeyeceği açıktır. Davalı adına kayıtlı olup, miras bırakandan dava dışı oğlu aracılığı ile edinilen paylar bakımından davanın kabulüne karar verilmesi gerekir.” Yarg. 1.HD, T. 28.5.2013, E. 2013/5279, K. 2013/8683; “...miras bırakan tarafından dava dışı Cengiz'e yapılan ilk satış işleminin gerçekte bedelsiz ve bağış nitelikte olduğu sonucuna varılmaktadır. Öte yandan, kayıt maliki İbrahim'le Cengiz arasında üvey de olsa bir akrabalık ilişkisi bulunduğu, adı geçenin bayii Cengiz'e yapılan satışın sebebini bilebilecek konumda olduğu tartışmasızdır. Her şeyden önemlisi bir taşınmazı satış yoluyla edinen kimsenin nedensiz olarak taşınmazı sahip çıkmaması ve taşınmazı kendisinden önce kayden malik olanların zilyetliğinde bırakması da hayatın olağan akışına uygun ve makul bir davranış biçimi olarak nitelendirilemez. ...” Yargıtay 1.HD, T. 17.6.2003, E. 2003/5754, K. 2003/7333, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 18.05.2015.

³⁸ ÖZKAYA, a.g.e., s. 427; YAVUZ, **Muvazaa Davaları**, s. 329.

Uygulamada mirasbırakanın üçüncü kişiden bedelini ödeyerek satın alıp mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla bir başkası adına kaydettirdiği taşınmazlar için kayıt malikine karşı muris muvazaası nedeniyle dava açıldığı görülmektedir. Yargıtay'ın eski tarihli kararlarında taşınmazın bağışlandığı kişilere yönelik açılan bu davalar kabul edilmekteydi³⁹. Ancak daha sonra içtihat değişikliği yoluna gidilerek mirasbırakanın üçüncü kişiden bedelini ödeyerek bir başkası adına tescil işlemi yaptırmasının gizli bağış niteliğinde olduğu gerekçesiyle bu temliklere 01.04.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri olmadığına karar verilmiştir⁴⁰. Mirasbırakanın para bağışında bulunduğu kişinin bağışlanan parayla taşınmaz satın alması halinde de o kişiye karşı muvazaa nedeniyle tapu iptal ve tescil davası açılmaz⁴¹.

Mirasbırakanın tapulu taşınmazını resmi sözleşme ile bağışlaması halinde bağışlanan kişiye karşı tapu iptal ve tescil davası açılmaz; böyle bir temlik koşulların varlığı halinde tenkis davasına konu olabilir⁴².

Mirasbırakan mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla bağışta bulunduğu kişi adına şirket kurarak tapulu taşınmazını bu şirkete bağışladığı halde satış olarak göstermişse, bu temlikin muvazaa nedeniyle iptali için açılan dava şirkete yöneltilmektedir⁴³.

---

³⁹ “Gerçekte taşınmazın parası mirasbırakan tarafından ödenip satın alındığı halde, mirasçıdan mal kaçırmak amacıyla, gizli bağış yoluyla tapu sicili davalı adına oluşturulmuşsa iptal ve tescile karar vermek gerekir.” Yarg. 1.HD, T. 28.02.1992, E. 1992/14942, K. 1992/2394; aynı yönde bkz. Yarg. 1.HD, T. 17.6.1988, E. 1988/5993, K. 1988/7378; Yarg. 1.HD, T. 6.7.1987, E. 1987/5367, K. 1987/6539; T. 7.6.1983, E. 1983/5854, K. 1983/6733; ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 859, 887, 894-895.

⁴⁰ “... Davacı, miras bırakanın çekişmeli taşınmazları 3. kişiden bedelini ödeyerek satın almasına karşın davalı adına kayıt oluşturduğunu belirterek eldeki davayı açmış olup, açıklanan bu iddia elden bağış "gizli bağış" niteliği taşıdığından olayda 01.04.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmamaktadır. Davada tenkis de istenilmediğine göre mahkemece davanın reddedilmiş olmasında bir isabetsizlik yoktur.” Yarg. 1. HD, T. 22.9.2008, E. 2008/7414, K. 2008/9593; aynı yönde bkz. Yarg. 1.HD, T. 5.11.2012, E. 2012/8080, K. 2012/12215; Yarg. 1.HD, T. 23.3.2004, E. 2004/218, K. 2004/3276; Yarg. 1.HD, T. 14.5.2003, E. 2003/5164, K. 2003/5838; YHGK, T. 29.3.2000, E. 2000/1-709 K. 2000/241, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 20.05.2015.

⁴¹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 427.

⁴² ÖZKAYA, **a.e.**, s. 427. “... Bilindiği üzere, hibe yoluyla yapılan işlemlerde miras bırakanın gerçek iradesi ile görünürdeki iradesinin örtüşmesi nedeniyle işlemin geçerli olduğu, bu tür işlemlerde muvazaadan bahsedilemeyeceği, başka bir anlatımla olayda 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı içtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmadığı, ancak tenkis hükümlerinin uygulanabileceği kuşkusuzdur. Hal böyle olunca, tapu iptali-tescil isteğinin reddedilmesi; tenkis isteği bakımından gerekli araştırma yapılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekir.” Yarg. 1. HD, T. 20.3.2007, E. 2007/1497, K. 2007/2915, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 20.05.2015.

⁴³ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 428; ÖZÜĞÜR, **a.g.e.**, s. 540.

Tapusuz taşınmazlar veya taşınırın devri şekil şartına tabi olmadığından görünüşteki satış işlemi geçersiz olsa da gizli bağış işlemi geçerli olduğundan bu temlikler hakkında muris muvazaası nedeniyle lehine temlik yapılan kişiye karşı dava açılmayacaktır. Mirasçılar şartların oluşması halinde tenkis davası açabileceklerdir⁴⁴.

III. TALEP KAPSAMI

A. TAPU İPTAL VE TESCİL TALEBİ

Mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla yaptığı muvazaalı temlikler nedeniyle miras hakkı çığnenen mirasçılar muris muvazaası nedeniyle miras payları oranında veya terekeye iade talebiyle tapu iptal ve tescil davası açabilirler.

Yargıtayın yerleşmiş uygulamasına göre, miras bırakanın mirasçısından mal kaçırmak amacıyla yaptığı temlik işlemleri bakımından miras bırakanın iradesi ile mirasçılarının menfaati çatıştığından, her bir mirasçı kendi hakkı yönünden üçüncü kişi sıfatıyla miras payı oranında tapu iptali ve tescil talebiyle dava açabilir⁴⁵. Mirasçılarının miras payı oranında tapu iptal ve tescil talebiyle açtıkları davalarda sıkça karşılaşılan bir sorun mahkemelerin dava dışı mirasçıları da kapsar şekilde hüküm kurmasıdır. Bu durum HMK m. 26'da düzenlenen taleple bağlılık ilkesine aykırılık teşkil ettiğinden Yargıtay tarafların taleplerini aşan şekilde verilen yerel mahkeme kararlarını bozmaktadır⁴⁶. Yine bu davalarda karşılaşılan bir başka sorun

⁴⁴ "...çekişme konusu taşınmazın kayıt ve belgeye dayanılmaksızın kadastroca davalı adına tespit edildiği gözetildiğinde, anılan taşınmazların öncesinin tapusuz olduğu sabit olup, tapusuz taşınmazların miras bırakan tarafından devri halinde koşulların gerçekleşmesi halinde tenkis hükümlerine tabi olacağı, muris muvazaası iddiasıyla açılan davalarda uygulanması gereken 1.4.1974 tarih. 1/2 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmadığı, davada tenkiste istenilmediği gözetilerek, çekişmeli taşınmazlar yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekir." Yarg. 1. HD, T. 11.10.2011, E. 2011/5358, K. 2011/10157; aynı yönde bkz. Yarg. 1.HD, T. 3.3.2005, E. 2005/851, K. 2005/2274; Yarg. 1.HD, T. 18.3.2002, E. 2002/2568, K. 2002/3407; Yarg. 1.HD, T. 25.9.1992, E. 1992/8043, K. 1992/10713, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 20.05.2015.

⁴⁵ YHGK, T. 16.6.2010, E. 2010/1-295, K. 2010/333; Yarg. 1. HD, T. 2.4.2013, E. 2013/2911, K. 2013/4725, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 4.12.2015.

⁴⁶ "... Davacı pay oranında istekte bulunduğu halde, istek aşılma suretiyle dava dışı mirasçıları da kapsar biçimde iptal ve tescile karar verilmesi doğru olmadığı gibi, çekişmeli 478 ada 1 parselin şuyulandırma sonucu 1176 ada 2 ve 1182 ada 11 nolu, 478 ada 2 numaralı parselin ise şuyulandırma sonucu 1182 ada 3 numaralı parsel gittiği halde kaydı kapanan ve hukuki varlığını yitiren eski parseller üzerinden hüküm kurulması da isabetsizdir." Yarg. 1. HD, T. 27.3.2013, E. 2012/16505, K.

yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrasının taşınmazın tümünün değeri dikkate alınarak kurulmasıdır. Taşınmazın aynına ilişkin davalarda harç miktarı, Harçlar Kanunu m. 16 uyarınca taşınmazın değerine göre belirlenir. Pay oranında iptal ve tescil davasında dava değeri, davacı mirasçının payına isabet eden değer olup harç ve avukatlık ücreti bu değer üzerinden hesaplanmalıdır. Yerel mahkemece bu husus göz ardı edilerek taşınmazın tümü üzerinden harç ve avukatlık ücretine hükmedilmesi bozma nedenidir⁴⁷. Miras payı oranında iptal ve tescil talebiyle açılan davaların kabul edilmesi halinde davanın reddedilen kısmı bulunmadığı halde kısmen kabul edilmiş gibi davalı yararına yargılama gideri ve avukatlık ücretine hükmedildiği de görülmektedir. Yargıtay bu şekilde kurulan yerel mahkeme kararlarını da bozmaktadır⁴⁸.

Terekeye iade istemli tapu iptal ve tescil davası ise iştirak halinde mülkiyet nedeni ile tüm mirasçıların muvafakati veya terekeye atanacak temsilci aracılığıyla açılmalıdır⁴⁹. Yargıtay uygulamasına göre, muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve terekeye iade talebiyle açılan davalarda muvazaa olgusunun sabit görülmesi halinde, mirasçılık belgesinde belirlenen mirasçıların miras payları oranında iptal ve tescile karar verilmelidir. MK m. 28'e göre, kişilik ölümle sona erer. Terekeye iade talebiyle açılan davalarda mirasbırakan adına tescile karar verilmesi hâkimin doğru sicil oluşturma yükümlülüğüne aykırılık teşkil eder. Sicillerin doğru tutulması kamu

---

2013/4410; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 15.10.2012, E. 2012/7864, K. 2012/11239; Yarg. 1. HD, T. 13.7.2005, E. 2005/7542, K. 2005/8789; Yarg. 1. HD, T. 12.5.2003, E. 2003/4992, K. 2003/5691; (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 9.12.2015.

⁴⁷ "... Ancak, dava miras payı oranında açıldığı halde, paya karşılık gelen değer yerine taşınmazın tamamının değeri üzerinden davalı yararına fazla vekalet ücretine hükmedilmesi isabetsizdir. Davacının temyiz itirazı açıklanan nedenden ötürü yerindedir." Yarg. 1. HD, T. 1.4.2014, E. 2014/5734, K. 2014/6816; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 24.4.2012, E. 2011/14663, K. 2012/4608; Yarg. 1. HD, T. 20.4.2010, E. 2010/233, K. 2010/4657, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 9.12.2015.

⁴⁸ "... Somut olayda, davacılar payları oranında tapu iptali ve tescil istedikleri, mahkemenin pay oranında kabul kararı verdiği, reddedilen bir kısmın bulunmadığı anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, davanın tamamen kabul edilmiş olması karşısında davalı yararına vekalet ücretine hükmedilmemesi ve yargılama giderlerinin tamamının davalı üzerinde bırakılması gerekirken yazılı şekilde karar verilmiş olması doğru değildir." Yarg. 1. HD, T. 18.11.2013, E. 2013/12662, K. 2013/16024; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 16.4.2012, E. 2012/1992, K. 2012/4337, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 9.12.2015.

⁴⁹ "... Muris muvazaası iddiasına dayalı olarak pay oranında istekte bulunulabileceği gibi terekeye iade (tüm mirasçılar adına tescil) de istenebilir. Ancak bu takdirde, diğer mirasçıların davaya katılmalarının sağlanması ya da onayının alınması veyahut bu sağlanmadığı takdirde terekeye atanacak temsilci aracılığıyla yargılamanın sürdürülmesi yasal bir zorunluluktur. Somut olayda dava dışı tüm mirasçılar davaya muvafakat etmediklerini açıkladıklarından terekeye temsilci atanmaksızın yargılamaya devamla işin esası hakkında hüküm kurulması doğru değildir." Yarg. 1. HD, T. 12.11.2012, E. 2012/9447, K. 2012/12794, www.kazanci.com, 9.12.2015.

düzeni ile ilgili olduğundan mirasbırakan adına tescile karar verilmesi bozma nedenidir⁵⁰. Mirasçılarının muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve muris adına tescili talebi ile açtıkları davalarda da MK m. 28 hükmü ve doğru sicil oluşturma yükümlülüğü gereğince mirasçılarının miras payları oranında iptal ve tesciline karar verilmelidir⁵¹.

Uygulamada muris muvazaası hukuksal nedeni ile açılan bazı davalarda yalnızca tapu kaydının iptalinin talep edildiği, tescil talebinde bulunulmadığı görülmektedir. Yargıtayın bu konudaki uygulamasına göre, açılan bir iptal davasında, ayrıca tescil isteğinde bulunulmamış olması iptal davasının reddi için başlı başına bir sebep teşkil etmez. Böyle bir durumda, mahkemece iptal isteminin tescili kapsamadığı gözetilerek davacıya, ayrıca tescil davası açması için süre verilmeli ve dava açılması halinde her iki dava birleştirilerek karara bağlanmalıdır. Aksi halde sadece iptal davasının kabulüne ve tapunun iptaline karar verilmesi, tapulu bir taşınmazın sicil dışı kalması sonucunu doğurur ki, böyle bir uygulama, devletin bütün taşınmazların hukuki ve geometrik durumlarını belirleyerek sicile bağlama yolunda benimsediği dolu pafta sistemi genel ilkesine aykırılık teşkil eder. Buna karşılık, mirasçı tapu iptal değil, yalnızca tescil talebinde bulunmuş ise, Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamasına göre, tescil talebi tapu sicilinde mevcut eski kaydın iptali talebini de kapsadığından davacının ayrıca tapu kaydının iptalini de dava etmesine gerek yoktur⁵².

⁵⁰ “... Davacı, muris muvazaası hukuksal nedenine dayanarak kaydın iptali ile terekeye döndürülmesini veya payı oranında iptal ve tescil, olmazsa tenkis talebinde bulunmuş, yargılama aşamasında dava dışı mirasçılar davacının açtığı davaya muvafakat ettiklerini beyan etmişlerdir. Mahkemece, temlikin mirasçıdan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı yapıldığı belirlenmek ve bu olgu benimsenmek suretiyle davanın kabul edilmiş olmasında kural olarak bir isabetsizlik yoktur. Davalının, bu yöne değinen temyiz itirazları yerinde değildir. Reddine. Ne var ki, mahkemece davanın kabulü ile muris adına tesciline karar verilmiştir. Oysa, Türk Medeni Kanununun 28. maddesi hükmü uyarınca ölümle kişilik son bulur. Sicillerin tutulması, kamu düzeni ile ilgili olup hakim doğru sicil oluşturmakla yükümlüdür. Öyleyse, tüm mirasçıların kanuni hisseleri üzerinden iptal ve tescil hükmü kurulması gerekirken, mahkemece, ölü kişi adına tescil kararı verilmesi doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 9.3.2010, E. 2009/12187, K. 2010/2581, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 9.12.2015.

⁵¹ Yarg. 1. HD, T. 7.7.2011, E. 2011/3137, K. 2011/8013; Yarg. 1. HD, T. 30.5.2011, E. 2011/2134, K. 2011/6487, www.sinerjimevzuat.com.tr, 9.12.2015.

⁵² “... Dosya içeriğinden ve toplanan delillerden; muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak sadece iptal isteğinde bulunulduğu, tescil isteğinde bulunulmadığı halde mahkemece muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı iddianın sabit olduğu gerekçesiyle, davanın kabulü ile tapu kayıtlarının davacının miras payı oranında (1/2 pay) iptal ve davacı adına tesciline karar verildiği görülmektedir. (...) Hal böyle olunca, davacıya tescil yönünden de, dava açılması için olanak tanınması, dava açıldığı takdirde eldeki davayla birleştirilmesi, ondan sonra bir hüküm

B. TAŞINMAZIN EL DEĞİŞTİRMESİ NEDENİ İLE BEDELİNİN TAZMİNİ TALEBİ

Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla mirasçılarında biri veya üçüncü kişiye devrettiği taşınmazın bir başka kişiye devredilmesi halinde iyiniyetli olan son kayıt malikine muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davasının yöneltmesi halinde, dava, MK m. 1023 gereği reddedilecektir. Bu ihtimalde muvazaalı ilk devir nedeniyle miras hakkı çığnenen mirasçılar, taşınmazın el değiştirmesi nedeni ile tapu iptal ve tescil talebi yerine bedelin tazminini muvazaalı devir yapılan mirasçı veya üçüncü kişiye yöneltecekleri dava ile talep edebilirler. Mirasbırakanın muvazaalı işlemine konu taşınmazın bedelinin tazminini miras hakkı çığnenen her bir mirasçı miras payı oranında talep edebileceği gibi tüm mirasçılar terekeye iadesini de talep edebilirler⁵³.

C. EHLİYETSİZLİK VE MURİS MUVAZAASI NEDENİYLE TAPU İPTAL VE TESCİL TALEBİ

Mirasçılarının birden fazla hukuksal nedene dayanarak dava açmaları mümkündür. Uygulamada mirasçılarının ehliyetsizlik ve muris muvazaası hukuksal nedenlerine dayalı tapu iptal ve tescil davasını birlikte açtıkları görülmektedir. Murisin işlem tarihinde ehliyetli olup olmadığı kamu düzenini ilgilendirdiğinden öncelikle bu hususun açıklığa kavuşturulması gerekir. Murisin ehliyetli olduğunun tespiti halinde muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı isteğin değerlendirilmesi gerekir. Murisin işlem tarihinde ehliyetsiz olduğunun tespiti halinde ise MK m. 15 uyarınca yapılan işlem hukuki sonuç doğurmayacağından muris muvazaasına ilişkin

---

kurulması gerekirken, istek aşılma suretiyle yazılı olduğu üzere karar verilmiş olması doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 9.9.2014, E. 2013/19645, K. 2014/13899; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 19.3.2015, E. 2014/4319, K. 2015/3851; Yarg. 1. HD, T. 23.1.2013, E. 2012/16875, 2013/635; Yarg. 1. HD, T. 8.7.2008, E. 2008/3842, K. 2008/8629, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 9.12.2015.
⁵³ “... O halde, mirasbırakanın tasarrufunun muris muvazaası ile illetli olduğu belirlendiğine ve taşınmaz (165 parsel) dava dışı kişiye temlik edildiğine göre davalı İ.’in mamelekine giren 620.000.000 TL üzerinde davacıların miras payı oranında hak sahibi olacaklarında kuşku yoktur.” Yarg. 1. HD, T. 22.2.2012, E. 2011/13124, K. 2012/1779; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 4.2.2013, E. 2012/17016, K. 2013/1193; Yarg. 1. HD, T. 20.1.2014, E. 2013/16092, K. 2014/664, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 10.12.2015.

bir inceleme yapılmasına gerek kalmayacaktır⁵⁴. Murisin ehliyetsiz olduğu iddiası tüm terekeyi ilgilendirdiğinden mirasçılarının davayı hep birlikte açmaları veya terekeye temsilci tayin edilmesi gerekir. Mirasçılarının bir kısmının pay oranında ehliyetsizlik nedeniyle dava açmaları halinde dava reddedilecektir⁵⁵.

D. VEKÂLET GÖREVİNİN KÖTÜYE KULLANILMASI VE MURİS MUVAZAASI NEDENİYLE TAPU İPTAL VE TESCİL TALEBİ

Mirasbırakanın vekil aracılığıyla yaptığı taşınmaz devirleri hakkında mirasçılarının vekâlet görevinin kötüye kullanılması ve muris muvazaası hukuksal nedenlerine dayanarak dava açmaları mümkündür. Birden fazla hukuksal nedene dayanılarak dava açılması halinde mahkemece önem sırası dikkate alınmak suretiyle her bir hukuki sebep yönünden araştırma yapılması gerekir. Buna göre öncelikle vekâlet görevinin kötüye kullanılıp kullanılmadığı araştırılmalıdır. Vekâlet görevinin kötüye kullanıldığıının tespiti halinde muris muvazaası iddiasının araştırılmasına gerek kalmaksızın davanın kabulüne karar verilecektir⁵⁶.

⁵⁴ “... Ehliyetsizlik kamu düzenine ilişkin olup, davada öncelikle bu iddianın incelenmesi gerektiği, ehliyetsizliğin sübut bulması halinde diğer nedenlerin araştırılmasına gerek kalmayacağı kuşkusuzdur. ...” Yargıtay 1.HD, T. 8.6.2011 E. 2011/6183 K. 2011/6872; aynı yönde bkz. T. 1.3.2007, E. 2007/354, K. 2007/2014, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 10.12.2015.

⁵⁵ “... Hemen belirtilmelidir ki, miras bırakanın ölüm tarihine göre terekesinin el birliği mülkiyetine tabi olduğu ve dava dışı mirasçılarının bulunduğu, davacıların terekeye iade değil de payları oranında istekte buldukları, saptanan ehliyetsizlik durumunun yapılan temlik olumsuz etkileyeceğinden esasen muvazaaya yönünden bir araştırmaya da gerek kalmayacağı, göz önüne alınarak Türk Medeni Kanununun 701.maddesi hükmü uyarınca davanın tüm iştirakçilerin katılımıyla ve terekeye iade şeklinde açılmadığından böyle bir isteğin dinlenilme olanağının bulunmadığı göz ardı edilerek, diğer davacılar yönünden de reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu üzere hüküm kurulmuş olması isabetsizdir.” Yargıtay 1. HD, T. 4.3.2013, E. 2012/14661, K. 2013/3144; aynı yönde bkz. T. 18.3.2013, E. 2013/2464, K. 2013/3695; T. 15.10.2008; E. 2008/8368, K. 2008/10306, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 10.12.2015.

⁵⁶ “... Somut olaya gelince, vekil eden F.'nin temlike konu edilen taşınmazların dışında başkaca bir mal varlığının bulunmadığı dosya kapsamı ile sabit olup bir kimsenin sahip olduğu tüm malvarlığını bir anda elinden çıkartmasının hayatın olağan akışına uygun düştüğü söylenemez. Öte yandan, vekil kılınan D. mirasbırakan F.'dan sonra ölen kızı N.'nin damadı olup taşınmazlar kendisine hibe edilen Makbule ise N.'nin kızı ve D.'un da eşidir. Kök mirasbırakanın ve ondan sonra da ara murisin dava açmamış olması vekalet görevinin kötüye kullanılmadığını göstermez. Ayrıca, vekil kullanılmak suretiyle taşınmazların muris tarafından M.'ye bağış yoluyla temlikini gerektiren bir olgu ve bulguya da rastlanmamıştır. Hal böyle olunca, somut bu hususlar yukarıda değinilen ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde vekalet görevinin kötüye kullanıldığıının kabulü zorunludur.” Yargıtay 1. HD, T. 23.1.2013, E. 2013/290, K. 2013/607; “... Dosya içeriğinden, toplanan delillerden, özellikle hükmüne uyulan Daire bozma ilamı doğrultusunda yapılan değerlendirmeden; davaya konu 754 ada 39 parsel sayılı taşınmazın davacıların murisi adına kayıtlı iken, murisin 22.8.2003 tarihli vekaletnameyle vekil

Vekâlet sözleşmesi tarafların karşılıklı güvenine dayanır. Vekil, üstlendiği iş ve hizmeti vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür (TBK m. 506/2). Bu nedenle vekil, vekil edenin menfaatine ve iradesine uygun hareket etmeli, onun zararına olabilecek davranışları yapmamalıdır. Vekâlet görevinin kötüye kullanılması nedeniyle tapu iptal ve tescil talebinin kabul edilebilmesi, vekil edenin sözleşme ile bağlı sayılmaması için vekil ile sözleşme yapan kişinin vekil ile çıkar ve işbirliği içinde olması veya vekilin vekâlet görevini kötüye kullandığını bilen veya bilmesi gereken konumunda olması gerekir. Vekil ile sözleşme yapan kişinin iyiniyetli olmaması halinde dava MK m. 2'de düzenlenen dürüstlük kuralı uyarınca kabul edilecektir. Buna karşılık, vekil ile sözleşme yapan kişi MK m. 3, f. 2 uyarınca iyiniyetli ise yani vekilin vekâlet görevini kötüye kullandığını bilmiyor veya kendisinden beklenen özeni göstermesine rağmen bilmesine olanak yoksa vekil ile yaptığı sözleşme geçerlidir ve vekil edeni bağlar. Bu ihtimalde, vekilin vekâlet görevini kötüye kullanması vekil ile vekâlet veren arasında bir iç sorun olarak kalır, vekil ile sözleşme yapan kişinin kazandığı haklara etkili olmaz⁵⁷.

Vekâlet görevinin kötüye kullanılması hukuksal nedenine dayalı davalar mirasbırakan adına açılan davalardan olduğundan tüm mirasçılar tarafından birlikte veya terekeye atanacak temsilci aracılığıyla açılmalıdır. Mirasçılardan birinin vekâlet görevinin kötüye kullanılması nedeniyle pay oranında iptal ve tescil davası açması mümkün değildir⁵⁸.

---

kıldığı gelini davalı Fatma tarafından vekalet görevi kötüye kullanılmak suretiyle 1.9.2003 tarihinde el ve işbirliği içerisindeki diğer davalı F.'ye satış yoluyla devredildiği anlaşıldığına göre, davanın kabul edilmesinde kural olarak bir isabetsizlik yoktur.” Yargıtay 1. HD, T. 6.4.2011, E. 2011/2906, K. 2011/3952, (Çevrimiçi), www.kazanci.com, 10.12.2015.

⁵⁷ Yarg. 1. HD, T. 2.7.2015, E. 2014/8145, K. 2015/9655; Yarg. 1. HD, T. 12.5.2010, E. 2010/4453, K. 2010/5548; Yarg. 1. HD, T. 16.4.2009, E. 2009/3432, K. 2009/4614; Yarg. 1. HD, T. 11.4.2005, E. 2005/3743, K. 2005/4359, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 10.12.2015.

⁵⁸ “... O halde, yukarıda değinilen yasal düzenlemeler ve ilkeler dikkate alındığında ve dava dışı mirasçılarında bulunduğu gözetildiğinde, davacının vekalet görevinin kötüye kullanılması hukuksal sebebiyle ve kendi payına hasren tek başına dava açamayacağı tartışmasızdır. Esasen, mülkiyet çekişmesini içeren ve değinilen nitelikli davada pay oranıyla açılan davanın dinlenilmesine olanak yoktur. Öte yandan, Türk Medeni Kanununun 702/4 üncü maddesi hükmü ortaklığa ait mallara yönelik dışarıdan gelecek tehlikelere ve zararlara karşı koruyucu ve defetmeye (Türk Medeni Kanununun 683/2 nci maddesinden kaynaklanan) dair bir hüküm olup somut olayda uygulama yeri bulunmamaktadır. Hal böyle olunca, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu üzere hüküm kurulmuş olması doğru değildir.” Yarg. 1. HD, T. 31.10.2011, E. 2011/9589, K. 2011/11156; aynı yönde bkz. Yarg. 1. HD, T. 23.1.2014, E. 2013/19452, K. 2014/980; Yarg. 1. HD, T. 20.12.2010, E. 2010/12980, K. 2010/13628, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 10.12.2015.

IV. MURİS MUVAZAASININ İLERİ SÜRÜLMESİ VE İSPATI

A. GENEL OLARAK

Muvazaalı işlemin tarafları, birbirlerine ve kural olarak üçüncü kişilere karşı işlemin muvazaa nedeniyle hükümsüz olduğunu ileri sürülebilirler⁵⁹. Aynı şekilde üçüncü kişiler de işlemin taraflarına ve onların haleflerine karşı muvazaa nedeniyle hükümsüzlük iddiasında bulunabilirler⁶⁰. Bu kural muvazaalı işlemin kesin hükümsüz olmasının doğal sonucudur⁶¹. Muvazaayı iddia eden taraf, MK m. 6 ve HMK m. 190 uyarınca bu iddiasını ispatla yükümlüdür⁶². Muvazaa iddiası, açılmış bir davada itiraz olarak veya müstakil bir dava yolu ile ileri sürülebilir⁶³.

Muvazaa iddiası, HMK’da yer alan genel kurallara göre ispatlanır. Muvazaalı işlemin geçerliliği ve ispatı herhangi bir şekilde tabi değilse muvazaa iddiası her türlü delille ispatlanabilir⁶⁴. HMK m. 189/3’e göre, kanunun belirli delillerle ispatını emrettiği hususlar, başka delillerle ispat olunamaz. Muvazaalı işlemin değeri, HMK m. 200 uyarınca 2500 TL’nin üzerindeyse muvazaa iddiasının senetle ispatlanması gerekir. Taraflar muvazaalı işlemi, adi veya resmi senetle yapmışlarsa muvazaa nedeniyle hükümsüzlük iddiası, HMK m. 201 uyarınca tanıkla ispat olunamaz. HMK m. 201’e göre, senede bağlı her çeşit iddiaya karşı ileri sürülen ve senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte olan hukuki işlemlerin değeri 2500 TL’nin altında olsa bile tanıkla ispat olunamaz. Bu halde muvazaalı işlemin tarafları ve onların halefleri muvazaa iddiasını senet veya bir başka kesin delille ispatlamalıdır⁶⁵. Senede karşı senetle ispat zorunluluğu olarak adlandırılan ve bu madde kapsamına giren durumlarda muvazaalı işlemin dayandığı senede karşı ileri sürülen hükümsüzlük iddiasının aynı nitelikte bir senetle

⁵⁹ ESENER, *a.g.e.*, s. 84; ÖZKAYA, *a.g.e.*, s. 207.

⁶⁰ ESENER, *a.g.e.*, s. 102; ÖZKAYA, *a.g.e.*, s. 207.

⁶¹ ESENER, *a.g.e.*, s. 90,113-114; ÖZKAYA, *a.g.e.*, s. 207.

⁶² Saim ÜSTÜNDAĞ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 7. Bası, Nesil Matbaacılık, İstanbul 2000, s. 615; ESENER, *a.g.e.*, s. 84; ADAY, *a.g.e.*, s. 63; ÖZKAYA, *a.g.e.*, s. 209.

⁶³ ESENER, *a.g.e.*, s. 84,102-103; ÖZKAYA, *a.g.e.*, s. 209.

⁶⁴ ESENER, *a.g.e.*, s. 89; ÖZKAYA, *a.g.e.*, s. 209; ÖZÜĞÜR, *a.g.e.*, s. 468.

⁶⁵ Berk DEMİRKOL, “Muvazaa ile Muvazaaya Benzer Kurumlar ve Senetle İspat Kurallarının Bu Kurumlardaki Uygulanması”, *Sarper Süzek’e Armağan*, s. 3061; ÖZKAYA, *a.g.e.*, s. 210; ÖZÜĞÜR, *a.g.e.*, s. 468.

ispatlanmasına gerek yoktur. Örneğin resmi şekilde yapılmış bir işlemin muvazaalı olduğu iddiası adi senetle ispat edilebilir⁶⁶. 05.02.1947 tarih 20/6 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında muvazaa iddialarının yazılı delille ispatlanabileceği kabul edilmiştir. Senede karşı senetle ispat zorunluluğu muvazaalı işlemin tarafları ile onların külli halefleri hakkında geçerlidir⁶⁷. Taraflar, muvazaanın ispatında senede karşı senetle ispat zorunluluğunun istisnaları olan delil başlangıcı (HMK m. 202) ve HMK m. 203'te sayılan özel hallerden yararlanabilirler⁶⁸. Delil başlangıcı veya HMK m. 203'te sayılan istisnalardan birinin varlığı halinde muvazaa iddiası tanık dâhil her türlü delille ispatlanabilir.

Senet düzenlenerek yapılan muvazaalı işlemin tarafı olmayan üçüncü kişiler, muvazaa iddialarının ispatı için taraflardan senet alma imkânından yoksun

---

⁶⁶ YAVAŞ, Murat, “**Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları İle Bu Kuralların İstisnaları**”, turhankitabevi, Ankara 2009, s. 372; KURU, **Ders Kitabı**, s. 275; KARSLI, **a.g.e.**, s. 527; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, **a.g.e.**, s. 441; ESENER, **a.g.e.**, s. 88;

⁶⁷ ÜSTÜNDAĞ, **a.g.e.**, s. 671. “... Bilindiği üzere, muvazaanın varlığını iddia eden taraf veya bunların ardılı (halefi) sıfatı ile hareket eden, başka bir anlatımla sözleşmenin yanlarından birine teb'an dava açan kişi TMK.'nun 6. maddesi gereğince bu iddiasını isbat etmek zorundadır. Senede bağlı bir sözleşmeye karşı muvazaa iddiası, HUMK.'nun 288 ve 290.(6100 s.HMK.'nun 200 ve 201.) maddelerinde belirtildiği üzere ancak yazılı delille kanıtlanabilir. Sözleşme aynı kanununun 293. (6100 s. HMK.'nun 203.) maddesinde sözü edilen yakın akrabalar arasında yapılmış olsa dahi muvazaanın yazılı delille isbat edilmesi gerekir. Böyle bir sözleşmenin resmi şekilde yapılması halinde dahi olayın özelliği itibarıyla adi yazılı delilin yeterli olacağı öğretide ve kararlılık kazanmış içtihatlarda ortaklaşa kabul edilmiştir. İşte bu görüşten hareketle 05.02.1947 tarih 20/6 sayılı İçtihatları Birleştirme Kararında taraf muvazaası ve takma ad (namı-müstear) davalarında iddianın ancak yazılı delille kanıtlanabileceği kabul edilmiştir.” Yargıtay 1. HD, T. 13.6.2012, E. 2012/4290, K. 2012/7248, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.10.2015.

⁶⁸ HMK m. 202: (1) Senetle ispat zorunluluğu bulunan hallerde delil başlangıcı bulunursa tanık dinlenebilir.

(2) Delil başlangıcı, iddia konusu hukuki işlemin tamamen ispatına yeterli olmamakla birlikte, söz konusu hukuki işlemi muhtemel gösteren ve kendisine karşı ileri sürülen kimse veya temsilcisi tarafından verilmiş veya gönderilmiş belgedir.

HMK m. 203: (1) Aşağıdaki hallerde tanık dinlenebilir:

- a) Alt soy ve üstsoy, kardeşler, eşler, kayınbaba, kaynana ile gelin ve damat arasındaki işlemler.
- b) İşin niteliği ve tarafların durumuna göre, senede bağlanmaması teamül olarak yerleşmiş bulunan hukuki işlemler.
- c) Yangın, deniz kazası, deprem gibi senet alınmasında imkânsızlık veya olağanüstü güçlük bulunan hallerde yapılan işlemler.
- ç) Hukuki işlemlerde irade bozukluğu ile aşırı yararlanma iddiaları.
- d) Hukuki işlemlere ve senetlere karşı üçüncü kişilerin muvazaa iddiaları.
- e) Bir senedin sahibi elinde beklenmeyen bir olay veya zorlayıcı bir nedenle yahut usulüne göre teslim edilen bir memur elinde veya noterlikte herhangi bir şekilde kaybolduğu kanısını kuvvetlendirecek delil veya emarelerin bulunması hali.

olduklarından bu iddialarını tanık dâhil her türlü delille ispat edebilirler⁶⁹. 1086 sayılı HUMK'un yürürlükte olduğu dönemde, üçüncü kişilerin muvazaayı tanıkla ispat edebilmesi imkânsızlığa dayandırılmaktaydı. 6100 sayılı HMK'nın 1.10.2011'de yürürlüğe girmesi ile m. 203'ün d bendinde bu husus kanun hükmü ile açıkça düzenlenmiş olduğundan üçüncü kişilerin muvazaayı tanıkla ispatını imkânsızlığa dayandırmaya gerek kalmamıştır⁷⁰. Hâkim, üçüncü kişinin muvazaası hakkında tanık beyanları, dosyaya sunulan her türlü bulgu ve belge ile karineleri değerlendirerek karar vermelidir. Bir iç sorun olan ve gizlenen gerçek irade ve amacın tespiti oldukça zor olduğundan hâkim gerçek iradeyi ortaya koyabilecek tüm delilleri eksiksiz toplamalı, hayatın olağan akışı ve tarafların özel durumlarını da göz önünde tutarak bir değerlendirme yapmalı ve bunun sonucuna göre bir karar vermelidir⁷¹.

B. MURİS MUVAZAASININ İLERİ SÜRÜLMESİ VE İSPATI

Muvazaalı işlemin hükümsüzlüğü iddiası işlemin taraflarınca birbirlerine ve üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceği gibi üçüncü kişiler de muvazaası nedeniyle hükümsüzlük iddiasında bulunabilirler. Muvazaalı işlemin tarafı olmayan üçüncü kişilerin muvazaası iddiasında bulunabilmeleri için işlemin hükümsüzlüğünün tespitinde doğrudan veya dolaylı olarak hukuki menfaatlerinin bulunması gerekir⁷².

Mirasçılardan mirasbırakanın muvazaalı işlemleri karşısında üçüncü kişi olarak mı yoksa halef sıfatıyla mı hareket ettiklerinin belirlenmesi ispat imkânları bakımından önem arz etmektedir. Bunun tespiti için mirasbırakanın muvazaalı işlemi hangi amaçla yaptığının belirlenmesi gerekir. Mirasbırakan alacaklılarından mal kaçırmak veya kiracısını tahliye ettirmek gibi üçüncü şahısları aldatmak amacıyla muvazaalı işlem yapmışsa olayda genel muvazaası söz konusu olduğundan mirasçılar halef sıfatıyla hareket edeceklerdir⁷³. Mirasçılar mirasbırakanın halefi sıfatıyla dava

---

⁶⁹ YAVAŞ, a.g.e., s. 376; POSTACIOĞLU, *Şehadetle İspat Memnuiyeti*, s. 224; ESENER, a.g.e., s. 109; ÜSTÜNDAĞ, a.g.e., s. 672; KURU, *Ders Kitabı*, s. 268; KARSLI, a.g.e., s. 527; EREN, *Borçlar Hukuku*, s. 364.

⁷⁰ DEMİRKOL, a.g.m., s. 3061.

⁷¹ ÖZKAYA, a.g.e., s. 216-217.

⁷² ESENER, a.g.e., s. 93;

⁷³ "... Oysa, somut olayda, davacı mirasçılar, miras bırakanın kendilerinden mal kaçırmak amacıyla, çekişmeli taşınmazın aslında bağış olmasına karşın satış biçiminde temlik edildiği iddiasını ileri

açtıkları takdirde ispat bakımından yalnızca mirasbırakanın sahip olduğu imkânlardan yararlanabilirler⁷⁴. Mirasbırakanın senede bağlı yaptığı muvazaalı işlemde mirasçılar külli halef sıfatıyla taraf sayıldığından muvazaa iddialarını HMK m. 201 uyarınca senet veya bir başka kesin delille (ikrar HMK m. 188, yemin HMK m. 225 vd. ve kesin hüküm HMK m. 303) ispat etmeleri gerekir⁷⁵.

Mirasbırakanın muvazaalı işlemi mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapması halinde mirasçılardan muvazaayı ileri sürmekte hukuki menfaatlerinin olduğu kuşkusuzdur. Mirasçı, mirasbırakanın kendisinden mal kaçırma amacıyla muvazaalı işlem yaptığını iddia ediyorsa halef olarak muvazaalı işlemin tarafı değil üçüncü kişidir ve bu halde iddiasını her türlü delille ispat edebilir⁷⁶. Yargıtay 1.4.1974 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararında mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmazını tapuda satış işlemiyle devretmesi halinde mirasçının üçüncü kişi olarak dava açma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Buna göre muvazaalı satış işlemiyle mirasçının miras hakkı çiğnendiğinden mirasçı bu davada külli halef olarak değil doğrudan doğruya kendi hakkına dayanan üçüncü kişi konumundadır.

Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yaptığı muvazaalı işlemlerde mirasçı bu işlemin dışında kalan ve ona karşı koyan kişi olduğundan üçüncü kişi durumundadır. Mirasçı kural olarak mirasbırakanın halefi ise de mirasbırakan muvazaalı işlem yaparak kendisine intikal etmesi gereken miras hakkına engel olup hakkın tamamını veya bir kısmını bir başka mirasçısına veya

---

sürmemiş, murisin kiracısının tahliyesini sağlamak üzere devir yapıldığını bildirmişlerdir. İddianın açıklanan içeriği ve ileri sürülüş biçimi itibarıyla, davanın muris muvazaası hukuksal nedenine değil, inançlı işlem (taraf muvazaası) nedenine dayalı olduğu açıktır. Bu tür bir davanın ise murise teb'an açılan dava niteliği ve terekenin elbirliği mülkiyetine tabi olması sebebiyle tüm mirasçılar tarafından ya da tüm mirasçılar adına tescil istemi ile açılabilceği, pay oranında istekte bulunulamayacağı; öte yandan, bu tür iddiaların 5.2.1947 tarih 20/6 İnançları Birleştirme Kararı doğrultusunda araştırılıp, sonuca bağlanması gerektiği kuşkusuzdur.” Yarg. 1. HD, T. 23.3.2011, E. 2011/2545, K. 2011/3325, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.10.2015.

⁷⁴ ÜSTÜNDAĞ, **a.g.e.**, s. 671; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 420; ADAY, **a.g.e.**, s. 67; DEMİRKOL, **a.g.m.**, s. 3064; EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 364.

⁷⁵ YAVAŞ, **a.g.e.**, s. 377. “... HUMK.nun 290. maddesine göre, senede bağlı olan her çeşit iddiaya karşı defî olarak ileri sürülen ve senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemler, miktar ne olursa olsun tanıkla ispat olunamazlar. "Senede karşı senetle ispat zorunluluğu" olarak adlandırılan bu kural, sadece senedin tarafları için geçerli olup, tarafların mirasçıları da, kural olarak (yalnızca kendi haklarına dayandıkları durumlar dışında) taraf kavramına dahildirler.” YHGK, T. 20.3.2002, E. 2002/13-177, K. 2002/206, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 15.10.2015.

⁷⁶ YAVAŞ, **a.g.e.**, s. 377; TEKİNAY/AKMAN/BURCUĞLU/ALTOP, **Borçlar Hukuku**, s. 419.

üçüncü bir kişiye devretmektedir. Görüldüğü üzere, bu işlemde mirasbırakanın iradesi ile mirasçının menfaati çatışmaktadır. Burada mirasbırakanın iradesine karşı kanuni miras hakkını korumak amacıyla dava açan mirasçı, üçüncü kişi sıfatıyla muvazaa nedeniyle geçersizlik iddiasını tanık dâhil her türlü delille ispat edebilir.

Mirasbırakan tasarruf oranı içinde kalan malvarlığı üzerinde serbestçe tasarruf etme imkânına sahiptir. Ancak mirasbırakan bu tasarruf işlemlerini kanunen öngörülen şekle uygun yapmakla yükümlüdür. Mirasbırakanın sağlığında kanuna aykırı şekilde yaptığı devir işlemleri nedeniyle zarar gören mirasçıların bu işlemin geçersizliğini ileri sürme hakkı vardır. Mirasçının üçüncü kişi sıfatıyla bu davayı açabileceği 1.4.1974 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı ile kabul edilmiş ve sonraki yıllarda verilen kararlarda da bu husus benimsenerek Yargıtay uygulaması bu yönde kararlılık kazanmıştır.

Buna karşılık doktrinde mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yaptığı muvazaalı işlemlere karşı mirasçıların sahip olduğu dava hakkı ve bu davada uygulanacak ispat rejimi konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Buna ilişkin görüşleri aşağıda ayrı başlıklar altında inceleyeceğiz.

1. Tüm Mirasçıların Muris Muvazaası İddiasını Tapu İptal Tescil Davasında Külli Halef Sıfatıyla İleri Sürülebileceği Görüşü

Doktrinde OĞUZMAN, mirasçılarının mirasbırakanın tasarruflarına karşı koyabilmeleri için hukuken korunan bir menfaatlerinin ve bundan kaynaklı şahsi bir dava haklarının olması gerektiğini ileri sürmüştür⁷⁷. Yazara göre, mirasçıyı miras hakkından yoksun bırakma ancak saklı paylı mirasçılar için söz konusu olabilir; saklı paylı olmayan mirasçının mirasbırakanın tasarruflarına karşı korunan bir hakkı yoktur⁷⁸.

Buna karşılık, saklı paylı olsun veya olmasın bütün mirasçılar, mirasbırakanın muvazaa ve şekil eksikliği sebebiyle sahip olduğu tapu iptal tescil davası açma hakkını külli halefiyet yolu ile iktisap ederler ve bu davayı ancak külli halef sıfatı ile

⁷⁷ OĞUZMAN, a.g.m., s. 192-193.

⁷⁸ OĞUZMAN, a.g.m., s. 195-196.

açabilirler⁷⁹. Külli halef sıfatıyla açılan bu davada, mirasçılar muvazaayı tanıkla ispat edemezler⁸⁰ (HMK m. 201). Mirasçılar muvazaalı işleme külli halef sıfatıyla taraf sayıldığından, kanunda öngörülen istisnai haller dışında (HMK m. 202-203), muvazaa iddialarını senet veya bir başka kesin delille ispat etmelidirler.

2. Sadece Saklı Paylı Mirasçıların Muris Muvazaası İddiasını Tenkis Davasında Üçüncü Kişi Sıfatıyla İleri Sürebileceği Görüşü

Doktrinde POSTACIOĞLU'na göre, mirasçılar mirasbırakanın hukuki halefi olsa da mirasbırakan mirasçılarının saklı paylarını ihlal eden muvazaalı işlem yapmışsa, mirasçılarının bu işlemlere karşı üçüncü kişi sayılmaları gerekir. Mirasbırakanın yaptığı devir işleminin saklı pay kurallarını ihlal etmek amacıyla yapılmış muvazaalı bir işlem olduğunu mirasçı her türlü delille ispat edebilir⁸¹. Mirasçının üçüncü kişi olarak kabul edilebilmesi için ona ait müstakil bir hakkın ihlal edilmiş olması gerekir⁸². Mirasçının saklı payının ihlal edildiği iddiasının ispatlanması ile hem mirasçı saklı pay oranında miras hakkına kavuşur hem de mirasbırakanın muvazaalı satışla amaçladığı bağışlama tasarruf oranı içinde yapılmış olur. Görüleceği üzere yazar, muvazaalı satış işlemi geçerli bir bağışlama işlemi olarak kabul etmektedir. Buna göre, satış işleminde resmi şekle uyulmuş olması şekil için amaçlanan korumayı sağlamış olduğundan muvazaalı satış işlemi bağışlama olarak değerlendirilmeli ve saklı payı ihlal ettiği oranda iptal edilmelidir⁸³.

ESENER'e göre, saklı payı ihlal edilen mirasçı, mirasbırakanla devir işlemini yapan kişi karşısında üçüncü kişi olduğundan muvazaa iddiasını tenkis davasında tanıkla ispat edebilir⁸⁴. Ancak mirasçının üçüncü kişi olarak kabul edilebilmesi için kendisine ait bir hakkı ileri sürmesi gerekir⁸⁵.

OĞUZMAN'a göre, saklı paylı olmayan mirasçının mirasbırakanın tasarruflarına karşı hukuken korunan bir hakkı yoktur. Bu nedenle miras hakkının

---

⁷⁹ OĞUZMAN, **a.g.m.**, s. 196. Aynı görüşte olan diğer yazarlar: ADAY, **a.g.e.**, s. 68; Ali Naim İNAN / Şeref ERTAŞ / Hakan ALBAŞ, **Miras Hukuku**, Bilge Yayınevi, 10. Bası, Ankara 2015, s. 432.

⁸⁰ OĞUZMAN, **a.g.m.**, s. 197.

⁸¹ POSTACIOĞLU, **Şehadetle İspat Memnuiyeti**, s. 225.

⁸² POSTACIOĞLU, **Şehadetle İspat Memnuiyeti**, s. 226.

⁸³ POSTACIOĞLU, **Şehadetle İspat Memnuiyeti**, s. 229.

⁸⁴ ESENER, **a.g.e.**, s. 110; aynı yönde bkz. EREN, **Borçlar Hukuku**, s. 364.

⁸⁵ ESENER, **a.g.e.**, s. 111.

çiğnenmesinden kaynaklı onun şahsına ait bir dava hakkında söz edilemez. Bir başka anlatımla saklı paylı olmayan mirasçının hukuken korunan bir menfaati olmadığından mirasbırakanın muvazaalı işlemleri karşısında üçüncü kişi durumunda değildir⁸⁶. Buna karşılık muvazaalı işlemle saklı payı ihlal edilen mirasçı mirasbırakanın muvazaalı devir işlemini saklı pay kurallarını bertaraf etmek amacıyla yaptığını ileri sürerek MK m. 565, b.4 uyarınca tenkis davası açma imkânına sahiptir. Bu ihtimalde mirasçı kendi şahsına tanınan bir dava hakkını kullandığı için mirasbırakanın muvazaalı işlemi karşısında üçüncü kişi durumundadır. Mirasçı devir işleminin saklı pay kurallarını bertaraf etmek amacıyla muvazaalı yapıldığını tanık dâhil her türlü delille ispat edebilir⁸⁷.

3. Tüm Mirasçılarda Muris Muvazaası İddiasını Tapu İptal Tescil Davasında Üçüncü Kişi Sıfatıyla İleri Sürebileceği Görüşü

Doktrinde bu görüşü benimseyen ÜSTÜNDAĞ ve ÖZKAYA'ya göre, mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yaptığı işlemlerin muvazaalı olduğu iddiasını saklı pay sahibi olsun veya olmasın tüm mirasçılar üçüncü kişi sıfatıyla her türlü delille ispatlayabilir⁸⁸. Mirasbırakan, muvazaalı işlemle mirasçılarını kanunen intikal edecek miras haklarından yoksun bırakmaktadır. Bu nedenle mirasçılarda muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünü istemekte hukuki menfaatleri bulunmaktadır⁸⁹. Ancak mirasçılar kendilerinden mal kaçırma amacıyla yapılan muvazaalı işlemin tarafı olmadıklarından muvazaalı işlemin varlığını ispata yarayacak yazılı belge bulma imkânından yoksundurlar⁹⁰. Bu işlem karşısında üçüncü kişi konumunda olan mirasçılar, muvazaa iddialarını tanık dâhil her türlü delille ispatlayabilirler⁹¹.

Doktrinde SUNGURBEY, mirasbırakanın mirasçılarını miras hakkında yoksun bırakmak amacıyla mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişi ile yapmış olduğu hileli anlaşma ile taşınmazını muvazaalı olarak devretmesi halinde, gizli işlemin

---

⁸⁶ OĞUZMAN, a.g.m., s. 196-197

⁸⁷ OĞUZMAN, a.g.m., s. 197; ADAY, a.g.e., s. 68.

⁸⁸ ÜSTÜNDAĞ, a.g.e., s. 672; ÖZKAYA, a.g.e., s. 228.

⁸⁹ ÖZKAYA, a.e., s. 222.

⁹⁰ ÜSTÜNDAĞ, a.g.e., s. 672; ÖZKAYA, a.g.e., s. 216.

⁹¹ ÜSTÜNDAĞ, a.g.e., s. 672; ÖZKAYA, a.g.e., s. 228.

dürüstlük kuralı ve ahlaka aykırılık nedeniyle iptal edilebileceğini ileri sürmektedir⁹². Yazara göre, hileli anlaşmayla miras hakkından yoksun bırakılan saklı paylı olsun veya olmasın tüm mirasçılar, iptal davasını mirasbırakanın külli halefi olarak değil, doğrudan doğruya kendi miras haklarına dayanarak üçüncü kişi sıfatıyla açabilirler⁹³. Bu nedenle, yalnızca senedin tarafları arasında uygulanan senede karşı senetle ispat kuralı, üçüncü kişi olan mirasçılara uygulanmayıp, mirasçılar bu iddialarını tanıkla ispat edebilirler⁹⁴.

4. Mirasçılarının Yalnızca Saklı Paylarının İhlal Edilmesi Halinde Üçüncü Kişi Sıfatıyla Muris Muvazaasını İleri Sürebileceği Görüşü

Doktrinde bu görüşü savunan KURU'ya göre, mirasçılarının üçüncü kişi sıfatıyla muvazaayı tanıkla ispat edebilmeleri için saklı paylarının ihlal edilmiş olması gerekir. Mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırma amacıyla yaptığı muvazaalı devir işlemi ile saklı payı ihlal edilen mirasçı kendi hakkına dayanacağından muvazaa iddiasını üçüncü kişi sıfatıyla tanıkla ispat edebilecektir⁹⁵. Buna karşılık muvazaalı işlemle saklı pay ihlali gerçekleşmemişse mirasçı işlemin halef sıfatıyla tarafı sayılacağından yalnızca mirasbırakanın sahip olduğu ispat imkânlarından yararlanabilecektir⁹⁶.

V. MURİS MUVAZAASI DAVASININ TENKİS DAVASI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

A. GENEL OLARAK TENKİS DAVASI

Türk Medeni Kanunu'nda mirasbırakanın alt soyu, ana ve babası veya sağ kalan eşinin mirasçı olması halinde, bunların miras haklarının bir kısmı saklı pay olarak kabul edilmiştir. Saklı pay, bu kanuni mirasçılara tanınmış olan ve mirasbırakanın üzerinde tasarruf edemediği miras hissesidir. Mirasbırakanın malvarlığı üzerindeki tasarruf hakkı saklı payların dışında kalan bölüm olup buna

⁹² SUGURBEY, a.g.e., s.30.

⁹³ SUGURBEY, a.g.e., s. 90.

⁹⁴ SUGURBEY, a.e., s. 91.

⁹⁵ KURU, a.g.e., s. 2385.

⁹⁶ KURU, a.e., s. 2385-2386; aynı yönde bkz. YAVAŞ, a.g.e., s. 378.

tasarruf oranı denir. Buna göre, saklı paylı mirasçı bulunması halinde mirasbırakanın terekesi iki kısımdan oluşur: saklı pay ve tasarruf oranı⁹⁷.

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufları veya sağlararası bağışlamaları ile malvarlığı üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği kısım olan tasarruf oranını aşarak mirasçılarının saklı paylarına tecavüz etmiş olabilir. Mirasbırakanın yaptığı bu tasarrufların saklı payları ihlal ettikleri oranda etkisizleştirilmeleri, henüz ifa edilmemişlerse mirasçıların bunları ifa borcundan kurtulması, ifa edilmiş olmaları halinde ise saklı pay oranında iadelerinin kararlaştırılmasına tenkis denir⁹⁸.

Mirasbırakanın saklı payı ihlal eden vasiyetname veya miras sözleşmesi şeklinde yaptığı ölüme bağlı tasarruflarının tümü tenkise tabidir⁹⁹. Mirasbırakanın sağlararası karşılıksız kazandırmalarından hangilerinin tenkise tabi olacağı ise MK m. 565'te sınırlı olarak sayılmıştır¹⁰⁰.

Tenkis davası, saklı paylı mirasçıların, saklı paylarının mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufları veya sağlararası bağışlamaları ile ihlal edilmesi halinde bu oranda miras haklarını alabilmek için açtıkları davadır¹⁰¹. Tenkis davasının konusunun düzenlendiği MK m. 560/1'e göre, "*saklı paylarının karşılığını alamayan mirasçılar, mirasbırakanın tasarruf edebileceği kısmı aşan tasarruflarının tenkisini dava edebilirler*". Buna göre, tenkis davasının konusu, mirasbırakanın saklı paya tecavüz eden tasarruflarının bu tecavüz oranında indirilmesi ve bu indirilen kısmın saklı paylı mirasçıya tahsis olunmasıdır¹⁰².

⁹⁷ İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 231.

⁹⁸ Mustafa DURAL / Turgut ÖZ, **Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku**, 9. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015, s. 275.

⁹⁹ İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 261.

¹⁰⁰ MK m. 565: *Aşağıdaki karşılıksız kazandırmalar, ölüme bağlı tasarruflar gibi tenkise tâbidir:*

1. *Mirasbırakanın, mirasçılık sıfatını kaybeden yasal mirasçıya miras payına mahsuben yapmış olduğu sağlararası kazandırmalar, geri verilmemek kaydıyla altsoyuna malvarlığı devri veya borçtan kurtarma yoluyla yaptığı kazandırmalar ya da alışılmışın dışında verilen çeyiz ve kuruluş sermayesi,*
2. *Miras haklarının ölümden önce tasfiyesi maksadıyla yapılan kazandırmalar,*
3. *Mirasbırakanın serbestçe dönme hakkını saklı tutarak yaptığı bağışlamalar ve ölümünden önceki bir yıl içinde âdet üzere verilen hediyeler dışında yapmış olduğu bağışlamalar,*
4. *Mirasbırakanın saklı pay kurallarını etkisiz kılmak amacıyla yaptığı açık olan kazandırmalar.*

Ayrıntılı bilgi için bkz. İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 269-282; Emrehan İNAL, "Denkleştirme Ve Miras Davalarında Parası Mirasbırakan Tarafından Ödenerek Mirasçılardan Biri Adına Alınan Taşınmazların Durumu", **İÜHFİM, C.65**, 2007, s. 287-288.

¹⁰¹ Bilge ÖZTAN, **Miras Hukuku**, 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2014, s. 121; DURAL/ÖZ, **a.g.e.**, s. 276.

¹⁰² İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 261.

Tenkis davası yenilik doğuran bir dava niteliğindedir¹⁰³. Mahkemece verilen tenkis kararı ile mirasbırakanın yapmış olduğu kazandırma, talep edilen saklı pay oranında mirasın açıldığı tarihten itibaren yani geçmişe etkili olarak hüküm doğurmak suretiyle kısmen veya tamamen geçersiz hale gelecektir¹⁰⁴. Bu yönüyle tenkis davası, Miras Hukukuna özgü bir iptal davasıdır¹⁰⁵.

B. TENKİS DAVASININ TARAFLARI

1. Davacı

Tenkis davası, kural olarak mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufları veya sağlararası bağışlamaları ile saklı payı ihlal edilen mirasçılar tarafından açılır (MK mç 560/1). Saklı paylı mirasçılar birinci zümrede mirasbırakanın alt soyu, ikinci zümrede ise ana ve babasıdır. Bunlarla birlikte sağ kalan eş de saklı paylı mirasçıdır (MK m. 505-506).

Saklı payı ihlal edilen mirasçılar birbirlerinden bağımsız olarak dava açabilecekleri gibi birlikte de dava açabilirler¹⁰⁶. Tenkis davasını saklı paylı mirasçılardan birinin açması halinde, tüm saklı paylar göz önünde tutulur ve tenkise tabi tüm tutardan davayı açan saklı paylı mirasçının saklı payını karşılayacak miktar tenkis edilir. Bu davaya katılmayan diğer saklı paylı mirasçılar bu karardan yararlanamazlar¹⁰⁷.

Saklı payı ihlal edilen mirasçı tenkis davası ile mirasbırakan tarafından yapılmış olan ve saklı payını ihlal eden tasarruf veya bağışlamanın bir kısmının veya tamamının alınarak, saklı payını tamamlamak üzere kendisine verilmesini talep eder¹⁰⁸. Tenkis davası açacak mirasçının mirasbırakandan önce veya dava açtıktan

¹⁰³ Kemal OĞUZMAN, **Miras Hukuku**, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1991, s. 281; İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 281; DURAL/ÖZ, **a.g.e.**, s. 276; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, **a.g.e.**, s. 374.

¹⁰⁴ OĞUZMAN, **Miras Hukuku** s. 281; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, **a.g.e.**, s. 374. "... *Tenkis (indirim) davası, miras bırakanın saklı payları zedeleyen ölüme bağlı veya sağlar arası kazandırmaların (bağış) yasal sınıra çekilmesini amaçlayan, öncesine etkili, yenilik doğurucu (inşai) davalardandır.*" Yarg. 1. HD, T. 1.7.2014, E. 2013/11838, K. 2014/12681, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 26.10.2015.

¹⁰⁵ DURAL/ÖZ, **a.g.e.**, s. 276; Gökhan ANTALYA/İpek SAĞLAM **Miras Hukuku**, Legal Yayıncılık, İstanbul 2015, s.291.

¹⁰⁶ OĞUZMAN, **Miras Hukuku**, s. 282-283; İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 264; ÖZTAN, **a.g.e.**, s. 123; ANTALYA/SAĞLAM, **a.g.e.**, s. 292; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, **a.g.e.**, s. 379.

¹⁰⁷ DURAL/ÖZ, **a.g.e.**, s. 278; ÖZTAN, **a.g.e.**, s. 123; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, **a.g.e.**, s. 379.

¹⁰⁸ İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 263-264.

sonra ölmesi halinde talep ve dava hakkı mirasçılara geçer¹⁰⁹. Saklı paylı mirasçının mirastan feragat sözleşmesi ile bu hakkından vazgeçmesi, mirastan ıskat edilmesi veya mirastan yoksun bırakılması halinde dava hakkı yoktur¹¹⁰.

Tenkis davası açma hakkı kural olarak saklı paylı mirasçılara tanınmış bir hak olsa da MK m. 562/1 uyarınca bazı şartların varlığı halinde saklı paylı mirasçılardan alacaklıları veya iflas masası da bu davayı açma hakkına sahiptir. Tenkis davasını saklı paylı mirasçılardan alacaklıların açabilmesi için ellerinde bir ödemededen aciz vesikasının bulunması gerekir. Bu aciz vesikası mirasın açıldığı tarihte mevcut olmalıdır. Aciz vesikası mirasın açıldığı tarihten sonra alınmışsa, borçlu mirasçı aleyhine mahkeme kararı ve icra takibi daha önce gerçekleştirilmiş olsa bile alacaklılar tenkis davası açamazlar¹¹¹. İflas masasının davacı olabilmesi için ise iflas kararının varlığı gerekir. Ayrıca saklı paylı mirasçının tenkis davası açmamış olması, alacaklıların veya iflas masasının dava açması yönünde ihtarına rağmen bu ihtarın sonuçsuz kalmış olması gerekir¹¹². Mirastan ıskat halinde mirasçı buna itiraz etmemiş ise aynı şartlarla alacaklılar veya iflas masası tenkis davası açabilir (MK m. 562/2). Alacaklılar veya iflas masası ıskatın haklı bir sebebe dayanmadığı iddiasıyla açtıkları tenkis davasında mirastan ıskat edilen mirasçının yalnızca saklı payını talep edebilirler¹¹³.

Tenkis davası açma hakkı saklı paylı mirasçıları koruyan bir hak olduğundan vasiyeti yerine getirme görevlisi veya tereke temsilcisi bu davayı açma yetkisine sahip değildir¹¹⁴.

2. Davalı

Tenkis davası, lehine saklı payı ihlal eden kazandırmaların yapıldığı kişilere yöneltilir¹¹⁵. Davalı, lehine sağlararası bağışlama yapılan üçüncü kişi, belirli mal vasiyetinde bulunan kişi, kanuni veya atanmış mirasçı olabilir¹¹⁶.

---

¹⁰⁹ İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 264; ÖZTAN, **a.g.e.**, s. 123,127; ANTALYA/SAĞLAM, **a.g.e.**, s. 292; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, **a.g.e.**, s. 379.

¹¹⁰ İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 263.

¹¹¹ DURAL/ÖZ, **a.g.e.**, s. 280; ÖZTAN, **a.g.e.**, s. 126.

¹¹² İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 263; ÖZTAN, **a.g.e.**, s. 124; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, **a.g.e.**, s. 380.

¹¹³ ÖZTAN, **a.g.e.**, s. 124.

¹¹⁴ OĞUZMAN, **Miras Hukuku**, s. 283; DURAL/ÖZ, **a.g.e.**, s. 278; ÖZTAN, **a.g.e.**, s. 124; ANTALYA/SAĞLAM, **a.g.e.**, s. 292; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, **a.g.e.**, s. 379.

Mirasbırakanın saklı payı ihlal ederek lehine sağlararası bağışlamada bulunduğu kişinin bağış konusunu üçüncü kişiye devretmesi halinde, saklı paylı mirasçı tenkis davasını kural olarak devralan kişiye yöneltmez¹¹⁷. Ancak 13.1.1975 tarih ve 7/1 sayılı İctihadı birleştirme kararında bazı hallerde tenkis davasının devralan üçüncü kişiye de yöneltilebileceği sonucuna varılmıştır. Karara göre tenkis davasının kazandırma konusu malı sonradan devralan kişiye yöneltilebilmesi için, tenkis yükümlüsünün tenkis davasının sonuçlarından kaçınmak amacı ile yani saklı pay sahibi mirasçuları bu haklarından yoksun kılmak için, bu malı üçüncü kişiye devretmiş olması ve üçüncü kişinin de bu amaçla devralmış olması gerekir¹¹⁸.

Tenkis davası vasiyeti yerine getirme görevlisine karşı açılmaz¹¹⁹.

C. TENKİS DAVASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

Tenkis davasının konusu mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufları veya sağlararası bağışlamaları ile saklı paylı mirasçuların saklı payını ihlal ettiği oranda indirilerek bu kısmın davacılara iadesidir. Yani bu dava malvarlığına ilişkin davalardan olup HMK m. 2/1 uyarınca görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir.

Tenkis davasında, MK m. 576/2'ye göre, mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.

D. TENKİS DAVASININ AÇILMA SÜRESİ

Mirasçuların miras hakkı mirasbırakanın ölümü ile doğduğundan tenkis talebi ancak mirasbırakanın ölümünden sonra ileri sürülebilir. Tenkis davasının açılması MK m. 571'de belirli sürelerle bağlanmıştır. Buna göre, tenkis davası açma hakkı,

¹¹⁵ OĞUZMAN, **Miras Hukuku**, s. 285; İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 265; DURAL/ÖZ, **a.g.e.**, s. 282; ANTALYA/SAĞLAM, **a.g.e.**, s. 292; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, **a.g.e.**, s. 381.

¹¹⁶ İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 265-266; DURAL/ÖZ, **a.g.e.**, s. 282; ÖZTAN, **a.g.e.**, s. 127.

¹¹⁷ İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 266; ANTALYA/SAĞLAM, **a.g.e.**, s. 292.

¹¹⁸ İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 266; ANTALYA/SAĞLAM, **a.g.e.**, s. 292-293. "... *Miras bırakanın saklı pay kurallarını gidermek amacı ile yaptığı temlik tasarruftan sonra, bundan yararlanan kişinin, miras bırakanın bilgi ve talimatı dışında sırf saklı pay sahibi mirasçuları bu haklarından yoksun kılmak için, durumu bilen üçüncü kişilere taşınmazları temlik etmesi halinde, kötü niyetli bu kişilere karşı saklı pay sahibi mirasçular tarafından tenkis davası açılabilenine üçte ikiyi aşan oyçokluğuyla, 13.1.1975 gününde karar verildi.*" YİBK, T. 13.1.1975, E. 1974/7, K. 1975/1, (Çevrimiçi), www.sinetjimevzuat.com.tr, 27.10.2015.

¹¹⁹ OĞUZMAN, **Miras Hukuku**, s. 286.

mirasçılarının saklı paylarının ihlal edildiğini öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın açılması tarihinin üzerinden on yıl geçmekle düşer (MK m. 571/1). Bir tasarrufun iptali bir öncekinin yürürlüğe girmesini sağlarsa, bir ve on yıllık süreler iptal kararının kesinleşmesi tarihinden itibaren işlemeye başlar (MK m. 571/2).

Bir yıllık sürenin başlaması için saklı paylı mirasçının mirasbırakanın ölümünü ve saklı payı ihlal eden tasarrufunu öğrenmiş olması gerekir. Bu nedenle, bir yıllık süre her bir mirasçı için ayrı hesaplanır¹²⁰.

On yıllık süre mirasçının saklı payının ihlal edildiğinden haberdar olmadığı hallerde geçerli olur¹²¹. Bu sürenin başlangıcı, sağlararası kazandırmalar ve miras sözleşmeleri için mirasın açıldığı yani mirasbırakanın öldüğü tarih, vasiyetnameler için ise vasiyetnamenin açıldığı tarihtir¹²².

Tenkis davası açma hakkının başlangıcı için özel bir durum olarak, bir tasarrufun iptali ile tenkise tabi bir tasarruf geçerlilik kazanıyorsa, süreler bu tarihten itibaren başlayacaktır. Örneğin, mirasbırakan önce bir vasiyetname ile tenkise tabi bir kazandırmada bulunmuş ve daha sonra yaptığı ikinci bir vasiyet ile ilkini hükümsüz kılmıştır. Ancak ikinci vasiyetname mahkeme kararı ile iptal edilirse ilk vasiyetname hüküm doğuracağından ilk vasiyetnamedeki tenkise tabi tasarrufa karşı dava açma süreleri iptal kararının kesinleşmesinden itibaren başlar¹²³.

Tenkis iddiası, MK m. 571/3 uyarınca, def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir. Bu hükümlerle, tenkis davasını kanunda öngörülen süreleri kaçırdığı için açamayan saklı paylı mirasçıya, tenkisi kendisine yöneltilen taleplere karşı def'i

¹²⁰ OĞUZMAN, *Miras Hukuku*, s. 289; İMRE/ERMAN, *a.g.e.*, s. 266; DURAL/ÖZ, *a.g.e.*, s. 285; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, *a.g.e.*, s. 386.

¹²¹ İMRE/ERMAN, *a.g.e.*, s. 266.

¹²² İMRE/ERMAN, *a.g.e.*, s. 267; DURAL/ÖZ, *a.g.e.*, s. 286; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, *a.g.e.*, s. 387.

¹²³ DURAL/ÖZ, *a.g.e.*, s. 286; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, *a.g.e.*, s. 387. “... Somut olayda, davacıların mirasçı olmalarına vakıf (muttali) oldukları tarihin mirastan iskat edilen babaları M. E.'in elde ettiği veraset belgesinin iptali ile ortaya çıkacağı açıktır. Bu tarihten önce, saklı pay sahibi olan davacıların mirasçı olduklarını bilmelerinin gerektiği de düşünülemez. Öyle ise, verasetin iptaline ilişkin mahkeme kararının kesinleşip kesinleşmediğinin saptanması, kesinleşmiş ise eldeki davanın açıldığı tarihe göre yasada öngörülen 1 yıllık hak düşürücü sürenin geçmeyeceği gözetilerek tarafların iddia ve savunmaları doğrultusunda delilleri toplanıp işin esasının incelenmesi gerekeceği kuşkusuzdur. Hal böyle olunca; dava tarihine göre hak düşürücü sürenin geçtiğinden bahisle davanın reddi isabetsizdir.” Yargıtay 1. HD, T. 5.3.2013, E. 2012/9357, K. 2013/3236, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 27.10.2015.

yoluyla ileri sürme imkânı tanınmıştır¹²⁴. Tenkis davası açmak için kanunda öngörülen sürelerde bu hakkını kullanamayan saklı paylı mirasçı, kendisine yöneltilen zilyedi bulunduğu tereke malının istirdadına yönelik davada veya miras sebebiyle istihkak davasında def'i yoluyla tenkisi ileri sürebilir. Saklı paylı mirasçı bu davaları talep olunan malların saklı payına girmiş olduğu def'i ile reddeder¹²⁵. Görüleceği üzere tenkis def'i, henüz ifa edilmeyen ölüme bağlı tasarruflara karşı saklı paylı mirasçıyı koruyan bir imkândır¹²⁶.

E. TENKİS DAVASI İLE MURİS MUVAZAASI NEDENİYLE TAPU İPTAL VE TESCİL DAVASININ KARŞILAŞTIRILMASI

Muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davası ile tenkis davası birbirinden farklı davalar olmalarına rağmen, uygulamada genellikle bu iki dava kademeli olarak açılmakta, biri hakkında verilip kesinleşen hüküm diğerini etkilemektedir¹²⁷. Bu iki davanın kademeli olarak veya tenkis davası açıldıktan sonra ayrı bir dilekçe ile muvazaa nedeniyle tapu iptal ve tescil davasının açılacağı 22.5.1987 tarih ve 4/5 sayılı İçtihadı Birleştirme kararında kabul edilmiştir¹²⁸.

Tenkis davasının konusu, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufları veya sağlararası bağışlamaları ile saklı payı ihlal eden kazandırmalarının saklı payı ihlal ettiği oranda indirilerek kısmen hükümsüz kılınması talebidir. Muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davasının konusu ise mirasbırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla aslında bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmazını görünüşte yaptığı satış veya ölüncüye kadar bakma sözleşmesi ile devrettiği hallerde görünüşteki işlemin muvazaa, gizli işlemin ise şekle aykırılık nedeniyle hükümsüz kılınması talebidir¹²⁹.

---

¹²⁴ DURAL/ÖZ, **a.g.e.**, s. 286.

¹²⁵ İMRE/ERMAN, **a.g.e.**, s. 268.

¹²⁶ DURAL/ÖZ, **a.g.e.**, s. 288; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, **a.g.e.**, s. 387.

¹²⁷ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 428.

¹²⁸ "... Miras bırakanın yaptığı temlik tasarruflardan zarar gören mirasçılarının tenkis davası ile birlikte kademeli olarak veya tenkis davası açtıktan sonra ayrı bir dilekçe ile Borçlar Kanununun 18. maddesine, dayalı muvazaa nedeniyle iptal-tescil davası da açabileceklerine, 22.5.1987 gününde ilk toplantıda üçte ikiyi geçen çoğunlukla karar verildi." YİBK, T. 22.5.1987, E. 1986/4, K. 1987/5, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 27.10.2015.

¹²⁹ ÖZKAYA, **a.g.e.**, s. 431.

Tenkis davası, kural olarak yalnızca saklı paylı mirasçılar tarafından açılabilir. Muris muvazaası davasını ise saklı pay sahibi olsun veya olmasın tüm mirasçılar pay oranında tapu iptal ve tescil talebiyle açabilir. Muris muvazaası davasının muvazaalı işleme konu taşınmazın terekeye döndürülmesi talebi ile açılması halinde ise davanın tüm mirasçılar veya terekeye atanacak temsilci aracılığıyla açılması gerekir. Tenkis davası ise saklı paylı mirasçıların şahsına tanınmış bir hak olduğundan tereke temsilcisi bu davayı açamaz. Ancak MK m. 562’de belirtilen istisnai durumda saklı paylı mirasçının alacaklıları veya iflas masası tenkis davası açabilecektir¹³⁰

Tenkis davası mirasbırakanın kanuna uygun olarak yaptığı geçerli işlemler hakkında açıldığı halde muris muvazaasına ilişkin davalar geçersiz olduğu iddia edilen işlemler hakkında açılır¹³¹.

Tenkis davasının MK m. 571 hükmü uyarınca bir ve on yıllık hak düşürücü süreler içinde açılması gerekirken muris muvazaası iddiasına dayalı davalar herhangi bir zamanaşımı süresine veya hak düşürücü süreye tabi tutulmamıştır.

Tenkis davası saklı paylı mirasçıya saklı payını koruyabilmesi için tanınmış kişisel hak doğuran bir dava türüdür. Mirasbırakan tarafından yapılan saklı payı ihlal eden kazandırmanın değerinin mirasçının saklı payını oluşturması halinde, tenkis davası kazandırmaya konu şeyin mülkiyetinin saklı paylı mirasçıya devri şeklinde sonuçlanabilir. Bu ihtimalde dahi saklı paylı mirasçının dava konusu şeyin mülkiyetini kazanması davanın niteliğini değiştirmeyecektir. Muris muvazaası davası ise davacı mirasçıya aynı hak sağlar¹³².

---

¹³⁰ ÖZKAYA, a.e., s. 432.

¹³¹ ÖZKAYA, a.e., s. 431. “... Bilindiği üzere, saklı paylarının değerini alamayan mirasçıların miras bırakanlarının, mirastan tasarruf edebileceği kısmı aşan yani saklı paylarına yaptığı tecavüzü ortadan kaldırmak ve geri alınmasını sağlamak için açtıkları davalar öğretide tenkis (İndirim) davaları olarak adlandırılmakta olup; tenkis davaları, özünde geçerli olan işlemler için açılabilir. Yani geçerli olmayan işlemlerde tenkis uygulanamaz. Eldeki davada davacılar gerek satış suretiyle temlik edilen 12, 292 ve 297 parsel sayılı taşınmazların, gerekse ölüncüye kadar bakma koşulu ile temlik edilen taşınmazların miras bırakan tarafından mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak temlik edildiğini ileri sürdüklerine göre, muvazaa iddiasının özünde temliklerin geçerli olmadığı iddiası vardır. Öncelikle satış suretiyle gerçekleştirilen temlik işlemin muvazaalı olduğu, yani geçersizliği iddia edildiğine göre tenkise konu olamayacaktır. Zaten satış işlemin geçerli olması halinde de, ivazlı işlem olacağından yine tenkise tabi olamayacaktır.” YHGK, T. 13.4.2011, E. 2010/1-701, K. 2011/130, (Çevrimiçi), www.sinerjimevzuat.com.tr, 27.10.2015.

¹³² ÖZKAYA, a.e., s. 433.

Tenkis davasında tenkise konu işlemin saklı payı ihlal ettiği oranda kısmen iptaline veya bedelinin ödenmesine karar verildiği halde muris muvazaası davasında muvazaanın varlığı tespit edilirse devir işlemi geçersiz olacağından tapunun tümünden iptaline karar verilir. Görüleceği üzere muvazaa davası daha geniş kapsamlı olduğundan muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil talebi ıslaha gerek kalmaksızın tenkis talebine dönüştürülebilir¹³³. Buna karşılık tenkis talebinin muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davasına dönüştürülmesi dava konusunun arttırılması sonucunu doğuracağından HMK m. 176 uyarınca davanın ıslah edilmesi gerekir.

Tenkis davasında yetkili mahkeme mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesi iken muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davasında taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Muvazaa davası ile tenkis davasının kademeli olarak açılması halinde, taşınmazın bulunduğu yer ile mirasbırakanın son yerleşim yeri ayrı ilçe sınırları içinde ise, yetkili mahkeme daha kapsamlı olan muvazaa davasına göre belirlenmeli ve dava taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılmalıdır¹³⁴.

---

¹³³ ÖZKAYA, a.e., s. 432.

¹³⁴ ÖZKAYA, a.g.e., s. 420; ÖZUĞUR, a.g.e., s. 537.

SONUÇ

Türk hukuk sisteminde sözleşme özgürlüğü temel bir ilke olarak kabul edilmiştir. Kişilerin diledikleri sözleşmeyi yapma özgürlüğüne sahip olması anayasada güvence altına alınmış (Anayasa m. 48/1) olup kişiler kural olarak sözleşmenin içeriğini özgürce belirleyebilirler (TBK m. 26). Ancak bu özgürlük, kanunda öngörülen sınırlara uyulması kaydıyla tanınmıştır. Sözleşmenin kurulması için ise öncelikli şart tarafların irade ve beyanları arasında uygunluk bulunmasıdır (TBK m. 1). Tarafların irade ve beyanları arasında bilerek uygunsuzluk yaratması halinde muvazaa söz konusu olur. Muvazaa, tarafların üçüncü şahısları aldatmak amacıyla yaptıkları işlemin aralarında hiç hüküm doğurmaması veya görünüşteki işlemde başka bir işlemin hükümlerini doğurması hususunda anlaşmalarıdır. Tarafların aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağı hususunda anlaştıkları bir hukuki işlemi, üçüncü kişilere karşı bir görünüş yaratmak için yapmaları haline mutlak; bu işlemin arkasına gerçek iradelerine uygun olan bir işlemi gizlemeleri haline ise nisbi muvazaa denir.

Tarafların muvazaalı işlem yapma nedeni alacaklılardan mal kaçırmak, kiracıyı tahliye ettirmek amacıyla taşınmaz devri gibi yalnızca bir görünüş yaratmak olabileceği gibi üçüncü şahısların kanundan veya sözleşmeden doğan haklarını kullanmalarını engellemek, örneğin önalım hakkı sahibinin bu hakkını kullanmasına engel olmak için satış sözleşmesinin bağışlama sözleşmesi arkasına gizlenmesi, de olabilir. Uygulamada muvazaalı işlem yapılmasının en yaygın nedenlerinden biri de mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla Muris muvazaası olarak nitelendirilen bu işlemlerde mirasbırakan mirasçılarının mal kaçırmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmazını mirasçılarının biri veya üçüncü kişiye muvazaalı satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile devretmektedir.

Muris muvazaasına ilişkin ilkelerin belirlendiği 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme kararına göre, mirasbırakanın mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmazını satış sözleşmesi ile devretmesi halinde, saklı pay sahibi olsun veya olmasın miras hakkı çığnemenen tüm mirasçılar görünüşteki satış sözleşmesinin muvazaa, gizli bağışlama sözleşmesinin ise şekle aykırılık nedeniyle geçersiz olduğunu ileri sürerek

dava açma hakkına sahiptir. Doktrinde bu karar ile saklı pay sahibi olsun veya olmasın tüm mirasçılara dava açma hakkının tanınması eleştirilmiş ve bu konuda çeşitli tartışmalar yapılmış olsa da Yargıtay uygulaması tüm mirasçılara dava hakkı tanınması yönündedir.

Muris muvazaasının belirleyici unsuru mirasçılardan mal kaçırma amacıdır. Ancak mal kaçırma amacı ile kastedilen muayyen bir mirasçıdan mal kaçırma değil, muvazaalı devir işlemi ile miras hakkı zarar gören tüm mirasçılardır. Zira mirasçılık sıfatı mirasbırakanın ölüm tarihine göre belirlenir ve terekedeki mal ve hakların mirasçılara intikali için, kişinin, bunların terekeye dâhil olma tarihinde mirasçı olması değil, mirasbırakanın ölüm tarihinde mirasçılık sıfatına sahip olması aranır. Bu nedenle muvazaalı devir işleminin yapıldığı tarihte miras hakkı çığnenen bir veya birden fazla mirasçının bulunması mal kaçırma amacının varlığı için yeterlidir.

Uygulamada muris muvazaası kapsamında değerlendirilen işlemler mirasbırakanın tapuya kayıtlı taşınmazını mirasçılardan biri veya üçüncü kişiye muvazaalı satış veya ölüncüye kadar bakma sözleşmesi ile devrettiği işlemlerdir. Ancak muris muvazaasının kabulü için zorunlu unsur mirasçılardan mal kaçırma amacının varlığı olduğundan, muvazaalı ve bedelsiz veya çok düşük bedelle yapılmakla beraber mirasçılardan mal kaçırma amacıyla değil de minnet duygusu veya zayıf durumda olan mirasçısını korumak gibi amaçlarla yapılan taşınmaz devirleri muris muvazaası nedeniyle iptal edilmemektedir. Yargıtay, her somut olayı kendi içinde değerlendirerek katı şekil kurallarının uygulanması yerine mirasbırakanın gerçek irade ve amacının ne olduğuna önem verilmesi gerektiği görüşündedir.

Mirasbırakanın sağlığında mal kaçırmak istediği mirasçılarının sitemlerine ve baskılarına maruz kalmamak, öldükten sonra ise devir işlemine karşı muvazaa veya tenkis davasının açılmasını önlemek için taşınmaz devrini ara malik aracılığıyla asıl devretmek istediği mirasçısına veya üçüncü kişiye devrettiği görülmektedir. Yine benzer nedenlerle, kendisinin veya asıl devretmek istediği kişinin güven duyduğu bir kişiyi görünüşte malik kılarak muvazaalı taşınmaz devri yapmaktadır. Yargıtay bu tür devir işlemleri nedeniyle miras hakkı çığnenen tüm mirasçılarının muris muvazaası nedeniyle dava açabileceği görüşündedir.

Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yaptığı devir işlemine karşı muvazaalı veya tenkis davasının açılmasını önlemek için başvurulmuş bir başka yol, lehine muvazaalı devir yapılan kişinin taşınmazı üçüncü kişiye devretmesi sağlanarak bu kişiyi MK m. 1023'ün korumasından yararlandırmaya çalışmaktır. Yargıtay uygulamasına göre, böyle bir devrin muris muvazaası kapsamında değerlendirilebilmesi için taşınmazı sonradan devralan kişinin MK m. 1024 uyarınca önceki devrin mirasçılardan mal kaçırma amacıyla muvazaalı yapıldığını bilen veya bilmesi gereken konumunda olması gerekir. Böylece bu kişi MK m. 2 anlamında iyiniyetli sayılmayacağından MK m. 1023'ün koruyuculuğundan yararlanamayacaktır.

Mirasbırakan, tapuda satış olarak gösterdiği taşınmaz devirlerini mirasçılar arasında makul ölçüler içerisinde dengeli bir biçimde paylaşırma amacıyla yapmışsa artık mirasçılardan mal kaçırma amacı söz konusu olmadığından bu işlemler hakkında 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı uygulama alanı bulmaz. Ancak devir işleminin mal kaçırma amaçlı yapılmadığının kabulü için mirasbırakanın tüm mirasçıları arasında paylaşırma yapması, bu paylaştırmada tam bir eşitlik olmasa dahi makul ve hoşgörü ile karşılanabilecek bir denge kurmuş olması gerekir. Ayrıca mal paylaşımı sadece mirasçılar arasında yapılmış olmalıdır. Mirasçı olmayan kişiye de taşınmaz devri yapılması halinde mirasbırakanın iradesinin denkleştirme olmayıp mirasçılardan mal kaçırmanın gizlenmesi niteliğinde olduğu kabul edilir.

Mirasbırakanın tapuya kayıtlı olmayan taşınmazını muvazaalı satış sözleşmesi ile devretmesi halinde ise satış işlemi muvazaalı nedeniyle geçersiz olsa da gizlenen bağışlama sözleşmesi tapuya kayıtlı olmayan taşınmazın zilyetliğinin devri ile geçerli olarak kurulmuş olur. Dolayısıyla, bu devirler hakkında 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı uygulama alanı bulamayacağından mirasçıların koşulların varlığı halinde tenkis davası açmaları gerekir.

Mirasbırakanın mal kaçırmak amacıyla aslında bağışlamak istediği taşınır malını muvazaalı satış sözleşmesi ile devretmesi halinde satış sözleşmesi geçersiz olmakla birlikte bağışlama sözleşmesi MK m. 763 ve TBK m. 289 uyarınca sözleşme konusu şeyin bağışlanana teslimi ile geçerli olarak kurulacağından mirasçılar koşulların varlığı halinde tenkis davası açabilirler. Muvazaalı taşınır devirlerinde

genel kural bu olmakla birlikte gizli işlem şekle tabi ise, örneğin trafik sicile kayıtlı araçların devri KTK m. 20, d bendi uyarınca noterlerce yapılmalıdır, 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı, tapulu taşınmazların satışıyla ilgili ve konusuyla sınırlı olduğundan uygulama alanı bulamayacaktır. Mirasçılar, TBK m. 19 ve 7.10.1953 tarih ve 8/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'na göre, görünüşteki işlemin muvazaası nedeniyle, gizli işlemin ise resmi şekil şartına aykırılıktan dolayı hükümsüzlüğü nedeniyle dava açabilirler.

Mirasbırakanın mirasçılarında biri veya üçüncü kişiye tapuya kayıtlı taşınmazın zilyetliğini devretmesi ve bu taşınmaz hakkında kadastro tespit tutanağının düzenlenmesi anında zilyet adına tespitine muvafakat etmesi halinde, mirasçılarının bu işlem nedeniyle muris muvazaası hukuksal nedeni ile dava açabilmeleri KK m. 13/B-a uyarınca mümkündür. Muris muvazaasının dayanağı olan 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanabilmesi için gerekli olan mirasbırakanın tapuya kayıtlı taşınmazı hakkında muvazaalı satış iradesini tapu sicil memuru önünde açıklaması koşulu, Kadastro Kanunu m. 13/B-a uyarınca kadastro teknisyeni huzurunda taşınmazın zilyet adına tespit ve tesciline muvafakat etmesi ile sağlanmış olmaktadır. Böylece kadastro tespiti sırasında zilyet adına tespit ve tescil olunan taşınmazlar için miras hakkı çığnänen tüm mirasçılar muris muvazaası nedeniyle iptal talebinde bulunabileceklerdir.

Yargıtay uygulamasına göre, mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapılan ölünceye kadar bakma sözleşmeleri de muris muvazaası kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre, sözleşmenin geçerli olarak kurulabilmesi için düzenlendiği tarihte bakım alacaklısının özel bakım ihtiyacı içerisinde bulunması zorunlu olmadığı gibi bakım ihtiyacının sözleşmeden sonra doğması veya alacaklının ölümüne kadar çok kısa bir süre sürmüş olması da geçerliliğine etkili değildir. Mirasbırakanın asıl amacının bakım ihtiyacının karşılanması değil de mirasçılardan mal kaçırma olduğunun tespitinde en belirgin ölçüt sözleşme konusu taşınmazın mirasbırakanın tüm malvarlığına oranı ve taşınmazın değerinin bakım borcunun temini için makul bir düzeyde olup olmadığıdır. Mirasbırakanın ölünceye kadar bakma sözleşmesini bakım ihtiyacı ile orantılı düzeyde bir veya birkaç taşınmazını ya da taşınmazlardaki paylarını devrederek sağlama imkânı varken çok sayıda

taşınmazını devretmişse burada asıl amacın bakım ihtiyacının karşılanması değil mirasçılardan mal kaçırmaya olduğu sonucuna varılır.

Uygulamada mirasbırakanın mirasçılardan gelebilecek tepkiden çekindiği için işlemi gizlemek, işlemin muvazaası veya tenkis davası ile iptalini önlemek gibi amaçlarla satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi dışında mirasçılardan mal kaçırmaya amaçlı çeşitli muvazaalı işlemler yaptığı görülmektedir. Yargıtay bu işlemleri muris muvazaası kapsamında değerlendirmemektedir. Bunun gerekçesi ise İçtihadı Birleştirme Kararlarının konuları ile sınırlı ve sonuçları ile bağlayıcı olup, muris muvazaasına ilişkin İçtihadı Birleştirme Kararının konusunu ise mirasbırakanın gerçekte bağışlamak istediği tapuya kayıtlı taşınmazını muvazaalı satış sözleşmesi ile devretmesi oluşturmaktadır. Yerleşmiş Yargıtay uygulamasına göre mirasçılardan mal kaçırmaya amacıyla yapılan ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile tapuya kayıtlı taşınmaz devirleri de muris muvazaası kapsamında kabul edilmektedir. Mirasbırakanın satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi dışında yaptığı muvazaalı işlemler hakkında TBK m. 19 ve 7.10.1953 tarihli 8/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'na göre, görünüşteki işlemin muvazaası, gizli işlemin ise şekle tabi olması halinde resmi şekil şartına aykırılıktan dolayı hükümsüzlüğü ileri sürülebilecektir. Bunların dışında işlemin niteliğine göre koşulların varlığı halinde tenkis davası açılabilir.

Muris muvazaasının dayanağı olan 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına göre, görünüşteki işlem muvazaası, gizlenen bağışlama sözleşmesi ise MK m. 706 ve TBK m. 288/2'de öngörülen şekle aykırılık nedeniyle geçersizdir. Mirasbırakanın mirasçılardan mal kaçırmaya amacıyla yaptığı muvazaalı satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile miras hakkı çitnlenen tüm mirasçılar muris muvazaası nedeniyle pay oranında veya terekeye iade talebiyle tapu iptal ve tescil davası açabilirler. Muris muvazaası nedeni ile açılan davalarda dava konusu hak halefiyet yoluyla mirasbırakandan geçmesine rağmen dava açma hakkı halefiyete dayanmayıp aleyhine devir işlemi yapılan mirasçının kendisine ait bir haktır. Muvazaalı işlemde mirasbırakanın iradesi ile mirasçılarının menfaati çatıştığından mirasçılar üçüncü kişi sıfatıyla açtıkları davada muris muvazaası iddialarını tanık dâhil her türlü delille ispat edebilirler.

KAYNAKÇA

- ADAY, Nejdet: **Taşınmaz Mülkiyetinin Naklinde Muvazaa,** Kazancı Hukuk Yayınları:111, İstanbul 1992.
- AKARTEPE, Alpaslan: **Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi,** Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.
- AKBIYIK, Cem: **Karma Bağışlama Kavramı Ve Miras Hukukundaki Yeri,** Alfa Basın Yayım Dağıtım, İstanbul 1997.
- AKINTÜRK, Turgut /
- ATEŞ KARAMAN, Derya: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri,** 24. Baskı, Beta, İstanbul 2015.
- AKYOL, Şener: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler I,** Filiz Kitabevi, İstanbul 1995.
- ALTAŞ, Hüseyin: **Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi,** Yetkin Yayınları, Ankara 1998.
- ANTALYA, Gökhan: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I,** Legal Yayıncılık, İstanbul 2015.
- ANTALYA, Gökhan/
- SAĞLAM, İpek: **Miras Hukuku,** Legal Yayıncılık, 3. Bası, İstanbul 2015.

ARAL Fahrettin /

AYRANCI Hasan:

Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri,
11. Baskı, Ankara 2015.

AYAN, Mehmet:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10.
Baskı, Mimoza Yayınevi, Konya 2015.

AYAN, Mehmet:

“Nam-ı Müstear Kavramı ve Hukuki
Niteliği”, **DÜHFD, 1984.**

AYANOĞLU MORALI, Ahu:

“Mülkiyet Hakkının Teminat Amaçlı
Devrine Yönelik İnançlı İşlemler”,
Yayımlanmamış Doktora Tezi,
Galatasaray Üniversitesi, İstanbul 2006.

AYDINCIK, Şirin

“Bir İnançlı İşlem Türü Olarak Alacağın
Teminat Amacıyla Temlik”, **İÜHFİM,**
C. LXIV, S. 1, İstanbul 2006.

ÇABRİ, Sezer:

Kira Sözleşmesinde Kiralananın
Mülkiyetinin El Değiştirmesinin Veya
Üçüncü Kişinin Kiralanan Üzerinde
Sınırlı Ayni Hak Sahibi Olmasının
Sözleşmeye Etkisi”, **MÜHF-HAD,**
C.18, S.3, İstanbul 2012.

DEMİRKOL Berk:

“Muvazaa ile Muvazaaya Benzer
Kurumlar ve Senetle İspat Kurallarının
Bu Kurumlardaki Uygulaması” **Sarper
Süzek’e Armağan, C. III,** İstanbul
2011.

DURAL, Mustafa /

ÖZ, Turgut:

Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, 9. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015.

ERDÖNMEZ, Güray:

“Nam-ı Müstear ve Tasarrufun İptali Davaları”, **Bankacılar Dergisi**, S. 59, 2006.

EREN, Fikret:

Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2015.

EREN, Fikret:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2015.

ERGÜNE, M. Serkan:

Vasiyetnamenin Yorumu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011.

ERGÜNEY, Hilmi:

Türk Hukukunda Lügat ve İstilahlar, İstanbul 1973.

ERTAŞ, Şeref:

Eşya Hukuku, Fakülteler Yayınevi, 12. Baskı, İzmir 2015.

ESENER, Turhan:

Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler, İstanbul 1956.

FEYZİOĞLU, Feyzi N.:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-I, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1976.

GÜMÜŞ, Mustafa Alper:

Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt-1, Vedat Kitapçılık, 3. Bası, İstanbul 2013.

- HATEMİ, Hüseyin: **Miras Hukuku**, Vedat Kitapçılık, 5. Bası, İstanbul 2014.
- HATEMİ, Hüseyin /
GÖKYAYLA, Gökhan: **Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 3. Bası**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.
- HATİPOĞLU, Cihan Yüksel: **Murisin Mirasçılar Aleyhine Yaptığı Sağlararası Muvazaalı Muamelelerin Hukuki Sonuçları**, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2004.
- İNAL, Emrehan: “Denkleştirme Ve Miras Davalarında Parası Mirasbırakan Tarafından Ödenerek Mirasçılardan Biri Adına Alınan Taşınmazların Durumu”, **İÜHFİM, C. 65**, İstanbul 2007.
- İNAN, Ali Naim /
ERTAŞ, Şeref /
ALBAŞ, Hakan: **Miras Hukuku**, Bilge Yayınevi, 9. Bası, Ankara 2015.
- İNAN, Ali Naim: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1979.
- İMRE, Zahit /
ERMAN, Hasan: **Miras Hukuku**, Der Yayınları, 11. Tıpkı Basım, İstanbul 2015.

- KAYGAN, Fahrettin: **Miris Muvazaası, Ankara Barosu Dergisi**, S. 3, Ankara 2000.
- KAPLAN, İbrahim: **Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler)**, İmaj Yayınevi, Ankara 2012.
- KARAYALÇIN, Yaşar: **Mirasbırakanın Muvazaası Mı? Tasarruf Özgürlüğü Ve Saklı Payın Korunması Mı?**, Turhan Kitabevi, Ankara 2000.
- KARSLI, Abdurrahim: **Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı**, Alternatif Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul 2014.
- KAYAOĞLU, Ahmet Ziya: “Muvazaa Akitleri ve Tatbikatı”, **Adalet Dergisi**, Ankara 1953.
- KILIÇOĞLU, Ahmet: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş 19. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2015.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip /
HATEMİ, Hüseyin /
SEROZAN, Rona /
ARPACI, Abdulkadir: **Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt, Prof. Dr. Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme**, 5. Bası'dan 6. Tıpkı Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014.

- KURU, Baki: **Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt: II,** 6. Bası, Demir Demir Yayıncılık, İstanbul 2001.
- KURU, Baki: **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı,** Legal Yayınevi, İstanbul 2015.
- KURU, Baki /
- ASLAN, Ramazan /
- YILMAZ, Ejder: **Medeni Usul Hukuku,** Yetkin Yayınları, Ankara 2014.
- OĞUZMAN, Kemal: “Mirasbırakanın Gayrimenkule İlişkin Muvazaalı İşlemleri Bakımından Tenkis Davası Ve Tapu Kaydının Tashihi Davası”, **Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu’na Armağan,** Bayrak Matbaacılık, İstanbul 1990.
- OĞUZMAN, Kemal: **Miras Hukuku,** 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1991.
- OĞUZMAN, Kemal /
- ÖZ, Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler,** Gözden Geçirilmiş 13. Bası, Cilt I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.

OĞUZMAN, Kemal /

BARLAS, Nami

Medeni Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, Vedat Kitapçılık, 21. Bası, İstanbul 2015.

OĞUZMAN, Kemal /

SELİÇİ, Özer /

OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe:

Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, 18. Baskı İstanbul 2015.

ÖZBEK, Mustafa:

”İflas Masasından Çıkarılabilecek Mal Ve Haklar”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2001/3.

ÖZKAYA, Eraslan:

İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları, 6. Baskı, Seçkin, Ankara 2015.

ÖZMEN, İhsan/

ÖZKAYA, Eraslan:

Muvazaa Davaları, Adalet Yayıncılık, Ankara 1993.

ÖZSUNAY, Ergun:

Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İstanbul 1968.

ÖZTAN, Bilge:

Miras Hukuku, 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2014.

ÖZUĞUR, Ali İhsan:

Tenkis Mirasta Denkleştirme ve Muvazaa Davaları, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2015.

PEKCANITEZ, Hakan /

ATALAY, Oğuz /

ÖZEKES, Muhammet:

Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı,
Yetkin Yayınları, 3. Bası, Ankara 2015.

YÜCEL, Sevtap:

“Vasiyet Alacaklısı Açısından Muris Muvazaası Nedeniyle Tapu İptal Davası Açma Sorunu” (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 21.11.2001 Tarihli 958/1035 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi), **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, S. 3-4,** Erzincan 2008.

POSTACIOĞLU, İlhan E.:

Gayrı Menkullerin Ferağına Müteallik Akitlerde Şekle Riayet Mecburiyeti, İstanbul 1945.

POSTACIOĞLU, İlhan E.:

Şehadetle İspat Memnuiyeti ve Hudutları, Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul 1964.

POSTACIOĞLU İlhan E.:

“Nam-ı Müstear Meselesi: Vekâlet ve İtimat Mukaveleleri ile Muvazaanın Karşılıklı Münasebetleri”, **Makaleler ve Karar İncelemeleri,** Vedat Kitapçılık, 2011.

REİSOĞLU, Safa:

Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Bası, Beta, İstanbul 2014.

SAPANOĞLU, Süleyman:

Muvazaa Ve İnançlı İşlem Davaları, Sözkese Matbaacılık, Ankara 2015.

SELİÇİ, Özer:

Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1976.

SİRMEN, Lale:

“Taşınmaz Satımında Bedelin Düşük Gösterilmesinin Hukuki Sonuçları”
Prof. Dr. Jale AKİPEK’e Armağan, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 1991.

SUNGURBEY, İsmet:

Mirasbırakanın Danışıklı İşlemleri, Dürüstlük Kuralının Uygulama Alanı, Çifte Satış Sözleşmeleri, İstanbul 1992.

TANDOĞAN, Haluk:

Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C. I/1, Vedat Kitapçılık, 5. Basımdan 6. Tıpkı Basım, İstanbul 2008.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi /

AKMAN, Sermet /

BURCUOĞLU, Haluk /

ALTOP, Atilla:

Tekinay Borçlar Hukuku: Genel Hükümler, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi /

AKMAN, Sermet /

BURCUOĞLU, Haluk /

ALTOP, Atilla:

Tekinay Eşya Hukuku C. I, Filiz Kitabevi, İstanbul 1989.

- TOPÇUOĞLU, Hamide: **Kanuna Karşı Hile**, Selüloz Basımevi, İzmit, 1950.
- TUNÇOMAĞ, Kenan: **Ölünceye Kadar Bakma Akdi**, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1959.
- TUNÇOMAĞ, Kenan: **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, I. Cilt**, Sermet Matbaası, 6. Bası, İstanbul 1976.
- UYGUR Atiye B.: “Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 10, S.1-2, Ankara 2006.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim: **Medeni Yargılama Hukuku**, 7. Bası, Nesil Matbaacılık, İstanbul 2000.
- YAVAŞ, Murat: **“Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları İle Bu Kuralların İstisnaları”**, Turhan Kitabevi, Ankara 2009.
- YAVUZ, Cevdet: **Türk-İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil**, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1983.
- YAVUZ, Cevdet: **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Yenilenmiş 10. Bası, Beta, İstanbul 2014.
- YAVUZ, Nihat: **Uygulamada ve Öğretide Muvazaa, İnançlı İşlem, Nam-ı Müstear ve Kanuna Karşı Hile Davaları**, Adalet Yayınevi, 4. Baskı, Ankara 2015.

ZEVKLİLER, Aydın /

GÖKYAYLA K. Emre:

Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri,
Turhan Kitabevi, 12. Bası, Ankara 2013.

ZEVKLİLER, Aydın:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler,
Ankara 2001.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://e-dergi.marmara.edu.tr>

www.emsal.yargitay.gov.tr

www.kazanci.com

www.sinerjimevzuat.com.tr

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr>

www.tdk.gov.tr